

2024

TÜRKİYE

UYUŞTURUCU

RAPORU

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
NARKOTİK SUÇLARLA MÜCADELE BAŞKANLIĞI

TÜRKİYE UYUŞTURUCU RAPORU
EĞİLİMLER VE GELİŞMELER

**Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı
İzleme Merkezi Şube Müdürlüğü**

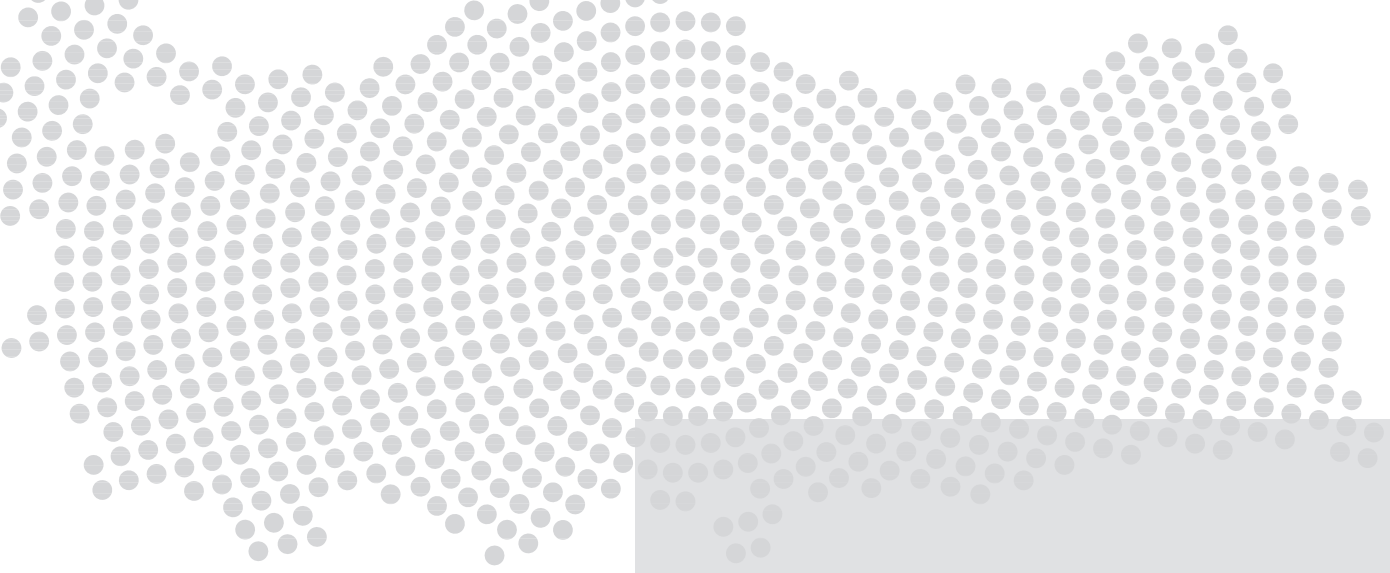
ANKARA - 2024

EGM Yayın Katalog No: 769

NSB Yayınları: 55

Yayın No: 2024/1

1.Baskı

iÇİNDEKİLER

GRAFİKLER.....	V	2.2.4. MDMA/Ecstasy.....	29
TABLOLAR.....	VI	2.2.5. Captagon.....	30
RESİMLER.....	VI	2.2.6. Metamfetamin.....	31
SUNUŞ.....	VII	2.2.7. Yeni Psikoaktif Maddeler (NPS).....	32
KISALTMALAR.....	VIII	2.2.8. Uyuşturucu İmalatında Kullanılan Öncü ve Diğer Kimyasallar.....	36
1. BÖLÜM	1	2.2.9. Sentetik Ecza/İlaçlar.....	37
UYUŞTURUCU İLE MÜCADELE POLİTİKASI, KOORDİNASYON VE YASAL ÇERÇEVE.....	1	2.3. SUÇ GELİRLERİYLE MÜCADELE.....	38
1.1.ULUSAL UYUŞTURUCU POLİTİKA VE STRATEJİSİ.....	3	Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK).....	40
1.2.UYUŞTURUCU İLE MÜCADELE BAĞLANTILI KAMU HARCAMALARI.....	4	2.4. TERÖRİZMİN FİNANSMANI BAKIMINDAN UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞI.....	41
1.3. YASAL ÇERÇEVE.....	4	2.5. TRAFİKTE UYUŞTURUCU KULLANIMI İLE MÜCADELE	
1.4. YENİ GELİŞMELER.....	8	2.6.PROJELER	
1.4.1. Uluslararası Kenevir Politikaları ve Türkiye.....	8	2.6.1. NARKOTİM.....	49
1.4.2. Kanun Değişikliği.....	9	2.6.2. Alan Denetimi Projesi.....	49
1.4.3. Avrupa Birliği Uyuşturucu Ajansı (EUDA).....	11	2.6.3. NARKONET Operasyonları.....	50
2. BÖLÜM	13	2.6.4. Uyuşturucu ile Mücadele Uygulaması (UYUMA) Projesi ..	51
UYUŞTURUCU MÜCADELESİNİN ARZ BOYUTU.....	13	2.6.5. Analiz Sistemi Narkotik Ağı (ASENA).....	52
2.1. GENEL KAÇAKÇILIK EĞİLİMLERİ.....	15	2.5.6. Açık Kapı Projesi.....	53
2.1.1. Eroin Kaçakçılık Eğilimleri.....	16	2.6.7. Metruk Binalar.....	53
2.1.2. Esrar ve Türevleri Kaçakçılık Eğilimleri.....	17	2.6.8. Atık Sulardan Uyuşturucu ve Diğer Psikoaktif Maddelerin İzlenmesi Projesi.....	54
2.1.3. Kokain Kaçakçılık Eğilimleri.....	18	2.7 EĞİTİM.....	54
2.1.4. MDMA/Ecstasy Kaçakçılık Eğilimleri.....	19	2.7.1. Narkotik Suçlarla Mücadele Eğitim Akademisi (NEA).....	54
2.1.5. Captagon Kaçakçılık Eğilimleri.....	20	2.7.2. Köpek Eğitim Şube Müdürlüğü (KEM).....	55
2.1.6. Metamfetamin Kaçakçılık Eğilimleri.....	22	2.7.3. Yeni Gelişmeler.....	57
2.1.7. Fentanil ve Türevleri.....	24	2.7.4. İçişleri Bakanlığı Vatandaş Memnuniyet Anketi (IVR).....	58
2.2. TÜRKİYE'DE OPERASYONEL FAALİYETLER VE YAKALAMALAR.....	25	2.7.5.Genel Değerlendirme.....	58
2.2.1. Eroin.....	26	3. BÖLÜM	61
2.2.2. Esrar, Türevleri ve Kök Kenevir.....	27	EĞİTİM/ÖNLEME.....	61
2.2.3. Kokain.....	29	3. TALEBİN ÖNLENMESİ.....	63
		3.1. AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI.....	64

3.1.1. Sosyal Hizmet Merkezi (SHM).....	64
3.1.2. Aile Eğitim Programı (AEP)	64
3.1.3. Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitimleri (TBM).....	64
3.1.4. Sosyal ve Ekonomik Destek (SED)	65
3.2. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI	65
3.2.1. İş Kulüpleri ve Mesleki Eğitim Kursları (İŞKUR).....	65
3.3. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI	66
3.4. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI	66
3.4.1. “En İyi Narkotik Polisi; Anne Projesi”.....	66
3.4.2. NARKOREHBER Yetişkin Eğitim Modülü	68
3.4.3. NARKOREHBER Gençlik Modülü.....	68
3.4.4. NARKO GÖÇMEN Projesi	69
3.4.5. NARKO KAAN Projesi.....	69
3.4.6. Metamfetaminle Mücadele Eğitimi	69
3.4.7. METFOTOBLOK Projesi	70
3.4.8. NARKONOKTA Projesi	70
3.4.9. NARKOTIR (Hedef Olma Hedefsiz Kalma) Projesi.....	70
3.4.10. NARKOKAMPÜS.....	71
3.4.11. NARKO 191 Projesi	71
3.4.12. NARKOYARIŞMA / Uyuşturucu Madde Kullanımını Önleme Afiş Yarışması.....	72
3.5. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI VE YEŞİLAY.....	72
3.5.1. Türkiye Bağımlılıkla Mücadele (TBM) Eğitim Programı	72
3.5.2. Okulda Bağımlılığa Müdahale (OBM) Programı	74
3.5.3. YEŞİLAY Yaşam Becerileri Eğitim (YYBE) Programı	75
3.5.4. Münazara Projesi.....	76
3.6. SAĞLIK BAKANLIĞI	76
3.7. DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI.....	77
3.8. RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU (RTÜK).....	78
3.9. TÜRKİYE RADYO VE TELEVİZYON KURUMU (TRT)	79
3.10. YEŞİLAY	80
3.10.1. Kamp Faaliyetleri.....	80
3.10.2. Benim Kulübüm Yeşilay Projesi	80
3.10.3. Akran Eğitimi Projesi.....	81
3.10.4. Bağımlılıklardan Koruyan Aile Rehberi	81

4. BÖLÜM 83

TEDAVİ, REHABİLİTASYON VE SOSYAL UYUM..... 83

4.1. TEDAVİ

4.1.1. Uyuşturucu Tedavisinin Organizasyonu ve Sağlanması..... 85

4.1.2. Ayaktan Tedavi Ağı..... 85

4.1.3. Yatarak Tedavi Ağı..... 86

4.1.4. Yeni Gelişmeler..... 89

4.2. REHABİLİTASYON VE SOSYAL UYUM..... 89

4.2.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

4.2.2. Sağlık Bakanlığı..... 91

5. BÖLÜM97

MADDE BAĞLANTILI ÖLÜMLER.....97

6. BÖLÜM103

CEZA, İNFAZ VE DENETİMLİ SERBESTLİK.....103

6.1. CEZA İNFAZ KURUMLARI

6.1.1. Uyuşturucu ile Mücadelede Ceza İnfaz Kurumlarında Yürütülen İyileştirme Çalışmaları

6.1.2. Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Programı (SAMBA) ve Seminer/Konferanslar.....106

6.2. DENETİMLİ SERBESTLİK.....107

6.2.1. Uyuşturucu ile Mücadelede Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinde Yürütülen Bağımlılık Riskinin Belirlenmesi

6.2.2. Uyuşturucu ile Mücadelede Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinde Yürütülen İyileştirme Çalışmaları

6.2.3. Hizmet İçi Eğitimler

6.2.4. Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu (BMYK) Kararları Gereğince Yürütülen Faaliyetler.....109

6.2.5. Beş Yıllık Denetimli Serbestlik Süresi Boyunca Adalet Bakanlığı Tarafından Ara Kontrollerin Yapılacağı Yeni Model..... 109

6.2.6. Yükümlü Ailelerine Yönelik Çalışmalar

KAYNAKÇA

GRAFİKLER

Grafik 1.1.	Uyuşturucu ile Mücadele Alanında Yapılan Kamu Harcamalarının Yıllara Göre Dağılımı	4
Grafik 1.2.	Türkiye'de Morfine Eş Değer Opiyat Ham Madde Üretim Miktarı ve Haşhaş Ekim Alanları	6
Grafik 2.1.	Yıllara Göre Olay Sayısı	25
Grafik 2.2.	Yıllara Göre Şüpheli Sayısı	26
Grafik 2.3.	2021-2023 Eroin Yakalama Miktarları, Olay ve Şüpheli Sayıları	26
Grafik 2.4.	Yıllara Göre Eroin Yakalama Miktarları	26
Grafik 2.5.	Yıllara Göre Eroin Olay Sayıları	26
Grafik 2.6.	Yıllara Göre Eroin Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	27
Grafik 2.7.	Yıllara Göre Eroin Şüpheli Sayıları	27
Grafik 2.8.	Yıllara Göre Esrar ve Skunk Yakalama Miktarları	27
Grafik 2.9.	Yıllara Göre Esrar ve Skunk Olay Sayıları	28
Grafik 2.10.	Yıllara Göre Esrar ve Skunk Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	28
Grafik 2.11.	Yıllara Göre Esrar ve Skunk Şüpheli Sayıları	28
Grafik 2.12.	Yıllara Göre Kök Kenevir Yakalama Miktarları	28
Grafik 2.13.	Yıllara Göre Kök Kenevir Olay Sayıları	28
Grafik 2.14.	Yıllara Göre Kök Kenevir Şüpheli Sayıları	28
Grafik 2.15.	Yıllara Göre Kokain Yakalama Miktarları	29
Grafik 2.16.	Yıllara Göre Kokain Olay Sayıları	29
Grafik 2.17.	Yıllara Göre Kokain Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	29
Grafik 2.18.	Yıllara Göre Kokain Şüpheli Sayıları	29
Grafik 2.19.	Yıllara Göre Ecstasy Yakalama Miktarları	30
Grafik 2.20.	Yıllara Göre Ecstasy Olay Sayıları	30
Grafik 2.21.	Yıllara Göre Ecstasy Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	30
Grafik 2.22.	Yıllara Göre Ecstasy Şüpheli Sayıları	30
Grafik 2.23.	Yıllara Göre Captagon Yakalama Miktarları	30
Grafik 2.24.	Yıllara Göre Captagon Olay Sayıları	30
Grafik 2.25.	Yıllara Göre Captagon Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	31
Grafik 2.26.	Yıllara Göre Captagon Şüpheli Sayıları	31
Grafik 2.27.	Yıllara Göre Metamfetamin Yakalama Miktarları	31
Grafik 2.28.	Yıllara Göre Metamfetamin Olay Sayıları	31
Grafik 2.29.	Yıllara Göre Metamfetamin Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	31
Grafik 2.30.	Yıllara Göre Metamfetamin Şüpheli Sayıları	32
Grafik 2.31.	Yıllara Göre Sentetik Kannabinoidler Olay Sayıları	33
Grafik 2.32.	Yıllara Göre Sentetik Kannabinoidler Yakalama Miktarları	34
Grafik 2.33.	Yıllara Göre Sentetik Kannabinoidler Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	34
Grafik 2.34.	Yıllara Göre Sentetik Kannabinoidler Şüpheli Sayıları	34
Grafik 2.35.	Kanun Kapsamına Alınan Yeni Psikoaktif Maddeler	35
Grafik 2.36.	Yıllara Göre Sentetik Ecza/İlaç Yakalama Miktarları	37
Grafik 2.37.	Yıllara Göre Sentetik Ecza/İlaç Olay Sayıları	38
Grafik 2.38.	Yıllara Göre Sentetik Ecza/İlaç Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	38
Grafik 2.39.	Yıllara Göre Sentetik Ecza Şüpheli Sayıları	38
Grafik 4.1.	Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezleri ve Bulunduğu İllerin Yıllara Göre Dağılımı	85
Grafik 4.2.	Ayaktan Tedavi Gören Kişilerin Yıllara Göre Dağılımı	86
Grafik 4.3.	Yatarak Tedavi Gören Tekil Kişilerin Yıllara Göre Dağılımı	86
Grafik 4.4.	2023 Yılında Tedavi Merkezlerine Başvuran Hastaların Dağılımı %	86
Grafik 4.5.	Tedavi Gören Kişilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı %	87
Grafik 4.6.	Tedavi Gören Kişilerin İlk Kullanım Yaş Ortalamalarına Göre Dağılımı %	87
Grafik 4.7.	Tedavi Gören Kişilerin Eğitim Durumlarının Dağılımı %	87
Grafik 4.8.	Tedavi Gören Kişilerin Çalışma Durumlarının Dağılımı %	88
Grafik 4.9.	Tedavi Gören Kişilerin Tedavi Oldukları Madde Türlerine Göre Dağılımı %	88
Grafik 4.10.	Tedavi Gören Kişilerden Damar Yoluyla Uyuşturucu Kullananlara Uygulanan Tarama Testi Sonuçlarının Dağılımı	88
Grafik 4.11.	Yıllara Göre ALO 191 Uyuşturucu ile Mücadele Danışma ve Destek Hattından Verilen Hizmet Sayısı	94
Grafik 5.1.	Yıllara Göre Madde Bağlantılı Ölümlerin Dağılımı	99
Grafik 5.2.	2023 Yılı Madde Bağlantılı Ölümlerin Cinsiyete Göre Dağılımı	99
Grafik 5.3.	Yıllara Göre Madde Bağlantılı Ölümlerin Çoklu ve Tekil Maddelere Göre Dağılımı	100
Grafik 5.4.	Yıllara Göre Madde Bağlantılı Ölümlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	100
Grafik 5.5.	2023 Yılı Madde Bağlantılı Ölümlerin Metamfetamin Sayısı Dağılımı	100
Grafik 6.1.	Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunanların Sayısının Yıllara Göre Dağılımı	105
Grafik 6.2.	Uyuşturucu Madde Bağlantılı Suçlardan Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunanların Sayısının Yıllara Göre Dağılımı	105

TABLolar

Tablo 1.1.	Lif ve Tohum Amaçlı Kenevir Ekimi 2019-2023 Yıllarına Göre Dağılımı	7
Tablo 2.1.	2023 Yılı Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	25
Tablo 2.2.	2023 Yılı Şüpheli Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı	26
Tablo 2.3.	HÜBAS Sistemi Dahil Haşhaş Bitkisi Yakalamaları	27
Tablo 2.4.	Yıllara Göre Suç Gelirleri Soruşturma ve Operasyon Sayıları	40
Tablo 2.5.	Yıllara Göre Suç Gelirleri El Koyma Verileri	40
Tablo 2.6.	DHKP/C, TİKKO vb. Kapsamında Yapılan Yakalamalar	48
Tablo 2.7.	Fetullahçı Terör Örgütünün Uyuşturucu Kaçakçılığı ile Bağlantılı Olaylarına Ait Yakalamalar	48
Tablo 2.8.	Uyuşturucu Test Kiti Kullanıcı Eğitimi Sayıları Dağılımı	49
Tablo 2.9.	Yıllara Göre Narkotimler Tarafından Müdahale Edilen Olay ve Şüpheli Sayısı	49
Tablo 2.10.	2023 Alan Denetimi Projesi	50
Tablo 2.11.	Yıllara Göre Narkotik Madde Arama Köpeği Temel Eğitim Sayıları	56
Tablo 2.12.	NARVAS çıktıkları doğrultusunda 2023 yılı Kasım ve Aralık aylarında gerçekleştirilen Alan Denetimi uygulama sonuçları	58
Tablo 3.1.	2023 Yılında Verilen NARKOREHBER Eğitim Sayıları Dağılımı	68
Tablo 3.2.	Türkiye Bağımlılıkla Mücadele (TBM) Eğitim Modülü	74
Tablo 3.3.	Diyanet İşleri Başkanlığı Tarafından 2023 Yılı Faaliyet ve Katılan Kişi Dağılımı	78
Tablo 4.1.	2023 Yılında Madde Türlerine Göre Tedavi Merkezlerinde Tedavi Gören Hasta Sayısı	87
Tablo 4.2.	2023 Yılında ALO 191 Destek Hattından Alınan Hizmet Sayısı ve Konu Başlıkları	95
Tablo 4.3.	2023 Yılında YEDAM Merkezlerine Yapılan Başvuru Sayıları Dağılımı	96
Tablo 4.4.	2023 Yılı Türkiye Geneli Rehabilitasyon Verileri	96

RESİMLER

Resim 1.1.	7. Yargı Paketi'nde Yer Alan Değişiklikler	10
Resim 2.1.	Erken Uyarı Sistemi	35
Resim 2.2.	Narkoterör Kenevir Bitkisi Operasyonu	46
Resim 2.3.	Diyarbakır Narkoterör Operasyonları	46
Resim 2.4.	Diyarbakır Narkoterör Operasyonları	46
Resim 2.5.	Bingöl Narkoterör Operasyonları	46
Resim 2.6.	Narkoterör Operasyonları	47
Resim 2.7.	Narkoterör Operasyonları	47
Resim 2.8.	Narkoterör Operasyonları	47
Resim 2.9.	Narkoterör Operasyonları	48
Resim 2.10.	Uyuma Uygulama Afifi	52
Resim 2.11.	NARVAS İllere Göre İhbar Dağılımları	57
Resim 3.1.	En İyi Narkotik Polisi; Anne Logosu	67
Resim 3.2.	Narko Göçmen Eğitiminden Kesit	69
Resim 3.3.	Narko Kaan Eğitiminden Kesit	69
Resim 3.4.	Metamfetaminle Mücadele Eğitiminden Kesit	70
Resim 3.5.	Met Fotoblok Eğitiminden Kesit	70
Resim 3.6.	Narkotır Faaliyetinden Kesit	70
Resim 3.7.	Narkotır Faaliyetinden Kesit	71
Resim 6.1.	TCK 191 Model 1	109
Resim 6.2.	TCK 191 Model 2	109

SUNUŞ

Bugün dünyada ve ülkemizde tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar çok ve çeşitli uyuşturucu türü bulunmaktadır. Özellikle son yıllarda geleneksel uyuşturucuların yanı sıra kimyasal yöntemlerle üretilen sentetik uyuşturucuların ortaya çıkışı, sorunun karmaşıklığını daha da artırmıştır. Metamfetamin ve fentanil gibi maddelerin yarattığı yeni tehditler, uyuşturucuyla mücadelenin çok boyutlu ve karmaşık bir sorun olduğunu bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Uyuşturucuyla mücadele sadece bir güvenlik meselesi değil, aynı zamanda toplumun sağlığını ve geleceğini yakından ilgilendiren bir konudur. Bu nedenle, sorunun tüm boyutlarıyla ele alınması ve bütüncül bir yaklaşımla mücadele edilmesi gerekmektedir. Eğitim, önleme, tedavi, rehabilitasyon ve sosyal uyum gibi farklı alanlarda yürütülen çalışmaların yanı sıra, ulusal ve uluslararası düzeyde iş birliğinin güçlendirilmesi de büyük önem taşımaktadır.

Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle uyuşturucu kaçakçılığı rotasında yer almaktadır. Bu nedenle, uyuşturucuyla mücadele sadece ulusal değil, aynı zamanda uluslararası iş birliği ve koordinasyon gerektiren bir alandır. Geçmişte olduğu gibi, bugün de bu mücadele güvenlik güçlerimizin, ilgili kurumlarımızın ve sivil toplum kuruluşlarımızın ortak çabalarıyla kararlılıkla sürdürülmektedir.

Bu rapor, 2023 yılı verileri ışığında ülkemizdeki uyuşturucu sorununu ve bu sorunla mücadele kapsamında yürütülen çalışmaları detaylı bir şekilde incelemektedir. Rapor, uyuşturucu madde kullanımının yaygınlığı, kaçakçılık eğilimleri, tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri, önleme çalışmaları gibi konulara dair bilgiler ve istatistikler yer almaktadır. Ayrıca, bu veriler ışığında gelecekte atılabilecek adımlar ve geliştirilebilecek yeni projeler hakkında da öneriler sunulmaktadır.

Bu raporun, ülkemizde ve dünyada uyuşturucuyla mücadelenin daha iyi anlaşılmasına ve daha etkili politikaların geliştirilmesine katkı sağlamasını diliyor, raporun hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkür ediyoruz.

Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı

BMK BMYK EGM EUD AEU
GMG MINCB IPA JGK JAK
EUROPOL GFIMASAKMB
NEANPSMFIBRMIFÇTAD
THCTITCKTMOTUBİM UI
UNODCUYUMAYARDM

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AGİT	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AMATEM	: Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi
ARDEF	: Araştırma ve Değerlendirme Formu
ASENA	: Analiz Sistemi Narkotik Ağı
ATK	: Adli Tıp Kurumu
ATS	: Amphetamine Type Stimulants (Amfetamin Tipi Uyarıcılar)
BAHAR	: Bağımlı Hastalar İçin Rehabilitasyon
BM	: Birleşmiş Milletler
BMK	: Bağımlılıkla Mücadele Kurulu
BMTK	: Bağımlılıkla Mücadele Teknik Kurulu
BMYK	: Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu
CARICC	: Central Asian Regional Information and Coordination Centre (Orta Asya Bölgesel Bilgi ve Koordinasyon Merkezi)
CEPOL	: European Union Agency for Law Enforcement (Avrupa Birliği Kanun Uygulama Eğitimi Ajansı)
ICAD	: Amerika Kitası Uyuşturucu Bağımlılığı Kontrol Komisyonu
ÇEMATEM	: Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezi
ÇODEM	: Çocuk Destek Merkezleri
DEA	: Drug Enforcement Agency (ABD Uyuşturucu ile Mücadele Dairesi)
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
ECDD	: Expert Committee on Drug Dependence (Dünya Sağlık Örgütü Uyuşturucu Bağımlılığı Uzmanlar Komitesi)
EBA	: Eğitim Bilişim Ağı
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
EMCDDA	: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi)
EUDA	: European Union Drugs Agency (Avrupa Birliği Uyuşturucu Ajansı)
EUROPOL	: European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (AB Kanun Uygulama İşbirliği Ajansı)

PO EMKOM OMDMANSB OCTCK KDS

EWS	: Early Warning System (Erken Uyarı Sistemi)
FATF	: Financial Action Task Force (Mali Eylem Görev Gücü)
GMGM	: Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü
HÜBAS	: Haşhaş Üretim Başvuru Sistemi
ICCT	: International Centre for Counter Terrorism (Uluslararası Terörizmle Mücadele Merkezi)
ILEA	: The International Law Enforcement Agency (Uluslararası Kolluk Kuvveti Akademileri)
INCB	: International Narcotics Control Board (Uluslararası Narkotik Kontrol Kurulu)
INTERPOL	: Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı
IPA	: Instrument for Pre-Accession Assistance (AB Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı)
IVR	: İçişleri Bakanlığı Vatandaş Memnuniyet Anketi
JAKEM	: Jandarma Köpek Eğitim Merkezi
JGK	: Jandarma Genel Komutanlığı
KEM	: Köpek Eğitim Merkezi
KTK	: Karayolları Trafik Kanunu
MASAK	: Mali Suçları Araştırma Kurulu
MBÖ	: Madde Bağlantılı Ölümler
MDMA	: Methylenedioxymethamphetamine
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MFİB	: Merkezi Finans ve İhale Birimi
NSB	: EGM Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı
NARVAS	: Narkotik Vaka Analiz Sistemi
NEA	: NSB Narkotik Suçlarla Mücadele Eğitim Akademisi
NPS	: New Psychoactive Substances (Yeni Psikoaktif Maddeler)
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
SAMBA	: Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TAIEX	: Avrupa Birliği Teknik Destek ve Bilgi Değişimi Ofisi
TCK	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
THC	: Tetrahydrocannabinol
TİTCK	: Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu
TMO	: Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TUBİM	: NSB Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi
UKDS	: Uyuşturucu Karar Destek Sistemi
UMEP	: Uyuşturucu ile Mücadele Eylem Planı
UMK	: Uyuşturucu Maddeler Komisyonu
UNODC	: United Nations Office on Drugs and Crime (BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi)
UYUMA	: Uyuşturucu ile Mücadele Uygulaması
YEDAM	: Yeşilay Danışmanlık Merkezi

BÖLÜM

UYUŞTURUCU İLE MÜCADELE
POLİTİKASI, **KOORDİNASYON**
VE YASAL ÇERÇEVE

1.1. ULUSAL UYUŞTURUCU POLİTİKA VE STRATEJİSİ

Mevcut Durum

09 Temmuz 2018 tarihinde ülkemizde **Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine** geçilmiştir. Bu gelişme ile birlikte ülkemizdeki kurumların yapılarında da bir takım değişiklikler söz konusu olmuştur. Dolayısıyla bağımlılıkla mücadele çalışmalarının kesintisiz sürdürülmesi amacıyla yeni bir mevzuat düzenlemesi yapılmıştır.

Bu bağlamda **2019/2 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesiyle¹** Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu'nun (BMYK) **Cumhurbaşkanı Yardımcısı** başkanlığında toplanmasına karar verilmiştir.

Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu²; Adalet, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler, Çevre ve Şehircilik, Gençlik ve Spor, Hazine ve Maliye, İçişleri, Milli Eğitim, Sağlık, Tarım ve Orman, Ticaret, Ulaştırma ve Altyapı Bakanları ile Cumhurbaşkanlığı Sağlık ve Gıda Politikaları Kurulu Başkanvekilinin katılımıyla yeniden oluşturulmuştur.

Cumhurbaşkanı Yardımcısının katılmadığı hallerde BMYK'ye Sağlık Bakanının başkanlık etmesi ayrıca Sağlık Bakan Yardımcısının başkanlığında Bağımlılıkla Mücadele Kurulu ve illerde de Vali başkanlığında il koordinasyon kurullarının oluşturulabileceği, ayrıca Yüksek Kurul tarafından ihtiyaç duyulması halinde çalışma gruplarının oluşturulabileceği hükmüne bağlanmıştır.

03 Temmuz 2019 tarihinde yapılan Bağımlılık ile Mücadele Yüksek Kurulunda Bağımlılıkla Mücadele Kurullarının çalışma usul ve esasları onaylanmış ve yürürlüğe girmiştir. Böylece; Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu (BMYK), Bağımlılıkla Mücadele Kurulu (BMK), Bağımlılıkla Mücadele

Teknik Kurulu (BMTK) ve Bağımlılıkla Mücadele İl/İlçe Koordinasyon Kurullarının çalışma usul ve esaslarına yönelik düzenleme yapılmıştır. Yeni usul ve esaslar 09 Ağustos 2019 tarihinde 81 il ve ilgili kurumlara gönderilmiştir.

2023 yılında uyuşturucu ile mücadele kapsamında 3 kez Bağımlılıkla Mücadele Teknik Kurulu toplantısı düzenlenmiştir. Uyuşturucu ile mücadele kapsamında yürütülen faaliyetlerin takibinin sağlanması amacıyla tüm paydaşlar tarafından elektronik ortamda veri kaydının ve bu verilere ilişkin raporlamanın yapılabilmesi için hazırlanan "Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı İzleme Platformu"na paydaş tüm kurumların merkez ve taşra teşkilatları tarafından 2023 yılına ait veri girişleri tamamlanmıştır.

Uyuşturucu ile mücadele alanında çalışan tüm kurum ve kuruluşların yapacakları faaliyetlerin planlanmasını sağlayan 2024-2028 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı hazırlık çalışmalarına Sağlık Bakanlığı'nın koordinasyonunda başlanmıştır. Söz konusu Strateji Belgesi ve Eylem Planı ile önümüzdeki 5 yılın uyuşturucu ile mücadele konusundaki yol haritasının belirlenmesi, yapılan çalışma ve faaliyetlerin tüm yurttaki eşgüdüm ve koordinasyon içinde birbirini destekleyecek ve etkisini artıracak şekilde yürütülmesi ve etkilerinin tanımlanan göstergeler ve hedefler yoluyla sistematik bir şekilde sürekli takip edilerek, başarıya ulaşması hedeflenmektedir.

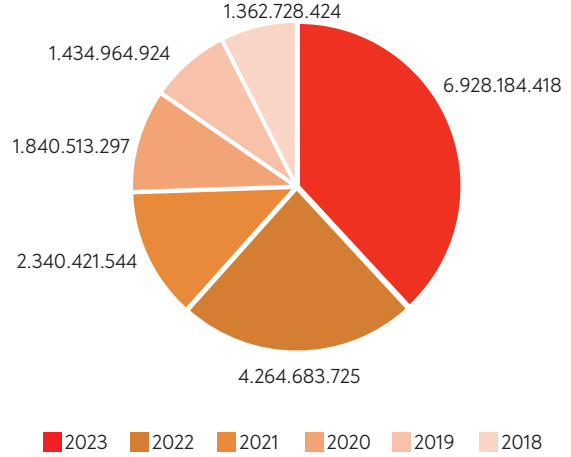
1 Ek-1: 2019/2 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi

2 21 Nisan 2021 tarih ve 31461 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı olarak tekrar yapılandırılmıştır. 29 Ekim 2021 tarihli ve 31643 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararı ile de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na dönüştürülmüştür.

1.2. UYUŞTURUCU İLE MÜCADELE BAĞLANTILI KAMU HARCAMALARI

Ülkemizde uyuşturucu ile mücadele alanında yapılan harcamalar kurumların genel bütçelerinden karşılanmaktadır. Harcama verileri her yıl, bir önceki yıl esas alınarak, uyuşturucu ile mücadele alanında görevli kurumlarla yapılan resmi yazışmalar aracılığıyla Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM) tarafından toplanmaktadır. Bu bölümdeki kamu harcamaları kurumlarımızdan edinilen yaklaşık harcama verilerini kapsamaktadır.

Grafik 1.1'in incelenmesinden görüleceği üzere, 2023 yılı kamu harcamaları, 2022 yılına oranla yaklaşık %62,5 artışla 6 milyar 928 milyon 184 bin 418 Türk Lirası olarak gerçekleştirilmiştir.

Grafik 1.1. Uyuşturucu ile Mücadele Alanında Yapılan Kamu Harcamalarının Yıllara Göre Dağılımı (2018-2023).

1.3. YASAL ÇERÇEVE

Türkiye, küresel uyuşturucu kontrol sisteminin temel sütunları olarak kabul edilen, başta 1961 Tek Sözleşmesi, 1971 Psicotrop Maddeler Sözleşmesi, 1988 Birleşmiş Milletler (BM) Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerin Kaçakçılığı ile Mücadele Sözleşmesi ve 1961 Tek Sözleşmesini tadil eden 1972 Protokolü olmak üzere uyuşturucu ile mücadele alanında yürürlükte olan uluslararası sözleşmelere taraf bir ülkedir.

Ülkemiz bu sözleşmelerden kaynaklanan sorumluluklarını etkin olarak yerine getirmenin ötesinde başta BM olmak üzere diğer uluslararası organizasyonların şemsiyesi altında yürütülen proje ve faaliyetlere de destek vermektedir.

Küresel uyuşturucu kontrol sistemi ile uyumlu olarak ülkemizde uyuşturucu ile mücadele alanında hazırlanan yasal düzenlemeler birçok farklı kanunda yer alsa da bu alanda hazırlanmış temel kanuni düzenlemeleri üç ana başlık altında incelemek mümkündür;

- 26 Eylül 2004 tarihli ve **5237** sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK),
 - ✓ **TCK Md. 188** uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti,
 - ✓ **TCK Md. 190** uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak,
 - ✓ **TCK Md. 191** kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak,
- 03 Mart 1986 tarihli ve **3298** sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun.
- 12 Haziran 1933 tarihli ve **2313** sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun.

Ülkemiz uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan sorumluluklarını etkin olarak yerine getirmenin ötesinde başta BM olmak üzere diğer uluslararası organizasyonların şemsiyesi altında yürütülen proje ve faaliyetlere de destek vermektedir.

Türk Ceza Kanununda gerek uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin imal ve ticareti veya temini, gerek kullanmak için satın alınması, kabul edilmesi veya bulundurulması, gerekse de kullanımının kolaylaştırılması veya özendirilmesi gibi eylemler ceza yaptırımına bağlanmıştır.

Bu yaptırımlar çerçevesinde imal, ithalat ve ihracat suçlarında 20 yıldan 30 yıla kadar, ticaret suçunda 10 yıldan 20 yıla kadar, kullanımın kolaylaştırılması ve özendirilmesi suçlarında 5 yıldan 10 yıla kadar, kullanmak ve kullanmak için bulundurmamak suçlarında ise 2 yıldan 5 yıla kadar hapis ve çeşitli miktarlarda para cezaları uygulanmaktadır.

TCK Md. 191 uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullanmak ya da kullanmak için bulundurmamak eylemleriyle ilgili olarak mevzuatımızda, cezalandırmaya alternatif olacak şekilde kişi hakkında erteleme kararı verilmesi, ayrıca erteleme süresi zarfında şüpheli hakkında tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbiri uygulanması ile bu süre zarfında ilgilinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadığını tespit etmek için yılda en az iki defa ilgili kuruma sevk imkanı getirilmiştir. Kişi erteleme süresi içerisinde kendisine yüklenen yükümlülükleri ihlal ettiğinde ya da tekrar uyuşturucu kullandığında, bu kez 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası istemiyle hakkında kamu davası açılabilir.

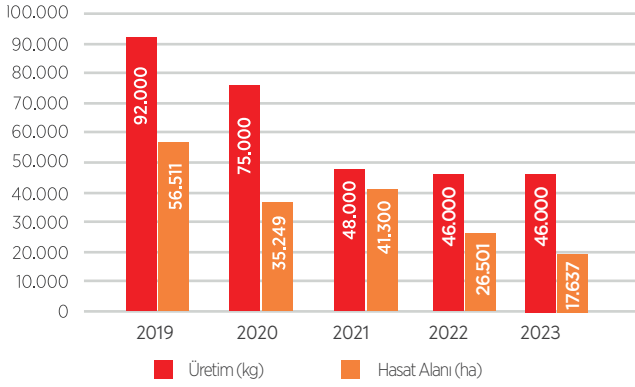
Bununla birlikte, uyuşturucu suçları için etkin pişmanlık hükümlerine de 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 192. maddesinde yer verilmiştir.

“3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun” ve “Haşhaşın Ekimi, Kontrolü, Toplanması, Değerlendirilmesi, İmhası, Satın Alınması, Satılması, İhracı ve İthal Hakkında Yönetmelik” kapsamında;

BM denetiminde dünyada yasal ana üretici olarak Türkiye, Hindistan, Avustralya, Fransa, İspanya ve Macaristan’da tıbbi amaçlı haşhaş ekimi yapılmaktadır. Türkiye, dünyada geleneksel haşhaş üreticisi ve tıbbi amaçlı haşhaş kökenli alkaloid tedarikçisi ülke olarak kabul edilmektedir. Türkiye’de haşhaş ekilecek yerler Cumhurbaşkanlığı Kararı ile belirlenmektedir. Cumhurbaşkanlığı Kararı ile tespit edilen yerlerin dışında ne maksatla olursa olsun haşhaş ekilmesi yasaktır. Ekimi yapılan haşhaş, 3298 sayılı “Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun” ve bu kanuna dayanılarak çıkarılan “Haşhaşın Ekimi, Kontrolü, Toplanması, Değerlendirilmesi, İmhası, Satın Alınması, Satılması, İhracı ve İthal Hakkında Yönetmelik” hükümlerine göre kontrol altına alınmakta ve denetimi Toprak Mahsulleri Ofisi ve kolluk güçlerince yapılmaktadır.

20 Haziran 2015 tarihli ve 29392 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan ve yürürlükte bulunan Bakanlar Kurulunun (Mevcut durumda Cumhurbaşkanlığı Kararı) 2015/7725 sayılı “Haşhaş Kapsülü ve Tohumu Alımı ve Satımı Hakkında Kararı”na göre; 2015 yılından itibaren Afyonkarahisar, Amasya, Burdur, Çorum, Denizli, Isparta, Kütahya, Tokat, Uşak illerinin tamamı ile Balıkesir ilinin Balya, Bigadiç, Dursunbey, İvrindi, Kepsut, Savaştepe ve Sındırgı ilçeleri, Eskişehir ilinin Alpu, Beylikova, Çifteler, Günyüzü, Han, Mahmudiye, Mihalıççık, Seyitgazi ve Sivrihisar ilçeleri, Konya ilinin Ahırlı, Akören, Akşehir, Beyşehir, Derbent, Doğanhisar, Hüyük, Ilgın, Kadınhanı, Seydişehir, Tuzlukçu, Yalınözü ve Yunak ilçeleri, Manisa ilinin Şehzadeler, Yunussemre, Demirci, Gördes, Köprübaşı, Kula, Sarıgöl ve Selendi ilçelerinde izin belgesi karşılığında haşhaş ekimi ve çizilmemiş haşhaş kapsülü üretimine müsaade edilmiştir.

Yasal ekim alanlarında üretilen haşhaş kapsülleri Toprak Mahsulleri Ofisi taşra teşkilatları vasıtasıyla üreticilerden satın alınarak işlenmek üzere Afyon Alkaloidleri Fabrikasına sevk edilmektedir. Afyon Alkaloidleri Fabrikasında üretilen morfin ve türevleriyle yurt içi ve yurt dışı ilaç fabrikalarının alkaloid ham madde ihtiyaçları karşılanmaktadır (Tarım ve Orman Bakanlığı, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, 2024).

Grafik 1.2. Türkiye Morfin Üretim Miktarı ve Yasal Haşhaş Hasat Alanı (Tarım ve Orman Bakanlığı, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, 2024).

Haşhaş Üretim Başvuru Sistemi (HÜBAS)

10 Temmuz 2019 tarihli ve 30827 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan değişiklik ile HÜBAS, “Haşhaşın Ekimi, Kontrolü, Toplanması, Değerlendirilmesi, İmhası, Satın Alınması, Satılması, İhracı ve İthal Hakkında Yönetmeliğe” eklenmiştir.

2019 yılı öncesi haşhaş ekimi yapmak isteyen üreticiler Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü (TMO) tarafından muhtarlara dağıtılan form dilekçeyi doldurarak muhtarlığa iletmekte, muhtarlar bu başvuruları ıslak imza ile onaylayarak TMO'lara teslim etmekte ve onaylanan başvurular izin belgesine dönüştürülerek manuel olarak bilgisayarlar girilmektedir.

Mevcut haşhaş yönetmeliğinde yapılan değişiklikler doğrultusunda haşhaş üretimi yapmak isteyen üreticilerin TMO tarafından geliştirilen HÜBAS ile çevrim içi olarak başvuru yapması zorunlu hale gelmiş ve form dilekçe dağıtımını sonlandırılmıştır.

HÜBAS ile;

- Üreticiler evrak işleriyle uğraşmadan bilgisayar veya cep telefonlarından haşhaş üretim başvurusu yapabilmektedir.
- Muhtarlar evrak işleriyle uğraşmadan üreticilerin başvurularını onaylayabilmektedir.
- TMO işyerlerince sistem üzerinden başvurular onaylanabilmektedir.
- Onay süreci tamamlanan ve izin belgesine dönüştürülen başvurular sistem üzerinden raporlanabilmekte ve çok detaylı istatistikî bilgiler elde edilebilmektedir.

HÜBAS; İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, Çevre, Şehircilik ve İklim

Değişikliği Bakanlığı, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü ve Tarım ve Orman Bakanlığı Tarım Reformu Genel Müdürlüğündeki sistemlerle entegre bir şekilde çalışmaktadır.

HÜBAS, TMO'nun haşhaş faaliyetlerine yönelik olarak geliştirilmiş bir yazılım olmakla birlikte, Mayıs-Haziran aylarında kolluk kuvvetleriyle birlikte yürütülen tarla ölçüm ve kontrol çalışmalarında da kullanılmaktadır.

Haşhaş Ölçüm Kontrol Faaliyetlerinin Uydu Görüntüleri Aracılığı ile Yapılması

Haşhaş ekili alanların ölçüm, kontrol ve verim tahmini çalışmalarının daha az personelle ve daha kısa zamanda uydu görüntüleri aracılığıyla yapılabilmesi için Türksat Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme A.Ş. (TÜRKSAT) ile 2018 yılında görüşmelere başlanmıştır. Bu kapsamda sınırlı alanlarda 2019 yılında yabancı kaynaklı uydu görüntüleri, 2020 yılında ise yerli ve milli uydumuz olan GÖKTÜRK-1 uydu görüntüleri aracılığıyla pilot çalışmalar yapılmıştır. Bu pilot çalışmalar sonucunda haşhaş ekili alanlarda ölçüm, kontrol ve verim tahmin çalışmalarının anlık uydu görüntüleri aracılığıyla başarılı bir şekilde yapılabileceği belirlenmiştir.

2022 yılında Milli Savunma Bakanlığı ve TÜRKSAT arasında GÖKTÜRK-1 uydu görüntülerinin askeri kullanım dışında kalan kapasitesinin ticarileştirilmesi amacıyla sözleşme imzalanmış ve böylece GÖKTÜRK-1 uydusunun ticari kullanım hakları TÜRKSAT'a verilmiştir.

Haşhaş ekim alanlarında yapılacak çalışma HÜBAS ile entegre bir şekilde çalışarak daha az personelle teknolojik bir şekilde yürütülecektir.

Bu kapsamda TMO ile TÜRKSAT arasında “Haşhaş Üretim Alanlarının Uydu Görüntüleri ile Takibi, Ekim Beyan Uyumunun WEB Üzerinden Kontrolü Projesi”ne ilişkin sözleşme 07.12.2022 tarihinde imzalanmıştır. Söz konusu tüm bu faaliyetler 2023 yılında tamamlanmış olup saha çalışmalarına başlanmıştır. (Tarım ve Orman Bakanlığı, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, 2024).

2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun

2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanununun 3. maddesine göre “Münhasıran esrar yapmak için kenevir ekilmesi ve her ne şekilde olursa olsun esrarın ihzar, ithal, ihraç ve satışı yasaktır”.

Kenevir ekimi ve yetiştiriciliği izne tabidir. “Kenevir Yetiştiriciliği ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yetiştiricilik yapılmasına izin verilmektedir.

Mevzuat Düzenlemesi

Ülkemizde kenevire bağlı olarak uyuşturucu madde üretiminin önlenmesi amacıyla 21 Ekim 1990 tarihinde Kenevir Ekimi ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Yönetmeliğin yayımlandığı tarihten günümüze tarım teknolojisinde ve mevzuatta önemli değişiklikler olmuş, 1999 yılında revize edilen yönetmelik hükümleri ile ilgili olarak Tarım ve Orman Bakanlığına intikal eden talep ve sorunların değerlendirilmesi ve ilgili kurumlarla yapılan görüşmeler sonucunda, tespit edilen eksikliklerin giderilmesi, güncel kanunlarda belirtilen hususlara yer verilmesi, kaçak kenevir yetiştiriciliği ile daha etkin mücadele edilmesi ve yukarıda belirtilen iş ve işlemlere yardımcı olacak dokümanların hazırlanması amacıyla yönetmelikte değişikliğe gidilmiştir.

Bu yönde “Kenevir Yetiştiriciliği ve Kontrolü Hakkındaki Yönetmelik” 29 Eylül 2016 tarih ve 29842 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Revize edilen yönetmelikte lif, sap ve tohum amacı elde etme dışında izin verilen bir düzenleme söz konusu değildir. Sadece bilimsel araştırmalar için ilave bir düzenleme mevcuttur.

Kenevir ekimi yapılacak bölgelerin tespiti, ekimlerin izne bağlanması, gerekli kontrollerin yapılması ve izinsiz ekimlere yapılacak olan işlemlere ait usul ve esaslar belirlenmiştir.

Yönetmeliğin 5. maddesinde **Amasya, Antalya, Bartın, Burdur, Çorum, İzmir, Karabük, Kastamonu, Kayseri, Kütahya, Malatya, Ordu, Rize, Samsun, Sinop, Sivas, Tokat, Uşak, Yozgat ve Zonguldak** olmak üzere 20 il ve ilçelerinde izinli kenevir yetiştiriciliği yapılabilmektedir.

Lif, tohum, sap ve benzeri amaçlara yönelik izinli kenevir yetiştiriciliği yapmak isteyen çiftçilerin, 01 Ocak - 01 Nisan tarihleri arasında yetiştiricilik yapacakları yerin en büyük mülki idare amirliğine başvurmaları gerekmektedir.

Hangi amaca yönelik olursa olsun izinsiz yetiştirilen kenevir, 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunun ilgili hükümlerine göre Sulh Ceza Hâkimliğince müsadere kararı

verildikten sonra imha edilmekte ve konu adli mercilere intikal ettirilmektedir. Ayrıca izinli ekimde de hasat sonrasında esrar elde edilmesini önlemek için kenevir bitkisinin yan dal, yaprak ve çiçek gibi artıkları derhal imha ettirilmektedir.

Yönetmelik gereği kolluk kuvvetleriyle birlikte yapılacak kontrol, denetim ve imhalarda görev alacak il/ilçe Tarım ve Orman Müdürlüğü teknik personeli belirlenmiş, bu personele yönelik olarak hizmetiçi eğitimler tamamlanmıştır.

İl veya ilçe müdürlükleri teknik personelince kenevir yetiştiriciliği izni verilen yerde ekimden hasada kadar en az ayda bir defa kontrol edilmektedir. Bu kontroller aşağıdaki şekilde yürütülmektedir:

- İzin belgesinde belirtilen kenevir ekim alanından fazla veya izin belgesinde kayıtlı yerden başka yerde kenevir yetiştiriciliği yapılıp yapılmadığı kontrol edilmektedir.
- Üretimin her aşamasında yapılan uygulamaların, yetiştiricilik amacına uygun olup olmadığı incelenmektedir.
- Hasat sonrasında esrar elde edilmesini önlemek için kenevir bitkisinin yan dal, yaprak ve çiçek gibi artıkları ilgili mevzuata uygun olarak derhal imha ettirilmektedir.
- Yıl içerisinde kolluk kuvvetleri ile birlikte tespit edilen kaçak ekimler ve imha edilen kök sayıları altı aylık dönemler halinde bildirilmektedir.

Tablo 1.1. Lif ve Tohum Amaçlı Kenevir Ekimi 2019-2023 Yıllarına Göre Dağılımı (Tarım ve Orman Bakanlığı, Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü, 2024).

Yıl	Alan (Da)	Lif (Ton)	Tohum (Ton)
2019	696	19	20
2020	4.353	19	273
2021	641	21	20
2022	2.328	31	159
2023	6.040	359	327

1.4. YENİ GELİŞMELER

1.4.1. Uluslararası Kenevir Politikaları ve Türkiye

Bilindiği üzere uyuşturucu maddelerin uluslararası kontrolü BM 1961 Tek Sözleşmesi ve 1971 Psicotrop Maddeler Sözleşmesinin farklı cetvellerinde, söz konusu maddelerin tıbbi kullanımı, suistimali, bağımlılık potansiyeli vb. kriterler kapsamında sınıflandırılarak kontrol altına alınmaktadır.

BM Sözleşmeleri kontrol altına alınan maddenin bulunduğu cetvele göre değişik yasal düzenlemeler ve yükümlülükler içeren kontrol rejimine tabidir. Bu yükümlülükler sözleşmeye taraf tüm ülkeler için kendi ulusal mevzuatında asgari uygulanması gereken yükümlülüklerdir. Bununla birlikte sözleşmelere taraf ülkeler daha sıkı kontrol tedbirleri uygulamakta özgürdür.

Kenevir, BM 1961 Tek Sözleşmesi ve 1971 Psicotrop Maddeler Sözleşmesi'nin ilgili cetvelleri kapsamında uluslararası kontrole tabi olmasına karşın, özellikle son dönemlerde dünyada en çok tartışılan uyuşturucu maddelerin başında gelmektedir.

Kenevirin tıbbi ve bilimsel kullanımı olan mucize bir bitki olduğu iddialarıyla kenevir ve bağlantılı maddelerin BM Sözleşmelerindeki mevcut statüsünün değiştirilmesi yönünde süregelen talepler sonrasında, bu konudaki tartışmaların ve öne sürülen savların bilimsel temelde araştırılması ve değerlendirilmesi amacıyla Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonu'nun (UMK) kararı doğrultusunda, kenevir ve kenevirle bağlantılı maddelere ilişkin Dünya Sağlık Örgütü Uyuşturucu Bağımlılığı Uzmanlar Komitesi (Expert Committee on Drug Dependence – ECDD) tarafından 18 ay süreyle gerçekleştirilen araştırma-değerlendirme çalışmaları neticesinde son şekli verilen 6 tavsiye kararı DSÖ'nün 24 Ocak 2019 tarihli mektubu ile Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine sunulmuştur.

Bu tavsiyeler;

1. 1961 Sözleşmesinin 1. ve 4. cetvellerinde bulunan kenevir ve kenevir reçinesinin 4. cetvelden silinmesi,

2. 1971 Sözleşmesinin 2. cetvelinde yer alan Dronabinol'ün (Delta-9-THC); 1961 Sözleşmesinin 1. cetveline eklenmesi ve 1971 Sözleşmesinden tamamen silinmesi,
3. 1971 Sözleşmesinin 1. cetvelinde bulunan Tetrahydrocannabinol (THC) izomerlerinin; 1961 Sözleşmesinin 1. cetveline eklenmesi ve 1971 Sözleşmesinden tamamen silinmesi,
4. 1961 Sözleşmesinin 1. cetvelinde bulunan kenevir ekstraktlarının (özütleri) ve tentürlerinin BM Sözleşmelerinden çıkarılması,
5. Kannabidiol preparatlarının 1961 Sözleşmesinin 1. cetvelinde dipnot olarak açıklanması,
6. Dronabinol (Delta-9-THC) preparatlarının 1961 Sözleşmesinin 3. cetveline alınmasıdır.

Kenevir ve kenevirle bağlantılı maddelere ilişkin 6 tavsiye kararına ilişkin UMK kapsamında yapılan tartışmalar ve ülkemizin de aktif olarak katılım sağladığı uzmanlar grubu toplantıları neticesinde 02 Aralık 2020 tarihinde 53 UMK üyesi ülkenin katılımıyla yapılan oylamada yalnızca “**kenevir ve kenevir reçinesinin BM 1961 Sözleşmesinin 4. cetvelinden silinmesi**” tavsiyesi onaylanmış ve diğer 5 tavsiye reddedilmiştir. Ülkemiz oylamada tavsiyelerin tamamında “Hayır” oyu kullanmıştır.

UMK Sekreteryası tarafından oylama sonucunun 22 Ocak 2021 tarihinde tüm üye ülkelere bildirilmesi sonrasında oylama sonuçları yürürlüğe girmiştir. Bu sonuca göre “kenevir ve reçinesi” 1961 Sözleşmesinin 4. cetvelinden çıkarılmış yalnızca aynı sözleşmenin 1. cetveli hükümlerine tabi olmuştur.

Bu oylama ile uluslararası uyuşturucu kontrol rejiminde **kenevirin serbestleştirilmesi, başka bir anlatımla kenevirin uyuşturucu maddeler arasından çıkarılması yönünde bir değişim** olmamıştır. Sadece kenevir ve reçinesi üzerinde **tıbbi ve bilimsel araştırmalar** yapılabilmesi nispeten kolaylaştırılmıştır.

Ülkemizin bu süreçte, anılan 6 tavsiye kararının tamamına ilişkin olumsuz tutum sergilemesinde ilgili tüm ulusal kurumlarla birlikte ortaya koyulan adli, idari, sosyolojik, ekonomik vb. argümanların yanı sıra kenevire ilişkin oylama sürecinden bağımsız olarak bazı ülkelerce BM Sözleşmelerine uygunluğu ciddi tartışma konusu olan kenevir politikaları ve küresel ölçekte ortaya çıkardığı yanlış toplumsal algılar olmuştur.

Ancak küresel uyuşturucu sorununa ciddi düzeyde olumsuz etkileri olacağı değerlendirilen 5 tavsiyenin oylama sonucu reddedildiği ve yalnızca kenevir ve reçinesinin BM 1961 Sözleşmesinin 4. cetvelinden silinmesi ile kenevirin tıbbi ve bilimsel kullanım amacıyla yetiştirilmesinin önünün açıldığı süreçte ülkemizin de gerekli yasal adımları atarak gerek taraf olduğumuz BM Sözleşmesi'ne uyum sağlaması gerekse de kenevirin tıbbi ve bilimsel alandaki gelişmelerini takip etmesi ihtiyacı doğmuştur.

Bu yönde 23 Mart 2023 tarihinde TBMM'de kabul edilen 7442 Sayılı Orman Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 05 Nisan 2023 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmasıyla birlikte, 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun'un 23. Maddesinin birinci fıkrası; *"Lif, tohum ve sap üretimi ile ilaç etkin maddesi elde etmeye yönelik çiçek ve yaprak üretimi amaçlı kenevir yetiştiriciliği, Tarım ve Orman Bakanlığının iznine tabidir. Lif, tohum ve sap üretimi amacıyla izinli kenevir yetiştiriciliği Tarım ve Orman Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. İlaç etkin maddesi üretimi amaçlı kenevir yetiştiriciliği ve/veya işlenmesi Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü tarafından yapılır veya yaptırılır. Gerekliğinde ülke arz ve talep durumuna göre Cumhurbaşkanınca belirlenen kota doğrultusunda, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü kontrolünde gerçek veya tüzel kişilere yaptırılabilir. İlaç etkin maddesi üretimi amaçlı kenevir yetiştiriciliğinde, münhasıran esrar elde edilmesini engelleyecek her türlü tedbirin alınması, kenevirin hasadı, işlenmesi, ihrarı, ihracı veya satışına ilişkin usul ve esaslar, İçişleri Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığının görüşleri alınmak suretiyle Tarım ve Orman Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir."* şeklinde değiştirilmiş ve bu

değişikliğin icrası için TMO görevlendirilmiştir.

Anılan değişiklikte halihazırda lif ve tohum amaçlı yapılan kenevir yetiştiriciliğinin yanı sıra TMO kontrolünde ve yalnızca "ilaç etken maddesi" elde etmeye yönelik kenevir yetiştiriciliği yapılması Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü ile ortaklaşa çalışılan yönetmeliğin yürürlüğe girmesiyle birlikte mümkün hale gelecektir.

Ancak kenevir denilince ilk akla gelen esrar maddesinin halen küresel ölçekte en çok suistimal edilen, en çok yakalması olan uyuşturucu madde olduğu, yüksek bağımlılık potansiyeli ve diğer uyuşturuculara (daha ağır uyuşturuculara) geçişte önemli bir basamak olduğu unutulmamalıdır.

Bununla birlikte bazı ülkelerce uygulanan yanlış kenevir politikaları neticesinde ortaya çıkan farklı esrar ürünlerinin ve kenevirden mamül yarı sentetik kannabinoidlerin yarattığı yeni tehditler de göz önüne alındığında kenevirin tıbbi kullanım amacıyla yetiştirilmesine ilişkin atılacak adımlar ve kontrol rejimlerinde kurumsal ve toplumsal farkındalık en önemli öncelik olmalıdır.

Ülkelerin uyuşturucu ile mücadele politika ve uygulamaları birbirlerini doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Uyuşturucu mücadelesinin küresel uyum içinde sürdürülmesi gerekmektedir.

Ancak her ülkenin kendi özellikleri ve farklılıkları göz önünde bulundurularak uyuşturucu ile mücadele politikaları oluşturulmaktadır.

1.4.2. Kanun Değişikliği

Uyuşturucu ile mücadelede yaşanan sorunları çözmek ve süregelen kararlı mücadeleyi devam ettirmek adına mevcut düzenlemelere ek olarak kanuni birtakım tedbirleri içeren 7445 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 05 Nisan 2023 tarihli ve 32154 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kapsamda;

Resim 1.1. 7. Yargı Paketi'nde yer alan değişiklikler (05 Nisan 2023)

1. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 188 inci maddesinin 4 üncü fıkrasının (a) bendine, ülkemiz sokaklarında görülmeye başlanan sentetik uyuşturucu ve uyarıcı maddeler grubunda yer alan sentetik katinon ve türevleri, sentetik opioid ve türevleri ile amfetamin ve türevleri de eklenerek “eroïn, kokain, morfin, bazmorfin, sentetik kannabinoid ve türevlerine” ilişkin öngörülen ceza artırımının kapsamı genişletilmiş ve bu maddelere ilişkin cezai yaptırımların daha caydırıcı hale getirilmesi sağlanmıştır.

TCK 191 anlamında da değişiklik ihtiva eden bahse konu kanuni düzenleme ile kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçuna karışanlardan hakkında Cumhuriyet Savcısı tarafından kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilenlerle ilgili verilen bu kararların kolluk tarafından görülebilmesine ve sürecin daha etkin işletilebilmesi ve caydırıcılığın sağlanması amacıyla ilgilinin erteleme süresi içerisinde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadığının tespitine yönelik olarak önceden haber vermeksizin ve Cumhuriyet Savcısının talimatı doğrultusunda sürpriz testlere tabi tutulmasına imkan tanınmıştır.

Çok yönlü bütüncül bir anlayışla sürdürülmekte olan uyuşturucu ile mücadelede kullanım

şüphelilerine yönelik denetimli serbestlik ile tedavi ve rehabilitasyon alanlarında da düzenleme yapılmıştır. Bu amaçla 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu'na yeni bir madde eklenmek suretiyle başta tedavi olmak üzere ilave yükümlülükler belirlenmiştir.

Ayrıca madde bağımlılarının yaşadıkları psikiyatrik ve bilişsel engeller nedeniyle iradelerini özgürce ortaya koyamadıkları hususu da göz önünde bulundurularak hekim raporuyla zorunlu tedavisine karar verilen bağımlılar hakkında yürütülecek işlemlerin bir an önce yapılabilmesi amacıyla 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 437 nci maddesinde değişiklik yapılarak mahkemenin önüne gelen dosyalarda tahkikatın tamamlanmasını müteakip gecikmeksizin en geç iki gün içinde zorunlu tedaviye ilişkin karar vereceği hükmü bağlanmıştır.

Aynı zamanda 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da yapılan düzenleme ile kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçundan tutuklu/hükümlü olanların zorunlu tedavi ve rehabilitasyon programlarına katılmalarına ilişkin yükümlülük getirilmiş ve bu amaca uygun müstakil ceza infaz kurumlarının açılabilmesine imkan tanınmıştır.

2. Bahse konu kanuni düzenlemede ilaveten soruşturma aşamasında muhafaza altına alınan veya el konulan uyuşturucu maddelerin müsaderesine ilişkin usulde değişiklik yapılmıştır. Buna göre soruşturma aşamasında kesin raporları alınan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin imhası mümkün hale getirilerek söz konusu maddelerin adli emanet depolarında veya kolluk birimlerinde bekletilmesinin önüne geçilip imha sürecinin hızlandırılması sağlanmıştır.
3. Yapılan değişiklikle birlikte ayrıca genel olarak suç gelirleri konusunda ihbarda bulunan kişilerin öncül suç hakkında da bilgi sahibi olduğu görüldüğünden kaçakçılık suçları, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu ve uyuşturucu madde yapmak amacıyla bitki ekiminden elde edilen malvarlığı değerlerini ihbar edenler ile bu suçlardan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunu ihbar edenlerin kimlikleri 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nda yapılan değişiklikle birlikte güvence altına alınarak söz konusu suçların ortaya çıkarılmasına katkıda bulunan kişiler bakımından da tanık korumaya ilişkin hükümlerin uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

1.4.3. Avrupa Birliği Uyuşturucu Ajansı (EUDA)

Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (EMCDDA) Avrupa Birliği tarafından, AB üyesi ve aday ülkelerde uyuşturucu madde kaçakçılığı, madde kullanımı ve bağımlılığı ile bunların sonuçları hakkında karşılaştırılabilir, güvenilir ve objektif bilgi toplaması, analizi ve kullanımı amacıyla 1993 yılında kurulmuştur. 1995

yılında Lizbon'da faaliyetlerine başlayan Merkez, AB'nin merkezileşmemiş kurumlarından biridir. EMCDDA, AB ve Üye Devletleri'ne Avrupa'nın uyuşturucu sorunlarına dair bir genel bakış ve uyuşturucu tartışmasını desteklemek üzere sağlam bir kanıt temeli sunmaya çalışmaktadır. 27 Avrupa Birliği ülkesi ile Norveç ve Türkiye dahil üye ülke sayısı toplam 29'dur.

Türkiye ile AB arasında 30 Ekim 2007 tarihinde, Ülkemizin EMCDDA'nın çalışmalarına katılmasına ilişkin Uluslararası Anlaşma imzalanmış ve 09/03/2009 tarihinde TBMM'ye sevk edilen "Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi'nin Çalışmalarına Türkiye Cumhuriyeti'nin Katılımı İle İlgili Olarak Avrupa Topluluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Arasında Yapılan Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun", 23/06/2014 tarihinde TBMM Genel Kurulunda yapılan oturumla onaylanıp 17/07/2014 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

Avrupa Komisyonu tarafından EMCDDA müktesebatında değişikliğe gidilmiş, 1920/2006 sayılı tüzüğü yürürlükten kaldıran Avrupa Birliği Uyuşturucu Ajansı'na (EUDA-European Union Drugs Agency) ilişkin (AB) 2023/1322 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü 1 Temmuz 2023 tarihinde onaylanmıştır ve EUDA, 02 Temmuz 2024 tarihi itibarıyla çalışmalarına başlamıştır.

GENELGE

Cumhurbaşkanlığından:

Konu: Bağımlılık ile Mücadele

GENELGE

2019/2

Uyuşturucu, alkol, tütün gibi madde bağımlılıkları ile kumar, teknoloji bağımlılığı gibi davranışsal bağımlılıklarla mücadele çalışmalarının kararlılıkla sürdürülmesi, bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonun sağlanması amacıyla Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu (Yüksek Kurul) Cumhurbaşkanı Yardımcısının başkanlığında Adalet, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler, Çevre ve Şehircilik, Gençlik ve Spor, Hazine ve Maliye, İçişleri, Milli Eğitim, Sağlık, Tarım ve Orman, Ticaret, Ulaştırma ve Altyapı Bakanları ile Cumhurbaşkanlığı Sağlık ve Gıda Politikaları Kurulu Başkan Vekilinin katılımıyla yeniden oluşturulmuştur. Cumhurbaşkanı Yardımcısının katılmadığı hallerde Yüksek Kurula Sağlık Bakanı başkanlık edecektir.

Yüksek Kurulun oluşturacağı strateji ve eylem planları çerçevesinde görev icra etmek üzere Yüksek Kurul tarafından Sağlık Bakanının teklifi üzerine Sağlık Bakanlığı Bakan Yardımcısının başkanlığında kurul ve vali başkanlığında il koordinasyon kurulları oluşturulabilecektir. Ayrıca Yüksek Kurul tarafından ihtiyaç halinde çalışma grupları oluşturulabilecektir.

Yüksek Kurul, kurul ve çalışma gruplarının sekreteryahizmetleri ile alınan kararların takibi Sağlık Bakanlığınca yürütülecektir.

Sağlık Bakanlığınca altı aylık periyotlarla ilerleme raporları hazırlanarak Yüksek Kurulun değerlendirmesine sunulacaktır. Yapılan değerlendirmeler, yürütülen faaliyetler ve elde edilen sonuçlar Yüksek Kurul Başkanınca yıllık faaliyet raporu olarak kamuoyu ile paylaşılacaktır.

Kurullar tarafından bağımlılık ile mücadele alanında yürütülecek çalışmalarda ihtiyaç duyulacak her türlü destek, yardım ve kolaylık ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca sağlanacak, alınan kararların uygulanmasında üstlenilen görev ve sorumluluklar özenle yerine getirilecektir.

2017/23 sayılı Genelge yürürlükten kaldırılmıştır.
Bilgilerinizi ve gereğini önemle rica ederim.

13 Şubat 2019

Recep Tayyip ERDOĞAN
CUMHURBAŞKANI

BÖLÜM

UYUŞTURUCU MÜCADELESİNİN
ARZ BOYUTU

2.1. GENEL KAÇAKÇILIK EĞİLİMLERİ

Kaçakçılık olgusu, bütüncül olarak yasa dışı bir pazara dahil olan ve onu sürdüren tüm eylemleri ifade eder (kişilerin, hizmetlerin ve malların yasa dışı üretimi veya tedariki, taşınması, satışı, ticareti veya dağıtımı). Kaçakçılık akışları; organize suç ağları için hayati önem taşıyan ana arterleri temsil etmekte, onları ayakta tutan ve güçlendiren finans kaynaklarını elde etmelerine olanak sağlamakta, devletleri ve nihayetinde onlara güvenen toplumları kritik mali kaynaklardan mahrum bırakmaktadır. Kaçakçılık faaliyetleri, hakim suç ekonomilerine bağlı olarak bölgeden bölgeye farklılık gösterse de küresel düzeyde öne çıkan en önemli kaçakçılık suçları; uyuşturucu kaçakçılığı, insan ticareti ve göçmen kaçakçılığıdır (INTERPOL Küresel Suç Trendi Raporu,2022, s.23).

Suç organizasyonlarının yeni ticaret ve sevkiyat yöntemleri geliştirmesi, yasa dışı uyuşturucu pazarında sentetiklerin daha fazla yaygınlaşması, üretiminde yeni yöntemlerin ve kimyasalların kullanılması ile dinamik ve değişken bir hale gelen uyuşturucu suçlarıyla mücadele zorlaşmakta ve mücadeleciler birimlere de sürekli yeni yöntemler belirleme ve değişim zorunluluğu getirmektedir.

Tüm bu gelişmeler uyuşturucu suçlarının, sınıraşan suçlar arasında giderek daha fazla yer alması, bu suçları işleyen gruplar ve örgütlerin farklı ülke ve bölgelerde yer alan benzer yapılanmalarla hatta terör örgütleriyle daha fazla iş birliği içine girmelerine neden olmaktadır. Bu iş birliği sayesinde uyuşturucu kaçakçısı gruplar, üretim bölgelerinden doğrudan uyuşturucuları temin edebilmekte veya üretimi tüketim bölgelerine yayabilmektedirler.

Bu yönde küresel boyutta yıllar içinde artan bir sorun olmaya devam eden uyuşturucu bağlantılı suçlar dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de artmaya devam etmektedir.

Ülkemizin uyuşturucu kaçakçılığında halen sıklıkla kullanılan rotalar üzerinde yer alması, tarihsel olarak farklı coğrafyalar arasında yasal ticari faaliyetlerde kullanılan önemli güzergâhların ülkemiz kara, deniz ve hava sınırlarından geçmesi ve suç

organizasyonlarının yasa dışı sevkiyatları için yasal ticaret yollarını tercih etmesi, yıldan yıla ülkemizde uyuşturucu ticareti ve kaçakçılığında yeni trendlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Uyuşturucu ile mücadele kapsamında faaliyet gösteren Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC), Uluslararası Narkotik Kontrol Kurulu (INCB) ve [Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (EMCDDA)- Avrupa Birliği Uyuşturucu Ajansı (EUDA)³] gibi uluslararası kuruluşlara ait yayınlarda da uyuşturucu sorununun küresel ve bölgesel boyutta neden olduğu problemler etraflıca sunulmaktadır.

Yasa dışı uyuşturucularla mücadele ile bağlantılı hem uluslararası hem de bölgesel kurum ve kuruluşların verilerine ve raporlamalarına bakıldığında; küresel uyuşturucu pazarlarında uzun yıllardır var olan ve “klasik uyuşturucular” olarak adlandırılan eroin, esrar, kokain gibi maddelerin yanında metamfetamin ve fentanil başta olmak üzere sentetik uyuşturucular, yüksek etkili hibrit esrar türevleri (*Skunk, Nederwiet vb.*) ve Yeni Psikoaktif Maddeler (NPS) yeni tehditler olarak artan şekilde yayınlarda yer almaktadır.

Suriye’de 2011 yılından bu yana devam eden istikrarsız ortamın Captagon başta olmak üzere amfetamin tipi uyarıcıların bölgesel uyuşturucu pazarlarına etkisi, 2022 yılında Rusya Federasyonu ve Ukrayna arasında başlayan savaşın Kuzey Rotası başta olmak üzere geleneksel uyuşturucu rotalarına etkisi ve alternatif rota arayışlarına sebep olması, son olarak Ağustos 2021’de Taliban’ın Afganistan’da ülke idaresine el koyması, akabinde 2022 Nisan ayında ülke genelinde her türlü yasa dışı uyuşturucu ekimi ve üretimine yönelik ilan edilen yasağın küresel eroin pazar ve rotalarına etkisi göz önüne alındığında bölgesel çatışma ve istikrarsızlıklar uyuşturucu kaçakçılık trendlerine etkisinin yakından izlenmesi ve tedbir alınması gereken bir durumdur.

3 02 Temmuz 2024 tarihi itibarıyla EMCDDA değişen mevzuatla EUDA olarak görevlerine devam etmektedir.

Bitki temelli veya tamamen sentetik yollarla elde edilen NPS'ler hem ülkemizde hem de uluslararası uyuşturucu pazarlarında sıklıkla görülmeye devam etmektedir. Sentetik kannabinoidler halen ülkemizde en fazla karşılaşılan NPS'ler olmaya devam ederken, Avrupa'da sentetik katinonlar, ABD ve Kanada'da ise fentanil türevleri başta olmak üzere sentetik opioidler en sık karşılaşılan NPS grupları olarak karşımıza çıkmaktadır.

ABD'de son yıllarda ciddi bir kriz haline dönüşen sentetik opioid sorununun çoğunluğu fentanil türevleri kaynaklı olmak üzere her yıl artan şekilde aşırı doz ölümlere sebep olmaktadır. Avrupa'da ise İrlanda, Estonya, Letonya'da görülmeye başlanması ve ölümlere sebep olması nedeniyle fentanil türevleri gerek Avrupa gerekse ülkemiz açısından yakın bir tehdit olarak görülmektedir.

2.1.1. Eroin Kaçakçılık Eğilimleri

Eroin, haşhaş bitkisinde doğal olarak bulunan afyondan elde edilen yarı sentetik bir opioiddir.

Tarihsel olarak haşhaş ekimi ve afyon türevlerinin üretimi konusunda uzun süredir başı çeken Afganistan, Taliban'ın 2021 Ağustos ayında ülke idaresine el koyması ve akabinde 2022 Nisan ayında ülke genelinde her türlü yasa dışı uyuşturucu ekimi ve üretimine yönelik ilan edilen yasak sonrası haşhaş ekiminde keskin düşüşler bildirmiştir.

2023 yılında Afganistan genelinde yasa dışı haşhaş ekimi bir önceki yıla göre % 95 düşüşle 10.800 hektar (2022 yılında 233.000 hektar) olarak gerçekleşmiştir. Potansiyel afyon üretimi de aynı oranda azalarak 333 ton (2022 yılında 6.200 ton) seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu durum Afganistan kaynaklı eroin üretiminin 24-38 tona (2022 yılında 350-580 ton) düşmesi anlamına gelmektedir (INCB Yıllık Raporu, 2023, Sn.109).

Bu keskin düşüş küresel yasa dışı haşhaş ekimi açısından Afganistan'ı Myanmar'ın gerisinde bırakmıştır. UNODC verileri Myanmar'da 2023 yılında 40.100 hektar alanda yasa dışı haşhaş ekimi yapıldığını göstermektedir.

Afganistan'da yasa dışı afyon ve eroin üretimi azalırken, muhtemelen geçmiş dönemde yapılan hasatlardan stoklanan afyonun satışı nedeni ile kaçakçılığın bir süre daha yapılacağı öngörülmektedir (INCB Yıllık Raporu, 2023, Sn.108).

Bununla birlikte genellikle Meksika, Kolombiya ve Guatemala'da olmak üzere Latin Amerika'da üretilen afyon Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve daha az oranda Güney Amerika pazarlarında tedarik edilen eroinin kaynak bölgesidir (UNODC, 2022, s. 75).

2022'de INCB'ye 15 ülke tarafından toplam 25.593 litre eroin üretiminin temel öncü kimyasalı olan asetik anhidrit yakalandığı bildirilmiştir. Bu miktar, 2005 (22.379 litre) yılından bu yana dünya çapında asetik anhidritin yakalandığı en düşük miktar olmuştur. Ayrıca 1 Kasım 2022 ile 1 Kasım 2023 tarihleri arasında, Hindistan (103 litre), Hollanda (Krallığı) (740 litre) ve Pakistan (175 litre) olmak üzere üç ülke düşük miktarlarda asetik anhidrit yakalandığını bildirmiştir (INCB Öncü Kimyasallar Raporu, 2023, s.32).

Eroin üretiminin geleneksel üretim bölgelerinin dışında yaygınlaşmasına bir örnek de Avrupa'dır. Avrupa ülkelerinde tespit edilen laboratuvarlarda üretilen eroin Avrupa ülkeleri ve diğer ülkelere de hedeflidir (UNODC Afgan Opiyat Ticareti Projesi, 2013-2020 Döneminde Avrupa'da Eroin Üretimi Raporu, 2022).

2022'de Hollanda'da 2 eroin imalathanesi tespit edilmiştir. Tespit edilen imalathanelerin yanı sıra aynı yıl toplam 3 olayda Almanya, Polonya ve İspanya tarafından 141 litre (2021 yılında 5.730 litre) asetik anhidrit ele geçirilmiştir (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2024).

Asetik anhidrit üretiminin önemli boyutta Orta ve Batı Avrupa ülkelerinde gerçekleşmesi ve bu nedenle söz konusu kimyasala kaçakçıların daha rahat erişimi ve ucuza temin edebilmeleri Avrupa'da eroin üretiminin başlamasının temel nedenlerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

AB'ye yönelik eroin kaçakçılığı giderek artan bir şekilde deniz yollarına ve özellikle de küresel konteyner trafiğine dayanmaktadır. Konteyner taşımacılığı daha büyük miktarda eroinin tek bir sevkiyatta kaçırılmasına olanak sağlamaktadır. Muhtemelen algılanan risk ve potansiyel kâr düzeyiyle ilgili olan çeşitli faktörlerin bu değişimi etkilemiş olabileceği değerlendirilmektedir.

Son dönemdeki düşüşe rağmen Balkan Rotası, AB'ye eroin kaçakçılığı için aktif bir koridor olmaya devam etmektedir. Ancak Türkiye ile Bulgaristan

arasında yer alan karayolundaki sıkı denetimlere bağlı olarak rotanın deniz yolları kullanılarak güneye doğru kaydığı da görülmektedir (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Pazarları Raporu/ Eroin Modülü, 2024).

Uluslararası operasyonel iş birliği alanında ülkemiz tarafından sağlanan önemli katkıların, artan kolluk tedbirlerinin ve sınırlarımızda yürütülen etkin kontrollerin uyuşturucu kaçakçılarını başta Güney Rotası olmak üzere alternatif rota arayışları içerisine yönlendirdiği değerlendirilmektedir.

Bu durum Makran Sahilinin İran veya Pakistan bölümündeki limanlardan yola çıkan büyük miktarlardaki eroin olaylarında da görülmüştür (EMCDDA, Avrupa Uyuşturucu Pazarları Raporu, Eroin Modülü, 2024).

İran İslam Cumhuriyeti, Türkiye ve Balkan ülkelerinden geçen Balkan Rotası, 2022 yılında da Afganistan'dan Orta ve Batı Avrupa'daki hedef pazarlara afyon kaçakçılığının ana rotası olmaya devam etmiştir. Son yakalama verileri, Afganistan kaynaklı uyuşturucu kaçakçılığında İran İslam Cumhuriyeti ve Pakistan üzerinden geçen ve ardından deniz veya hava yoluyla doğrudan veya Güney Asya, Afrika veya Körfez üzerinden Avrupa'ya giden Güney Rotası boyunca önemli ölçüde artış olduğunu göstermektedir. Güney Rotası'nda ele geçirilen Afganistan kaynaklı eroin ve morfinin toplam miktarı, artık Orta Asya'dan geçen ve öncelikle Rusya Federasyonu'ndaki pazarlara tedarik sağlayan Kuzey Rotası'nda yakalanan miktardan daha fazladır (INCB Yıllık Raporu, 2023, s.113).

Burada dikkat çekilmesi gereken önemli husus Afganistan gelişmelerinden kaynaklı olarak daralan eroin tedariklerinin, suç gruplarını bir sentetik opioid türü olan fentanil kaçakçılığına yönlendirmesi ihtimalidir. Kaldı ki Meksikalı suç gruplarının ABD'ye hedefli yasa dışı fentanil ürettiği de bilinmektedir (EUROPOL EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Pazarları Raporu-Metamfetamin Modülü, 2023, s. 7).

Eroin kaçakçılığının yanı sıra son dönemlerde Balkan Rotasının aynı zamanda Afganistan, İran ve ülkemize kadar olan güzergahının metamfetamin kaçakçılığında da sıklıkla kullanılmaya başlandığı görülmektedir.

Afganistan'daki gelişmelerin Avrupa'yı etkilemesi zaman alacak olsa da, eroinin bulunabilirliğindeki

azalma, pazardaki boşlukların güçlü sentetik opioidler tarafından doldurulmasına yol açarak kamu sağlığı ve güvenliği üzerinde önemli olumsuz etkiler yaratabilir. Şu anda sınırlı da olsa Meksikalı suç şebekelerinin AB'deki varlığı bu potansiyel tehdidi daha da güçlendirmektedir (INCB Yıllık Raporu, 2023).

2.1.2. Esrar ve Türevleri Kaçakçılık Eğilimleri

Esrar dünya genelinde en yaygın kullanılan uyuşturucu olmaya devam etmektedir. 2022 yılında dünya üzerinde yaklaşık 228 milyon kişinin son bir yıl içinde esrar kullandığı tahmin edilmektedir (UNODC, Dünya Uyuşturucu Raporu, 2024). Sınırlı sayıda ülkede yoğunlaşan diğer bitkisel bazı uyuşturucuların aksine, esrar dünyanın hemen hemen her bölgesinde üretilmekle birlikte yasa dışı ekimi ve kaçakçılığı da en çok yapılan uyuşturucu maddedir. Kubar esrar, toz esrar ve likit esrar yasa dışı uyuşturucu pazarlarında en fazla bulunan esrar ürünleridir.

Skunk; farklı tür kenevir tohumlarının (Cannabis Sativa ve Cannabis Indica) melezlenmesi ile elde edilen, yüksek THC oranları içeren, Hibrid Esrar (Hybrid Cannabis), Sinsemilla, Nederwiet (Hollanda Esrarı) gibi isimlerle de anılan esrar türüdür.

Piyasaya ilk çıktığı dönemde ülkemize genellikle Avrupa'dan gelen Skunk maddesinin son yıllarda ülkemizde de yetiştirilme eğiliminde artış gözlemlenmektedir.

Kubar esrar üretimi ve kaçakçılığı dünya genelinde birçok bölgede görülmekle birlikte toz esrar üretimi ve kaçakçılığı belli ülke ve bölgelerde daha fazla sıklıkta gerçekleşmeye devam etmektedir.

Toz esrar kaçakçılığı çoğunlukla Batı ve Orta Avrupa'da bölge içi bir sorun olmayı sürdürürken; Kuzey Afrika'dan alt bölgeye önemli miktarda toz esrar kaçakçılığı yapılmaya devam edilmektedir (UNODC, Dünya Uyuşturucu Raporu, 2024,).

2020'ye kadar devam eden uzun vadeli bir artış eğiliminin ardından, toz esrar yakalamaları 2021 ve 2022 yıllarında düşerek 2017 yılından bu yana en düşük seviyelere gerilemiştir. Buna karşılık, kubar esrar yakalamaları, 2021 yılındaki düşüşün ardından 2022 yılında hafif bir artış göstermiştir.

Kuzey Amerika'da bazı bölgelerde esrar ile ilgili yasallaşma sürecinin etkisiyle kubar esrar yakalamalarında büyük düşüşler rapor edilmiştir. Ancak diğer bölgelerdeki kubar esrar kaçakçılığı eğilimleri, 2022 yılı da dahil olmak üzere son on yılda artmaya devam etmiştir (UNODC Dünya Uyuşturucu Raporu, 2024).

2022'de dünya genelinde bir önceki yıla göre %18 oranında artışla 6.168 ton kubar esrar ve bir önceki yıla göre %41 oranında azalışla 1.194 ton toz esrar ele geçirilmiştir (UNODC Dünya Uyuşturucu Raporu, 2024).

Esrar 2022 yılında da Avrupa'da en sık yakalanan uyuşturucu olmaya devam etmiştir. Avrupa'da, 2022'de 468 tonluk toz esrar ve 265 ton kubar esrar yakalaması gerçekleşmiştir. İspanya tarafından bildirilen %52 oranındaki düşüş (2021'de 673 tondan 2022'de 325 tona) nedeniyle, Avrupa'da yakalanan toplam toz esrar miktarı %43 oranında azalmıştır. Avrupa'da 2022 yılında yaklaşık 1 milyon uyuşturucu yakalama olayı rapor edilmiştir. En sık yakalanan esrar ürünleri tüm yakalama olaylarının %71'ini oluşturmaktadır (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2024).

2.1.3. Kokain Kaçakçılık Eğilimleri

Merkezi sinir sistemi üzerinde uyarıcı bir etki gösteren kokain; en fazla Kolombiya, Peru ve Bolivya'da yetişen Erythroxylon Coca isimli bitkinin yapraklarından elde edilir.

Bolivya, Kolombiya ve Peru en fazla kokain imal edilen ülkeler olmaya devam etmektedir. Bu üç ülke kokain üretiminin yanı sıra, koka bitkisinin de en fazla yetiştirildiği ülkelerdir. Koka ekimi ve üretimi her ne kadar bölgesel olmakla birlikte, son dönemlerde kokain üreticisi ve dağıtıcısı grupların gözle görülür boyutlarda genişlemesinden dolayı kokain üretimi ve kaçakçılığına maruz kalan yeni bölgeler ortaya çıkmıştır (INCB Yıllık Raporu, 2022a, s. 55).

Kokain üretimi ve yakalamalarına ait küresel boyutta mevcut en güncel verilere bakıldığında kokain üretimi ve kaçakçılığının halen belli bölgelerde yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak son dönemlerde Latin Amerika kökenli uyuşturucu üreticisi ve kaçakçısı grupların kıta dışındaki benzer gruplarla iş birliğini artırmaları, kokain işleme süresince alternatif

kimyasalların sıklıkla kullanılması, kokain üretiminde üretim bölgelerinin ve kaçakçılığının geleneksel bölgeler dışında yaygınlaşmasına neden olmuştur.

Kokain kaçakçılığı küresel boyutta iki büyük uyuşturucu pazarı arasında devam etmektedir. Bunlar; Amerika kıtası, Batı ve Orta Avrupa'dır. Bu pazarların dışında dünya çapında diğer ülkeler de kokain kaçakçılığından etkilenmektedir (UNODC, Dünya Uyuşturucu Raporu, 2024).

Dünya genelinde 2022 yılında koka ekim alanı %12 oranında artmış (354.900 ha) ve kokain üretimi 2021 yılına göre %20 artışla rekor bir miktara ulaşarak 2.757 ton olarak gerçekleşmiştir. 2022 yılında Kolombiya'da 230 bin hektar, Peru'da 95 bin hektar, Bolivya'da ise 29.5 bin hektar koka ekim alanı tespit edilmiştir. 2022 yılında kokain üretimi artmaya devam ederken küresel kokain yakalamaları 2021 yılındaki seviyelerde kalmıştır (UNODC Dünya Uyuşturucu Raporu, 2024).

INCB raporuna göre koka bitkisi ekim alanlarının son dönemde uydu görüntüleri vasıtası ile Güney Amerika bölgesindeki artışa dikkat çekerek ilerleyen süreçte dünya çapında kokain kaçakçılığında yakalamaların artabileceği tahmin edilmektedir (INCB Yıllık Raporu, 2023).

Kolombiya'da yasa dışı olarak üretilen kokain genellikle Pasifik ve Karayip sahilleri üzerinden Kuzey Amerika'ya ya da Brezilya ve Venezuela üzerinden Orta Amerika'ya gönderilmektedir (INCB Yıllık Raporu, 2023, s74).

Amerika Kıtası Uyuşturucu Bağımlılığı Kontrol Komisyonu (CICAD)'nın Amerika'da Uyuşturucu Arzına İlişkin 2022 Raporuna göre, batı yarım kürede yakalanan toplam kokain miktarı 2016 yılında yaklaşık 911 tondan 2020 yılında 1.091 tona yükselmiştir. Orta Amerika'da yakalanan kokain miktarı 2016 yılında 51 tondan 2020 yılında 71 tonun üzerine çıkarken, Karayipler'de yakalanan miktar aynı dönemde 13 tondan 9 tona düşmüştür. Güney Amerika'da 2021 yılında 2.304 ton saf maddeye ulaşan rekor düzeydeki yasa dışı kokain üretimi, bir bütün olarak Amerika'yı etkileyen kokain kaçakçılığında daha fazla artışa neden olmuştur (INCB Yıllık Raporu, 2023, s.74).

Kokain, esrardan sonra Avrupa'da en yaygın kullanılan ikinci yasa dışı uyuşturucudur. En yaygın

olanı kokain tozudur ve daha az yaygın olarak bulunan ise crack kokaindir (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu,2024).

2022 yılında Avrupa ülkelerinde rekor miktarda 323 ton kokain yakalaması gerçekleşmiştir (2021'de 303 ton). Belçika (111 ton), Hollanda (51,5 ton) ve İspanya (58,3 ton) Avrupa ülkeleri arasında en fazla miktarda kokain yakalaması gerçekleştiren ülkeler olmaya devam etmektedir. Bu üç ülkede ele geçirilen kokain miktarı Avrupa'da yakalanan toplam miktarın %68'ini oluşturmuştur (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2024).

2022 yılında birçok Avrupa ülkesinde toplam 39 adet kokain imalathanesi imha edilmiştir (2021'de 34). 2023 yılında İspanya'da imha edilen bir kokain imalathanesinin günlük 200 kilogram uyuşturucu üretim kapasitesine sahip olduğu bildirilmiştir (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu,2024).

Son birkaç yılda, konteyner taşımacılığında başta kokain olmak üzere büyük miktarlarda uyuşturucu yakalamaları devam etmiştir. Örneğin, 2023 yılında İspanya, Ekvador menşeli muzların içine gizlenmiş tek seferde 9,5 ton kokain yakalayarak bugüne kadar ki en büyük yakalamasını gerçekleştirmiştir. Organize suç gruplarının uyuşturucu kaçakçılığı faaliyetleri, küresel ticarete yer alan meşru ticari altyapıyı giderek daha fazla hedef almaktadır. Belgelenmiş örnekler tedarik zincirlerine sızıldığını ve kilit personelin sindirme ve yolsuzluk yoluyla istismar edildiğini göstermektedir. Ayrıca yine 2022 yılında Fransa'da bir sevkiyatta 22 ton şeker içerisine gizlenmiş kokain ve Hırvatistan'a giden yüklü miktarda kömür taşınan bir sevkiyatta 100 kg kömür içerisine gizlenmiş kokain tespit edilmiştir. (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu,2024).

Avrupa'nın en büyük ikinci limanı olan Antwerp'te yakalanan kokain miktarı 2022 yılında 110 ton iken 2023 yılında 116 tona yükselmiştir. Antwerp'te ele geçirilen kokain miktarı 2016 yılından bu yana her yıl artış göstermiştir İsveç, Finlandiya ve Norveç'in de aralarında bulunduğu bazı Kuzey Avrupa ülkeleri, 2023 yılında deniz limanlarında rekor düzeyde kokain yakaladığını bildirmiştir (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu,2024).

2022 yılında Avrupa genelinde sokak düzeyindeki kokainin ortalama saflığı %52 ile %83 arasında değişirken, ülkelerin yarısı ortalama saflığın %64 ile %76 arasında olduğunu bildirmiştir. Sokak

düzeyindeki kokain fiyatı son on yılda sabit kalırken, kokain saflığı artış eğiliminde olmuş ve 2022 yılında 2012 yılına göre %45 oranında daha yüksek bir seviyeye ulaşmıştır (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2024).

2021 yılında İspanya tarafından 16 kokain laboratuvarı, Belçika tarafından 11 kokain işleme merkezi ve Hollanda tarafından bazıları büyük ölçekli olan 7 kokain ekstraksiyon laboratuvarı tespit edilmiştir. Ayrıca, Hollanda'da 14 paketleme yeri tespit edilmiştir. Tespit edilen bu merkezlerin yanı sıra 2021 yılında Hollanda tarafından 637 kg ve Belçika tarafından 387 kg kokain üretiminin temel öncü kimyasalı olan potasyum permanganat yakalamaları, Avrupa Bölgesinde de büyük ölçekli kokain üretiminin başladığını doğrulamaktadır (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2023).

2022 yılında ise Avrupa'da, imha edilen 39 kokain imalathanesinde ele geçirilen potasyum permanganat miktarlarına bakıldığında 2021 yılındaki yakalama miktarı (1.100 kg) 2022 yılı ile karşılaştırıldığında (173 kg) düşüş görülmesine rağmen kokain imalatı için gerekli ara kimyasallar Avrupa'da görülmeye devam edilmektedir (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2024).

Dünyadaki gelişmelerle doğru orantılı olarak son yıllarda kolluk birimlerimizce gerçekleştirilen kokain yakalamalarında kısmi bir artış söz konusudur.

2.1.4. MDMA/Ecstasy Kaçakçılık Eğilimleri

Amfetamin tipi uyarıcılardan olan ecstasy, sentetik yollarla elde edilen bir maddedir.

Avrupa (çoğunlukla Hollanda ve Belçika olmak üzere) küresel boyutta en büyük Methylenedioxymethamphetamine (MDMA) üretim bölgesi ve tedarikçisi olmaya devam etmektedir. MDMA üretiminin Avrupa'da yoğunlaşmasının nedenlerinin başında üretim için gerekli olan öncü ve diğer kimyasallar ile büyük çaplı üretim merkezlerini barındırması yer almaktadır. Mevcut bu durum yasa dışı uyuşturucu üreticilerinin gerekli olan kimyasallara daha ucuz ve rahat erişebilmelerine imkan sağlamaktadır. Avrupa dışında ülkemiz de dahil diğer bölgelerde ele geçirilen MDMA miktarları ile Avrupa'da ele geçirilen miktarlar karşılaştırıldığında ve kaçakçılık

rotaları göz önüne alındığında Avrupa'da üretilen MDMA'nın genellikle Avrupa dışındaki pazarlara hedefli olduğu görülmektedir. Ülkemiz Avrupa kaynaklı MDMA kaçakçılığında genellikle hedef olmakla birlikte ülkemiz üzerinden Orta ve Yakın Doğu Asya ve Körfez Ülkelerine hedefli kaçakçılıkta transit bölge olarak da kullanılmaktadır.

Son ulusal anketler MDMA'nın kokainden sonra Avrupa'da en yaygın kullanılan yasa dışı uyarıcı olduğunu göstermektedir. 2012-2022 yılları arasında yapılan yakalamalarda en yüksek artışların arasında MDMA da bulunmaktadır. Geçmiş verilere göre %83'lük bir artışla dikkat çekmektedir (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2024).

2022 yılında Avrupa'da 14.500 olayda (2021'de 10.000) 1,3 ton MDMA tozu (2021'de 1,6 ton) ve 2,5 milyon MDMA tableti (2021'de 3,5 milyon) ele geçirilmiştir. Türkiye 2022 yılında 5 milyon MDMA tableti yakalamıştır (2021'de 7,6 milyon) (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2024).

2022 yılında dünyadaki MDMA yakalama miktarı bir önceki yıla göre %15 artış göstererek 12 tona ulaşmıştır (UNODC, Dünya Uyuşturucu Raporu, 2024)

2022'de Hollanda'da 13 MDMA imalathanesi (2021'de 12), İspanya'da 5, Fransa ve İsveç'te 1 imalathane tespit edilmiştir. Tüm MDMA öncü kimyasallarının yakalama miktarı 2022 yılında 20,5 tona yükselmiştir (2021'de 7,1 ton). MDMA öncü kimyasalı PMK ve glisidik türevlerinin yakalama miktarı 2022 yılında 19,9 tonu aşmıştır (2021'de 2,6 ton). MDMA üretimi için alternatif kimyasalların yakalandığı bildirilmiştir: MAMDP A 2022'de daha küçük miktarlarda yakalanmıştır (2021'deki 4,5 tona kıyasla 37 kilogram) ve IMDPAM Avrupa'da ilk kez 2022 yılında yakalanmıştır (450 kilogram) (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2024).

2.1.5. Captagon Kaçakçılık Eğilimleri

Amfetaminin de yer aldığı phenethylamine sentetik uyuşturucu grubunda yer alan ve fenetylline içeren Captagon, ilk olarak 1960'larda Almanya'da bulunan bir ilaç firması tarafından tıbbi amaçlı üretilmiştir. Captagon adı aynı zamanda üretilen bu ilacın ticari ismidir.

Artan suisitimali ile yüksek bağımlılık potansiyeli ve

diğer yan etkileri nedeniyle 1986 yılında fenetylline Birleşmiş Milletler 1971 Psikotrop Maddeler Sözleşmesinde Tablo II'ye dahil edilmiştir. Böylece Captagon ilacının üretimi ve kullanımı yasaklanmıştır (EMCDDA, Captagon Raporu, 2023, s. 8).

Bu yasak sonrası tamamen yasa dışına kayan Captagon üretimi, fenetylline etken maddesi stoklarının da tükenmesiyle düşük oranda amfetamin içeren tabletler şeklinde küresel uyuşturucu pazarında görülmeye devam etmiştir.

Son yıllarda yasa dışı uyuşturucu pazarlarında ele geçirilen Captagon tabletlere yönelik yapılan analizlerin tamamına yakını tabletlerin fenetylline içermediği, orijinal ilaca benzer bir logo ile amfetamin içerdiğini göstermektedir (EMCDDA Captagon Raporu, 2023, s. 9).

Captagon kaçakçılığı ve üretimi küresel boyutta ele alındığında, üretimin genellikle Yakın ve Orta Doğu coğrafyasında yer alan Suriye, Lübnan ve bu ülkelere göre daha düşük oranda olmak üzere Ürdün'de yoğunlaştığı görülmektedir.

Orta Doğu'da görülen siyasi istikrarsızlık ve çatışmalar nedeni ile bölge Captagon kaçakçılığından ciddi şekilde etkilenmeye devam etmektedir. Ayrıca bölgedeki yakalama olaylarından elde edilen bilgiler neticesinde metamfetamin pazarının büyüdüğü gözlemlenmektedir (INCB Yıllık Raporu, 2023, s.108).

Bu maddeye ilişkin yakalamalar 2021 yılında bölgede rekor bir seviyeye (86 ton) ulaşarak 2020 yılında kaydedilen yakalama rakamlarını neredeyse iki katına çıkarmıştır. Raporlama döneminde Kuveyt, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri tarafından yakalamalar bildirilmiştir. Yakalamalar Suriye kaynaklı Captagon kaçakçılığının Irak ve Ürdün üzerinden de yapıldığını göstermektedir. (INCB Yıllık Raporu, 2023, s.114).

Küresel boyutta amfetamin yakalamaları incelendiğinde 2015-2017 yılları arasında 58.2 ton yakalama mevcut olup bu yakalamaların %28'i Captagon olurken, 2020-2022 yılları arasında 73.8 ton amfetamin yakalaması gerçekleşmiş bu yakalamaların %71'i Captagon olmuştur (UNODC Dünya Uyuşturucu Raporu, 2024).

Captagon kaçakçılığında 2012-2022 yılları arasında yakalama rakamları incelendiğinde en büyük yakalamaların sırasıyla Suudi Arabistan, Birleşik

Arap Emirlikleri, Ürdün, Lübnan ve Suriye Arap Cumhuriyeti'nde olduğu görülmektedir. Ayrıca Orta Doğuda imalatı gerçekleşen sentetik uyuşturucu türevlerinin kaçakçılık rotasının da Türkiye üzerinden Balkan rotası kullanılarak Avrupa'ya devam ettirmeye çalışıldığı belirtilmektedir. (UNODC- Drug Trafficking Dynamics Across Iraq and the Middle East, 2024, Sn.7).

"Captagon"un ana çıkış noktası Levant bölgesi (Suriye Arap Cumhuriyeti ve daha az ölçüde Lübnan) olmaya devam etmekte, varış noktaları ise doğrudan kara (Ürdün ve Irak üzerinden) veya deniz yoluyla ya da dolaylı olarak Güney, Doğu ve Batı Avrupa gibi diğer bölgeler üzerinden ulaşılan Körfez ülkeleri (özellikle Suudi Arabistan, ardından Birleşik Arap Emirlikleri) olmaktadır. Buna ek olarak, bazı yakalamalar Kuzey Afrika'nın potansiyel bir varış ya da geçiş yeri olduğuna ve Batı Afrika'nın Körfez ülkelerindeki pazarlara yönelik "Captagon" için bir geçiş noktası olduğuna işaret etmektedir. Buna ek olarak, Türkiye tarafından 2022 yılında "Captagon" yakalamalarında ve miktarlarında önemli artışların devam ettiği (yaklaşık 24 milyon tablet), bu maddenin yakalama miktarlarının 2021 yılına kıyasla (yaklaşık 14 milyon tablet) %73,6 ve 2020 yılına kıyasla (2,8 milyon tablet) neredeyse on kat arttığı bildirilmiştir (UNODC Dünya Uyuşturucu Raporu ,2024).

Yakın ve Orta Doğu'daki hemen hemen tüm ülkeler "Captagon" kaçakçılığında etkilenmekle birlikte, son beş yılda en büyük Captagon yakalamaları Suudi Arabistan tarafından bildirilmiş, bu ülkeyi Birleşik Arap Emirlikleri, Suriye Arap Cumhuriyeti ve Lübnan takip etmektedir. Bu durum bölgedeki başlıca kaçakçılık rotalarına işaret etmektedir (UNODC, Dünya Uyuşturucu Raporu 2024).

2018-2022 yılları amfetamin yakalamalarına bakıldığında Captagon yakalamalarının %76'sı Orta Doğu/Güney-Batı Asya'da, %11'i Güney-Doğu Avrupa'da, %7'si Kuzey Afrika'da ,%6'sı Batı ve Orta Avrupa'da gerçekleşmiştir (UNODC, Dünya Uyuşturucu Raporu 2024)

2020 ve 2021'de Suriye tarafından 50 milyon Captagon tablet ve 2022 yılının ilk yarısında ise ülke tarihindeki en fazla miktar olan 145 milyon Captagon tablet ele geçirilmiştir (INCB Yıllık Raporu, 2022a, s. 108).

UNODC, "Captagon" kaçakçılığına paralel olarak,

Orta Doğu'da metamfetamin pazarının gelişmekte olduğunu ve bu maddenin yakalamalarında da artış olduğunu belirtmektedir (INCB Yıllık Raporu, 2023, s.114).

Geleneksel olarak Captagon üretiminin Yakın ve Orta Doğu odaklı olduğu bilinmekle birlikte son dönemlerde üretimin başta Avrupa olmak üzere başka bölgelere de kaydığı görülmektedir.

2022 yılında, Avrupa tarafından 7,1 ton (2021'de 7 ton) amfetamin yakalandığı bildirilmiştir. Türkiye'de, 'Captagon' olarak tanımlanan yaklaşık 24 milyon tablet (2021'de 13,8 milyon) dahil olmak üzere yaklaşık 6 ton (2021'de 3,5 ton) amfetamin yakalanmıştır. Ayrıca, Avrupa'da sokakta yakalanan amfetaminin ortalama saflığı son on yılda önemli ölçüde artarken (%97), ortalama fiyatı düşmüştür (%27) (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2024).

Son yıllarda Avrupa'da gerçekleştirilen yüklü miktarlarda yakalamalar, Avrupa'da düşük ölçekli üretimin yanı sıra büyük çaplı üretim kapasitesine sahip üretim yerlerinin tesis edildiğine işaret etmektedir (UNODC, 2022a, s. 71).

2021'de olduğu gibi Avrupa pazarlarına yönelik Captagon kaçakçılığında kaçakçılar tarafından yeni rota arayışları devam etmiştir. Yunanistan'a ait Rodos Adasında 2022 yılı Ocak ve Şubat aylarında yüz binlerce Captagon tabletin ele geçirildiği iki yakalama bu trendin 2022 yılında da devam ettiğini göstermektedir (INCB Yıllık Raporu, 2022a, s.108)

Temmuz 2023'te Almanya polisi yaklaşık 300 kg amfetamin yakalamış ve Alman tarihindeki sahte "Captagon" tabletlerinin üretiminin yapıldığı en büyük imalathane imha edilmiştir. 300 kg aktif maddenin yanı sıra 2,5 ton kimyasal madde, bir tablet makinesi ve "Captagon" logolu çok sayıda kalıp yakalanmıştır. Almanya polisi ve EMCDDA tarafından hazırlanan ortak bir raporda Avrupa'nın "Captagon" kaçakçılığında oynadığı rolü incelenmiştir. Raporda, Avrupa'da yakalanan amfetaminin genel miktarının nispeten istikrarlı olduğu, ancak Avrupa'dan Arap Yarımadası'na giderken büyük miktarda "Captagon" tabletinin yakalandığı vurgulanmıştır. Türkiye, 2017 ve 2018 yıllarında büyük miktarlarda "Captagon" tablet yakalamaları sonucunda (sırasıyla 6,6 ton ve 5,7 ton) tüm Avrupa'dan daha fazla amfetamin yakalamıştır. Rapora göre, Türkiye'deki yakalamaların azalması

ile Avrupa'daki yakalamaların artması arasında, muhtemelen kaçakçılık rotalarının değişmesi nedeniyle bir bağlantı olduğu düşünülmektedir (INCB Yıllık Raporu, 2023, s.122).

Bunun yanı sıra Avrupa ve diğer ülkeler tarafından gerçekleştirilen yüklü miktarlardaki yakalamalar, Captagon kaçakçılığında farklı pazarların da ortaya çıktığı yönündeki ilk işaretler olabilir.

Nitekim Mart 2021'de Malezya tarafından şimdiye kadar gerçekleştirilen en büyük uyuşturucu operasyonunda 94,8 milyon Captagon tablet ele geçirilmiştir (INCB, 2021, s. 107).

2.1.6. Metamfetamin Kaçakçılık Eğilimleri

Metamfetamin; bağımlılık yapma potansiyeli yüksek olan Captagon, amfetamin ve ecstasynin de yer aldığı ATS sınıfında yer alan sentetik bir uyarıcıdır. Yasa dışı uyuşturucu pazarlarında metamfetamin toz, kristal, sıvı ve tablet formunda bulunmaktadır.

Dünya genelinde 2022 yılında bir önceki yıla göre %7 oranında azalışla 367 ton metamfetamin ele geçirilmiştir. Bu rakam aynı yıl içinde yakalanan tüm ATS'lerin %68,4'ünü oluşturmaktadır (UNODC Dünya Uyuşturucu Raporu, 2024).

Doğu, Güney-Doğu Asya ve Kuzey Amerika'da metamfetamin yaygın şekilde görülmektedir. 2022 yılında metamfetamin yakalamalarında en yüksek miktarlar Asya'da 44 ton, Güney-Doğu ve Doğu Asya'da 149 ton, Amerika'da 96 ton, Kuzey Amerika'da 136 ton olarak gerçekleşmiştir. 2022 yılında en yüksek metamfetamin yakalaması ABD tarafından yapılmıştır. Bunu sırasıyla; Tayland, Myanmar, Meksika ve İran takip etmiştir. Bu yakalamalardaki artış Afganistan'da üretilen büyük ölçekli metamfetamin üretimiyle ilişkilendirilmektedir (UNODC Dünya Uyuşturucu Raporu 2024).

Doğu ve Güneydoğu Asya'da metamfetamin yakalamaları önemli düzeyde seyretmektedir. Myanmar'da yakalanan metamfetamin miktarı 2022'de bir önceki yıla göre yüzde 22 artışla 38,9 tona ulaşmıştır. Bölgedeki ülkeler ile Güney Asya ve Okyanusya'nın komşu bölgeleri, yakalanan metamfetaminin çoğunun Myanmar'dan geldiğini bildirmektedir. Afyonda olduğu gibi, metamfetamin de Doğu ve Güneydoğu Asya'da

kaçakçılığa tabi tutulmakta ve bölge ülkeleri için büyük bir sorun teşkil etmeye devam etmektedir (INCB Yıllık Raporu, 2023 s.)

Küresel boyutta başlıca metamfetamin kaynak bölgeleri olan Doğu ve Güney-Doğu Asya'da tablet formu yaygın olarak görülmekte ve "yaba" olarak anılmaktadır. Bunun yanı sıra "kristal met", "ice" ya da "shabu" olarak anılan kristal metamfetaminin saflığı tablet formundan daha fazladır (EMCDDA & EUROPOL, 2019, s. 112). 2020 yılında, Doğu ve Güney Doğu Asya'da rekor miktarda (171,5 ton) metamfetamin yakalaması gerçekleşmiştir (UNODC, Doğu ve Güneydoğu Asya'da Sentetik Uyuşturucular-Son Gelişmeler ve Tehditler Raporu, 2022).

Avrupa'da 2012-2022 yılları arasında yapılan uyuşturucu yakalamalarında en yüksek artışlar arasında metamfetamin de bulunmaktadır. Geçmiş verilere göre %293'lük bir artışla dikkat çekmektedir. Avrupa'da 2022 yılında 1,4 ton (2021'de 1,2 ton) metamfetamin yakalanmıştır (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2024).

Dokuz Avrupa ülkesinde 2022 yılında 242 metamfetamin imalathanesinin imha edildiği bildirilmiştir (2021'de 224): Çekya (202), Hollanda (14), Bulgaristan (12), Belçika (6), Polonya (4), Yunanistan (1), Slovenya (1) İspanya (1) ve İsveç (1). Ayrıca aynı yıl içinde 15 Avrupa ülkesi tarafından 352 kilogram (toz ve tablet formda) efedrin ve psödoefedrin öncü kimyasalları ele geçirilmiştir (2021 yılında 723 kilogram) (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2024).

Avrupa, metamfetamin için küresel çapta küçük bir pazar olarak değerlendirilse de, arz koşullarına bağlı olarak genişleme potansiyeli taşımaktadır. Kıta Avrupasında kristal ve içilebilir formda bulunan metamfetaminin diğer uyuşturuculara nispeten geniş kullanıcı gruplarına yayılma potansiyeli endişe vermektedir. Avrupa genelinde çeşitli büyüklüklerde metamfetamin imalathanesi bilgisi bu endişeyi destekler vaziyettedir. Avrupa'da özellikle büyük ölçekli imalathanelerde üretilen metamfetaminin ortalama saflığında son on yılda bir artış fiyatlarında ise bir düşüş gözlemlenmiştir. Avrupa'da büyük ölçekli üretim ve kaçakçılık esas olarak ihracata yönelik gibi görünse de en azından bir kısmının Avrupa kullanıcı pazarlarına yayılma riski vardır ve bu da içilebilir kristal metamfetamin

de dahil olmak üzere metamfetaminin daha geniş bir kullanıcı grubuna yayılma potansiyelini artırmaktadır (EMCDDA-EUROPOL, Avrupa Uyuşturucu Market Analizi Raporu, 2024).

Avrupa'da metamfetamin yakalamaları hem yerli üretime hem de İran, Meksika ve Nijerya gibi Avrupa dışı ülkelerden yapılan kaçakçılığa atfedilerek son yıllarda önemli ölçüde artmıştır. Afganistan'daki metamfetamin üretimi de yerleşik eroin yolları üzerinden Avrupa'ya yönelik potansiyel kaçakçılık nedeniyle bir tehdit oluşturmaktadır. Türkiye'de artan yakalama oranları böyle bir gelişmenin olabileceğine işaret etmektedir (EMCDDA-EUROPOL, Avrupa Uyuşturucu Market Analizi Raporu, 2024).

Küresel boyutta metamfetamin üretiminde önemli bir role sahip olan Meksikalı suç gruplarının son dönemlerde Avrupa'da metamfetamin üretiminde de giderek artan bir rol aldıkları görülmektedir. Avrupa'da gerçekleştirilen birkaç yakalamada yüklü miktarda Meksika kaynaklı metamfetamin ele geçirilmiştir. Söz konusu yakalamalar, Avrupalı ve Meksikalı suç grupları arasında metamfetamin dağıtım ve tedarikinde önemli bir iş birliği olduğuna işaret etmektedir (EUROPOL EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Pazarları Raporu-Metamfetamin Modülü, 2023, s. 5).

Son dönemlerde küresel boyutta metamfetamin üretimi ve kaçakçılığında ortaya çıkan trendlerden biri de üretimde kontrole tabi olmayan kimyasalların kullanılmaya başlanmasıdır.

Küresel efedrin (yani efedrin ve psödoefedrin) yakalama olayları son on yılda ciddi bir düşüş göstererek 2013'te 43 tonun üzerindeyken 2021'de şimdiye kadar bildirilen en düşük miktar olan 6,1 tona gerilemiştir. 2022'de hafif bir artış yaşanmış ve 36 ülke yaklaşık 6,7 tonluk yakalama bildirmiştir. Son on yılda efedrin yakalamalarındaki genel düşüş, aynı dönemde metamfetamin küresel yakalamalarındaki artışla tam bir tezat oluşturmaktadır. Ortaya çıkan bu tezat durum, kısmen de olsa kaçakçıların alternatif öncü kimyasalları daha fazla kullandıkları ile açıklanabilir (INCB Öncü Kimyasallar Raporu, 2023, s.68).

Saflığı yüksek metamfetamin üretimi için tahmini 200 kg efedra bitki hasadının yapılması gereklidir. Çekilen uydu görüntülerinden elde edilen bilgiler doğrultusunda efedra bitkisi hasadının günlük 25 kg ile 45 kg arasında değiştiği gözlemlenmiştir

(UNODC Afganistan'da Metamfetamin Üretimi Raporu, 2023, s.43)

Bu hesaba göre 34 hektar alanda efedra bitkisinden yaklaşık 1 kg saf metamfetamin üretilbileceği öngörülmüştür (UNODC, Afganistan'da Metamfetamin Üretimi Raporu, 2023). Bu değerlere bakıldığında sahada ekimi ve hasadı yapılan efedra bitkisinin uyuşturucu pazarında görülen metamfetamin madde çokluğu ile çelişkisi ortaya konulmuştur. Dolayısıyla metamfetamin üretimi için gerekli efedra bitkisinden elde edilecek olan efedrin maddesinin farklı yollardan elde edilerek gizli laboratuvarlarda üretildiği, soğuk algınlığına karşı kullanılan reçeteli ilaçların kaçakçılığı sonucu efedrin bazlı ilaçların uyuşturucu üretiminde kullanıldığı düşünülmektedir.

Afganistan otoritesinin haşhaş ekim yasağı kararının ardından ülkede haşhaş ekiminden gelir elde edenlerin metamfetamin gibi laboratuvar ortamında üretilen sentetik uyuşturucu türlerinin üretimine geçebileceği ve Afganistan kaynaklı metamfetamin yakalama sayılarında artış gözleneceği tahmin edilmektedir.

Afganistan'da metamfetamin üretimi son yıllarda artmaktadır ve Afganistan kaynaklı metamfetamin artık Güney-Batı Asya, Doğu ve Güney-Doğu Asya, Güney Asya, Orta Asya ve Güney Kafkasya, Afrika, Avrupa ve Okyanusya'daki pazarlara ulaşmaktadır. Güney-Batı Asya'da da metamfetamin kullanımında bir artış gözlemlenmiştir (INCB Yıllık Raporu 2023, s.108). Mayıs 2023'te, Hindistan Narkotik Kontrol Kurulu ve Hindistan Deniz Kuvvetleri tarafından Afganistan kaynaklı uyuşturucuların deniz yoluyla ticaretini hedef alan bir operasyon kapsamında Hindistan karasularında, yasa dışı piyasada yaklaşık 1,45 milyar dolar değerinde olduğu tahmin edilen rekor miktarda 2,5 ton metamfetamin ele geçirilmiştir (INCB Yıllık Raporu, 2023, s.114).

Kolluk birimlerimizce ülke içi ve sınır illerimizde gerçekleştirilen metamfetamin yakalamaları göz önüne alındığında ülkemizin metamfetamin kaçakçılığında hedef olduğu görülmektedir. 17 Ocak 2022 tarihinde İstanbul Havalimanı kargo bölümünde gümrük birimlerimiz tarafından gerçekleştirilen Meksika kaynaklı Filipinler hedefli yaklaşık 250 kg metamfetamin ile 22 Ocak 2022 tarihinde yine İstanbul Havalimanı kargo bölümünde Meksika kaynaklı Çin hedefli 156 kg metamfetamin

yakalamaları, ülkemizin coğrafi konumu sebebiyle metamfetamin ticaretinde transit ülke olarak görülmeye başlandığının ilk işaretleri olabilir. Ayrıca daha önce tespit edilen ve ülkemizin transit konumda olduğu değerlendirilen Güney Amerika çıkışlı metamfetamin yakalamalarının devamı niteliğinde 2023 yılının Mayıs ayında İstanbul Havalimanı Gümrük Muhafaza Birimlerinde Meksika-Türkiye-Hong Kong(Çin) ve Meksika-Türkiye-Malezya rotalı gönderilerde sırasıyla 337 kg ve 90 kg olmak üzere toplamda 427 kg metamfetamin yakalaması gerçekleştirilmiştir.

Diğer bir örnek yakalama ise Ekim 2023'te Sarp Sınır Kapısı'nda gerçekleştirilmiştir. Kontrol edilen tırda 1 ton ağırlığında pamuk cinsi eşyaya emdirilmiş vaziyette Afganistan kaynaklı metamfetamin tespit edilmiştir.

2.1.7. Fentanil ve Türevleri

Fentanil, morfine benzeyen ancak etki olarak 50 ila 100 kat daha güçlü olan sentetik bir opioiddir. Fentanil ve türevleri hem tıp hem de veterinerlik alanında anestezi ve analjezik olarak kullanılan maddelerdir. İlk kez 1950'lerde Janssen Pharmaceutical isimli firma tarafından Belçika'da sentezlenmiştir.

Fentanil ve türevleri son zamanlarda uyuşturucu pazarında ortaya çıkan yaşamı tehdit eden oldukça güçlü maddelerdir.

Son yıllarda fentanil ve türevleri dünyanın çoğu bölgesinde (Kuzey Amerika, Avrupa ülkeleri) artan bir ivmeyle tehdit haline gelmektedir. 2022 yılında ABD'de gerçekleşen toplam 100.000'den fazla aşırı doz uyuşturucu ölümünün 81.806'sı opioid kaynaklıdır. Bu ölümlerin yaklaşık 74.000'i fentanil kaynaklıdır (UNODC, Dünya Uyuşturucu Raporu, 2024).

Afganistan'daki gelişmelerden kaynaklı olarak daralan eroin tedariğinin, suç gruplarını sentetik bir opioid türü olan fentanil kaçakçılığına yönlendirmesi ihtimal dahilindedir. Kaldı ki Meksikalı suç gruplarının ABD hedefli yasa dışı fentanil ürettiği de bilinmektedir (EMCDDA, Avrupa Uyuşturucu Pazarları Raporu, Eroin Modülü, 2024,s.7).

Çeşitli imal yöntemleri ile laboratuvar ortamında üretimi yapılan fentanil türevlerinin Amerika kıtası üzerinde yapılan yakalamalarda diğer uyuşturucu

türleri ile de gizlendiği uluslararası raporlarda belirtilmektedir.

Halk sağlığını tümüyle tehdit eden bu maddenin ne denli zararlı olduğunun farkında olunmaması ve bilinçsizce kullanıcı tarafından tüketilmesi Kuzey Amerika'da binlerce uyuşturucu bağımlısının hayatını kaybetmesi ile sonuçlanmıştır.

Kuzey Amerika kıtasındaki ülkeleri ciddi boyutta etkileyen fentanil ve türevleri Avrupa'da da görülmeye başlanmıştır.

2023 yılında Letonya polisi fentanil üretmek üzere kurulmuş bir imalathanenin imha edildiğini ve aynı imalathanede 5 kilogram uyuşturucu yakalandığını bildirmiştir. Yine 2023 yılında, Letonya polisi yasa dışı bir metadon imalathanesinin imha edildiğini bildirmiştir (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu,2024).

2022 yılında Avrupa'da yakalanan fentanil ve carfentanil miktarları 9.2 kilogram, 168 litre ve 8.435 tablet olarak rapor edilmiştir (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu,2024).

Mevcut veriler Avrupa'da fentanil türevleri dahil sentetik opioidlerin 2022'de 163 ölümlü bağlantılı olduğunu göstermektedir. En fazla opioid kaynaklı ölüm Almanya tarafından (73) bildirilmiştir. Bununla birlikte, bu ölümlerin bazılarının yasa dışı fentanil yerine, kaççağa kaydırılmış fentanil ilaçlarıyla ilişkili olabileceği değerlendirilmektedir (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu,2024).

2.2. TÜRKİYE'DE OPERASYONEL FAALİYETLER VE YAKALAMALAR

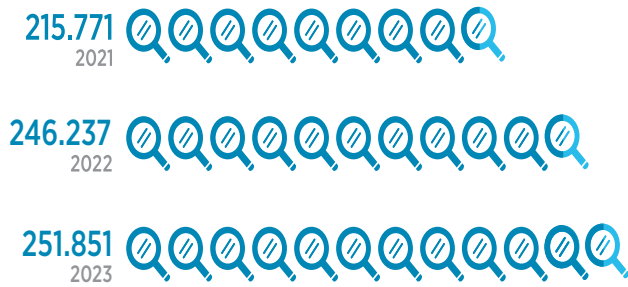
Türkiye'de görev yapan güvenlik güçleri uyuşturucu ticaretini bir insanlık suçu kabul ederek bu suçla mücadeleyi sürdürmektedir. Bu anlayış ile ülkemiz kolluk birimleri tarafından ulusal boyuttaki mücadeleye verilen önem aynı derecede uluslararası iş birliği için de verilmektedir.

Bu kapsamda 2023 yılı içerisinde 6 farklı ülke ile 6 operasyonel iş birliği gerçekleştirilmiştir.

Türkiye'de uyuşturucunun arzı ile mücadelede Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM), Jandarma Genel Komutanlığı (JGK), Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü (GMGM) etkin olarak görev almaktadır.

Bu kurumlar ile birlikte Tarım ve Orman Bakanlığının ilgili kuruluşları, Adli Tıp Kurumu (ATK), Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) ve Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu (TİTCK) gibi kurumlar da uyuşturucunun arzıyla mücadelede önemli görevler üstlenmektedir.

Güvenlik güçlerimizce Türkiye genelinde 2022 yılında 246.237, 2023 yılında ise %2,3 artışla 251.851 olaya müdahale edilmiştir. Bu olaylarda 313.416 şüpheli yakalanmıştır.

Grafik 2.1. Yıllara Göre Olay Sayısı (2021-2023).

Uyuşturucu suçlarına yapılan müdahalenin ve yakalanan şüpheli sayılarının artması uyuşturucu sorununu veya mücadelenin başarısını tek başına ifade etmekte yeterli değildir. Buna paralel olarak olay ve şüpheli sayılarındaki düşüş de mücadelede başarı sağlandığı anlamına gelmez. Çünkü uyuşturucu suçları kolluk müdahalesi ile ortaya çıkar. Uyuşturucu sorununu veya mücadelenin başarısını ölçmek, bu suçlara dönük ihbarlar, sokaklarda görülen narkotik madde çeşitliliği, narkotik maddelerin sokak fiyatları endeksi, doz aşımı ölümler, tedavi sayıları gibi birçok parametre dikkate alınarak anlamlı hale gelebilir.

Türkiye'de 2023 yılında gerçekleşen 251.851 uyuşturucu olayının suç türlerine göre dağılımı incelendiğinde;

- 207.971 olayın (%82,6) kullanma amaçlı uyuşturucu madde satın almak/kabul etmek/bulundurmamak (TCK m.191),
- 38.021 olayın (%15,1) uyuşturucu madde imal ve ticareti (TCK m.188),
- 4.902 olayın (%1,9) 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanuna muhalefet,
- 814 olayın (%0,3) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma/özendirme (TCK m.190),
- 143 olayın (%0,1) ise 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanuna muhalefet kapsamında gerçekleştiği görülmektedir (Tablo 2.1).

Tablo 2.1. Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı (2023).

	TCK m. 191	TCK m. 188	2313 SKM	TCK m. 190	3298 SKM	Toplam
Olay Sayısı	207.971	38.021	4.902	814	143	251.851
Yüzde	82,6	15,1	1,9	0,3	0,1	100,0

294.604
2021

313.786
2022

313.416
2023

Grafik 2.2. Yıllara Göre Şüpheli Sayısı (2021-2023).

Türkiye’de 2023 yılında yakalanan 313.416 şüphelinin suç türlerine göre dağılımı incelendiğinde;

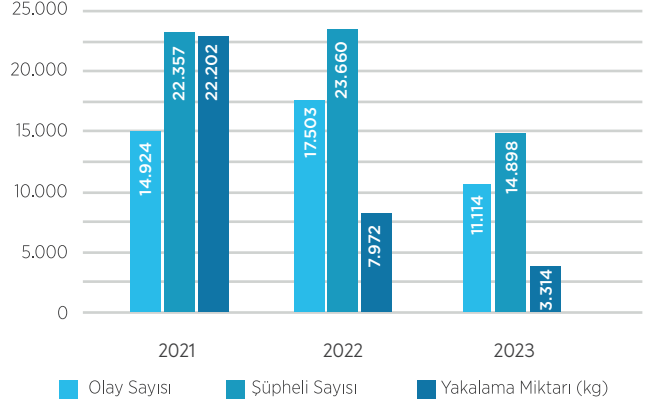
- 240.341 şüpheliye (%76,7) kullanma amaçlı uyuşturucu madde satın almak/kabul etmek/bulundurmak (TCK m.191),
- 68.135 şüpheliye (%21,7) uyuşturucu madde imal ve ticareti (TCK m.188),
- 3.899 şüpheliye (%1,2) 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanuna muhalefet,
- 898 şüpheliye (%0,3) uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma/özendirme (TCK m.190),
- 143 şüpheliye 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanuna muhalefet kapsamında işlem yapıldığı görülmektedir (Tablo 2.2).

Tablo 2.2. Şüpheli Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı (2023).

	TCK m. 191	TCK m. 188	2313 SKM	TCK m. 190	3298 SKM	Toplam
Şüpheli Sayısı	240.341	68.135	3.899	898	143	313.416
Yüzde	76,68	21,74	1,24	0,29	0,05	100,0

2.2.1. Eroin

Eroin Yakalama İstatistikler

Grafik 2.3. Eroin Yakalama Miktarları, Olay ve Şüpheli Sayıları (2021-2023).

2022 yılında eroin yakalama miktarındaki düşüş 2023 yılında da devam ederek tüm kolluk birimlerimiz tarafından yakalanan miktar 3.314 kilogramdır.

22.202
2021

7.972
2022

3.314
2023

Grafik 2.4. Yıllara Göre Eroin Yakalama Miktarları (kg) (2021-2023).

2023 yılında müdahale edilen eroin olay sayısında 2022 yılına göre %36,5 oranında azalış gerçekleşmiştir (Grafik 2.5).

14.924
2021

17.503
2022

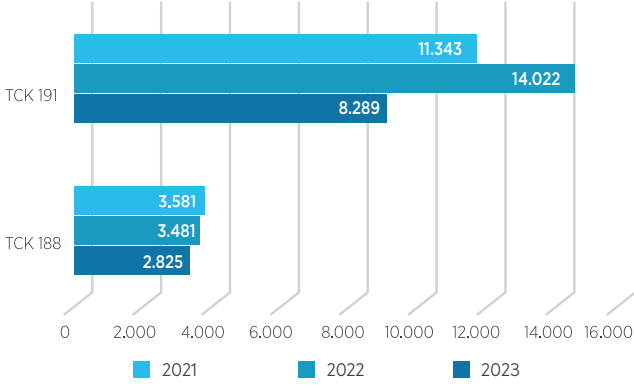

11.114
2023

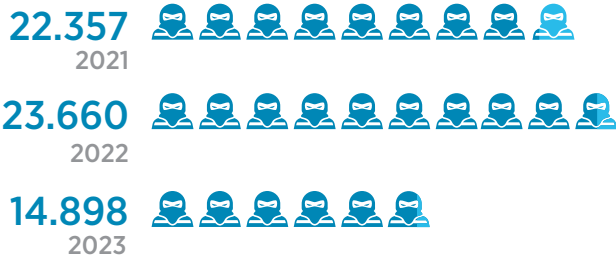
Grafik 2.5. Yıllara Göre Eroin Olay Sayıları (2021-2023).

Eroin olay sayılarının suç türlerine göre dağılımı incelendiğinde; 2021 yılında %76,0'ı TCK 191, %24,0'ü TCK 188, 2022 yılında %80,1'i TCK 191, %19,9'u TCK 188, 2023 yılında ise %74,6'sı TCK 191, %25,4'ü TCK 188 suçu olduğu görülmektedir (Grafik 2.6).

Grafik 2.6. Yıllara Göre Eroin Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı (2021-2023).

2023 yılında eroin şüpheli sayılarında da bir önceki yıla göre %37 oranında azalış yaşanmıştır (Grafik 2.7).

Grafik 2.7. Yıllara Göre Eroin Şüpheli Sayıları (2021-2023).

2023 yılında ele geçirilen eroin miktarı son altı yılın en düşük rakamıdır. Balkan Rotası üzerinde bir kaymadan söz edilebilir.

Bir önceki yıla göre eroin olay sayılarında (%36,5) ve şüpheli sayılarında (%37) azalış görülmüş, eroin olaylarının genel olaylara oranı %3,9 (2022'de 7,10) yakalanan şüphelilerin genelde yakalananlara oranı ise %4,0 (2022'de 7,54) olmuştur.

Kök Haşhaş Yakalama İstatistikleri

Ülkemizde 2022 yılında yasa dışı haşhaş ekim olaylarında bir önceki yıla göre %63,2, bitki miktarında %16,9 artış meydana gelmiş, 2022 yılında 315 olayda 39.451.147 kök yasa dışı haşhaş bitkisi ele geçirilerek imha edilmiştir.

2023 yılında ise yasa dışı haşhaş ekim olaylarında bir önceki yıla göre %54,92 bitki miktarında %54,86 azalış meydana gelmiş, 2023 yılında 142 olayda 17.808.426 kök yasa dışı haşhaş bitkisi ele geçirilerek imha edilmiştir.

Tablo 2.3. HÜBAS sistemi dahil haşhaş bitkisi yakalamaları (kök) (2021-2023).

Haşhaş Bitkisi	2021	2022	2023
Olay	193	315	142
Yakalanan Miktar (kök)	33.744.307	39.451.147	17.808.426

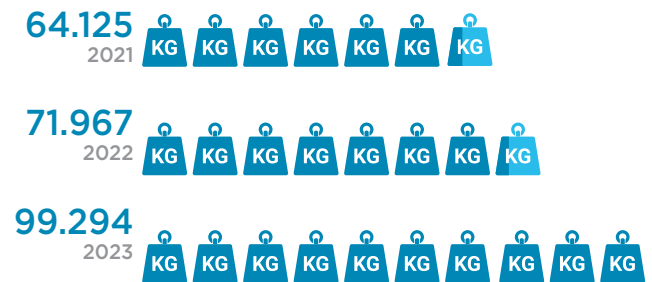
2.2.2. Esrar, Türevleri ve Kök Kenevir

Esrar ve Skunk Yakalama İstatistikleri

2021-2023 yılları arasında skunk da dahil olmak üzere esrar yakalamalarında önemli miktarlarda artış gerçekleşmiştir. 2021 yılında yaklaşık 58,6 ton olan esrar yakalama miktarı 2022 yılında %8,1 oranında artışla 63,4 ton ve 2023 yılında yaklaşık %23,0 oranında artışla 77,9 ton olarak gerçekleşmiştir. Aynı yıllar için skunk yakalama miktarlarına bakıldığında ise 2021 yılında yakalanan 5,5 ton skunk miktarı 2022'de %55,6 oranında artışla 8,6 ton, 2023 yılında 2022'ye göre %148,5 oranında artışla 21,4 tona ulaştığı görülmektedir.

2021-2023 arasındaki üç yıllık dönem esrar ve skunk yakalamaları baz alınarak değerlendirildiğinde, her iki maddenin de yakalama miktarlarında artış olduğu görülmektedir.

Türkiye'de 2023 yılında 87.268 esrar ve skunk olayı gerçekleşmiştir. Bu olaylarda 113.390 şüpheli yakalanmış ve 99.294 kg esrar ve skunk maddesi ele geçirilmiştir.

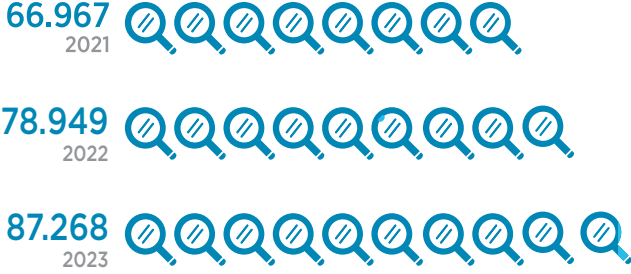

Grafik 2.8. Yıllara Göre Esrar ve Skunk Yakalama Miktarları (kg).⁴ (2021-2023).

⁴ Bir esrar türü olarak skunk, aşağıdaki tablolarda esrar verilerine dahil edilerek sunulmuştur.

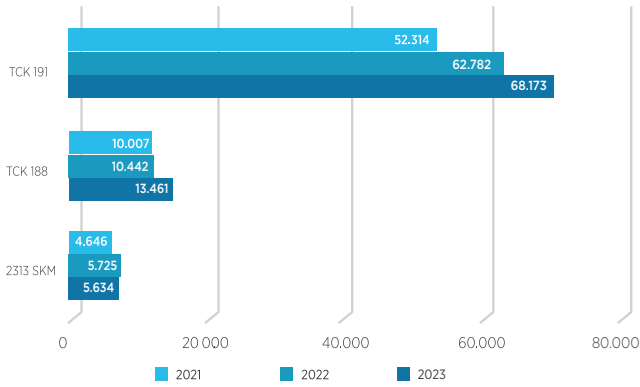
2023 yılında esrar ve skunk yakalama miktarında bir önceki yıla göre %38,0 oranında artış gerçekleşmiştir (Grafik 2.8).

Müdahale edilen esrar ve skunk olay sayısında 2023 yılında bir önceki yıla oranla %10,5'lik bir artış yaşanmıştır (Grafik 2.9).

Grafik 2.9. Yıllara Göre Esrar ve Skunk Olay Sayıları.⁵ (2021-2023).

Yıllara göre esrar ve skunk olay sayılarının suç türüne

dağılımı grafikte gösterilmiştir (Grafik 2.10).

Grafik 2.10. Yıllara Göre Esrar ve Skunk Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı (2021-2023).

Yakalanan esrar ve skunk şüpheli sayısında 2023 yılında bir önceki yıla göre %15,1'lik artış yaşanmıştır (Grafik 2.11).

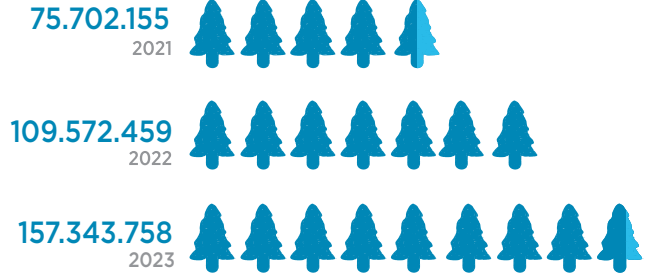
Grafik 2.11. Yıllara Göre Esrar ve Skunk Şüpheli Sayıları.⁶ (2021-2023).

5 Kenevir bitkisi yakalamalarına ait olay sayıları da dahil edilmiştir.

6 Kenevir bitkisi yakalamalarına ait şüpheli sayıları da dahil edilmiştir.

Kök Kenevir Yakalama İstatistikleri

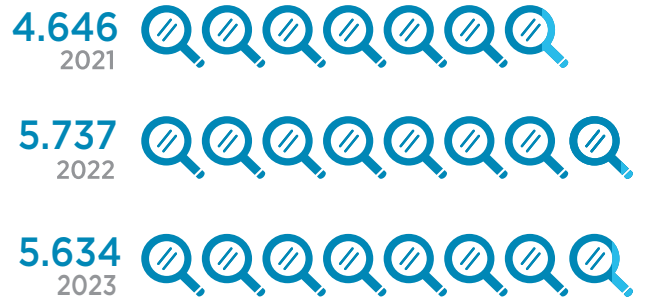
Ülkemizde yasal ekimin yanı sıra, hemen her bölgemizde yasa dışı kenevir ekimi gerçekleştirilmekle birlikte bazı bölgelerde yasa dışı kenevir ekimi yoğunlaşmaktadır.

Grafik 2.12. Yıllara Göre Kök Kenevir Yakalama Miktarları (kök) (2021-2023).

2023 yılında kök kenevir yakalama miktarında bir önceki yıla göre %43,6 oranında artış gerçekleşmiştir (Grafik 2.12).

Kök kenevir olay sayısında 2023 yılında bir önceki yıla oranla %1,8'lik bir azalış yaşanmıştır (Grafik 2.13).

Grafik 2.13. Yıllara Göre Kök Kenevir Olay Sayıları (2021-2023).

Kök kenevir şüpheli sayısında 2023 yılında bir önceki yıla göre %7,5 oranında artış gerçekleşmiştir (Grafik 2.14).

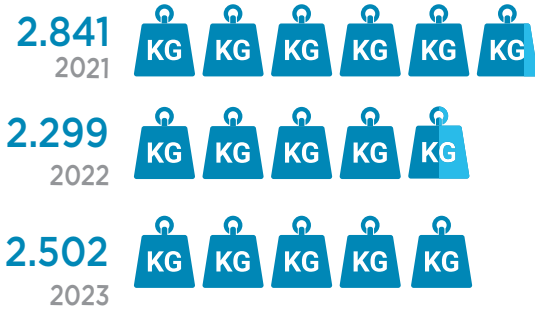
Grafik 2.14. Yıllara Göre Kök Kenevir Şüpheli Sayıları (2021-2023).

2.2.3. Kokain

Kokain Yakalama İstatistikleri

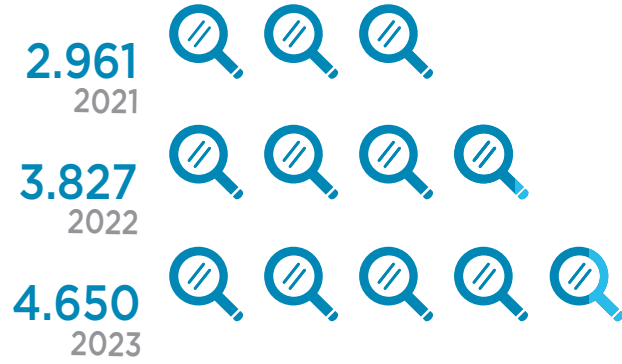
Türkiye'de 2023 yılında 4.650 kokain olayına müdahale edilmiştir. Bu olaylarda 7.026 şüpheli yakalanmış ve 2.502 kg kokain ele geçirilmiştir.

2023 yılında ele geçirilen kokain miktarında bir önceki yıla göre %8,8 artış gerçekleşmiştir (Grafik 2.15).

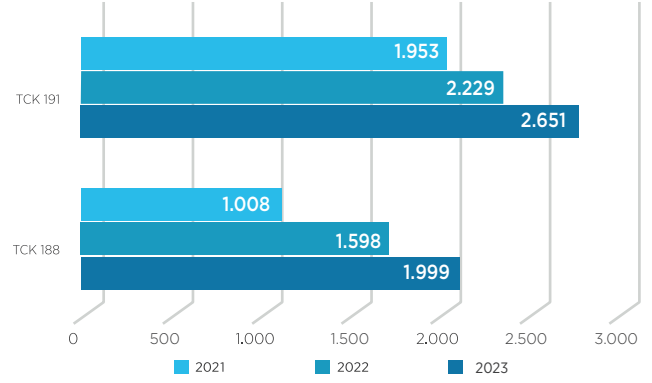
Grafik 2.15. Yıllara Göre Kokain Yakalama Miktarları (kg) (2021-2023).

2023 yılında müdahale edilen kokain olay sayısında geçen yıla oranla %21,5'lik artış yaşanmıştır (Grafik 2.16).

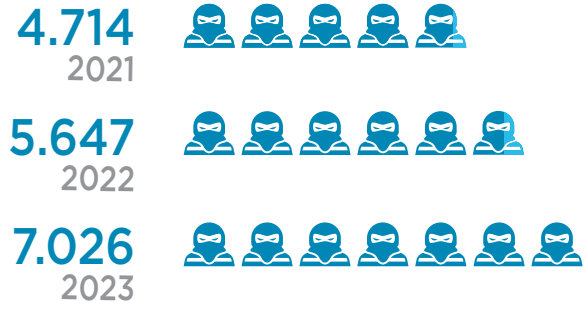
Grafik 2.16. Yıllara Göre Kokain Olay Sayıları (2021-2023).

Kokain olay sayılarının suç türlerine göre dağılımı incelendiğinde; 2021 yılında %66'sının TCK 191, %34'ünün TCK 188, 2022 yılında %58'inin TCK 191, %42'sinin TCK 188, 2023 yılında ise %57'sinin TCK 191, %43'ünün TCK 188 suçu olduğu görülmektedir (Grafik 2.17).

Grafik 2.17. Yıllara Göre Kokain Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı (2021-2023).

2023 yılı şüpheli sayılarında bir önceki yıla göre %24,4 oranında bir artış meydana gelmiştir (Grafik 2.18).

Grafik 2.18. Yıllara Göre Kokain Şüpheli Sayıları (2021-2023).

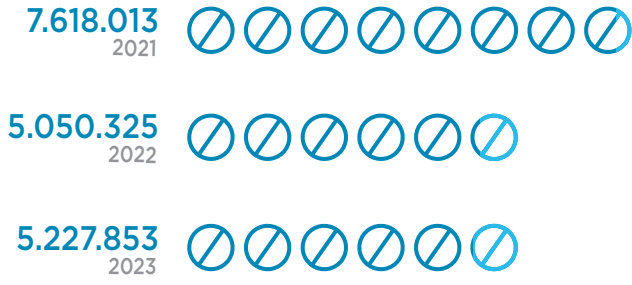
Bir önceki yıla göre kokain olay ve şüpheli sayılarında artış görülmüş, kokain olaylarının genel olaylara oranı %1,6 (2022'de 1,55) yakalanan şüphelilerin genelde yakalananlara oranı ise %1,9 (2022'de 1,8) olmuştur.

2.2.4. MDMA/Ecstasy

MDMA/Ecstasy Yakalama İstatistikleri

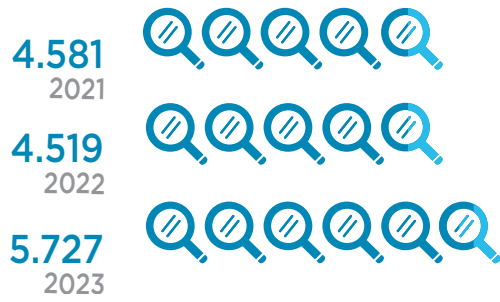
Türkiye'de 2023 yılında 5.727 ecstasy olayı gerçekleşmiştir. Bu olaylarda 8.908 şüpheli yakalanmış ve 5.227.853 adet ecstasy ele geçirilmiştir.

2023 yılında ele geçirilen ecstasy miktarında bir önceki yıla göre %3,5 oranında bir artış gerçekleşmiştir (Grafik 2.19).

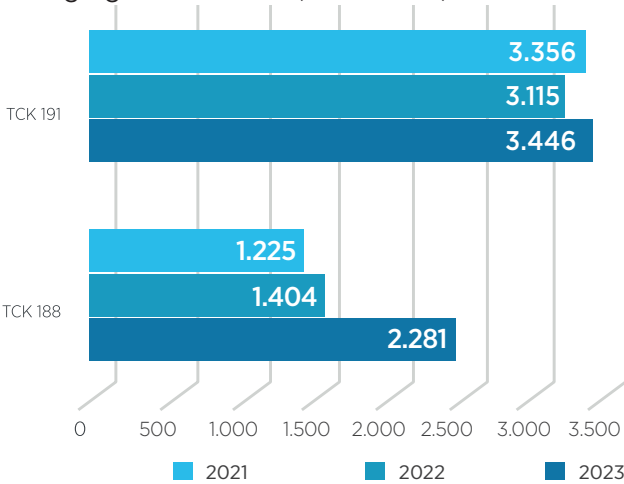
Grafik 2.19. Yıllara Göre Ecstasy Yakalama Miktarları (adet) (2021-2023).

2023 yılında ecstasy olay sayısında bir önceki yıla göre %26,7 oranında artış yaşanmıştır (Grafik 2.20).

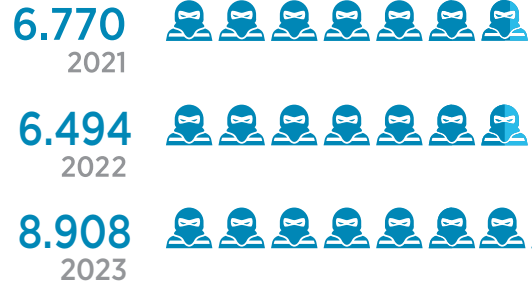
Grafik 2.20. Yıllara Göre Ecstasy Olay Sayıları (2021-2023).

Ecstasy olay sayılarının suç türlerine göre dağılımını incelediğimizde 2021 yılında %73,3'ünün TCK 191, %26,7'sinin TCK 188, 2022 yılında %68,9'unun TCK 191, %31,1'inin TCK 188, 2023 yılında ise %60,2'sinin TCK 191, %39,8'inin TCK 188 suçu olduğu görülmektedir (Grafik 2.21).

Grafik 2.21. Yıllara Göre Ecstasy Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı (2021-2023).

Ecstasy olay sayısında 2023 yılında gerçekleşen artışla birlikte şüpheli sayısında da bir önceki yıla göre %37,2 oranında artış gerçekleşmiştir (Grafik 2.22).

Grafik 2.22. Yıllara Göre Ecstasy Şüpheli Sayıları (2021-2023).

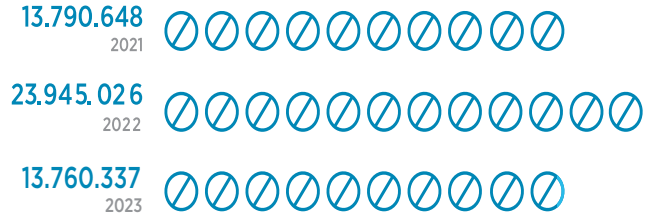
Bir önceki yıla göre ecstasy olay sayılarında (%26,7) ve şüpheli sayılarında (%37,2) artış görülmüş, ecstasy olaylarının genel olaylara oranı %2,0 (2022'de 1,84) yakalanan şüphelilerin genelde yakalananlara oranı ise %2,4 (2022'de 2,07) olmuştur.

2.2.5. Captagon

Captagon Yakalama İstatistikleri

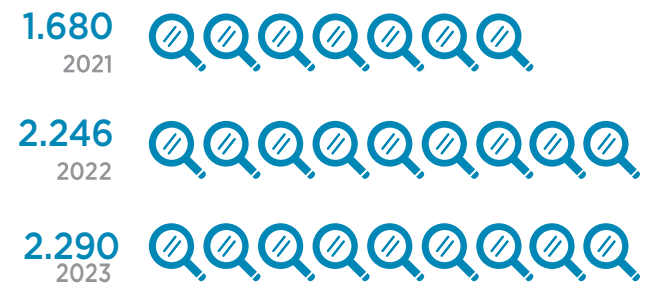
2023 yılında 2.290 Captagon olayı gerçekleşmiştir. Bu olaylarda 3.075 şüpheli yakalanmış ve 13.760.337 adet Captagon ele geçirilmiştir.

2023 yılında Captagon yakalama miktarında bir önceki yıla göre 42,5 oranında azalış gerçekleşmiştir (Grafik 2.23).

Grafik 2.23. Yıllara Göre Captagon Yakalama Miktarları (adet)⁷ (2021-2023).

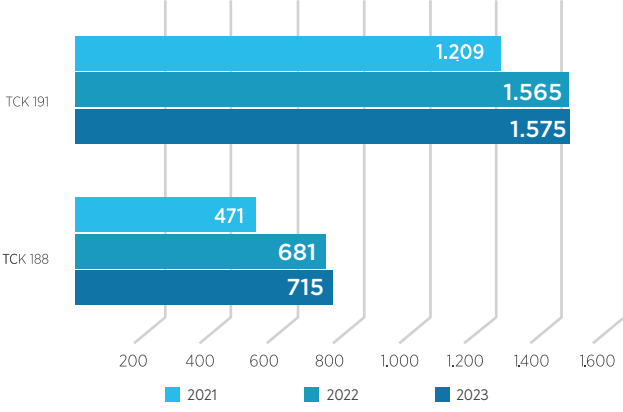
2023 yılında Captagon olay sayısında %2,0'lik bir artış yaşanmıştır (Grafik 2.24).

Grafik 2.24. Yıllara Göre Captagon Olay Sayıları (2021-2023).

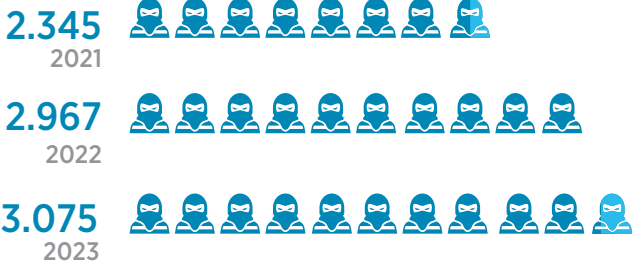
⁷ 1 kg Captagon 5.000 tablet olarak hesaplanmıştır

Captagon olay sayılarının suç türlerine göre dağılımı incelendiğinde; 2021 yılında %72'sinin TCK 191, %28'inin TCK 188, 2022 yılında %69,7'sinin TCK 191, %30,3'ünün TCK 188, 2023 yılında ise 68,8'inin TCK 191, %31,2'sinin TCK 188 suçu olduğu görülmektedir (Grafik 2.25).

Grafik 2.25. Yıllara Göre Captagon Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı (2021-2023).

2023 yılında gerçekleşen olay sayılarındaki artış şüpheli sayısına da yansımış ve bir önceki yıla göre %3,6 oranında bir artış gerçekleşmiştir (Grafik 2.26).

Grafik 2.26. Yıllara Göre Captagon Şüpheli Sayıları (2021-2023).

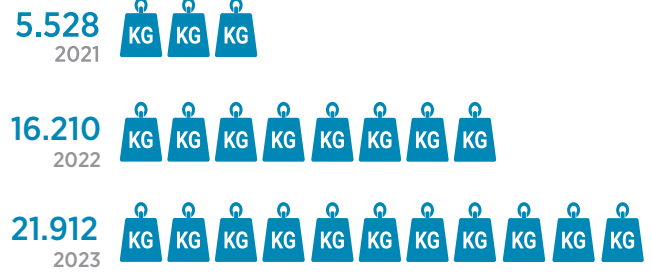
2.2.6. Metamfetamin

Metamfetamin Yakalama İstatistikleri

2019 yılında ülkemizde metamfetamin yakalamalarında başlayan keskin artış, takip eden 2020, 2021 ve 2022 yıllarında da devam etmiş, 2023 yılında ülke tarihindeki en yüksek metamfetamin yakalama miktarına ulaşılmıştır. Ele geçirilen metamfetamin miktarındaki artışla birlikte, olay başına düşen madde miktarı da 2022 yılına kıyasla 2023 yılında %60 artarak en yüksek seviyeye çıkmıştır. Bu durum, 2023 yılında metamfetamin yakalamalarının daha çok toplu yakalama şeklinde gerçekleştirildiğine işaret etmektedir.

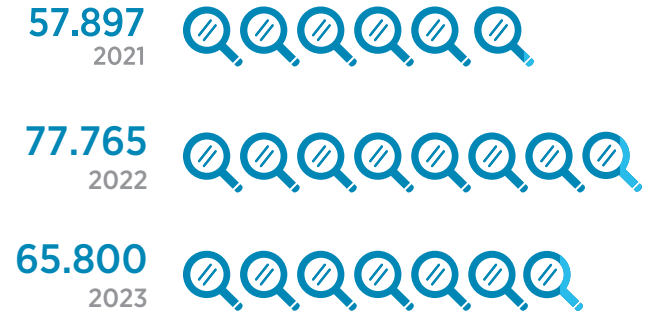
2023 yılında Türkiye'de 65.800 metamfetamin olayı gerçekleşmiştir. Bu olaylarda 88.583 şüpheli yakalanmış ve 21.912 kg metamfetamin ele geçirilmiştir.

2023 yılında ele geçirilen metamfetamin yakalama miktarında bir önceki yıla göre yaklaşık %35,5'lik artış gerçekleşmiştir (Grafik 2.27). 21.912 kg'lık yakalama, tüm yılların en yüksek miktarıdır.

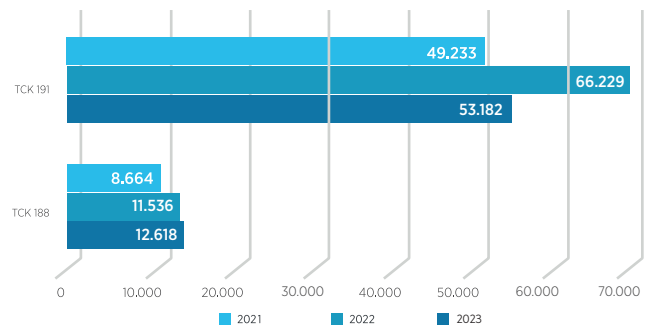
Grafik 2.27. Yıllara Göre Metamfetamin Yakalama Miktarları (kg) (2021-2023).

2023 yılında metamfetamin olay sayısı, bir önceki yıla oranla %15,4 azalış göstermiştir (Grafik 2.28).

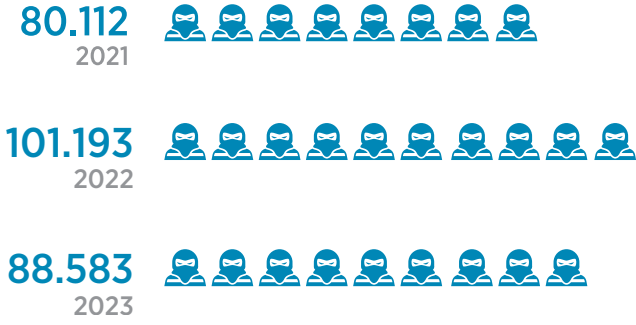
Grafik 2.28. Yıllara Göre Metamfetamin Olay Sayıları (2021-2023).

Metamfetamin olay sayılarının suç türlerine göre dağılımı incelendiğinde; 2021 yılında %85'inin TCK 191, %15'inin TCK 188, 2022 yılında %85,2'sinin TCK 191, %14,8'inin TCK 188, 2023 yılında ise %80,8'inin TCK 191, %14,2'sinin TCK 188, suçu olduğu görülmektedir (Grafik 2.29).

Grafik 2.29. Yıllara Göre Metamfetamin Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı (2021-2023).

2023 yılı metamfetamin olaylarında yakalanan şüpheli sayısında da bir önceki yıla göre %12,5 oranında azalış gerçekleşmiştir (Grafik 2.30).

Grafik 2.30. Yıllara Göre Metamfetamin Şüpheli Sayıları (2021-2023).

Bir önceki yıla göre metamfetamin olay sayılarında (%15,4) ve şüpheli sayılarında (%12,5) azalış görülmüş, metamfetamin olaylarının genel olaylara oranı %23,1 (2022'de 31,58) yakalanan şüphelilerin genelde yakalananlara oranı ise %23,7 (2022'de 32,25) olmuştur.

2.2.7. Yeni Psikoaktif Maddeler (NPS)

Yeni Psikoaktif Maddeler (*NPS - New Psychoactive Substance*), Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Kontrol Sözleşmeleri kapsamında kontrole tabi olmayan ve *kannabinoidler, katinonlar, triptaminler, opioidler, benzodiazepinler vb.* 14 farklı grupta sınıflandırılan geniş bir yelpazeye sahip uyuşturucu maddeler olarak ortaya çıkmıştır.

Bu maddelerin çoğu, uluslararası düzeyde kontrole tabi uyuşturucuların (*kokain, esrar, eroin, LSD, ecstasy ve metamfetamin, vb.*) etkilerini taklit etmektedir ve sıklıkla bunların yerine "*yasal-(legal highs)*" adı altında küresel uyuşturucu pazarlarına sunulmaktadır.

Küresel yasa dışı uyuşturucu pazarlarında fazla sayıda NPS'lerin ortaya çıkması, halk sağlığına yönelik ciddi riskler ve ulusal/uluslararası uyuşturucu politikalarına tehditler oluşturmakta ve yeni yaklaşımlara yönelme ihtiyacı doğurmaktadır.

2010-2012 döneminde 43 ülke NPS yakalaması bildirirken, 2020-2022 döneminde toplam 52 ülke NPS yakaladığını bildirmiştir. 2020-2022 dönemindeki NPS yakalamalarında en yaygın olarak

ketamin (2022'de önemli ölçüde artıyor), ardından sentetik katinonlar ve sentetik kannabinoidler ön plana çıkmaktadır (UNODC Dünya Uyuşturucu Raporu, 2024).

Dünya genelinde farklı NPS sayısı 2021 yılında 618 iken, 2022 yılında 566'ya düşmüş ve bunlardan 44'ü ilk kez tespit edilmiştir. Piyasadaki NPS'lerin çoğu uyarıcılar (özellikle katinonlar ve daha az oranda fenetilaminler) olup, bunları sentetik kannabinoidler, sentetik opioidler ve halüsinojenler takip etmektedir (UNODC Dünya Uyuşturucu Raporu, 2024).

2024 Haziran ayı itibarıyla, küresel boyutta UNODC NPS veri bankasına toplam 1.240 NPS raporlanmıştır. 2023 yılında 287 NPS raporlanırken, 2024 yılının ilk yarısında bu sayı 112 olarak gerçekleşmiştir (UNODC EWA, 2024)

İzleme, bilgi paylaşımı, işlevsel bir erken uyarı sisteminin tesisi ve farkındalık artırımı bu tür uyuşturucularla mücadelede en gerekli vasıtalar.

Bunların yanı sıra bu maddelerin hızlı bir şekilde tespiti ve etkilerini ortaya çıkarmak için mevcut laboratuvarların kapasitelerinin güçlendirilmesi de hayati bir önem teşkil etmektedir.

Ülkemizin TUBİM aracılığıyla bir parçası olduğu EMCDDA Erken Uyarı Sisteminde Avrupa'da 2024 yılı itibarıyla takip edilen NPS sayısı 971'dir. Bunlardan 41'i 2022 yılında, 26'sı 2023 yılında ve 14'ü ise 2024 yılı içerisinde ilk kez tespit edilmiştir. (EMCDDA, EDND, 2024).

Sentetik Kannabinoidler

Ülkemizde olduğu gibi Avrupa'da da takip edilen en büyük NPS kategorisi olan sentetik kannabinoidler, küresel ve ulusal ölçekte alınan jenerik yaklaşımlar dahil kontrol tedbirlerine karşın farklı formlarda uyuşturucu pazarlarında görülmeye devam etmektedir.

Geleneksel olarak bitki görünümü vermek amacıyla bitkisel materyal, tütün ve zaman zaman esrar üzerine püskürtülerek sigara şeklinde kullanımı olan kannabinoidlerin son yıllarda kağıt materyallere emdirilerek ve elektronik sigaralar için e-sıvı formunda da görülme sıklığı artmaktadır.

Son dönemlerde Avrupa'nın bazı bölgelerinde düşük THC'li kenevir ürünlerinin kolay bulunabilirliğinin bir sonucu olarak, bu tür

maddelerin sentetik kannabinoidlerle karıştırıldığı, çocukların dahi ulaşabildiği esrar ve sentetik kannabinoid içeren yenilebilir ürünler şeklinde yeni tehditler de ortaya çıkmıştır.

2019 yılından bu yana Avrupa'da en az 5 ülkede şeker formunda sentetik kannabinoid içeren yenilebilir gıdaların tespit edildiği bildirilmiştir. Ayrıca Sentetik kannabinodlerin yer aldığı tatlıların tüketilmesinden sonra şiddetli zehirlenmeler görüldüğü raporlanmıştır (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2024,s.123).

Bu duruma en çarpıcı örneklerden birisi Ağustos 2021'de İsveç gümrüğünde 5F-EDMB-PICA isimli sentetik kannabinoid içeren 37 kg şeker yakalanması olayıdır (EMCDDA, 2022, s. 21 *Yeni Psikoaktif Maddeler: Avrupa Erken Uyarı ve Müdahalesinin 25 Yılı*).

Bitkisel ürünler ve bazen de esrar üzerine spreylenecek, kullanıcılarında sentetik (kimyasal) olmadığı yönünde güçlü ve fakat yanlış bir kanaat oluşturmaktadır.

Bununla birlikte Avrupa genelinde elektronik sigaraların içeriğinde sentetik kannabinoidlerin tespit edildiği olaylarda bir artış olmuştur. Bazı durumlarda, ürünler “düşük oranda tetrahidrokannabinol (THC) veya kannabidiol (CBD) içeriyor” şeklinde satıldığından, kişiler sentetik kannabinoid kullandıklarının farkında dahi olmamaktadır (EMCDDA, 2022, s. 14 *Yeni Psikoaktif Maddeler: Avrupa Erken Uyarı ve Müdahalesinin 25. Yılı*).

Sentetik Katinonlar

Sentetik kannabinoidlerden sonra Avrupa'da takibi yapılan en büyük ikinci NPS kategorisi haline gelen sentetik katinonlar, amfetamin, MDMA ve kokain gibi kontrole tabi uyarıcılara

“yasal” alternatif olarak satılmaktadır. Avrupa'da sentetik katinon yakalamaları, 2016 yılında 1,9 tonluk rekor seviyeden sonra keskin şekilde düşmüş uyuşturucu pazarındaki görünürlüğü azalmıştır, ancak 2020'de keskin bir şekilde artarak 3,3 tona yükselmiştir. 2022 yılında Avrupa'da yakalanan yeni psikoaktif maddelerin tüm formlardaki toplam miktarının yaklaşık %87'si yani 26,5 tonunu (2021'de 4,5 ton) sentetik katinonlar oluşturmaktadır.

Yakalama verileri sentetik katinonların Hindistan'dan Avrupa'ya büyük sevkiyatlar halinde daha fazla kaçakçılığının yapıldığını göstermektedir. 2022 yılında Polonya'da 23 imalathanenin imha edilmesi, 355 kg ara kimyasalın ele geçirilmesi, kontrol altında olmayan kimyasalların ele geçirilmesi ve kimyasalların hacimleri göz önüne alındığında hem Avrupa hem diğer pazarlar için büyük ölçekli üretimin yapıldığı düşünülebilir (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2024).

2022 yılında Avrupa'da bazıları büyük ölçekli Polonya'da 23 (2021'de 12) ve Hollanda'da 6 (2021'de 2) olmak üzere toplam 29 sentetik katinon imalathanesi imha edilmiştir (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu, 2024).

Sentetik Kannabinoidler (BONZAİ) ve Yakalama İstatistikleri

Sentetik kannabinoidler, uyuşturucu ve hayal gösterici etkileri olan, tamamen sentetik narkotik bir maddedir. 300'e yakın kimyasal çeşidi bilinmektedir. Ülkemize yasa dışı yollarla uzakdoğudan getirilen ham maddenin çözülmesi oldukça kolaydır. Çoğaltılması için profesyonel laboratuvar gerekmemektedir. İçine haşere ve tarım ilacı gibi zehirli katkıları eklenmektedir.

30.063
2021

11.239
2022

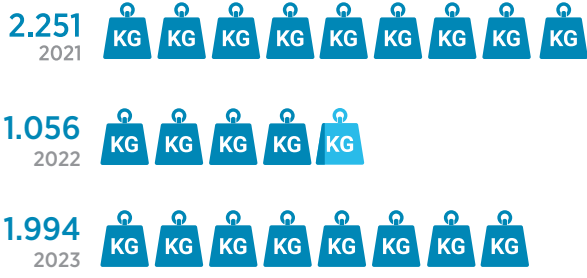

28.313
2023

Grafik 2.31. Yıllara Göre Sentetik Kannabinoidler Olay Sayıları (2021-2023).

2023 yılı olay sayısında bir önceki yıla göre %151,9 oranında artış gerçekleşmiştir.

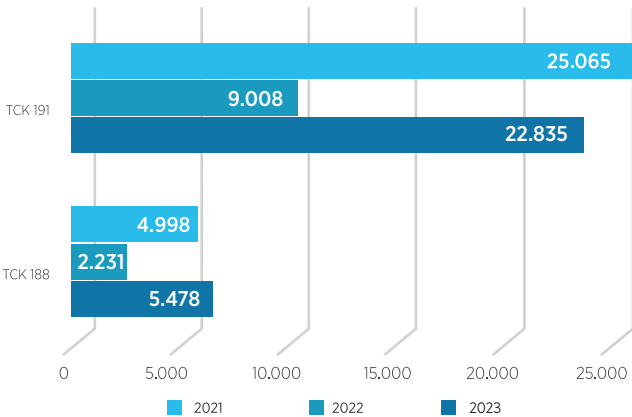

Grafik 2.32. Yıllara Göre Sentetik Kannabinoidler Yakalama Miktarları (kg) (2021-2023).

Çoğu kullanıcı bu katkıların neden olduğu zehirlenme etkisini narkotik madde etkisi sanmaktadır. Ada çayı, damiana çayı, yavşan otu, kekik, esrar, kına, hint kınası, kimyon gibi bitkisel ürünlere spreyleme yoluyla emdirildiği gibi, kağıt üzerine spreyleneşmiş olarak ele geçirilmiş örnekleri mevcuttur.

Türkiye’de 2022 yılında 11.239 sentetik kannabinoid olayı gerçekleşmiştir. Bu olaylarda 14.529 şüpheli yakalanmış ve sokaklarda bonzai adıyla bilinen 1.056 kg sentetik kannabinoid ele geçirilmiştir.

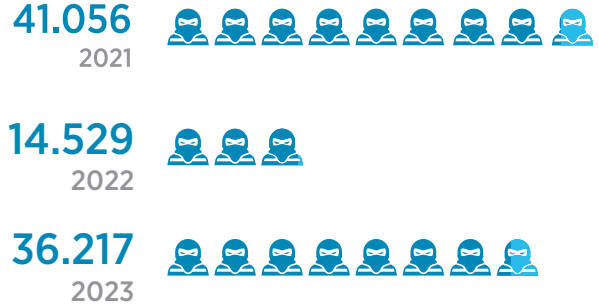
2023 yılında yakalama miktarlarında bir önceki yıla göre %88,8 oranında artış gerçekleşmiştir. Yakalanan 1.994 kg sentetik kannabinoidin 202 kg’ı ham madde olarak yakalanmıştır. 1 kg ham madde ile kullanıma yönelik 330 kg’dan 1 tona kadar ürün elde edilebilmektedir.

Grafik 2.33. Yıllara Göre Sentetik Kannabinoidler Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı (2021-2023).

2023 yılında sentetik kannabinoidlerin şüpheli sayısında, bir önceki yıla göre %149,3 oranında artış gerçekleşmiştir (Grafik 2.34).

Sentetik Kannabinoid olay sayılarının suç türlerine göre dağılımı incelendiğinde; 2022 yılında %80,1’i TCK 191, %19,9’unun TCK 188, 2023 yılında ise %80,7’si TCK 191, %19,3’ünün TCK 188 suçu olduğu görülmektedir (Grafik 2.35).

Grafik 2.34. Yıllara Göre Sentetik Kannabinoidler Şüpheli Sayıları (2021-2023).

Erken Uyarı Sistemi

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de hızla yayılan yeni psikoaktif maddeler ile mücadele, 2006 yılında kuruluş çalışmalarına başlanan ve 2008 yılında tam anlamıyla hayata geçirilen TUBİM **Erken Uyarı Sistemi** (EWS: Early Warning System) Ulusal Çalışma Grubu aracılığıyla yapılmaktadır.

Yılda en az 2 kez düzenli olarak toplanarak faaliyetlerine devam eden Erken Uyarı Sistemi içerisinde Adalet, Sağlık, Tarım ve Orman, Ticaret Bakanlıkları, EGM, JGK, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Üniversiteler ve ilgili diğer kurumlardan temsilciler bulunmaktadır.

EWS kapsamındaki kurumlar ülkede yeni bir madde ile karşılaştıklarında Yeni Psikoaktif Maddeler (uyuşturucu, uyarıcı, halüsinojen, v.b. maddeler) İçin Rapor Formunu doldurarak TUBİM’e göndermektedir. Maddeler ile ilgili EMCDDA, UNODC ve INCB ile irtibata geçilerek madde ve maddenin türevleri hakkında bilgiler toplanmakta ve düzenlenen toplantılarda gerek uluslararası kuruluşlar gerekse kurumlarımızca tespit edilen **yeni psikoaktif maddelerin** ülkemiz için oluşturacağı riskler değerlendirilerek uygun görülenlerin **2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun** kapsamına alınması süreci başlatılmaktadır.

NPS'lerin tamamı sentetik kannabinoid grubu olan; MDMB-4en-PINACA, ADB-BUTINACA, MDMB-BUTINACA, MDMB-INACA ve 5F-ADB isimli maddelerdir.

2.2.8. Uyuşturucu İmalatında Kullanılan Öncü ve Diğer Kimyasallar

Ülkemizde temel öncü kimyasalların yanı sıra uluslararası kontrole tabi olmayan alternatif, designer/tasarım ve maskeleyen amaçlı kullanılan kimyasal yakalamaları da gerçekleştirilmektedir.

Metamfetamin üretimi temel öncü kimyasal olan psödoefedrin yasa dışı olarak üretildiği gibi söz konusu öncü kimyasal içeren kaçağa kayan ilaç müstahzarlarından da temin edilebilmektedir.

Metamfetamin üretimi temel öncü kimyasalları olan efedrin ve psödoefedrinin küresel boyuttaki yakalamalarında düşüşler devam etmiştir. Metamfetamin üretiminde öncül kimyasal olarak kullanılan efedrin yakalamaları küresel boyutta 2021 yılına göre %10 artışla 2022 yılında 6.7 ton olarak yüksek miktarda olmasına rağmen son 10 yılda genel bir düşüş sergilemiştir. 2018'den bu yana sürekli artış gösteren farmasötik müstahzarlardan elde edilen psödoefedrin yakalamaları 2021 yılında azalmıştır. (INCB Öncü Kimyasallar Raporu, 2023, s.13).

1988 BM Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığı ile Mücadele Sözleşmesi Tablo 1'de yer alan asetik anhidrit, morfinden eroin elde edilmesi sürecinde kullanılan temel öncü kimyasaldır. Eroinin yanı sıra genellikle metamfetamin olmak üzere amfetamin tipi uyarıcıların üretiminde de sıklıkla kullanılmaktadır.

Eroin üretiminde öncü kimyasal olarak kullanılan asetik anhidrit yakalama miktarı 2022 yılında dünya genelinde daha da azalarak 25.593 litreye gerilemiştir. Bu miktar 2005'ten bu yana rapor edilen en düşük miktar olmuştur. Küresel boyutta asetik anhidrit yakalama miktarlarındaki bu önemli düşüşün nedenleri, Afganistan'dan yakalama bilgisinin gelmemesi, kaçakçılık rotaları üzerindeki komşu ve diğer ülkelerde önemli ölçüde daha küçük miktarların yakalanması ve olası bir ikame kimyasal

olan asetil klorür yakalamalarıyla tam olarak açıklanamamaktadır. Bu nedenle asetik anhidrit kaçakçılığının büyüklüğünü ve Afganistan'da eroin üretiminde kullanılmak üzere bu maddeye olan talebi değerlendirmek zor olmaya devam etmektedir (INCB Öncü Kimyasallar Raporu, 2023, s.31).

2022 yılında Avrupa genelinde bir önceki yıla göre (5.730 litre) büyük oranda bir düşüşle Almanya, İspanya ve Polonya tarafından gerçekleştirilen üç yakalamada 141 litre asetik anhidrit ele geçirilmiştir (EMCDDA Avrupa Uyuşturucu Raporu,2024). Küresel boyutta en fazla asetik anhidrit tedarikçisi olmakla birlikte Avrupa ülkeleri tarafından ele geçirilen asetik anhidrit miktarları ülkemiz ve eroin üretim bölgelerine yakın ülkeler tarafından ele geçirilen miktarlara göre oldukça düşük kalmaktadır.

2022'de 13.373 litre ile en fazla miktarda asetik anhidrit yakalaması Türkiye tarafından gerçekleştirilmiştir. Aynı yıl içinde Pakistan (10.000 litre), Çin (571 litre) ve Hindistan (308 litre) tarafında da önemli miktarlarda asetik anhidrit ele geçirilmiştir (INCB Öncü Kimyasallar Raporu,2023 s. 31)

Asetik anhidrit kaçakçılığında bazı kimyasallar asetik anhidritin tespitini önlemek amacıyla kullanılmaktadır. Söz konusu kimyasallar asetik anhidrit ile karıştırılmakta, bu amaçla en fazla sıklıkta kullanılan kimyasal ise glaciol (buzlu) asetik asittir.

INCB sınırlı uluslararası özel gözetim listesinde yer alan asetik asit P-2-P ve 3,4-MDP-2-P dahil öncül kimyasalların yasa dışı üretiminde de kullanılabilir. Son beş yıl içinde, Latin Amerika'da glaciol asetik asitin ulusal kontrol altında olduğu bazı ülkelerde önemli miktarlarda yakalamalar gerçekleştirilmiştir. 2021'de, Peru'da ele geçirilen 7.600 litre de dahil dünya genelinde 8.500 litre asetik asit ele geçirilmiştir (INCB Öncü Kimyasallar Raporu s. 32).

Afganistan kaynaklı opiyatların kaçakçılığında sıklıkla kullanılan Balkan Rotası aynı zamanda ters yönde bu maddelerin üretiminde kullanılmakta olan özellikle asetik anhidrit olmak üzere kimyasalların kaçakçılığında da kullanılmaktadır.

Ülkemiz rota üzerindeki mevcut konumundan dolayı eroinde olduğu gibi asetik anhidrit yakalamalarında da öne çıkan ülkeler arasındadır. Ele geçirilen asetik anhidritin büyük çoğunluğunun Orta ve Batı Avrupa kaynaklı olduğu ve ülkemiz üzerinden eroin üretim bölgelerine hedefli olduğu bu kapsamda yürütülen soruşturmalardan görülmektedir. Balkan Rotasının yanı sıra ülkemiz uluslararası deniz limanlarında da önceki yıllarda önemli miktarlarda asetik anhidrit ele geçirilmiştir.

2.2.9. Sentetik Ecza/İlaçlar

Küreselleşme ile birlikte standart dışı, sahte veya onaylanmamış ilaçların üretimi ve tüketimi ciddi bir halk sağlığı problemi haline gelmektedir.

Modern ulaşım ağları, internet, düşük iş gücü ile özellikle Çin ve Hindistan'daki kimya ve ilaç endüstrisinde yaşanan gelişmelerin bir araya gelerek oluşturduğu kombinasyon bu alanda ciddi bir pazarın oluşumunu kolaylaştırmaktadır. Böyle bir pazar ve sunmuş olduğu potansiyel kârlılık suç gruplarını da alana dahil etmektedir (EMCDDA & EUROPOL, 2019, s. 42).

Yasa dışı yollarla arz sürecine giren ilaçlar kullanıcılarına farklı yollarla ulaşabilmektedir.

Bu yollar arasında;

- Reçete ile temin eden kullanıcıların para karşılığı satması,
- Reçeteli ilaçların eczane veya depolardan alınması,
- Sahte reçetelerle edinilmesi,
- Reçete talep edilmeyen çevrim içi sitelerden satın alınması,
- Yasa dışı piyasa için özel üretim,
- Suç gruplarınca kendi laboratuvarları ve üretim hatları kullanılarak yapılan imalat ve yine bu gruplarca sahte ilaçların yurt dışından getirilerek yeniden paketlenme ve dağıtımı,
- Ülke dışında üretilen sahte ilaçların ülke içine kaçakçılığı gösterilebilir (EMCDDA & EUROPOL, 2019, s. 42).

Yaşanan küresel gelişmelerle birlikte ülkemizde; sentetik ecza olarak tabir edilen ilaçların da amaç dışı kullanılarak suistimal edilmesinin arttığı

söylenbilir. Son yıllarda yapılan yakalamalardaki artışlar, bu ilaçların suistimalinin hızlı bir şekilde yaygınlaştığını gösterir niteliktedir.

Özellikle son yıllarda güvenlik güçlerince sokak baskısının artırılması uyuşturucu arzına önemli bir darbe vurmuş, yasa dışı narkotiklerin ulaşılabilirliğini azaltmıştır. Sentetik ecza/ilaç ile ilgili sokaklarımızda görülen talep artış sebeplerinden birinin, uyuşturucu arzına vurulan darbe sonucu aradığı yasa dışı maddeye ulaşamayan kullanıcıların rağbeti olduğu değerlendirilmektedir. Bu nedenle sentetik ecza/ilaçların yasal tedarik zinciri ve ticaretinde suistimali arttığı tespit edilen ilaç grupları için daha sıkı kontrol mekanizmaları uygulanmaya başlanmıştır.

NPS ve sahte ilaçların ham madde olarak birbiriyle geçirgen ilişkisi, ham madde ve ilaç yapımında ön plana çıkan Çin ve Hindistan gibi ülkelere ve belirli bir oranda da Avrupa'dan dünyaya yapılan NPS ve ilaç ham maddesi kaçakçılığının, bir şekilde sahte tabletlenmiş sentetik eczalara dönüştürülerek uyuşturucu tacirlerince dünyaya pazarlanmasının, ülkemizi de etkilediği değerlendirilmektedir. Söz konusu sahte ilaç yakalamalarına ilişkin küresel bir artış eğilimi mevcuttur.

2023 yılında ülkemizde tüm yılların en yüksek miktarı olan 28.870.284 tablet sentetik ecza/ilaç ele geçirilmiştir.

2023 yılında ele geçirilen sentetik ecza miktarında bir önceki yıla göre %129'luk artış yaşanmıştır (Grafik 2.36).

8.456.901
2021

12.607.432
2022

28.870.284
2023

Grafik 2.36 Yıllara Göre Sentetik Ecza/İlaç Yakalama Miktarları (adet) (2021-2023).

2023 yılında sentetik ecza olay sayısında bir önceki yıla göre %22,5 artış yaşanmıştır (Grafik 2.37).

17.111
2021

26.480
2022

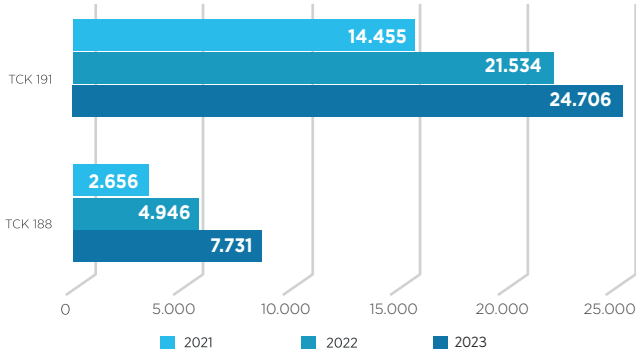

32.437
2023

Grafik 2.37. Yıllara Göre Sentetik Ecza/İlaç Olay Sayıları (2021-2023).

Sentetik ecza olay sayılarının suç türlerine göre dağılımı incelendiğinde; 2021 yılında %84,5'i TCK 191, %15,5'inin TCK 188, 2022 yılında ise %81,3'ü TCK 191, %18,7'sinin TCK 188, 2023 yılında %76,2'si TCK 191, %23,8' inin TCK 188, suçu olduğu görülmektedir (Grafik 2.38).

Grafik 2.38. Yıllara Göre Sentetik Ecza/İlaç Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı (2021-2023).

2023 yılı şüpheli sayılarında bir önceki yıla göre %33,2 bir artış meydana gelmiştir (Grafik 2.39).

22.680
2021

35.114
2022

46.761
2023

Grafik 2.39 Yıllara Göre Sentetik Ecza Şüpheli Sayıları (NSB, 2023).

Bir önceki yıla göre sentetik ecza olay sayılarında (%22,5) ve şüpheli sayılarında (%33,2) artış görülmüş, sentetik ecza olaylarının genel olaylara oranı %11,4 (2022'de 8,98) yakalanan şüphelilerin genelde yakalananlara oranı ise %12,5 (2022'de 11,19) olmuştur.

2.3. SUÇ GELİRLERİYLE MÜCADELE

Suç gelirlerinin aklanması tanımı; yasa dışı yollardan elde edilen her türlü gelirin değerini mümkün olduğunca koruyarak, yetkili kişilerin dikkatini çekmeyecek şekilde gizleyerek ve kanunlara uygun olması için bu gelirin kanuni gerekçe kazanmasını sağlayarak başka varlıklara dönüştürülmesidir.

Suçtan elde edilen her türlü gelir, Türk Ceza Kanununun 282. maddesinde "Suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama" suçu olarak tanımlanmıştır.

Türk Ceza Kanununun 282. maddesinin 1. fıkrası "Alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak amacıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır" şeklindedir.

Narkotik madde imal ve ticaretinde elde edilen kazancın yüksek olduğu bir suç ekonomisi mevcuttur. Mücadelede başarı, bu suçların hayat damarı olan gelirleri ortaya çıkararak sağlanabilir.

Suçlular arasındaki finansal akışların analiz edilmesi, organize suçlarla terör suçları arasındaki bağlantının tespitine ve bu sayede terörizmin finansmanı ile mücadelede katkı sağlayacaktır.

30 Ocak 2019 tarihli Bakanlık Oluru ile NSB bünyesinde "Suç Gelirleriyle Mücadele Şube Müdürlüğü", 81 il biriminde ise "Suç Gelirleriyle Mücadele Büro Amirliği" kurularak teşkilatlanma işlemleri tamamlanmıştır.

Tamamlanan teşkilatlanma işlemleri ve verilen eğitimler sonrasında alanında uzmanlaşan personel, NSB görev alanına giren hususlarla ilgili olarak taşra birimleri ile koordine halinde "suçtan kaynaklı malvarlığı değerlerini aklama suçunun" tespiti, önlenmesi ve soruşturulması için yoğun çalışmalar

başlatmış, söz konusu çalışmalar büyük bir titizlik ve kararlılıkla sürdürülmektedir.

NSB koordinesinde MASAK uzmanları, yabancı kanun uygulayıcı birim yetkililerinin katılımı ve alanında uzman üniversitelerde görevli öğretim görevlilerinin desteği ile suçtan elde edilen gelirle mücadele ve kara paranın aklanması alanlarında 17 Haziran 2019 tarihinden 2023 yılı sonuna kadar düzenlenen 30 dönem eğitim faaliyetinden merkez ve taşra birimlerinde görevli 548 personel faydalanmıştır. Bu eğitim faaliyetleri ile kara para aklama ve terörizmin finansmanı konularında farkındalık oluşturulmuş ve konusunda eğitilmiş ve uzman personelin istihdam edilmesi sağlanmıştır. 2023 yılı içerisinde 4 dönem kurs ile 82 personele eğitim verilmiştir.

Uluslararası Eğitimler

NSB tarafından Özbekistan Polis Teşkilatında görevli 12 personele yönelik "Narkotik Suçlarda Suç Gelirleriyle Mücadele Eğitimi" 10-13 Ekim 2023 tarihleri arasında Ankara'da verilmiştir.

Toplantı/Çalıştay Katılım

NSB merkez ve taşra narkotik birimlerinde görevli personelin suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele ve terörizmin finansmanı konularındaki etkinliğinin/farkındalığının artırılmasına yönelik olarak 2023 yılında ulusal ve uluslararası düzeyde yüz yüze veya hibrit ortamda gerçekleşen etkinliklere katılım sağlanmıştır. Aktif olarak katılım sağlanan etkinlikler aşağıda özetlenmiştir.

18-20 Ocak 2023 tarihleri arasında Avrupa Birliği/Avrupa Konseyi Yatay Girişim II-Bölgesel Programı kapsamında, suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı ile mücadelede ülkemize yönelik teknik iş birliği faaliyetleri çerçevesinde düzenlenen "Suç ve Terör Şebekeleri Arasındaki Bağın ve Bu Şebekelerin Hem Yasal Hem de Yasa dışı Faaliyetlerden Elde Edilen Geliri Nasıl Kullandıklarının Tanınması" konulu çalışmaya 1 NSB personeli tarafından katılım sağlanmıştır.

31 Ocak - 02 Şubat 2023 tarihleri arasında Antalya ilinde NSB merkez ve taşra birimlerinde görevli birim amirleri ve Yargıtay'ın ilgili ceza daireleri başkan ve üyeleri, Cumhuriyet savcıları ve MASAK uzmanlarının katılımıyla değerlendirme toplantısı gerçekleştirilmiştir. Düzenlenen değerlendirme toplantısı "Suç Gelirleriyle Mücadele" konulu yapılmış ve katılım sağlayan il narkotik birimlerine NSB ve

Yargıtay mensuplarının hukuki değerlendirmeleri ile "uyuşturucu madde ticaretinden elde edilen gelirin aklanmasıyla mücadele" alanında örnek vakalar ve soruşturma yöntemleri aktarılmıştır.

11 Mayıs 2023 tarihinde Fransa/Paris'te düzenlenen FATF Türkiye Değerlendirmesi kapsamında yüz yüze gerçekleştirilen toplantıya NSB'de görevli 1 personel tarafından katılım sağlanmıştır.

14-16 Haziran 2023 tarihleri arasında İspanya/Madrid'de gerçekleştirilen "Yeraltı Bankacılık Hizmetleri Sunan Organize Suç Örgütleri" konulu çalışmaya NSB'de görevli personel tarafından katılım sağlanmıştır. Personel tarafından söz konusu çalışmada suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin aklanması alanında en iyi uygulamalar ile örnek olay içeren İngilizce dilinde bir sunum yapılmıştır.

03-05 Temmuz 2023 tarihleri arasında Avrupa Birliği/Avrupa Konseyi Yatay Girişim II-Bölgesel Programı kapsamında, suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı ile mücadelede ülkemize yönelik teknik iş birliği faaliyetleri çerçevesinde düzenlenen "AB Global Facility Finansal İstihbaratın Delile Dönüşmesi" konulu çalışmaya NSB'de görevli 1 personel tarafından katılım sağlanmıştır.

31 Ağustos - 2 Eylül 2023 tarihleri arasında MASAK koordinesinde Arnavutluk/Tirana'da düzenlenen FATF Eylem Planı kapsamında yüz yüze görüşme toplantısına NSB'de görevli 1 personel tarafından uzman konuşmacı olarak katılım sağlanmıştır. Söz konusu toplantıda personel tarafından "Kırmızı" kod adlı LEIJDEKKERS operasyonu örnek vaka olarak sunulmuştur. ABD ve İngiliz yetkililer ile FATF Eş Başkanı tarafından örnek vakanın proaktif ve komplike bir aklama soruşturması olduğu, soruşturmanın başlangıcında MASAK'la yapılan erken iş birliği ile çok kısa zamanda güzel sonuçlar alındığı ve söz konusu örnek vakanın ender görülen bir vaka olduğu belirtilerek sunum memnuniyet ve takdirle karşılanmıştır.

04-05 Ekim 2023 tarihlerinde Ankara ilinde NSB koordinasyonunda narkotik suçlarla mücadele eden kanun uygulayıcı birimlerin eğitim süreçlerinin karşılaştırılması, en iyi uygulama örneklerinin sunulması, suç gelirleriyle mücadelede geliştirilecek yeni işbirliği alanlarının belirlenmesi, kurumsal kapasitenin ve ülkemizin verimliliğinin artırılması amacıyla düzenlenen merkez ve taşra narkotik birim yöneticilerinin de içerisinde bulunduğu 99 kişi ve Almanya, Fransa, İspanya ve Romanya ile NSB

konuşmacılarının katılımı ile “Narkotik Suçlarla Mücadele Eğitim Süreçleri, İşbirliği Alanları, Eğilimler ve Fırsatlar” konulu Avrupa Birliği Komisyonu Teknik Destek ve Bilgi Değişimi Mekanizması (TALEX) çalıştayı düzenlenmiştir.

07-08 Aralık 2023 tarihlerinde Avrupa Birliği/Avrupa Konseyi Batı Balkanlar ve Türkiye Yatay Girişim III-Bölgesel Programı kapsamında, suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı ile mücadelede ülkemize yönelik teknik işbirliği faaliyetleri çerçevesinde düzenlenen “Yeni kara para aklama trendleri ve biçimleri ile karmaşık para aklama vakalarında finansal istihbarat geliştirilmesi ve kullanılması” konulu çalıştaya taşra narkotik birimlerimizden 2 personel tarafından katılım sağlanmıştır.

11-13 Aralık 2023 tarihleri arasında Ankara’da Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı Eğitim Merkezinde MASAK Başkanlığı koordinesinde; Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü görevlilerine yönelik düzenlenen “Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Etkinliğinin Artırılması” konulu eğitim/çalıştay programına NSB merkez ve taşra narkotik birimlerinden 10 personel tarafından katılım sağlanmıştır.

“Türkiye’de Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadele ve Müsadere Uygulamalarında Etkinliğin Artırılması Strateji Belgesi 2021-2025”in uygulanması kapsamında aklama ve terörizmin finansmanına ilişkin tehdit ve kırılanlıkların değerlendirilmesine yönelik MASAK Başkanlığı koordinesinde gerçekleştirilen 20 ayrı “Tehdit Çalışma Grubu” toplantılarına katılım sağlanmıştır.

NSB tarafından TCK-282 suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçuna yönelik;

Tablo 2.4. Yıllara Göre Suç Gelirleri Soruşturma ve Operasyon Sayıları (2019-2023).

Yıl	Soruşturma	Operasyon
2019	24	7
2020	29	4
2021	36	6
2022	121	26
2023	83	33

Tablo 2.5. Yıllara Göre Suç Gelirleri El Koyma Verileri (2020-2023).

Yıl	Miktar (TL)	ARAÇ	TAŞINMAZ
2020	2 Milyar TL	454	700
2021	45 Milyon TL	288	5
2022	345 Milyon TL	41	67
2023	6 Milyar 103 Milyon TL	121	248

- 2019 yılında; 24 soruşturma talimatı alınmış, 7 operasyon gerçekleştirilmiştir.
- 2020 yılında; 29 soruşturma talimatı alınmış, 4 operasyon gerçekleştirilmiştir. 2 Milyar TL, 454 adet araç ve 700 adet taşınmaza el konulmuştur.
- 2021 yılında; 36 soruşturma talimatı alınmış, 6 operasyon gerçekleştirilmiştir. 45 Milyon TL, 288 adet araç ve 5 adet taşınmaza el konulmuştur.
- 2022 yılında; 121 soruşturma talimatı alınmış, 26 operasyon gerçekleştirilmiştir. 345 Milyon TL, 41 adet araç ve 67 adet taşınmaza el konulmuştur.
- 2023 yılında; 83 soruşturma talimatı alınmış, 33 operasyon gerçekleştirilmiştir. 6 Milyar 103 Milyon TL, 121 adet araç ve 248 adet taşınmaza el konulmuştur.

Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK)

“2018-2023 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı” uyarınca, “Uyuşturucu Arzının Önlenmesinin İnisyatifleri ve Faaliyetleri” başlığı altında “Uyuşturucunun finans boyutunun izlenerek, uyuşturucu ticareti suçundan gelir elde edilmesinin önlenmesi ve terör örgütüne finans kaynağı olmasının engellenmesi” görevi MASAK’a verilmiştir.

2022 yılında MASAK tarafından konu ile ilgili kolluk kuvvetleri tarafından belirlenen 152 kolluk personeline eğitim verilmiştir.

Merkezi planlı operasyonlarda eş zamanlı olarak mali bilgilerin paylaşılmasına yönelik olarak ise veri paylaşımı, analiz, değerlendirme ve inceleme çalışmaları kapsamında da 208 adet bilgi paylaşımında bulunulmuştur (MASAK, 2023).

Mali Eylem Görev Gücü (FATF) Değerlendirmesi Süreci

Ülkemiz, FATF bünyesinde başlangıç yılları 1994, 1998, 2006 ve 2018 olan dört tur karşılıklı değerlendirme sürecinden geçmiştir.

FATF nezdindeki Dördüncü Tur Karşılıklı Değerlendirme Raporu, Ekim 2019 FATF Genel Kurul Toplantısında kabul edilmiş ve ülkemiz rapor sonuçları çerçevesinde FATF'in teknik uyum kriterlerine yönelik "Takip Sürecine", etkililik kriterlerine yönelik bu kuruluşun "İzleme Dönemine" alınmıştır.

İzleme döneminin tamamlanmasını müteakip Ekim 2021 FATF Genel Kurulu Toplantısında ise ülkemizin tüm tespit edilen eksiklik alanlarında olumlu adımlar attığı ifade edilmesine karşın, daha fazla gelişim ihtiyacı olan hususlar özelinde bir Eylem Planını uygulaması karara bağlanarak ülkemiz gri listeye alınmıştır.

Dördüncü Tur Karşılık Değerlendirme sürecinde, FATF heyetiyle 1 Eylül 2023 tarihinde Tiran/Arnavutluk'ta gerçekleştirilen Gözden Geçirme Toplantısında; Haziran, Eylül ve Aralık 2023 tarihlerinde gerçekleştirilen LEIJDEKKERS operasyonu ülkemizin örnek vakası olarak sunulmuştur. Vaka; heyet tarafından proaktif, komplike ve ender görülen bir aklama soruşturması olarak değerlendirilmiş, soruşturmanın başlangıcında MASAK'la yapılan işbirliği ile çok kısa zamanda olumlu sonuçlar alınmasına sebebiyet verdiği değerlendirilmiştir. Toplantı neticesinde hazırlanan FATF değerlendirme raporunda kararın aklanmasıyla ilgili 3 kriter açısından ülkemiz gayretleri yeterli görülmüştür.

FATF heyetiyle 3 Mayıs 2024 tarihinde Ankara'da yapılan toplantıda; 2 Kasım 2023 tarihinde gerçekleştirilen COMANCHERO operasyonu örnek vaka olarak sunulmuştur. Soruşturmada polisiye işbirliği kapsamında Avustralya başta olmak üzere uluslararası paydaşlarla ve MASAK'la yapılan işbirliği ile güzel sonuçlar alındığı ve söz konusu vakanın ender görülen büyük bir soruşturma dosyası olduğu belirtilmiştir.

Gelinen aşamada ülkemiz 40 FATF tavsiyesinin 39'undan "büyük ölçüde veya tamamen uyumlu" seviyesine ulaşmış ve takip raporlaması sürecini başarı ile tamamlamıştır.

Haziran 2024 FATF Genel Kurulu Toplantısında ülkemiz geçer not alınamayan tek tavsiye olan kripto varlık hizmet sağlayıcılarının lisanslanmasını ve kayıt altına alınmasını da konu edinen 15 no'lu

"Yeni Teknolojiler" başlıklı tavsiyeden de geçer not almış, kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele kapsamında önemli ilerleme kaydettiği ve artık FATF'nin izleme sürecine tabi olmadığı belirtilerek gri listeden çıkartılmıştır.

2.4. TERÖRİZMİN FİNANSMANI BAKIMINDAN UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞI

Birleşmiş Milletlere göre pek çok terör örgütünün finans kaynakları arasında uyuşturucu ticaretinden elde edilen gelir önemli bir yere sahiptir. Narkoterizm olarak adlandırılan terör örgütleri ile uyuşturucu kaçaklığı bağının oldukça kuvvetli olduğu bilinmektedir. Amerikan Dışişleri Bakanlığının raporlarına göre dünyanın en büyük 25 terörist grubunun en az bir düzinesinin dünya çapındaki uyuşturucu ticareti ile bağları olduğu tespit edilmiştir. Yıllık küresel getirisi 350-400 milyar doları bulan uyuşturucu kaçaklığı hem dünyada hem de Türkiye'de terör örgütleri için çok cazip bir ekonomik kaynaktır. Türkiye, coğrafi konumu sebebiyle kıtalar arası uyuşturucu ticaretinde geçiş güzergâhı olarak kullanılmaktadır. Ülkemizden geçen uyuşturucunun önemli bir kısmı PKK/KCK terör örgütünün finansmanında kullanılmaktadır.

2017 yılında yayınlanan Uluslararası Suç ve Gelişen Dünya Raporuna göre 2014 yılında esrar, kokain, opiyatlar ve amfetamin tipi başlıca uyuşturucuların küresel perakende piyasasının 426 ile 652 milyar ABD Doları olduğu tahmin edilmektedir (GFI, 2017, s. 3).

Söz konusu rapora göre bu piyasada;

- Esrar 183 ile 287 milyar ABD Doları,
- Kokain 94 ile 143 milyar ABD Doları,
- Opiyatlar 75 ile 132 milyar ABD Doları,

- ATS'ler ise 74 ile 90 milyar ABD Doları değerleri arasında bir dilime sahiptir.

2023 Avrupa Uyuşturucu Pazarları Raporuna göre 2021 verilerine dayalı yapılan tahminlerde Avrupa uyuşturucu pazarının minimum perakende değeri en az 31 milyar Avro'dur. Avrupa uyuşturucu pazarı aynı zamanda ateşli silah kaçakçılığı ve kara para aklama gibi diğer suç alanlarıyla da kesişmekte ve bunlar üzerinde önemli bir etkiye sahip olmaktadır (EMCDDA&EUROPOL, 2023).

Bu piyasanın;

- %39'unu esrar (12.1 milyar Avro)
- %37'sini kokain,(11.6 Milyar Avro)
- %17'sini eroin,(5.2 Milyar Avro)

%7'sini amfetamin tipi uyuşturucular (Amfetamin, metamfetamin ve ecstasy) oluşturmaktadır (2.2 Milyar Avro) (EMCDDA&EUROPOL, 2023).

Söz konusu tahminler 2018-2021 yılları arasındaki dönemi kapsamakta, bugün küresel bir tehdit haline gelen yeni psikoaktif maddelerin (Sentetik kannabinoidler, sentetik katinonlar vb.) piyasa değerlerini içermemektedir (EMCDDA&EUROPOL, 2023).

Böyle yüksek bir pazar doğal olarak organize suç gruplarının da başlıca ilgi odağıdır. Örneğin; 2017 AB Ağır ve Organize Suç Tehdit Analizi Raporuna göre Avrupa'da 5000 organize suç grubu bulunmaktadır. Bu grupların üçte biri doğrudan yasa dışı uyuşturucu ticareti ile ilgilidir (EUROPOL, 2017, s. 14).

Bu durum günümüzde de ciddiyetini sürdürmektedir. 2021 AB Ağır ve Organize Suç Tehdit Analizi Raporuna göre suç şebekelerinin %38'i uyuşturucu ticareti ile ilişkilidir (EUROPOL, 2021, s. 14).

Organize suç örgütlerinin uyuşturucu kaçakçılığındaki rollerini karmaşık bir ilişki bütünü içerisinde ele almak gerekir. Üretim, kaçakçılık ve satış aşamalarından oluşan uyuşturucu kaçakçılığı sürecinde bu gruplar, her bir aşamada farklı roller üstlenebilirken, aşamaların tamamında da yer alabilmektedir. Diğer bir ifadeyle sadece üretim aşamasında uzmanlaşmış bir organize suç örgütü ile karşılaşılacağı gibi birden fazla aşamada uzmanlaşmış olanlarla da karşılaşılabilir. Bu suç grupları ulusal ve uluslararası alanda iş birliği içerisinde hareket edebilirken kimi durumlarda aralarında rekabet ve çatışmalar gözlenebilir.

Sahip olduğu küresel hacim uyuşturucu piyasasını sadece organize suç grupları için değil aynı zamanda terör örgütleri için de çok çekici kılmaktadır.

Terör örgütleri de tıpkı organize suç grupları gibi uyuşturucu kaçakçılığı içerisinde yer almaktadır. Bu süreçte terör örgütlerinin birbirleriyle olan ilişkilerinin yanında organize suç grupları ile stratejik ortaklıklar kurarak hareket ettiği durumlara da rastlanır. Örneğin; istikrarsız bir bölgede uyuşturucu sevkiyatı yapmak isteyen bir organize suç grubu o yerde kontrolü olan bir terör örgütünden silah, mühimmat, sahte belge vb. sağlama karşılığında destek alabilir.

Terör örgütlerince yasa dışı uyuşturucu üretimi, sevkiyatı, dağıtımını faaliyetleri doğrudan organize edildiği gibi diğer suç örgütlerinin benzer faaliyetlerinde de arabuluculuk, kollama/himaye vb. rollerde yer almaktadırlar.

Uyuşturucudan elde edilen gelirin tespiti, terör örgütleri ile ilişkilendirilmesi ve müsadere edilmesi birçok alandan uzmanın bir arada çalışmasını gerektiren, ulusal boyutun yanında uluslararası iş birliğini de zorunlu kılan bir süreçtir.

Sürecin ne denli meşakkatli olduğunu ortaya koyan bir örnek olarak konuya ilişkin EUROPOL tahminleri gösterilebilir. EUROPOL'a göre 2017 yılında AB birimlerinde uyuşturucu ticareti dahil tüm suçlardan elde edilen gelirin %1'i kadar küçük bir bölümü müsadere edilmiştir (EMCDDA & EUROPOL, 2019, s. 50).

Hiç şüphesiz, dünya genelindeki terör örgütlerinde olduğu gibi ülkemiz sınırları ve dışında faaliyet gösteren PKK/KCK-PYD/YPG, DHKP/C, TKP/ML ve Fetullahçı Terör Örgütü terör örgütlerinin de uyuşturucu kaçakçılığı ile yakın ilişkisi söz konusudur.

Bu raporla belirtilen örgütlerin uyuşturucu kaçakçılığının tüm aşamaları ile olan ilişkisi, uluslararası bir yaklaşımla, istihbarat raporları, kolluk güçleri tarafından yürütülen soruşturmalar, terör örgütlerine ait sığınak, hücre evi gibi yerlerde ele geçirilen uyuşturucu ve dokümanlar, akademik çalışmalar ve açık kaynak taramaları aracılığıyla ortaya konacaktır.

Terör örgütlerinin yasa dışı uyuşturucu ticaretinden sağladığı gelirle daha etkin mücadele etmek amacıyla 01 Eylül 2020 tarihinden itibaren Terörle Mücadele Daire Başkanlığı bünyesinde Terörizmin Finansmanı Mücadele Şube Müdürlüğü, tüm illerde ise Şube Müdürlüğü/Kısım Amirliği/İşlem Astsubaylığı seviyesinde kurulumu tamamlanmıştır.

PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütünün uyuşturucunun her boyutunda elde ettiği finansal kaynakların

çökertilmesi amacıyla kararlı bir mücadele sürdürülmüştür.

Bu birimlerce müşterek olarak, Diyarbakır kırsal alanında kenevir ekimi ve bu alanların sözde korunması karşılığında terör örgütü PKK/KCK-PYD/YPG'ye finans sağlayan kişilere yönelik operasyonlar başlatılmıştır. Ele geçirilen örgütsel dokümanlarda da tespit edilen suç faaliyetlerinin sonlandırılması amacıyla düzenlenen operasyonlarda Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığınca çok sayıda şüpheli tarafından terör örgütüne 5.391.000 TL finans sağlandığı tespit edilmiş ve şüphelilerin örgüte ilgili organik bağı ortaya çıkarılmıştır. Bu kapsamda;

- 2021 yılı içinde 230 şüpheliye yönelik olarak icra edilen terörizmin finansmanı operasyonunda; şüphelilerin ev ve eklentilerinde yapılan aramalarda;
 - ✓ 23.503 kök kenevir bitkisi,
 - ✓ 3.650 g kubar esrar,
 - ✓ 1.453 g toz esrar,
 - ✓ 1 adet Kaleşnikof Piyade Tüfeği,
 - ✓ 4 adet ruhsatsız tabanca,
 - ✓ 182 adet piyade tüfeği fişeği,
 - ✓ 56 adet 9 mm tabanca fişeği,
 - ✓ 2 adet hassas terazi ele geçirilmiştir.

Operasyonlar kapsamında toplam, 129 şüpheli PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütüne finans sağlama, uyuşturucu imal ve ticareti, örgüte üyelik suçlarından tutuklanarak cezaevine teslim edilmiş, mal varlıklarına tedbir konulmuştur.

Düzenlenen operasyonel faaliyetlerle birlikte ülkemizi tehdit eden terör örgütlerinin uyuşturucu kaçakçılığı faaliyetlerinin uluslararası paydaşlara anlatılması da önemli bir önceliktir.

Bu yönde; başta BM (UNODC, Uyuşturucu Maddeler Komisyonu [UMK]), AB (EUROPOL, EMCDDA), Avrupa Konseyi (Pompidou Grubu), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ve CARICC (Merkezi Asya Ülkeleri Bilgi ve Koordinasyon Merkezi) gibi uluslararası örgütlerin faaliyetlerine katılım sağlanmakta, bu platformlarda düzenlenen yan etkinliklerle terör örgütleri ve uyuşturucu kaçakçılığı ilişkisine vurgu yapılmaktadır.

Aynı zamanda uluslararası kuruluşlarca periyodik olarak hazırlanan raporlara katkı amacıyla gönderilen sualname ve formlarda konuya ilişkin hususlar belirtilmektedir.

Ülkemizde uyuşturucu madde kaçakçılığını önlemeye yönelik olarak yapılan çalışmalar ve gerçekleştirilen yakalamalar, özellikle PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütünün uyuşturucu ile yakından ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Yine terörle mücadele birimleri tarafından PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü hedeflenerek yapılan birçok operasyonda önemli miktarda uyuşturucu madde ele geçirildiği görülmektedir. Bu durum terör örgütünün uyuşturucu madde ticareti ile ne denli iç içe olduğunu açıkça göstermektedir.

PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütünün teşkilatlanması göz önüne alındığında; yurt dışı teşkilatının, Ortadoğu'dan Batı Avrupa ülkelerine kadar uzandığı görülmektedir. Bu geniş alan, Dünyanın en önemli uyuşturucu madde ticareti güzergahlarından birisi olan "Balkan Rotası"nın önemli bir bölümünü kapsamaktadır. Yoğun uyuşturucu madde akımının geçtiği bu rota üzerinde teşkilatlanması bulunan PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü, ürettiği veya kaynağından temin ettiği uyuşturucu maddeleri bu güzergah üzerinden kolaylıkla nakledebilmektedir.

PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü, yasa dışı uyuşturucu üretimi ve nakliyesinin yanı sıra Avrupa pazarında sokak satıcılığını da organize ederek eroinin perakende satışındaki fiyat avantajından yararlanmaktadır. Çünkü sokaklarda gram bazından pazarlanan eroinin fiyatı yükselmekte ve bunun yanı sıra saflık oranlarının %10'lara kadar düşürüldüğü göz önüne alındığında, çok yüksek boyutlarda maddi kazanç ortaya çıkmaktadır. Bu fiyat farklılığı kolay ve bol kazanç elde etmek isteyen PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü için cazip bir unsur olarak kabul edilmekte ve uyuşturucu madde ticareti faaliyetlerini körüklemektedir.

PKK'nın en önemli gelir kaynaklarından bir tanesinin uyuşturucu ticareti olduğuna ilişkin uluslararası kaynaklarda öne çıkan tespitler bulunmaktadır.

Paris Kriminoloji Enstitüsünün 1996 yılında hazırladığı "Tamil Eelam Özgürlük Kaplanları ve Kürdistan İşçi Partisi" adlı raporda, terör örgütü PKK/KCK-PYD/YPG'nin Avrupa genelinde uyuşturucu nakli ve kaçakçılığını organize ettiği, örgütün sözde üst düzey yöneticilerinin terör örgütü PKK/KCK-PYD/YPG'nin uyuşturucu kaçakçılığı faaliyetlerine ilişkin Avrupa basınındaki gündemi değiştirmek üzere şiddetli yıldırma taktiklerini uygulamaktan hiç çekinmedikleri belirtilmektedir.

Aynı enstitünün Terörizm ve Politik Şiddet başlıklı ra-

porunda (farklı ülkelerin polis raporlarını kaynak göstermek suretiyle) “Avrupa’da uyuşturucu bağlantılı suçlardan yakalanan Türk vatandaşlarının çoğunluğunun PKK/KCK-PYD/YPG militanı olduğu veya bu örgütle sıkı bağı bulunduğu” ifade edilmektedir.

ABD Adalet ve Dışişleri Bakanlıklarının 1995 ve 1996 yıllarında yayınladıkları raporlarda, PKK/KCK-PYD/YPG’nin terör eylemlerini finanse etmek amacıyla eroin üretimi ve kaçakçılığı yaptığı belgelenmektedir.

Yine ABD Dışişleri Bakanlığının 1998 raporunda, uyuşturucu ticaretinden PKK/KCK-PYD/YPG’nin sadece pay almadığı, söz konusu uyuşturucunun Avrupa’ya taşınmasında ve pazarlanmasında da doğrudan rol aldığı vurgulanmaktadır.

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Kontrol Programı çerçevesinde, 1998 yılında Beyrut’ta toplanan Orta ve Yakın Doğu’da Yasa dışı Uyuşturucu Ticareti ve Bağlantılı Sorunlar Alt Komisyonu’nun nihai raporunda, “PKK/KCK-PYD/YPG, narko-terör örgütlerine örnek olarak gösterilmiş, anılan örgüt ile diğer sınır aşırı suç grupları arasında uyuşturucu trafiğinde açık bağlantılar olduğu” belirtilmiştir.

13 Mart 2002 tarihinde ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından Senatonun Alt Komisyonuna sunulmak üzere hazırlanan dosyanın Avrupa bölümünün alt kısmında, etnik Kürt Örgütü PKK’nın uyuşturucu trafiğinde yer aldığı, hücrel olarak eroin trafiğini desteklediği belirtilmiştir.

NATO’nun 2007 tarihli Takviyeli Ekonomik Komite toplantısındaki raporunda; “yasadışı narkotik endüstrisinin PKK/KCK-PYD/YPG’nin en kârlı kriminal faaliyeti olduğu, Pakistan’daki uyuşturucunun ham üretiminden, Irak’ta damıtılmasına, sokaklarda pazarlanmasından PKK/KCK-PYD/YPG tarafından sokağa sürülmemiş uyuşturucunun Avrupa’da vergilendirilmesine kadar, örgütün narkotik ticaretinin her safhasında yer aldığı” ifade edilmiştir.

ABD Hazine Bakanlığı bünyesindeki Yabancı Varlıkların Kontrolü Ofisi tarafından “Yabancı Narkotik Çeteleri Belirleme Yasası” çerçevesinde “Özel Olarak Belirlenmiş Uyuşturucu Kaçakçısı” ilanı yapılmaktadır. Bu kapsamda; 14 Ekim 2009 tarihinde Murat KARAYILAN, Ali Rıza ALTUN ve Zübeyir AYDAR, 20 Nisan 2011 tarihinde Cemil BAYIK, Duran KALKAN, Remzi KARTAL, Sabri OK ve Adem UZUN, 01 Şubat 2012 tarihinde Zeyneddin GELERİ, Ömer GELERİ, Çerkez AKBULUT (Cer-

nit Murat) ve Ömer BOZTEPE bu ofis tarafından “Özel Olarak Belirlenmiş Uyuşturucu Kaçakçısı” olarak ilan edilmiştir.

EUROPOL tarafından 2011 yılında yayımlanan Avrupa Terörizm ve Trendleri başlıklı raporda;

“PKK/KCK-PYD/YPG ve LTTE (Sri Lanka’da ayrılıkçı bir terör örgütü) gibi ayrılıkçı terör örgütleri, finansman sağlamak amacıyla uyuşturucu ve insan kaçakçılığı suçlarıyla uğraşmaktadır. Kürt diasporasının yerleştiği birçok AB ülkesi PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütünün organize suç faaliyetleri (özellikle uyuşturucu kaçakçılığından) ve finansmanına karşı mücadele etmektedir” ifadeleri yer almaktadır.

Aynı raporda; PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütünün üyelerinden “bağış” ve “üyelik ücreti” adı altında para topladığı, ancak bunun gerçekte haraç ve yasa dışı vergi toplama olduğu, organize haraç kampanyalarına ek olarak, PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütünün kara para aklama, yasa dışı uyuşturucu ticareti ve insan kaçakçılığı ile AB içerisinde ve dışında yasa dışı göç suçlarına aktif olarak karıştığını gösteren bulguların mevcut olduğu, Mart 2010’da Belçika, Fransa, Hollanda ve Türkiye’de PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütüne karşı eş zamanlı ve ortak bir operasyon düzenlendiği, PKK/KCK-PYD/YPG hakkında İtalya, Romanya ve Slovakya’da da soruşturmalar yürütüldüğü, PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütünün faaliyetlerine karşı yürütülen bu soruşturmaların örgüte eleman kazandırma, finansman, lojistik destek, propaganda ve eğitim kamplarına yönelik olarak düzenlendiği bilgileri yer almıştır.

BM 2012 Dünya Uyuşturucu Raporuna göre; “Balkan Rotasının bazı bölgelerinde, organize suçların işlendiği yerler ile terörizm faaliyetlerinin yaşandığı yerler örtüşmektedir. Bu duruma örnek olarak İran’dan ve bazı duyumlara göre Irak’tan Türkiye’ye gelen uyuşturucu sevkiyatlarını PKK/KCK-PYD/YPG’nin vergilendirdiği bildirilmiştir. PKK/KCK-PYD/YPG’nin ayrıca Avrupa’daki Kürt eroin kaçakçılarında vergi topladığı bildirilmektedir. NATO istihbarat analistlerine göre PKK/KCK-PYD/YPG sadece eroin kaçakçılığından 50 milyon dolardan 100 milyon dolara kadar gelir elde etmektedir. PKK/KCK-PYD/YPG’nin bu ticarete dahil olması, 2008’de bazı üyelerinin Avrupa’da eroin kaçakçılığı suçundan tutuklanmasıyla daha da gözler önüne serilmiştir”.

EUROPOL tarafından 2023 yılında yayınlanan aynı raporda “PKK’nın yasa dışı finansman kaynakları

arasında AB'de yürütülen uyuşturucu kaçakçılığı ve dolandırıcılık faaliyetleri yer almaktadır” (EUROPOL AB Terörizm Durumu ve Eğilimi Raporu, 2023, s. 68) ifadesine yer verilmiştir.

Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Mali Eylem Görev Gücü (FATF) tarafından Ekim 2015'te yayınlanan raporun 18. sayfasında PKK'nın yasa dışı uyuşturucu trafiğinden gelir elde ettiği, uyuşturucunun Türkiye üzerinden Avrupa pazarına ulaştırılmasında vergi aldığı belirtilmiştir.

Uluslararası Narkotik Kontrol Strateji Raporu (INCSR) 2016 sayısında ise Afganistan'dan Türkiye'ye uzanan uyuşturucu trafiğinde pek çok Kürt ve İranlı'nın yakalandığı, bunların PKK/KCK-PYD/YPG'ye destek verdikleri 2015 yılında da pek çok Türk şehrinde ve Avrupa'da, uyuşturucu kaçakçısı olan bu örgüt üyelerine operasyonlar düzenlendiği belirtilmiştir.

ABD Uyuşturucu ile Mücadele Dairesi (DEA) istihbarat raporuna göre; PKK'nın uyuşturucudan gelir elde etme yöntemi, eroin üretimi, uyuşturucu tacirlerinin sınır ötesi topraklarından geçen mallarından vergi alması ve Avrupa'da eroin piyasalarının önemli bir bölümünü kontrol etmesidir.

Lahey'de konuşlu Uluslararası Terörizm ile Mücadele Merkezinin (ICCT) 2017 tarihli Organize Suç ve Terörizm Arasındaki Bağlantıyı ve Bunun AB Programlamasına Etkilerini İnceleme Raporu'nda (ICCT, 2017, s. 3); “Türkiye'de terörizm ve organize suç örgütü arasında bir çizgide faaliyet gösteren ve PKK (Kürdistan İşçi Partisi) olarak bilinen örgütün insan kaçakçılığı, uyuşturucu kaçakçılığı, sigara kaçakçılığı gibi yasa dışı faaliyetlere karıştığı bilinmekle birlikte gasp ve kara para aklama gibi faaliyetler örgütün faaliyetlerini yürütmek için kullandığı kâr elde etme kaynaklarıdır. Terör örgütü olarak tanımlanmasına rağmen, PKK faaliyetleri suç gruplarının faaliyetleri ile paralellik göstermektedir. Asya, Avrupa ve Afrika arasında yer alan, geniş bir kıyı şeridine sahip Türkiye'nin stratejik coğrafi konumu, örgütün kaçakçılık faaliyetlerine katılma yeteneğini artırmıştır. Ekiminden sokak satıcılığına ve rota boyunca vergilendirmesine/komisyon almaya kadar tüm aşamalarında müdahil olduğu başta eroin olmak üzere örgütün en önemli gelir kaynaklarından birinin uyuşturucu kaçakçılığı olduğu görülmektedir. Uyuşturucular ve kaçak göçmenler Avrupa'ya ulaştığında, göçmenler PKK tarafından Avrupa diasporasındaki kaçakçı ağları içinde uyuşturucuları

dağıtmak için işbirlikçi olarak kullanılmakta ve geleneksel suç örgütlerinin faaliyetleri ile benzer olarak para aklamaktadır.” tespitlerine vurgu yapılmaktadır.

Uyuşturucu ile mücadele eden birimlerimiz tarafından yapılan operasyonlar neticesinde gerçekleştirilen tespitler, yapılan analizleri destekler niteliktedir. PKK/KCK-PYD/YPG'nin sadece uyuşturucu madde ticaretini yapan şahıslardan gelir elde etmekle kalmadığı, uyuşturucu madde ticaretinin tüm aşamalarında rol oynadığı ortaya konulmuştur. PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütünün;

- Uyuşturucu ticaretini bizzat koordine ettiği,
- Ülkemiz sınırları üzerinden uyuşturucu madde nakliyesi yapan ve illegal giriş yapmaya çalışan, tüm şahıs ve organizasyonlardan sözde vergi adı altında haraç aldığı,
- Avrupa'da uyuşturucu dağıtımında etkin olduğu,
- PKK'ya haber vermeden uyuşturucu madde ticareti yapan şahıs veya organize gruplara ait uyuşturucu maddelere örgüt tarafından el konulduğu,
- Uyuşturucu imalatı yapan organizasyonlara yer temini ve koruma sağladığı,
- Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgemizdeki yasa dışı kenevir ekiminde aktif rol oynadığı,
- PKK'nın uyuşturucu ticareti ile ilgili operasyonlarını örgüt içerisinde özel hücrelerin yürüttüğü ve diğer teröristlerin bu konuda bilgilendirilmediği tespit edilmiştir.

1980-2022 yılları arasında EGM'ye bağlı birimler tarafından PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütüne karşı gerçekleştirilen 470 narkoterör operasyonunda 1.694 şüpheli gözaltına alınmış ve bu operasyonlarda 96.289,5 kg esrar, 5.452 kg eroin, 4.315 kg bazmorfin, 80 kg sentetik Kannabinoid, 71,2 kg afyon, 9,4 kg kokain, 4,3 kg metamfetamin, 140.698 adet ecstasy, 1.962 adet Captagon, 210 adet sentetik ecza, 28.348 litre asetik anhidrit ve 121.524.624 kök kenevir bitkisi ele geçirilmiştir.

Jandarma Genel Komutanlığı'na bağlı birimler tarafından 2016-2023 döneminde terör örgütü PKK/KCK-PYD/YPG'nin yasa dışı ekim ve uyuşturucu imal ve ticaretinden gelir elde etmesine karşı yürütülen 355 narkoterör operasyonunda 1.130 şüpheli yakalanmış, 182.105 kg toz esrar, 123.272 kg kubar esrar, 3.153 kg skunk, 482.719.171 kök kenevir bitkisi ve

23.644.093 kök skunk bitkisi ele geçirilerek örgütün 685 milyar lira yasa dışı geliri engellenmiştir. Operasyonlarda toplam 53 terörist etkisiz hale getirilmiştir.

Resim 2.2. Narkoterör Kenevir Bitkisi Operasyonu

Örgüt, yasa dışı kenevir ekimini bu alanın en kazançlı yöntemi olarak görmektedir. Bilhassa Doğu ve Güneydoğu Anadolu kırsalında kenevirde elde ettiği esrar ticaretinden büyük gelir elde eden örgüt, bu süreci bizzat organize etmenin yanı sıra köylülere ve bölge insanına kenevir ektirmekte veya kenevir ekimine teşvik etmekte, üretilen esrardan komisyon almaktadır.

Resim 2.3. Diyarbakır Narkoterör Operasyonları

- 06 Temmuz 2023 tarihinde Diyarbakır'ın Lice ilçesi kırsalında, PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü mensupları tarafından yasa dışı kenevir ekimi yapılarak, esrar imalatı yapıldığının tespit edilmesi üzerine Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığınca başlatılan narkoterör operasyonu kapsamında;

- ✓ 2 kg kubar esrar,

- ✓ 70 kg toz esrar,
- ✓ 10.646.870 kök kenevir,
- ✓ 395.000 kök skunk bitkisi,
- ✓ Çok sayıda örgütsel doküman ve yaşam malzemesi ele geçirilmiştir.

Resim 2.4. Diyarbakır Narkoterör Operasyonları

- 03 Ağustos 2023 tarihinde Bingöl'ün Genç ilçesi kırsalında, PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü mensupları tarafından yasa dışı kenevir ekimi yapılarak, esrar imalatı yapıldığının tespit edilmesi üzerine Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığınca başlatılan narkoterör operasyonu kapsamında;

- ✓ 315 kg kubar esrar,
- ✓ 73 kg toz esrar,
- ✓ 14.654.192 kök kenevir,
- ✓ Çok sayıda örgütsel doküman ve yaşam malzemesi ele geçirilmiştir.

Resim 2.5. Bingöl Narkoterör Operasyonları

- 08 Ağustos 2023 tarihinde Diyarbakır'ın Lice ilçesi kırsalında, PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü mensupları tarafından yasa dışı kenevir ekimi yapılarak, esrar imalatı yapıldığının tespit edilmesi üzerine

Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığınca başlatılan narkoterör operasyonu kapsamında;

- ✓ 260 kg kubar esrar,
- ✓ 84 kg toz esrar,
- ✓ 11.185.414 kök kenevir,
- ✓ 215.000 kök skunk bitkisi,
- ✓ Çok sayıda örgütsel doküman ve yaşam malzemesi ele geçirilmiştir.

Resim 2.6. Narkoterör Operasyonları

- 19 Eylül 2023 tarihinde Diyarbakır'ın Lice ilçesi kırsalında, PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü mensupları tarafından yasa dışı kenevir ekimi yapılarak, esrar imalatı yapıldığının tespit edilmesi üzerine Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığınca başlatılan narkoterör operasyonu kapsamında;
- ✓ 715 kg kubar esrar,
- ✓ 1405 kg toz esrar,
- ✓ 12.759.450 kök kenevir,
- ✓ 755.100 kök skunk bitkisi,

- ✓ Çok sayıda örgütsel doküman ve yaşam malzemesi ele geçirilmiştir.

Resim 2.7. Narkoterör Operasyonları

- 16 Ekim 2023 tarihinde Diyarbakır'ın Lice ilçesi kırsalında, PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü mensupları tarafından yasa dışı kenevir ekimi yapılarak, esrar imalatı yapıldığının tespit edilmesi üzerine Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığınca başlatılan narkoterör operasyonu kapsamında;
- ✓ 2124 kg kubar esrar,
- ✓ 516 kg toz esrar,
- ✓ 3.443.100 kök kenevir,
- ✓ 1.211.500 kök skunk bitkisi,
- ✓ Çok sayıda örgütsel doküman ve yaşam malzemesi ele geçirilmiştir.

Resim 2.8. Narkoterör Operasyonları

- 04 Kasım 2023 tarihinde Diyarbakır'ın Lice ilçesi kırsalında, PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü mensupları tarafından yasa dışı kenevir ekimi yapılarak, esrar imalatı yapıldığının tespit edilmesi üzerine Diyarbakır İl Jandarma Komutanlığınca başlatılan narkoterör operasyonu kapsamında;
 - ✓ 1095 kg kubar esrar,
 - ✓ 73 kg toz esrar,
 - ✓ 177.250 kök kenevir,
 - ✓ 66.000 kök skunk bitkisi,
 - ✓ Çok sayıda örgütsel doküman ve yaşam malzemesi ele geçirilmiştir

Resim 2.9. Narkoterör Operasyonları

- 2023 yılında özellikle kırsal alanda olmak üzere PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü tarafından ekim ve üretim yapılan bölgelerde terör örgütünün bu kapsamda finansman elde etmesinin önüne geçmek için Diyarbakır ve Bingöl İl J.K.lıklarınca icra edilen operasyonlarda toplam;
 - ✓ 15 ton kubar esrar,
 - ✓ 10 ton toz esrar,
 - ✓ 120.295.828 kök kenevir,
 - ✓ 71 kg skunk,
 - ✓ 11.589.380 kök skunk bitkisi,
 - ✓ 3 adet sığınak,
 - ✓ 2 adet el bombası,
 - ✓ 4 adet piyade tüfeği,
 - ✓ 1 adet tabanca,
 - ✓ 230 adet fişek ele geçirilmiş olup,

PKK/KCK-YPG/PYD terör örgütünün 396 milyar lira yasa dışı gelir elde etmesinin önüne geçilmiştir.

Ayrıca operasyonlarda çok sayıda örgütsel doküman ve yaşam malzemesi ele geçirilmiştir.

Türkiye aleyhinde faaliyet gösteren DHKP/C, Fetullahçı Terör Örgütü ve TKP/ML terör örgütlerinin de uyuşturucu madde kaçakçılığı yaptığı, uluslararası raporların yanı sıra Türkiye'de gerçekleştirilen suçüstü operasyonlarından, uyuşturucu madde operasyonlarında yakalanan şahıs ifadelerinden, terör örgütleri ile bağlantılı suç kayıtlarından, örgüt ve hücre evlerinde ele geçirilen uyuşturucu maddelerden ve dokümanlardaki uyuşturucu alışveriş kayıtlarından anlaşılmaktadır.

Tablo 2.6. DHKP/C, TİKKO vb. Kapsamında Yapılan Yakalamalar (1980-2020).

DHKP/C, TİKKO VB.	
Olay/Operasyon Sayısı	8
Şüpheli Sayısı	33
Esrar/ Kg	38,5
Eroin/ Kg	38,6
Kokain/ Kg	690

Tablo 2.7. Fetullahçı Terör Örgütü Kapsamında Yapılan Yakalamalar (1980-2020).

Fetullahçı Terör Örgütü	
Olay/Operasyon Sayısı	19
Şüpheli Sayısı	32
Kokain/ Kg	252
Captagon/ Adet	800.000
Ecstasy/ Adet	33
Metamfetamin/ Kg	0,05
Eroin/ Kg	0,26
Sentetik Kannabinoid/ Kg	641,2
Esrar/ Kg	0,64
Kenevir Bitkisi/ Kök	252
Lyrice/ Adet	96
Sentetik Eczacı/ Adet	21
Skunk/ Kg	3

2.5. TRAFİKTE UYUŞTURUCU KULLANIMI İLE MÜCADELE

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun (KTK) 48. maddesinde uyuşturucu/uyarıcı maddelerin etkisi altında araç sürme yasağına ilişkin yaptırımlar, Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin 97. maddesinde ise trafik görevlilerince sürücülerin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadığının tespitine yönelik işlemlerin usul ve esasları düzenlenmiştir.

Kanunun uygulanmasına yönelik olarak, toplumsal bir sorun olan uyuşturucu kullanımı ile mücadele edilmesi noktasında, 7/24 esasına göre sürekli sahada olan trafik polislerince bu sorunla mücadelede 2017 yılında ilk etapta 10 il, 2019 yılında 15, 2020 yılında 16 il trafik birimince, 2022 yılı itibarıyla ise 81 il trafik birimine uyuşturucu test cihazı ve test kitleri dağıtılarak denetimlerde kullanılmaya başlanılmıştır.

2023 yılında 135 adet cihazla sürücüler üzerinde yapılan denetimlerde, 2.605 sürücü teste tabi tutulmuş (2022 yılında sayı 1.836'dır), test sonucu pozitif çıkan 918 sürücü (2022 yılında sayı 673'tür) adli birimler eşliğinde sağlık kuruluşlarına sevk edilmiştir. Önceki yılın aynı dönemine oranla 2023 yılında denetlenen sürücü sayısında %41,9'luk, sonucu pozitif çıkan sürücü sayısında ise %36,4'lük bir artış görülmüştür.

2023 yılında uyuşturucu/uyarıcı madde alarak araç kullanmanın yol açtığı zararlar konusunda bilgilendirme amacıyla trafik denetim noktalarında ve kamuya açık alanlarda 2.806.441 sürücü ve yayaya eğitim verilmiştir (EGM-Trafik Başkanlığı, 2024).

2023 yılında trafik denetimlerinde uyuşturucu test kiti kullanacak personele toplam 4.788 eğitim verilmiştir.

Tablo 2.8. Uyuşturucu Test Kiti Kullanıcı Eğitimi Sayıları Dağılımı (EGM-Trafik Başkanlığı, 2023).

YIL	2021	2022	2023
Eğitici eğitimi	-	57	88
Akıllı sınıflarda verilen eğitimler	1.859	3.281	1.141
Yerinde (Yüz yüze) verilen eğitimler	-	3.439	3.559
TOPLAM	1.859	6.777	4.788

2.6. PROJELER

2.6.1. NARKOTİM

NSB tarafından halihazırda yürütülen istihbari ve operasyonel çalışmalara ilave olarak, özellikle suçun oluşmasının önlenmesi ve uyuşturucunun sokak düzeyli ulaşılabilirliğinin engellenmesi amacıyla 2014 yılında uygulamaya konulan NARKOTİM isimli proje kapsamında 2018 yılı Ekim ayında 81 il narkotik birimlerinde Narkotimler oluşturulmuş ve projenin kurumsal hale gelmesi sağlanmıştır (NSB, 2023).

Tablo 2.9. Yıllara Göre Narkotimler Tarafından Müdahale Edilen Olay ve Şüpheli Sayısı (NSB, 2024).

Yıl	Olay Sayısı	Şüpheli Sayısı	Tutuklu Sayısı
2018	37.092	66.535	12.101
2019	45.662	80.358	16.904
2020	50.563	86.207	16.113
2021	69.003	98.455	17.310
2022	76.841	104.218	18.412
2023	81.191	106.605	15.920

2.6.2. Alan Denetimi Projesi

Narkotik suçlarla mücadele politikalarından en önemlisi hiç şüphesiz sokak satıcıları ile etkin mücadeledir. Suçun yaşam alanı olan sokaklarda yeterince önleyici tedbir almadan sokak satıcılarıyla mücadelede başarı sağlanamaz. Bu projede önemli olan, önleyici tedbir

ile operasyonel çalışmalar arasındaki bütünlüğü kurarak ve farklı polis birimlerinin narkotik suçlarla yapılan mücadeleye katkısını sağlamaktır. NSB tarafından yürütülen proje ile;

Suçun önleyici boyutunu esas alan ve sokak satıcılarının yanında “talepte” bulunan kişilere, yani madde bağımlılarına yönelik caydırıcı çalışmaları da ifade etmesi yönüyle etraflıca analiz edilmiş olan ‘ALAN DENETİMİ PROJESİ’ ile polisin tüm unsurları ile birlikte sokaktaki varlığının hissettirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaçla 2018 yılında 18 büyükşehirde uygulanan Alan Denetimi Projesi, 01.11.2023 tarihi itibarıyla 30 Büyükşehir ile Kırıkkale ili olmak üzere 31 ilimizde uygulanmaktadır. Proje kapsamında yapılan faaliyetler aşağıdaki tabloda sunulmuştur (NSB, 2024).

Tablo 2.10. 2023 Alan Denetimi Projesi (NSB, 2024).

İl Sayısı	31
İlçelerde Yapılan Denetim Sayısı	1.158
Mahallelerde Yapılan Denetim Sayısı	6.188
Noktalarda (Cadde-Sokak) Yapılan Denetim Sayısı	11.377
Görevlendirilen Personel Sayısı	78.320
Trafik Denetlemesi Yapılan Araç Sayısı	1.527.950
Trafik İdari Para Cezası Uygulanan Araç Sayısı	72.317
Trafikten Men Edilen Araç Sayısı	51.715
Kesilen Trafik Ceza Miktarı (TL)	122.111.333
Olay Sayısı	14.780
Şüpheli Sayısı	17.158
TCK Md.191 Kapsamında Yakalanan Şüpheli Sayısı	13.993
TCK Md.188 Kapsamında Yakalanan Şüpheli Sayısı	3.088
Tutuklu Sayısı	1.183
Esrar (gr)	180.702
Eroin (gr)	28.930
Afyon sakızı (gr)	890
Kokain (gr)	40.934
Metamfetamin (gr)	94.704
Ecstasy (adet)	59.230
Captagon (adet)	32.936
Sentetik kannabinoid (gr)	76.380
Sentetik Ecza (adet)	410.535
Diğer uyuşturucular	61.478

2.6.3. NARKONET Operasyonları

Teknolojinin hayatımızda büyük yer kapladığı bir gerçek olmakla beraber, bilinçli şekilde kullanılmadığı düşünüldüğünde zararlı olacağı da kaçınılmazdır. Çok yakın tarihte gündeme gelmiş olmasına rağmen kitleler tarafından kolaylıkla ulaşılabilen, istenilen her yerde ve her anda akıllı telefonlar, tabletler ve bilgisayarlar vasıtasıyla sosyal etkileşimin mümkün olduğu bir iletişim ağı olan sosyal medya, insanoğlunun yaşam alışkanlıklarını değiştirecek boyutta hayatına giren bir kavram olarak benimsenmiştir. Sosyal medya hesapları üzerinden kimi zaman sözle, yazıyla, resimle, şarkıyla ya da video yayını ile aleni bir şekilde uyuşturucu madde kullanımının özendirilerek, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılması konusunda muhatapların teşvik edildiği, uyuşturucu madde kullanma yöntemleri hakkında bilgi verilerek kullanımının kolaylaştırıldığı görülmektedir.

NSB koordinesinde; Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığının ortaklığı ile 28 Kasım 2017 günü 27 ilimizde, 114 ekip ve 511 personelimizin katılımı ile eş zamanlı gerçekleştirilen, “NARKONET-1 Şehit Arda CAN adı verilen ve ülkemizde internet üzerinden işlenen uyuşturucu suçlarının önüne geçilmesi adına bir ilk olma özelliğine sahip olan operasyonda 81 şüpheli şahıs hakkında yasal işlem yapılmıştır.

Aynı şekilde internet üzerinden söz konusu suç uyuşturucu işlediği tespit edilen;

- 8 şüpheliye yönelik 4 ilde, 01 Ekim 2018 tarihinde 15 ekip 37 personelin katılımıyla eş zamanlı “NARKONET-2 Operasyonu”, kapsamında 8 şüpheli şahsa TCK md.190 kapsamında yasal işlem yapılması sağlanmıştır,
- “Şehit Altuğ VERDİ Operasyonu” kapsamında, 88 şüpheliye yönelik 26 ilde, 13 Aralık 2018 tarihinde 168 ekip ve 429 personelin katılımıyla eş zamanlı “NARKONET-3 Operasyonu”, 85 şüpheli şahsa TCK md.190 kapsamında yasal işlem yapılması sağlanmıştır,
- 75 şüpheliye yönelik 29 ilde, 27 Mayıs 2019 tarihinde 100 ekip ve 290 personelin katılımıyla eş zamanlı “NARKONET-4 Operasyonu” gerçekleştirilmiştir.

- 07 Ocak 2020 tarihinde ise 200 şüpheliye yönelik 49 ilimizde 338 ekip, 1000 personel ve 43 narkotik dedektör köpeği katılımıyla gerçekleşen eş zamanlı “NARKONET-5 Operasyonu” kapsamında 199 şüpheli şahsa TCK md.190 kapsamında yasal işlem yapılması sağlanmıştır,
- 22 Mart 2022 tarihinde 72 şüpheli şahsa 27 ilimizde 130 ekip, 334 personel ve 1 narkotik dedektör köpeği katılımıyla eş zamanlı gerçekleştirilen “NARKONET-7 Operasyonu” kapsamında 71 şüpheli şahsa TCK md.190 kapsamında yasal işlem yapılması sağlanmıştır.
- 12 Ağustos 2023 tarihi itibarıyla 163 şüpheli şahsa yönelik 38 ilimizde gerçekleştirilen “NARKONET-8 Operasyonu” kapsamında 156 şahsa TCK md.190 kapsamında yasal işlem yapılması sağlanmıştır

2017 yılından 2023 yılı sonuna kadar eş zamanlı gerçekleştirilen operasyonlarda toplam 770 şüpheli şahsa TCK md.190 kapsamında yasal işlem yapılması sağlanmıştır (NSB, 2024).

Narkotik suçlarla mücadele kapsamında alınan tedbirler, gelişmiş risk analizi çalışmaları ve planlı soruşturmalar neticesinde edinilen bilgilerden yola çıkılarak teknolojinin gelişimine bağlı olarak internet siteleri ve sosyal medya platformları ile internetin illegal yüzü olarak adlandırılan DARK WEB ya da DEEP WEB olarak bilinen mecralarda işlenen uyuşturucu suçlarının artış gösterdiği bilinmektedir. Bu sebeple İnternet ortamında işlenen uyuşturucu suçlarıyla daha etkin şekilde mücadele yürütebilmek amacıyla 09.03.2023 tarihinde Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı Narkotik Suçları Soruşturma Şube Müdürlüğü bünyesinde “İnternet Suçlarıyla Mücadele Büro Amirliği” kurularak DARK WEB, DEEP WEB kullanımıyla ilgili büro personelimize verilen eğitimler ve teknik imkanların güçlendirilmesiyle 2023 yılı itibarıyla internet tabanlı platformlar ve sosyal medya uygulamaları kullanılarak gerçekleşen başta uyuşturucu madde ticareti olmak üzere uyuşturucu suçlarına yönelik internet ortamında yürütülen mücadele hız kazanmıştır.

2.6.4. Uyuşturucu ile Mücadele Uygulaması (UYUMA) Projesi

Uyuşturucuya karşı verilen mücadelenin etkinleştirilmesi; teknolojik imkanlar aracılığıyla vatandaşlarımızın duyarlılığının ve toplumsal gözetimin artırılmasına, toplumsal sorumluluk bilincine uygun şekilde kalıcı ve güçlü bir ortamın oluşturulmasına bağlıdır.

Bu yönde; uyuşturucu suçlarının önüne geçmek, suçu tüm delilleri ile ortaya çıkarmak, suçluları adalete teslim etmek, vatandaşların elektronik ortamda seri bir şekilde bildirimde bulunmasını sağlamak amacıyla, tamamen yerli bir yazılım geliştirilmesi düşünülmüştür.

EGM Bilgi Teknolojileri Daire Başkanlığı tarafından 26 Eylül 2018 tarihinde hayata geçirilen UYUMA projesi sayesinde, bildirim yapan kişinin konum bilgisinin alınması ile 112 Acil Çağrı Birimleri koordinesinde en yakın kolluk birimine aktarılması sağlanarak, olaylara daha hızlı müdahale edilmektedir.

UYUMA ile bildirim yapanların kimliğinin gizli tutulması yasal zorunluluktur.

UYUMA Uygulaması, Google Play, AppGallery ve App Store mağazalarından kısa sürede indirilmektedir. Kolayca kayıt işlemi yapıldıktan sonra kullanıcılara “SMS Doğrulama Kodu” gönderilmekte, doğrulama kodu uygulamaya girilerek kayıt işlemi tamamlanmakta ve uygulama bildirimine hazır hale gelmektedir.

UYUMA Uygulaması;

- 2018 yılında 34.073,
- 2019 yılında 136.964,
- 2020 yılında 19.521,
- 2021 yılında 294.757,
- 2022 yılında 85.855,
- 2023 yılında ise 91.794 olmak üzere toplam 662.964 indirme gerçekleşmiştir.

2.6.6. Açık Kapı Projesi

İçişleri Bakanlığınca kamu hizmetlerine kolay erişimin sağlanması, vatandaş başvurularının hiçbir boşluğa mahal vermeden hızlı bir şekilde sonuçlandırılması, kamu hizmetlerinin sunumunda memnuniyetin artırılması maksadıyla 15 Aralık 2017 tarihinde Açık Kapı Projesi hayata geçirilmiştir. 81 il valiliğinde ve 249 ilçe kaymakamlığında hizmet verilmektedir.

Açık Kapı Bürolarına yüz yüze, www.acikkapi.gov.tr web sitesi ile iOS ve Android telefonlardan indirilen Açık Kapı Mobil uygulaması üzerinden başvuru yapılabilmektedir. Başvurular; elektronik sisteme kaydedilmekte, ilgili birimlere yönlendirilmekte, 7 gün içerisinde talep sonuçlandırılmaktadır.

Açık Kapı Bürolarına uyuşturucu konusunda başvuru yapılabilmektedir. Uyuşturucu kapsamındaki vatandaş başvuruları haftalık olarak raporlanarak mülki idare amirine sunulmaktadır. Başvuru içeriğine göre; İl/İlçe Emniyet Müdürlüklerine, İl/İlçe Jandarma Komutanlıklarına, İl/İlçe Sağlık Müdürlüklerine, Halk Sağlığı Hizmetleri Başkanlığına, Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezine (AMATEM) ve Çocuk ve Ergen Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezine (ÇEMATEM) yönlendirilmektedir. Uyuşturucu ile Mücadele İl Koordinasyon Kurulu toplantılarında gündeme getirilmektedir.

Uyuşturucu madde bağımlılığı kapsamında;

15 Aralık 2017 – 31 Aralık 2023 tarih aralığında; Açık Kapı Bürolarına yapılan 10.002 başvurudan 9.997'si sonuçlandırılmıştır.

2023 yılında ise 1.904 başvuru yapılmış, 1.901'i sonuçlandırılmıştır.

- **Emniyet ve Güvenlik Hizmetleri kategorisi, Uyuşturucu Madde Kullanımı ve Satışı alt kategorisinde:** 15 Aralık 2017 – 31 Aralık 2023 tarihleri aralığında; Açık Kapı Bürolarına yapılan 2.368 başvurunun (2023 yılında 390) tamamı sonuçlandırılmıştır.
- **Sağlık kategorisi, Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavisi alt kategorisinde:** 15 Aralık 2017 – 31 Aralık 2023 tarihleri aralığında; Açık Kapı Bürolarına 6.528 (2023 yılında 1.265)

başvuru yapılmış, bu başvuruların tamamı sonuçlandırılmıştır.

Açık Kapı yazılım sistemi günün koşulları ve hissedilen ihtiyaçlar temelinde eklenecek yeni modüllerle zenginleştirilebilmektedir. Bu kapsamda il bazında uyuşturucu ile mücadele çalışmaları çerçevesinde yapılan işlemlere ilişkin veriler de Açık Kapı Raporlama Sistemine girilerek analiz edilebilir hale getirilmiştir.

2.6.7. Metruk Binalar

2016-2018 ve 2018-2023 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 2019-2021 Organize Suçlarla Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 2018-2019 İçişleri Bakanlığı Çalışma Planı, Faaliyet ve Projeleri ile 2019 Performans Gösterge ve Hedeflerinin içerisinde metruk binaların yıkılması, yıkılması zaman alan metruk binaların ise girişlerinin fiziki önlemler alınarak engellenmesine özellikle yer verilmektedir.

Kamu düzeni ve güvenliğinin muhafazası, kent estetiğinin sağlanması, çevre kirliliğinin önlenmesi, uyuşturucu/uyarıcı madde temini ve kullanımı başta olmak üzere suç ve suçlu ile mücadeledeki etkinliğin devam ettirilmesi vb. amaçlarla ülke genelinde bulunan metruk binaların tespit edilmesi, iyileştirilmesi/restore edilmesi, yıkılması ve/veya metruk binaların kullanımını engelleyecek fiziki tedbirlerin alınması ve güvenlik önlemlerinin artırılması amacıyla Valiliklerimiz talimatlandırılmıştır.

Metruk yapıların tespiti, yıkılması, restore edilmesi ve güvenlik tedbiri alınmasında büyük bir özveri, kararlılık ve koordinasyon içerisinde süreci takip eden, ayrıca işlem yapan Valilerimiz ile Kaymakamlarımız başta olmak üzere güvenlik birimlerimizin, yerel yönetimlerimizin ve ilgili kurum ve kuruluşlarımızın sürece desteği, başarıya ulaşmada en önemli etkenlerden biri olmuştur.

Bu kapsamda; illerde bir Vali Yardımcısı başkanlığında metruk binaların tespiti ve yıkılmasında kurumlar arası koordinasyonu sağlamak amacıyla komisyonlar kurulmuştur.

Söz konusu komisyonlarca tespit edilen veya komisyona bildirilen metruk binalara girişi engelleyecek fiziki önlemler derhal alınmakta,

bu binaların uyuşturucu kullanım alanları olması önlenmekte, binaların yıkılmasına ilişkin süreç başlatılmaktadır.

İl/ilçelerdeki metruk binaların tespit edilerek yıkım/rehabilitasyon işlemlerinin yapılmasına aynı kararlılıkla devam edilmektedir.

Mayıs 2018 tarihinden 2023 yılı sonuna kadar 130.528 metruk bina tespit edilmiş ve metruk bina tespit işlemlerine devam edilmektedir. Tespit edilen metruk binalardan %74,76'sı (97.579) yıkılmış, %14,98'i (19.548) restore edilmiş/güvenlik tedbiri alınmış ve toplam %89,73'üne (117.127) işlem yapılmıştır. Geriye kalan %10,26'sına (13.401) ise yıkım işlemleri devam etmektedir (İçişleri Bakanlığı, İller İdaresi Genel Müdürlüğü, 2024).

2.6.8. Atık Sulardan Uyuşturucu ve Diğer Psikoaktif Maddelerin İzlenmesi Projesi

Kanalizasyon epidemiyolojisi, yasa dışı uyuşturucu kullanımındaki bölgesel ve zamansal farklılıklar hakkında gerçek zamanlı veri izleme potansiyeline sahip, hızla gelişmekte olan bir disiplindir.

2018-2023 Uyuşturucu ile Mücadele Eylem Planında (UMEP) "Atık Sularda Uyuşturucu Madde Miktarının Tespit Edilmesinin Sağlanmasına" yönelik çalışmanın ilgili paydaşlarla yaygınlaştırılması amaçlanmıştır.

Bu kapsamda, 15 Şubat 2018 tarihli Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu Kararı uyarınca atık su analiz çalışmasının Türkiye Yeşilay Cemiyeti sorumluluğunda olmak üzere İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, İstanbul Üniversitesi ve Çukurova Üniversitesi Adli Tıp Enstitüleri iş birliğinde yapılmasına karar verilmiş, hazırlıklarını tamamlayıp 2019 yılında faaliyete başlamıştır.

Proje 18 İl 49 atık su arıtma tesisinde uygulanmakta iken 2020 yılında 44 yeni ilde ve 64 yeni atık su arıtma tesisinde de uygulanabileceği tespit edilmiş ve toplamda 62 il 113 tesiste proje uygulamaya geçmiştir.

2023 yılında 63 ilde 114 atık su arıtma tesisinde yapılması planlanan ancak 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan deprem felaketi sebebiyle 54 ilde 100 atık su arıtma tesisinden alınan numunelerin 4 döneme ait nihai rapor çalışmaları tamamlanmıştır.

2.7. EĞİTİM

2.7.1. Narkotik Suçlarla Mücadele Eğitim Akademisi (NEA)

NSB bünyesinde yeni bir vizyon ve eğitim anlayışı sağlamak amacıyla 3 Mayıs 2018 tarihli Bakanlık Makam Onayı ile NEA kurulmuştur. Uyuşturucu mücadelesine yönelik tüm eğitimler NEA'da yapılmaktadır.

NARKOTİK SUÇLARLA MÜCADELE
EĞİTİM AKADEMİSİ

NEA sadece EGM narkotik birim personelinin değil, aynı zamanda bu alanda mücadele veren diğer ulusal kanun uygulayıcı birim personelinin eğitimlerine de katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

NEA ulusal eğitim programlarının yanında bölgesel düzeyde, Balkan Ülkeleri, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT), Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) üye ülkeleri ile uluslararası boyutta; Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC), Uluslararası Kolluk Kuvveti Akademileri (ILEA), Güneydoğu Avrupa Kanun Uygulama Merkezi (SELEC), Güneydoğu Asya Ülkeleri Polis İşbirliği (ASEANAPOL), Afrika Birliği Polis İşbirliği Mekanizması (AFRIPOL), Avrupa Birliği Teknik Destek ve Bilgi Değişimi Ofisi (TAIEX), Afganistan Kaynaklı Uyuşturucu ile Mücadele Uzmanlar Grubu (PARİS PAKTI), Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı (INTERPOL), Orta Asya Bölgesel Bilgi ve Koordinasyon Merkezi (CARICC), Avrupa Birliği Kanun Uygulama Eğitimi Ajansı (CEPOL: European Union Agency for Law Enforcement), İslam İş Birliği Teşkilatı (İİT) ve Asya'da İş birliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı (AIGK/CICA) kuruluş ve organizasyonlarına üye ülkeleriyle, ayrıca 106 ülke ile karşılıklı güvenlik iş birliği anlaşmaları çerçevesinde bilgi ve tecrübe aktarımına yönelik karşılıklı eğitim, seminer, çalıştay, sempozyum vb. faaliyeti yürütmektedir.

NEA'da, ulusal düzeyde 25, uluslararası düzeyde ise 11 farklı branşta eğitim faaliyeti düzenlenmektedir.

2023 yılında NEA'da düzenlenen toplam 97 ulusal eğitim programından 3.229 personel faydalanmıştır.

NEA 2023 yılında eğitim işbirliği çerçevesinde gerçekleştirdiği uluslararası 7 eğitim, 1 seminer, 1 çalıştay olmak üzere toplam 9 faaliyet ile 14 farklı ülkenin kanun uygulayıcı biriminde görevli 1197 personele eğitim desteği vermiştir.

NEA, UNODC ile yürüttüğü işbirliği kapsamında 2023 yılında Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan, Türkmenistan ülkelerinden 30 kolluk personeline tecrübe aktarımında bulunmuştur.

Afganistan'ın çevresinde yer alan Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan gibi Orta Asya ülke birimlerinin kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik NEA ile UNODC arasında eğitim işbirliği çalışmaları devam etmektedir.

04 - 05 Ekim 2023 tarihlerinde Ankara'da Türkiye, Almanya, Fransa, Hollanda, İspanya ve Romanya ülkelerinden konuşmacıların da katılımıyla farklı ülkelerdeki narkotik suçlarla mücadele eden kolluk kuvveti birimlerinin eğitim süreçlerinin karşılaştırılması, iyi uygulamalarla deneyimlerin paylaşılması, geliştirilecek yeni işbirliği alanlarının belirlenmesi, kurumsal kapasitenin ve ülkemizin görünürlüğünün artırılması amacıyla "Narkotik Suçlarla Mücadelede Eğitim Süreçleri, İşbirliği Alanları, Eğilimler ve Fırsatlar" konulu Avrupa Birliği Komisyonu Teknik Destek ve Bilgi Değişimi Mekanizması (TALEX) Çalıştayı gerçekleştirilmiştir.

Uyuşturucu madde kullanımını önleme ve bilinçlendirme konusunda 2023 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde üniversite çalışanları ile öğrencilerine yönelik düzenlenen seminer ile 1.000 kişiye ulaşılmıştır.

Dünya Gümrük Örgütü Avrupa Bölgesel Kapasite Geliştirme Ofisi (ROCB Europe) tarafından 20 Aralık 2023 tarihinde düzenlenen çevrim içi seminere "Narkotik Kaçakçılığı ve Gümrük Muhafaza Alanında Gelecekte Eğitim ve Ortaklık" konu başlığı kapsamında NSB tarafından katılımcı desteği verilmiştir. Gerçekleşen online/çevrim içi toplantı üzerinde eğitim işbirliği faaliyetlerimiz görüşülmüş, ROCB Europe ile eğitim işbirliğine yönelik çalışmalara başlanılmıştır.

NSB tarafından 2023 yılında NCA, UMK, ASEANAPOL, CEPOL ve CARICC gibi uluslararası organizasyonların, narkotik suçlarla mücadele ve eğitim konuları kapsamında düzenlenmiş olduğu kurs, seminer, toplantı ve yan etkinliklere katılım sağlanmıştır.

2.7.2. Köpek Eğitim Merkezi Şube Müdürlüğü (KEM)

Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı bünyesinde bulunan Köpek Eğitim Merkezi (KEM) Şube Müdürlüğü 1997 yılında kurulmuştur. Kurulduğu günden bugüne alanındaki gelişmeleri takip edip yeni yöntemler geliştirmek suretiyle, sadece Türk Polis Teşkilatına değil Türk Silahlı Kuvvetleri, JGK, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Ticaret Bakanlığı, Milli İstihbarat Teşkilatı, İtfaiye ve Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, özel güvenlik teşkilatları ve belediye başkanlıkları gibi kurumlara ulusal alanda, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Cezayir, Ürdün, Belarus, Bosna-Hersek, Filistin, Irak, Azerbaycan, Karadağ, Makedonya, Türkmenistan, Katar ve Afganistan Polis Teşkilatı olmak üzere yurt dışı kanun uygulayıcı birimlere, 14 farklı branşta eğitim veren uluslararası bir kurum haline gelmiştir.

KEM; uyuşturucu suçları ile etkin mücadele başta olmak üzere suçla mücadelenin daha etkin ve verimli yürütülmesi adına alanında gelişmiş, deneyimli, bilgi ve donanım seviyesi yüksek, suçun önlenmesine yönelik geliştirilen bilimsel yöntemlere adapte olmuş idarecilerin ve görev köpeklerinin eğitimini sağlamaktadır.

KEM'in 27 yılda kazanmış olduğu bilgi birikimi ve tecrübesi ile bu güne kadar eğitim verdiği görev köpeği ve idarecilerinin göstermiş olduğu başarılar, ulusal ve uluslararası toplumda takdir görmüş ve ilgiyi sürekli olarak üzerine çekmiştir.

KEM; 2022-2023 yılları arasında 36 farklı eğitim programında 295 personele eğitim vermiştir. Verilen eğitimler neticesinde 473 görev köpeği sayısına ulaşmıştır. Görev köpekleri narkotikten bomba aramasına, kayıp şahısların bulunmasından terör, rehine olayları gibi pek çok alanda başarı göstermiştir. 2022 yılında NSB'nin toplam ağırlık bazlı yakalamalarının %29'unu, adet bazlı yakalamalarının %30'unu, 2023 yılında ise toplam ağırlık bazlı yakalamalarının %20'sini, adet bazlı yakalamalarının da %16'sını narkotik madde arama köpeklerinin marifetiyle gerçekleştirilmiştir.

Uluslararası alanda ikili güvenlik işbirliği kapsamında ve Avustralya makamlarının daveti üzerine, 20-24 Kasım 2023 tarihleri arasında Avustralya'nın Canberra kentinde gerçekleştirilen "Avustralya-Yeni Zelanda Köpek Becerilerini Geliştirme Programı"na

katılmak üzere 2 eğitici KEM personeli 17-30 Kasım 2023 tarihleri arasında Avustralya ülkesine görevlendirilmiş ve ülkemiz tarafından sahip olunan bilgi ve tecrübelerin karşılıklı olarak paylaşılması ile suç örgütleriyle mücadelede etkin ve önemli rol oynayan dedektör köpeklerinin eğitimi konusunda karşılıklı bilgi alışverişinde bulunulmuştur.

Farklı ülkelerdeki narkotik suçlarla mücadele eden kolluk kuvveti birimlerinin eğitim süreçlerinin karşılaştırılması, iyi uygulamalarla deneyimlerin paylaşılması, geliştirilecek yeni işbirliği alanlarının belirlenmesi, kurumsal kapasitenin ve ülkemizin görünürlüğünün artırılması amacıyla 04 - 05 Ekim 2023 tarihlerinde Türkiye, Almanya, Fransa, İspanya ve Romanya ülkelerinden konuşmacıların da katılımıyla Ankara'da gerçekleştirilen "Narkotik Suçlarla Mücadelede Eğitim Süreçleri, İşbirliği Alanları, Eğilimler ve Fırsatlar" konulu Avrupa Birliği Komisyonu Teknik Destek ve Bilgi Değişimi Mekanizması (TAIEX) Çalıştayı'nda KEM'in faaliyetleri tanıtılmış, karşılıklı görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Suç ve suçluyla mücadelede caydırıcı bir güç olarak tespiti zor ve delil niteliği arz eden teknolojik obje, alet ve cihazları tespit etmede kullanılmak üzere teknoloji tespit köpeği eğitimi ile ilgili olarak Arge çalışmalarına başlanmış ve eğitimlerini başarıyla tamamlayan 2 teknoloji tespit köpeği teşkilatımıza kazandırılmıştır. Ülkemizde sadece EGM bünyesinde kullanılmakta olan Teknoloji Tespit Köpekleri dünya üzerinde ise sayılı gelişmiş birkaç ülke tarafından kullanılmakta olup 2023 yılı içerisinde bahse konu köpekler ile önemli ve uluslararası alanda yankı uyandıran operasyonel faaliyetlere katkı sağlanmıştır.

2023 yılında Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi ile suni tohumlama konusunda işbirliği protokolü imzalanmış ve bu kapsamda suni tohumlama ve köpek sperma bankasının kurulmasına yönelik çalışmalara başlanılmıştır.

KEM'in, sürekli gelişen teknoloji ve değişen şartlara göre yerleşkesini yenilemesi ve kapasitesini artırması amacıyla 2023 yılında inşaat çalışmalarına başlanılmıştır. Proje tamamlandığında KEM'in başta üretim ve eğitim kapasitesinin artırılması öngörülmektedir.

Narkotik Madde Arama Köpeği Eğitimleri

KEM tarafından 2023 yılı içerisinde 5 "Narkotik Madde Arama Köpeği ve İdarecisi Eğitim Programı" gerçekleştirilmiştir. Bu eğitimlerden 30 personel faydalanmış ve 30 Narkotik Madde Arama Köpeği göreve çıkarılmıştır.

Ticaret Bakanlığı Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü tarafından 2023 yılında 4 eğitimde 21 personele "Narkotik Dedektör Köpek İdarecisi ve Narkotik Dedektör Köpeği Temel Kursu" verilmiş ve söz konusu personel ile 21 görev köpeği taşra idarelerinde görevlendirilmiştir.

Jandarma Genel Komutanlığı JAKEM (Jandarma Köpek Eğitim Merkezi) tarafından 2023 yılı içerisinde ise 5 eğitimde 62 personele "Uyuşturucu Madde Arama Köpeği Kullanıcı/Eğitici Kursu" verilmiş ve 62 Narkotik Madde Arama Köpeği göreve çıkarılmıştır.

Tablo 2.11. Yıllara göre Narkotik Madde Arama Köpeği Temel Eğitim Sayıları (2020-2023).

Kurum	Düzenlenen Eğitimin Adı	2020	2021	2022	2023
EGM	Narkotik Madde Arama Köpeği ve İdarecisi Temel Eğitim Programı	7	7	4	5
	Eğitimlerden Faydalanan Personel Sayısı	51	59	46	30
	Eğitimler Sonunda Yetiştirilen Narkotik Madde Arama Köpeği Sayısı	52	59	46	30
GMGM	Narkotik Dedektör Köpeği Temel Eğitim Kursu	3	3	6	4
	Eğitimlerden Faydalanan Personel Sayısı	24	15	29	21
	Eğitimler Sonunda Yetiştirilen Narkotik Madde Arama Köpeği Sayısı	24	15	29	21
JGK	Uyuşturucu Madde Arama Köpeği Kullanıcı/ Eğitici Kursu	2	2	6	5
	Eğitimlerden Faydalanan Personel Sayısı	32	56	48	62
	Eğitimler Sonunda Yetiştirilen Narkotik Madde Arama Köpeği Sayısı	32	56	48	62

2.7.3. Yeni Gelişmeler

Narkotik Vaka Analiz Sistemi (NARVAS)

Uyuşturucuyla mücadelede etkin bir iletişim, güvenilir ve karşılıklı bilgi akışına dayalı bir köprüdür. Bu köprü'nün en önemli ayaklarından biri, vatandaşların ihbar ve bildirimlerini iletebildiği hatlardır. İhbar hatları, sadece bilgi toplama aracı değil, aynı zamanda polisin narkotik vakalara yaklaşımında bir pusula görevi görür.

Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı tarafından geliştirilen Narkotik Vaka Analiz Sistemi (NARVAS), bu iletişim ağını daha da güçlendiren bir teknolojik adımdır. 1 Kasım 2023'te 30 büyükşehirde hayata geçirilen proje, 1 Ocak 2024 itibarıyla 81 ilde faaliyete geçerek Türkiye genelinde uyuşturucuyla mücadeleye yeni bir boyut kazandırmıştır.

NARVAS: Veriyi Bilgiye, Bilgiyi Güce Dönüştüren Bir Analiz Platformu

NARVAS, 112 Acil Çağrı Merkezi ve UYUMA Uygulaması aracılığıyla vatandaşlardan gelen narkotik ihbar ve bildirimlerini analiz eden bir yazılım platformudur. Bu analizler sonucunda elde edilen veriler, suç haritaları oluşturulmasından riskli bölgelerin tespitine, narkotik alan bölgeleri belirlenmesinden suçluların yakalanmasına kadar geniş bir yelpazede kullanılır.

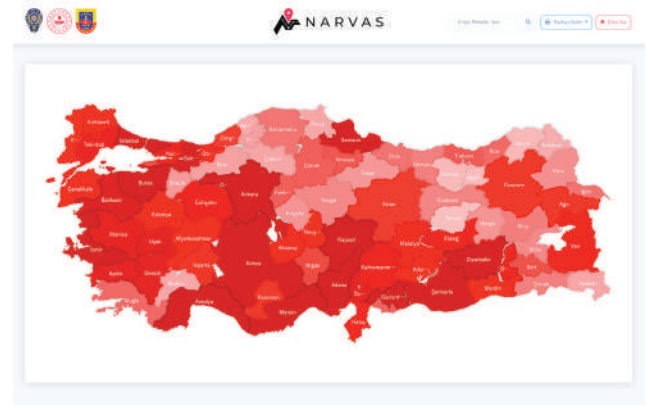
NARVAS'ın Hedefleri: Uyuşturucuyla Mücadelede Proaktif ve Etkin Bir Yaklaşım

NARVAS, sadece mevcut narkotik vakalarını çözmekle kalmaz, aynı zamanda gelecekteki suçları önlemeyi de hedefler. Proje sayesinde, önleyici faaliyetler daha sonuç odaklı bir şekilde

konumlandırılabilir, planlı ve proaktif çalışmalar yapılabilir. Elde edilen veriler, güvenlik güçlerinin en doğru zamanda ve en doğru yerde konumlanarak zehir tacirlerine göz açtırmamasına olanak tanır.

31 ilde uygulanan Alan Denetimi uygulamaları NARVAS'ın 1 Ocak 2024 tarihi itibarıyla 81 ilde faaliyete geçmesiyle birlikte ülke geneline yaygınlaştırılmıştır.

Resim 2.11. NARVAS İllere Göre İhbar Dağılımları

Tablo 2.12. NARVAS çıktıları doğrultusunda 2023 yılı Kasım ve Aralık aylarında gerçekleştirilen Alan Denetimi uygulama sonuçları

İl Sayısı	30
İlçelerde Yapılan Denetim Sayısı	307
Mahallelerde Yapılan Denetim Sayısı	1.550
Noktalarda (Cadde-Sokak) Yapılan Denetim Sayısı	3.419
Görevlendirilen Personel Sayısı	27.650
Trafik Denetlemesi Yapılan Araç Sayısı	390.929
Trafik İdari Para Cezası Uygulanan Araç Sayısı	16.781
Trafikten Men Edilen Araç Sayısı	1.640
Kesilen Trafik Ceza Miktarı (TL)	40.176.045
Olay Sayısı	3.987
Şüpheli Sayısı	4.824
TCK Md.191 Kapsamında Yakalanan Şüpheli Sayısı	4.111
TCK Md.188 Kapsamında Yakalanan Şüpheli Sayısı	691
Tutuklu Sayısı	262
Esrar (gr)	34.775
Eroin (gr)	14.098
Afyon sakızı (gr)	883
Kokain (gr)	8.710
Metamfetamin (gr)	31.249
Ecstasy (adet)	2.851
Captagon (adet)	851
Sentetik kannabinoid (gr)	24.330
Sentetik Ecza (adet)	131.942
Diğer uyuşturucular	14.143

2.7.4. İçişleri Bakanlığı Vatandaş Memnuniyet Anketi (IVR)

İçişleri Bakanlığı merkez birimleri, bağlı kuruluşları, valilikler ve bağlı kuruluşların taşra teşkilatlarından hizmet alan vatandaşlarımızın memnuniyet düzeyinin ölçülebilmesi için "Vatandaş Memnuniyet Anketi" uygulaması geliştirilmiştir.

Kurumsal Performans Memnuniyet Anketinde Bakanlık birimlerinden hizmet alan vatandaşların Bakanlık politikalarına ilişkin algı düzeyleri 7 soruluk anket ile ölçülmektedir. Vatandaşlardan soruları en düşük 1, en yüksek 10 olacak şekilde puanlamaları istenmektedir. Bu kapsamda uyuşturucu ile mücadele alanında uygulanan politikaların vatandaş nezdinde memnuniyetinin ölçülmesi amacıyla IVR (Interactive Voice Response - Etkileşimli Sesli Yanıt) sistemi kullanılarak çalışma yapılmıştır. 2023 yılında çalışmaya katılan 223.571 kişinin uygulanan politikalarından duyduğu memnuniyet %70,5 olarak ölçülmüştür.

2.7.5. Genel Değerlendirme

Bugün, dünyada tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar çok ve çeşitli uyuşturucu türü bulunmakta, insanlık oldukça karmaşık bir uyuşturucu sorunu ile mücadele etmektedir. Günümüzde uyuşturucudan etkilenmeyen hiçbir coğrafya bulunmamaktadır. Dünya genelinde uyuşturucu kaçakçılığı ülke sınırlarını aşan hem bölgesel hem de uluslararası düzeyde bir suç türü haline gelmiştir. Organize suç örgütlerinin ve terör örgütlerinin uyuşturucu kaçakçılığındaki yüksek kâr payı, uyuşturucu madde kullanımındaki ve teknolojik gelişmelerle birlikte internet suçlarındaki artış uyuşturucu üretimi ve kaçakçılığını artırmıştır.

Uyuşturucu suçları tüm dünyada hem sağlık hem de güvenlik sorunu oluşturmaktadır. Bu nedenle ulusal ve uluslararası paydaşlarca uyum içerisinde yürütülmesi gereken çok boyutlu bir mücadele alanıdır. Ülkemiz bu çok boyutlu mücadelede uluslararası iş birliğini sağlamakla yükümlü olan kuruluşların çalışmalarına da her aşamada katkı sağlamaktadır.

Ülkemiz, gerek Asya'da üretilen ve Avrupa'ya transfer edilen başta eroin olmak üzere afyon türevleri kaçakçılığında ve aynı bölgede son yıllarda imalatı ve kaçakçılığı artmaya devam eden metamfetaminde, gerekse Avrupa'da üretilen ve Asya'ya sevkiyatı yapılan sentetik uyuşturucu ve bu maddelerin üretiminde kullanılan kimyasalların kaçakçılığında transit ve hedef ülke konumundadır.

Afganistan'daki yasa dışı afyon üretimi 2023'te bir önceki yıla göre %95 azalarak 10.800 hektara düşmüş ve bu küresel eroin piyasasını etkilemiştir. Balkan Rotası eroin kaçakçılığında önemli bir yol olmaya devam etse de Güney Rotası'nın kullanımındaki artış dikkat çekicidir.

Esrar, 2022'de yaklaşık 228 milyon kişinin kullandığı bir madde olarak dünya genelinde en yaygın kullanılan uyuşturucu olmaya devam etmektedir. Türkiye'de 2023'te esrar yakalamaları bir önceki yıla göre %23 artarak 77.9 tona ulaşmıştır. Skunk maddesinde ise %148,5'lik bir artışla 21,4 ton yakalama yapılmıştır.

Küresel boyutta 2022 yılında koka bitkisi ekim alanları diğer yıllara göre artarak rekor kırmıştır ve yakalama miktarı 2 bin 757 ton olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de ise kokain yakalamaları 2023'te bir önceki yıla göre %8,8 artarak 2.5 ton olmuştur. Avrupa'da ise 2022'de rekor düzeyde 323 ton kokain yakalanmıştır.

Avrupa'da MDMA üretiminin yoğunlaştığı, Captagon üretiminin ise Orta Doğu'da yoğunlaştığı, ancak Avrupa'ya yönelik kaçakçılığın arttığı belirtilmektedir. Türkiye'de 2023'te bir önceki yıla göre %42,5 azalışla 13.7 milyon Captagon tablet yakalanmıştır.

Metamfetamin, özellikle Afganistan kaynaklı olmak üzere küresel bir tehdit oluşturmaktadır. Türkiye'de 2023'te metamfetamin yakalamaları %35,5 artarak 21.9 ton ile tüm yılların en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

Son dönemlerde yaşanan küresel gelişmelerle birlikte ülkemizde sentetik ecza olarak tabir edilen ilaçların amaç dışı kullanılarak suiistimali artmıştır. Özellikle son yıllarda ülkemizde kolluk kuvvetlerince artan sokak baskısı nedeniyle yasa dışı narkotik maddelerin ulaşılabilirliği azalmıştır. Bu sebeple

yasa dışı maddeye ulaşamayan kullanıcıların sentetik eczaya rağbet ettiği değerlendirilmektedir.

Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle uyuşturucu kaçakçılığında önemli bir geçiş ülkesi olmaya devam etmekte ve bu nedenle uluslararası iş birliği büyük önem taşımaktadır. Türkiye, uyuşturucuyla mücadele kapsamında 2023'te 251.851 olaya müdahale etmiş ve 313.416 şüpheli yakalamıştır.

Dünya genelinde uyuşturucu madde kaçakçılığından elde edilen gelirin yüksek olduğu bir suç ekonomisi yer almaktadır. Bu durum uyuşturucuyla mücadelenin sadece madde yakalamalarıyla sınırlı olmadığını, aynı zamanda suç gelirleriyle mücadele etmenin önemini ve terörizmin finansmanının engellenmesi gerektiğini göstermektedir. Ülkemiz de tüm ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği halinde suç gelirleriyle mücadele alanında büyük titizlik ve kararlılıkla önemli çalışmalar yapmaktadır.

Ayrıca globalleşen dünyada teknolojinin gelişimine bağlı olarak internet siteleri ve sosyal medya platformları ile internetin illegal yüzü olarak adlandırılan Dark net ve Deep web kullanımı her geçen gün artmaktadır. 2023 yılında küresel anlamda perakende uyuşturucu satışlarının %68'ini Dark net satışları oluşturmaktadır. Dark net pazarının tahmini değeri 1.6 milyar dolar olmakla birlikte bu miktarın %6,6'sını kripto para birimleri oluşturmaktadır. Bu durum internet üzerinden yapılan uyuşturucu kaçakçılığının ne denli büyük boyutta olduğunu göstermektedir. Bu sebeple ülkemizde başta uyuşturucu madde ticareti olmak üzere uyuşturucu suçlarına yönelik internet ortamında yürütülen mücadeleye hız kazandırılmış ve bu alandaki operasyonlar artırılmıştır.

Dünya, Avrupa ve ülkemizde uyuşturucu madde yakalamalarının geçmişten günümüze artış trendi göstermesi, suç organizasyonlarının yeni ticaret ve sevkiyat yöntemleri geliştirmesi, üretimde alternatif metot ve ara kimyasallar kullanması, farklı ülke hatta farklı kıtalardaki suç örgütleriyle uyuşturucu madde sevkiyat ve tedarikinde iş birliği içinde olması uyuşturucu sorununun küresel bir sorun olduğuna ve mücadelenin her geçen gün zorlaşacağına işaret etmektedir. Ülkemiz tarafından günümüze kadar gerçekleştirilen kararlı ve başarılı mücadele, uyuşturucu ile mücadelenin basamakları olan arz ile mücadele, eğitim/önleme, tedavi/rehabilitasyon ve uluslararası ilişkiler alanında da tüm kurumlarımızla devam edecektir.

B

BÖLÜM

EĞİTİM/ÖNLEME

3. TALEBİN ÖNLENMESİ

Ülkemizde uyuşturucu ile mücadele, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 58. maddesinde yer alan **“Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.”** hükmüne dayanarak yürütülmektedir.

Narkotik maddeler; uyuşturucu, uyarıcı ve hayal gösterici etkileri olan, kişide kullanıma bağlı olarak ve zamanla daha fazla kullanma isteği uyandıran, fiziksel ve psikolojik bağımlılık geliştiren, alınmadığında ise yoksunluk belirtilerine neden olan maddelerdir. Uyuşturucu bağımlılığı ise yasal veya yasa dışı bir maddenin tüm olumsuzluklarına rağmen kullanılmaya devam edilmesidir.

Uyuşturucu kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan zararlar; sadece kullanıcı ile sınırlı sağlık sorunlarından ibaret değildir. Sağlığa verdiği zararların yanı sıra çoğu zaman kişinin ailesine, içinde bulunduğu çevreye ve toplumun tamamına yansıyan hukuki, sosyal ve ekonomik sorunları da beraberinde getirmektedir. Ayrıca, uyuşturucu sorunu genç nesilleri tehdit eden ve toplumun geleceğine de zarar veren ciddi bir

güvenlik problemidir. Tüm bu riskler göz önünde bulundurulduğunda uyuşturucu ile mücadele çalışmalarının önemli sütunlarından birini eğitim/önleme çalışmaları oluşturmaktadır.

Önleme faaliyetleri ile uyuşturucu maddeyle hiç karşılaşmamış kişilerin korunmasına yönelik çalışmalarla birlikte uyuşturucu maddeleri denemiş olan kişilere danışmanlık desteği sağlanması, uyuşturucu bağımlısı olan bireylerin tedavi olmaya, tedavi görmüş kişilerin de rehabilitasyon ve sosyal uyum programlarına yönlendirilmeleri hedeflenmektedir.

2018-2023 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı kapsamında, uyuşturucu kullanımının önlenmesine yönelik eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının öncelikli sorumlusu Millî Eğitim Bakanlığı olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte multidisipliner bir yaklaşımla eşgüdüm içerisinde yürütülen önleme çalışmalarında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Türkiye Yeşilay Cemiyetinin faaliyetleri bulunmaktadır.

3.1. AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

3.1.1. Sosyal Hizmet Merkezi (SHM)

Bireyde yol açtığı sağlık sorunlarının yanında sosyal, ekonomik ve asayiş problemlerine de neden olan dolayısıyla bir halk sağlığı problemi olarak topyekûn bir mücadele gerektiren bağımlılık konusunda; madde kullanım bozukluğu ve davranışsal bağımlılık öyküsü bulunan bireylerin ihtiyaç duydukları sosyal hizmet Sosyal Hizmet Merkezleri aracılığı ile sunulmaktadır. Bu kapsamda bağımlı ya da bağımlılık riski altında bulunan 18 yaş üstü bireyler bu kişilerin aileleri ve yakınları sadece TC Kimlik kartı ile Sosyal Hizmet Merkezine başvurabilir. Merkezce yapılacak sosyal uyum süreci danışmanlığı kapsamında gerekli çalışmalar ve takipler yürütülür. Bununla birlikte başvuruda bulunan kişi uygun hizmet modelleri hakkında bilgilendirilerek, uygun hizmeti sunan kurumlara yönlendirilir. Zorunlu hallerde de yasal mercilerle iş birliğine gidilir.

3.1.2. Aile Eğitim Programı (AEP)

AEP kapsamında madde kullanım riski olan bireylere ve ailelere madde kullanım süreçleri, madde kullanım riskini artıracak etkenler, risk grubunda bulunanlara uygun müdahale, madde kullanımına yönelmenin öncü sinyalleri, baş etme yöntemleri, yönelmeyi önleme teknikleri ve kötüye kullanılan maddeler hakkında bilgilendirme yapılır. Ayrıca ergen çocuğu olan ailelerin ergenlik dönemi ve bu dönemdeki değişimler, ergenlikte riskli davranışlar, sorun alanları ve yapılması gerekenler hakkında bilinçlenmelerine, beraberinde uygun ebeveyn tutumlarını ve müdahale yöntemlerini uygulayacak yetkinliği kazanmalarına katkı sağlanmaktadır.

AEP, aile fertlerinin çağın gerektirdiği temel yaşam becerilerine yönelik bilgi, beceri ve tutumları kapsamlı olarak edinebilmeleri için gündelik

yaşamın bütününe kuşatan eğitim ve iletişim, hukuk, iktisat, medya ve sağlık alanlarında olmak üzere 28 modülden oluşmaktadır.

AEP Madde Kullanım Riski ve Madde Bağımlılığında Korunma Modülü kapsamında 2014 - 2023 döneminde 7.710 eğitim yapılmış, bu eğitimlerde 498.264 kişiye ulaşılmıştır. Aynı zamanda modül kapsamında AEP Eğitici/Formatörleri tarafından eğitim verilebilmekte, aktif 849 AEP eğitici ile 59 AEP Formatörü bulunmaktadır.

2023 yılında ise AEP kapsamında 1.289 eğitim ile 61.384 kişiye ulaşılmıştır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2024).

3.1.3. Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitimleri (TBM)

Türkiye Bağımlılıkla Mücadele (TBM) kapsamında 2017 yılında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Türkiye Yeşilay Cemiyeti arasında imzalanan protokol ile ilk olarak madde bağımlılığı ile mücadele alanında Bakanlık meslek elemanlarına "Formatör Eğitimi" verilmiş ve 81 ilde farkındalık eğitimleri verilmeye başlanmıştır. TBM Eğitimleri kapsamı 2022 yılında genişletilerek madde bağımlılığı ile mücadele alanı yanı sıra alkol, tütün, kumar ve teknoloji bağımlılığı ile mücadele alanları da eklenmiştir.

Madde bağımlılığı ile mücadele eğitimlerinde bağımlılık yapıcı maddelerin neler olduğu, bağımlılığa yol açan etmenler, madde bağımlılığı belirtileri, madde bağımlılığın vücuda etkileri, madde kullanımını önlemek için ebeveynlere verilecek önerilerin neler olduğu konularında bilgi verilmektedir.

TBM Eğitimleri vasıtasıyla Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı personelinin (Taşra ve merkez personeli),

kurum bakımında bulunan 15 yaş üstü çocukların ve diğer vatandaşlarımızın (Üniversiteler, muhtarlıklar ve tüm vatandaşlar) bağımlılıkla mücadele alanında farkındalıklarının artırılması amaçlanmaktadır. Ayrıca gerçekleştirilen TBM Eğitimlerinde ön test ve son test tekniği ile etkinlik analizi çalışmaları yürütülmektedir.

2022 yılından itibaren Türkiye Yeşilay Cemiyeti ve Bakanlığımız iş birliği ile gerçekleştirilen Formatör Eğitimleri ile "Formatör" unvanı ile 81 ilde görev yapan toplamda 269 personelimiz bulunmaktadır.

2023 yılında TBM Eğitimleri ile madde bağımlılığı ile mücadele alanında toplamda 44.663 kişiye farkındalık eğitimleri verilmiştir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2024).

3.1.4. Sosyal ve Ekonomik Destek (SED)

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından, çocukların temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ailelere çocukların bakımını sağlayabilmeleri ve ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri amacıyla Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) hizmeti sağlanmaktadır. 2017 yılında ise SED hizmetinin etkinliğini artırmak, ailelerde çocuk ile ilgili farkındalık oluşturmak, çocuklara okul dışı zamanlarını kaliteli ve verimli geçirebilecekleri ortam ve imkanları sunmak ve çocukların toplum kaynaklarına erişimde fırsat eşitliği sağlamak amacıyla Okul Destek Projesi başlatılmıştır. Projenin odak grubu SED hizmetinden yararlanan ortaokul ve lise çağındaki çocuklardır. Proje kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların içinde SED hizmetinden faydalanan çocuklar için akademik, sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler düzenlenerek çocukların boş zamanlarda gelişimleri desteklenmesi de yer almaktadır. Boş zamanlarını etkili ve verimli şekilde gerçekleştirecek olanaklar sağlanarak çocukların boş vakitlerinde olumsuz ortamlardan/gruplardan/sosyal çevreden ve bunların barındırdığı uyuşturucu maddeye erişim, kullanma ya da bağımlılıktan korunmaları amaçlanmaktadır.

Okul Destek Projesi Kapsamında 2023 yılı sonu itibarıyla 81 ilde ortaokul çağında 27.222 ve lise çağında 10.826 çocuk olmak üzere toplam 38.048 çocuk projeden faydalandırılmıştır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2024).

3.2. ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI

3.2.1. İş Kulüpleri ve Mesleki Eğitim Kursları (İŞKUR)

2017 yılında uygulanmaya başlanan İş Kulüpleri kadınlar, gençler, engelliler, tedavi görmüş madde bağımlıları, uzun süreli işsizler, eski hükümlüler gibi özel politika gerektiren gruplara yönelik yöntem ve motivasyon desteği vermeyi hedefleyen yoğunlaştırılmış bir iş ve meslek danışmanlığı programıdır. 81 ilde halihazırda 112 İş Kulübü faaliyet göstermektedir.

İş Kulüpleri kapsamında Sağlık Bakanlığı Erişkin Arındırma Merkezleri ve Yeşilay Danışmanlık Merkezlerinde (YEDAM) 2023 yılında 55 eğitim düzenlenerek 400 kişiye ulaşılmıştır. 2017 yılından 2023 yılı sonuna kadar 311 eğitim düzenlenerek toplam 1.999 kişiye ulaşılmıştır.

Mesleki eğitim kursları, istihdamın korunması, artırılması, geliştirilmesi ve işsizliğin azaltılması hedefleri çerçevesinde, İŞKUR'a kayıtlı herhangi bir mesleği olmayan, bir mesleği olmakla birlikte mesleğinde iş bulamayan veya mesleğinde yeterli olamayan işsizlerin niteliklerini geliştirerek istihdam edilebilirliklerini artırmak amacıyla düzenlenmektedir.

Mesleki eğitim kurslarının temel hedefi; işsizlerin mesleki niteliklerinin geliştirilmesine, işsizliğin

azaltılmasına ve özel politika gerektiren grupların iş gücü piyasasına kazandırılmasına yardımcı olmaktadır.

2023 yılında 13 kişi işbaşı eğitim programına 10 kişi de toplum yararına programlara katılmış, 59 kişi işe yerleştirilmiştir.

Ayrıca, Yeşilay tarafından 2018-2023 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı kapsamında, 2023 yılı içerisinde 60 İş ve Meslek Danışmanına TBM Eğitim Programı düzenlenmiştir. Söz konusu plan döneminde toplam 430 iş ve meslek danışmanı bağımlılıkla mücadele eğitimlerine katılım sağlamıştır (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2024).

3.3. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI

Bakanlığa bağlı gençlik merkezlerinden, kamplardan, spor tesislerinden ve yurtlardan yararlanan gençlerin bağımlılıklara dair farkındalıklarını geliştirerek bağımlılıklara karşı korunmalarını sağlamak amacıyla yapılan faaliyetler kapsamında 2023 yılında;

- Gençlik Merkezlerinde farkındalık eğitimleri ile 52.420 gence,
- Sporcu Eğitim Merkezi ve Türkiye Olimpik Hazırlık Merkezlerinde 148 sporcuya,
- Yurtlarda kalan 40.813 öğrenciye olmak üzere toplam 93.381 gence bağımlılıkla mücadele farkındalık eğitimi verilmiştir.

Bakanlığa bağlı Gençlik Merkezlerinde yürütülen bağımlılığa karşı önleyici ve koruyucu faaliyetler olarak değerlendirilebilecek sosyal, sanatsal, sportif, kültürel ve gönüllülük faaliyetlerine gençlerin katılımı ile yıl boyunca haftanın 7 günü kesintisiz devam edilmektedir.

2023 yılında Bakanlık, bağımlılıklara karşı önleyici ve koruyucu programlar olarak değerlendirilebilecek 1.260.235 faaliyetle 14.656.655 gence ulaşmıştır.

Bakanlığa bağlı tesislerden yararlanan gençlerin bağımlılıkla ilgili yaşayabileceği sorunların çözümü konusunda gençlik merkezlerinde, yurtlarda, il ve ilçe müdürlüklerinde görevli sosyal çalışmacı, psikolog, gençlik lideri, yurt eğitim sorumlusu kadrolarında gençlere doğrudan hizmet vermek için çalışan personele branşına uygun eğitici eğitimi verilmektedir. Bu kapsamda 2023 yılında 420 personele eğitici eğitimi verilmiştir. Eğitici eğitimi programının başladığı 2015 yılından bu yana ulaşılan personel sayısı 9.520'dir.

Bakanlığa bağlı merkez ve taşra teşkilatında görev yapan personelin bağımlılıklara dair farkındalıklarının artırılması amacıyla 2023 yılı içerisinde yapılan faaliyetlerde;

- Sözleşmeli, kadrolu ve hizmet alımı yolu ile görev yapan 556 antrenör ile 420 sportif eğitim uzmanına,
- Gençlik ve Spor İlçe Müdürü, Şube Müdürü, Gençlik Merkezi Müdürü, Tesis Amiri, Güvenlik ve Temizlik Görevlileri ve Teknikerlerden oluşan 1.664 personele,
- Yurt Müdürleri, Yurt Müdür Yardımcıları, Yurt Eğitim Sorumluları ve Yurt Yönetim Memurlarından oluşan 2.471 personele eğitimler verilmiş, toplamda 5.111 personele ulaşılmıştır (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2024).

3.4. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

3.4.1. “En İyi Narkotik Polisi; Anne Projesi”

NSB bünyesinde yürütülmekte olan NARKOLOG Projesi kapsamında 2021 yılında “Hayatının herhangi bir döneminde madde kullandığını” beyan eden 27.779 kişiyle yapılan anket çalışmasında örneklemin %92,2’sinin, 2022 yılında %90,9’unun,

2023 yılında ise %88,7'sinin annesinin 'Ev Hanımı' olduğu görülmüştür.

2021 yılında kendi evinde uyuşturucu madde kullanan kişilerin %82,2'si, 2022 yılında %83,6'sı, 2023 yılında ise %80,3'ünün aile fertleriyle birlikte yaşadığı görülmüştür. Kadınlar arasında uyuşturucu kullanım yaygınlığı erkekler ile karşılaştırıldığında çok daha düşük orandadır.

Mevcut bulgular ve annelerin annelik içgüdüğü ile evlatlarına olan sonsuz sevgisi madde kullanımı ile mücadelede annelere yönelik farkındalık ve bilinçlendirme faaliyetlerine ağırlık verilmesini ve özel bir önem atfedilmesi gerektiğini göstermiştir. Bu sebeple, İçişleri Bakanlığımız tarafından 23 Ekim 2020 tarihinde "En İyi Narkotik Polisi; Anne Projesi" hayata geçirilerek uygulanmaya başlatılmıştır.

NSB'ce, TUBİM Bilim Kurulu ve İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığının katkıları alınarak "En İyi Narkotik Polisi; Anne" eğitim modülü hazırlanmış ve İl Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüklerine gönderilmiştir. Eğitim faaliyetleri, yoğun olarak il merkezleri ve tüm ilçelerimizde yapılmaktadır. Projenin hedef kitlesi, anneler ve yetişkin anne adaylarıdır.

İçişleri Bakanlığının 2021/7 sayılı genelgesi ile "En İyi Narkotik Polisi; Anne" uygulama planı yayımlanmıştır.

Proje kapsamında eğitim verilecek annelerin belirlenmesi, eğitim yapılacak fiziki ortamın hazırlanması, gerekli lojistik desteğin (Bütçe, araç, ekipman, tanıtıcı materyallerin hazırlanması, ulaşım, ağırlama vb.) sağlanması, Valilik ve Kaymakamlıklarımızca takip edilmektedir.

Bilinçlendirme ve farkındalık eğitimine katılacak anneler; belediyeler, muhtarlar, halk eğitim merkezleri, Sivil Toplum Kuruluşları (STK), din görevlileri ve okul aile birlikleriyle koordine kurularak belirlenmektedir. Eğitim faaliyetinin yapılacağı mekanın tespitinde tüm kamu kurumları, belediyeler ve üniversitelerden destek alınmaktadır.

Eğitimin yapılacağı fiziki mekan çevresinde farklı sosyal faaliyetler de yapılarak mümkün olan en geniş kitleye ulaşılması sağlanmaktadır.

En İyi Narkotik Polisi; Anne projesi kapsamında faaliyetlerin geniş kitlelere ulaşabilmesi amacıyla <https://narkotikpolisianne.com> WEB sitesi hazırlanarak 08 Mart 2022 günü internet ortamında hayata geçirilmiştir.

Proje kapsamında İl Valilikleri, İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından illerinde bulunan ve alanda çalışma yapan STK'larla ilgili bilgi desteği verilmesi ve koordinasyon kurulması sağlanmaktadır. Yapılan çalışmaların yazılı/görsel basında yer alması ve sosyal medya hesaplarından duyurulması da kampanyanın etkinliğini ve eğitim talebini artırmaktadır.

Resim 3.1. En İyi Narkotik Polisi; Anne Logosu

Bu itibarla proje faaliyetleri kapsamında anne ve anne adayı yetişkinlere yönelik farkındalık eğitimlerinde 2023 yılında 18.683 etkinlik ile 844.785 kişiye ulaşılmıştır.

23 Ekim 2020 tarihinden 2023 yılı sonuna kadar 54.985 etkinlikte 2.237.071 anne ve anne adayına ulaşılmıştır (NSB,2024).

3.4.2. NARKOREHBER Yetişkin Eğitim Modülü

2017 yılında İçişleri Bakanlığı'na bağlı birimlerin birlikte hareket etmeleri ve mücadeledeki önceliklerin belirlenerek yol haritasının oluşturulması amacıyla, bu birimlerin görüş ve önerileri doğrultusunda NSB koordinesinde "İçişleri Bakanlığı Uyuşturucu ile Mücadele Uygulama Politikası" hazırlanmış ve 2017/2 sayılı Bakanlık Genelgesi ile yürürlüğe girmiştir.

İçişleri Bakanlığı Uyuşturucu ile Mücadele Uygulama Politikası Belgesi çerçevesinde "Yerel Yönetimlerin Uyuşturucu ile Mücadelede Etkin Kullanımının Sağlanması" faaliyeti kapsamında; narkotik birimlerince öncelikli olarak zabıta teşkilatı, temizlik görevlileri, özel güvenlik teşkilatı gibi gruplardan başlanarak eğitim verilmesi amacıyla NSB tarafından "NARKOREHBER Eğitim Modülü" hazırlanmıştır.

Modülü sunacak Narkorehberlerin yetiştirilmesi amacıyla;

Narkorehber modülünün hazırlandığı 2017 yılından 2023 yılı sonuna kadar yapılan toplam 6 Narkorehber Eğiticilerin Eğitimi ve güncelleme programlarından 1.013 personel faydalanmıştır.

25 yaş ve üzerindeki tüm yetişkinlerin farkındalığının artırılmasını amaçlayan NARKOREHBER modülü çerçevesinde;

- Madde bağımlılığı, kullanımı ve etkileri,
- Narkotik maddelerin sınıflandırılması,
- Narkotik madde çeşitleri, Sentetik Eczalar ve Uçucular,
- Narkotik suçlarla mücadelenin önemi,
- Sokak satıcıları kimlerdir,
- Uyuşturucu satılan yerler ile kullanılan mekanlar,
- Uyuşturucu suçlarında yasal durum,
- UYUMA Projesi,
- **NARVAS Projesi,**

- Madde bağımlılığıyla mücadele çözüm merkezleri konularına yer verilmektedir.

NARKOREHBER modülü 01 Kasım 2017 tarihinden itibaren tüm ülkemizde başarıyla uygulanmakta, ulusal ve uluslararası çevrelerce farkındalığın artırılmasına dönük içeriğiyle örnek bir proje olarak gösterilmektedir.

Tablo 3.1 2023 Yılında Verilen NARKOREHBER Eğitim Sayıları Dağılımı (NSB, 2024).

Hedef Grup	Faaliyet Sayısı	Ulaşılan Kişi Sayısı
Askeri Personel	54	10.345
Belediye Temizlikçisi	16	1.619
Belediye Zabıta	25	738
Emniyet	1.645	122.679
Esnaf	324	5.440
Gümrük Personeli	3	65
İşçi (Diğer Sektörler)	2.345	73.921
Kamu Görevlisi	1.271	86.380
Karma Gruplar	16	728
Öğretmen	2.449	93.445
Özel Güvenlik	532	39.805
Sahil Güvenlik Personeli	14	377
Servis Şoförü Vs.	76	2.022
Sivil Toplum Kuruluşları (Stk)	114	3.754
Üniversite Öğretim Görevlisi-Öğrenci	1.802	471.624
Vatandaş	12.723	638.081
Veli	2.349	155.713
Toplam	25.758	1.706.736

NARKOREHBER faaliyetleri kapsamında 2023 yılında 25.758 etkinlik gerçekleştirilerek toplam 1.706.736 yetişkine ulaşılmıştır.

2017 yılından 2023 yılı sonuna kadar 75.323 etkinlikte 4.511.948 kişiye ulaşılmıştır (NSB, 2024).

3.4.3. NARKOREHBER Gençlik Modülü

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı tarafından hazırlanan 20 Mayıs 2021 tarihli Bağımlılıkla Mücadele Eylem Planı çerçevesinde üniversite öğrencilerine yönelik uyuşturucu bağımlılığı konusunda koruyucu / önleyici farkındalık

çalışmalarının yapılması, üniversite ve/veya fakülte bazında panel, seminer ve konferansların düzenlenmesi, ilgili kurum ve kuruluşlarla üniversite öğrencilerine yönelik bilgilendirici video, tanıtım filmi vb. hazırlanması amacıyla, eylem planının paydaş kurumlarından biri olan İçişleri Bakanlığı tarafından NARKOREHBER Gençlik Modülü hazırlanmıştır.

Modül çerçevesinde 2023 yılı içerisinde 1.958 faaliyet kapsamında 801.265 üniversite öğrencisine NARKOREHBER Gençlik Modülü eğitimi verilmiştir.

2021 yılından 2023 yılı sonuna kadar 3.385 faaliyette 953.015 üniversite öğrencisine ulaşılmıştır (NSB, 2024).

3.4.4. NARKO GÖÇMEN Projesi

Narkorehber bilgilendirme faaliyetleri kapsamında ülkemizde bulunan yabancı uyruklu şahısların uyuşturucu bağımlılığına karşı bilinçlendirilmeleri ve farkındalıklarının artırılması amacıyla 19 Ağustos 2021 tarihinde Narko Göçmen projesi hayata geçirilmiştir. Bu kapsamda Narko Göçmen eğitim modülü hazırlanmıştır.

Modül çerçevesinde 2023 yılı içerisinde 579 faaliyet kapsamında 16.560 yabancı uyruklu vatandaşa tercümanlar yardımı ile Narko Göçmen modülü eğitimi verilmiştir.

2021 yılından 2023 yılı sonuna kadar 1.532 faaliyette 54.001 yabancı uyruklu şahsa ulaşılmıştır (NSB, 2024).

Resim 3.2. Narko Göçmen Eğitiminden Kesit

3.4.5. NARKO KAAN Projesi

Özel Güvenlik Denetleme Başkanlığı ve Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı koordinesinde ülkemizde görev yapan özel güvenlik görevlilerinin uyuşturucu bağımlılığına karşı farkındalıklarının artırılması amacıyla 26 Şubat 2022 yılında Narko Kaan projesi hayata geçirilmiştir. Bu kapsamda Narko Kaan eğitim modülü hazırlanmıştır.

Modül çerçevesinde 2023 yılı içerisinde 556 faaliyette 41.357 özel güvenlik görevlisine Narko Kaan Eğitim modülü verilmiştir.

2022 yılından 2023 yılı sonuna kadar 1.295 faaliyette 218.176 özel güvenlik görevlisine ulaşılmıştır (NSB, 2024).

Resim 3.3. Narko Kaan Eğitiminden Kesit

3.4.6. Metamfetaminle Mücadele Eğitimi

Son yıllarda hem dünya hem de ülkemizde artan bir tehdit haline gelen metamfetaminle etkin mücadele etmek amacıyla İçişleri Bakanlığı'na bağlı kolluk birimlerine ve Ticaret Bakanlığı Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü personeline yönelik 'Metamfetaminle Mücadele Modülü' hazırlanmıştır. 02 Ağustos 2022 tarihinde İçişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan "Metamfetamin Eylem Planı" ile birlikte eğitim faaliyetlerine başlanmıştır.

Modül çerçevesinde 2023 yılı içerisinde 1.034 faaliyet kapsamında 76.794 kolluk personeline "Metamfetaminle Mücadele Eğitimi" verilmiştir.

2022 yılından 2023 yılı sonuna kadar 2.016 faaliyette 109.343 kolluk personeline ulaşılmıştır (NSB, 2024).

Resim 3.4. Metamfetaminle Mücadele Eğitiminden Kesit

3.4.7. METFOTOBLOK Projesi

Narkolog verilerine göre metamfetamin maddesini kullandığını beyan eden şahısların meslek gruplarına bakıldığında işçi, tamirci vb. beden gücü gerektiren mesleklerde çalışan şahısların yoğunlukta olduğu görülmüştür. Bu bilgiler ışığında özellikle sanayi bölgelerinde tamirci, fabrika işçisi gibi mesleklerde çalışan şahıslara metamfetamin maddesinin zararlarını, iş yerlerinde anlatarak vücuda verdiği zararların görsellerini göstermek için 7 adet 50*35 ebatlarında fotoblok hazırlanmıştır.

Uyuşturucu maddelerin zararları hakkında sanayi alanında çalışan kişileri bilgilendirmek amacıyla 17 Nisan 2023 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanan Metfotoblok Projesi kapsamında 2023 yılı içerisinde 2.496 faaliyet ile 40.407 sanayi çalışanına ulaşılmış ve fotoblok kartları kullanılarak metamfetamin maddesinin zararları anlatılmıştır.

Resim 3.5. Met Fotoblok Eğitiminden Kesit

3.4.8. NARKONOKTA Projesi

NSB tarafından 2017 yılında Şanlıurfa İl Emniyet Müdürlüğüne uygulanan model örnek alınarak;

- Vatandaşlarımızın uyuşturucu ile mücadelede duyarlılıklarını artırarak satıcı ve kullanıcıların belirlenmesi ve suç işlenen yerlerin tespitini sağlamak,
- Uyuşturucu ile mücadele çalışmalarının emniyet birimlerince nasıl yapıldığını anlatmak,
- Uyuşturucu maddeler hakkında aileleri bilgilendirmek amaçlarıyla 1 Haziran 2017 tarihinden itibaren uygulanmaya başlamıştır.

NARKONOKTA Projesi çerçevesinde 2023 yılı içerisinde 3.687.223 kişiye ulaşılmış ve 1.880.390 materyal dağıtılarak bilgilendirme yapılmıştır.

2017 yılından 2023 yılı sonuna kadar 7.213.005 kişiye ulaşılarak 4.535.230 materyal dağıtılarak bilgilendirme yapılmıştır (NSB, 2024).

3.4.9. NARKOTİR (Hedef Olma Hedefsiz Kalma) Projesi

Kalkınma Bakanlığı ve İstanbul Kalkınma Ajansı'nın desteğiyle hayata geçirilen proje kapsamında hazırlanan ve alanında dünyada bir ilk olma özelliği taşıyan NARKOTİK EĞİTİM TIRI ile 2015 yılında İstanbul ilinde faaliyetlere başlanmıştır

Resim 3.6. Narkotir faaliyetinden kesit

Ayrıca, İstanbul Emniyet Müdürlüğüne ek olarak, Konya Emniyet Müdürlüğüne de ikinci NARKOTIR'ın dizayn ve yapımı tamamlanarak 31 Aralık 2020 tarihinde faaliyetlere başlanmıştır.

Resim 3.7. Narkotir faaliyetinden kesit

NARKOTIR'larda 54 farklı konuda hazırlanan özel animasyonlarla 9. sınıf ve üstü katılımcılara madde kullanımının zararları konusunda farkındalık kazandırılmaktadır.

2023 yılı içerisinde NARKOTIR'larca 150.790 kişiye ulaşılmıştır.

2015-2023 döneminde NARKOTIR'larca 736.802 kişiye ulaşılmıştır (NSB, 2024).

3.4.10. NARKOKAMPÜS

Üniversite öğrencilerine yönelik yürütülen NARKOGENÇLİK Projesinin daha etkin hale getirilmesi amacıyla revize edilerek YÖK ile iş birliği içerisinde NARKOKAMPÜS adı ile yeni bir projenin hayata geçirilmesi ve İçişleri Bakanlığı ile YÖK arasında protokol imzalanması planlanmaktadır.

Proje kapsamında;

- İçişleri Bakanlığı ve YÖK görevlileri ile değerlendirme kurulu oluşturulması,
- Üniversite görevlileri ile narkotik il birimleri arasında irtibat kişilerinin belirlenmesi,

- Bağımlılıkla mücadele dokümanlarının; TUBİM Bilim Kurulu'nun, üniversitelerde görevli akademisyenlerin, öğrenci kulüplerinin ve narkotik birimlerimizin katkılarıyla hazırlanması,
- Faaliyetlerin her aşamasında öğrenci kulüplerinin ve gençlik merkezlerinin desteğiyle öğrencilerin etkin katılımının sağlanması,
- Sosyal medya platformları ve kurulacak internet siteleri ile etkili iletişim ağı oluşturulması,
- Öğrencilerin etkin katılımı ile bilimsel çalışmaların yürütülmesi,
- Üniversitelerde bağımlılıkla mücadele kulüplerinin kurulmasının teşvik edilmesi,
- Üniversitelerde Bağımlılıkla Mücadele Dersleri'nin seçmeli ders olarak müfredata eklenmesi,
- Faaliyetlerin her aşamasında hedef kitleye yönelik ön test/ son test uygulanarak etkinliğin etki analizlerinin yapılması,

Yapılan analiz sonuçlarının online/çevrim içi olarak raporlanması **hedeflenmektedir.**

3.4.11. NARKO 191 Projesi

Madde bağlantılı ölüm vakalarının önlenmesinde uyuşturucu ile mücadelede karşılaşılan sorunların çözümü için alınacak tedbirler kadar toplumsal bilincin oluşturulması ve farkındalığın artırılması da büyük önem taşımaktadır.

NARKO 191 projesi kapsamında, EGM Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı tarafından yürütülen 2019 yılından günümüze kadar yayımlanan NARKOLOG projesi verilerine göre, Metamfetamin maddesi kullandığını beyan eden şüphelilerin meslek gruplarına bakıldığında işçi, oto tamircisi, inşaatçı, fabrika işçisi, hurdacı vb. mesleklerin ön plana çıktığı görülmüştür.

Bu kapsamda, Metamfetamin ve Sentetik Kannabinoid (Bonzai) maddelerinin kullanımının yol açtığı zarar ve ölümlere ilişkin hedef kitleleri bilgilendirmek ve farkındalık oluşturmak amaçlarıyla

7 çeşit, 40.200 adet afiş, 12 çeşit 28.200 çıkartma hazırlanmış, başta organize sanayi bölgeleri olmak üzere yukarıda belirtilen meslek grupları tarafından icra edilen alanlarda kullanılmak üzere dağıtımı yapılmıştır.

3.4.12. NARKOYARIŞMA / Uyuşturucu Madde Kullanımını Önleme Afiş Yarışması

Uyuşturucu madde bağımlılığının sağlığa, insan ilişkilerine ve topluma verdiği olumsuz etkileri ortaya koymak, toplumumuzun uyuşturucu ile mücadele sürecine katılması ve uyuşturucu maddelerin zararlarının bizzat toplum içerisinde çıkan eserlerle anlatılması amacıyla 2017 yılından günümüze NSB tarafından Afiş, Slogan, Kısa Film, Öykü, Rap, Narko Proje gibi NARKOYARIŞMA'lar düzenlenmektedir.

Bu yarışmalara toplam 5.264 katılımcı 7.603 eser ile katılım sağlamıştır. Başarılı projeler ödüllendirilmiştir.

3.5. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI VE YEŞİLAY

3.5.1. Türkiye Bağımlılıkla Mücadele (TBM) Eğitim Programı

Küresel düzeyde olduğu gibi ülkemizde de özellikle sigara, alkol, uyuşturucu madde deneme ve kullanımının genç yaşta çocuklar arasında her geçen gün biraz daha artması ve önleyici tedbirler alma ihtiyacından yola çıkarak tütün, alkol, madde ve teknoloji bağımlılığı konularında öğrenciler başta olmak üzere toplumun tüm kesimlerinde

konuyla ilgili farkındalığın artırılması amacıyla kapsamlı bir eğitim programı geliştirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

2014 yılında Yeşilay tarafından geliştirilen TBM Eğitim Programı teknoloji, tütün, alkol ve madde bağımlılığı ile sağlıklı yaşam modüllerinden oluşan, başta çocuklar ve gençler olmak üzere toplumun tamamını bu konularda bilgilendirmeyi ve farkındalıklarını artırmayı amaçlayan birincil önleme programıdır. Aynı zamanda Türkiye'nin en yaygın ve kapsamlı bağımlılık önleme programı olan TBM, bağımlılık alanında uzman akademisyen, hekim, psikolog, okul psikolojik danışmanı gibi alan uzmanları ve öğretmenler tarafından uygulanmaktadır.

Türkiye Uyuşturucuyla Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planlarında da yer alan akredite bir eğitim programı olan TBM, Dünya Sağlık Örgütü, UNODC ve EMCDDA gibi uluslararası kuruluşlar tarafından beğeni ile karşılanmakta ve birçok platformda "iyi uygulama örneği" olarak sunulmaktadır.

Yeşilay, TBM'nin sahip olduğu eğitim seferberliği ruhu ile ülke genelinde bağımlılıklara karşı tek yürek olup tek sesle mücadele etmeyi ve ilgili tüm kurum ve kuruluşların takdirini kazanmayı başarmıştır. Kanıta dayalı bilimsel içeriklerden oluşan TBM, Millî Eğitim Bakanlığı müfredatı içerisine alınmış ve Uyuşturucuyla Mücadele Üst Kurulu tarafından akredite edilmiştir. TBM kapsamında, programın etkililiğinin ölçülmesine yönelik ön test, son test uygulamaları ile etkililik analizleri de yer almaktadır.

Ayrıca 2023 yılı içerisinde programa işitme ve görme engelli yararlanıcılar tarafından engelsiz erişimin sağlanması amacıyla TBM içeriklerinin açık kaynak olarak sunulduğu www.tbm.org.tr internet sitesinin dijital erişilebilirliğinin sağlanması ve tüm eğitim materyallerinin sesli betimleme, Türk işaret dili çevirisi ve altyazılı olarak düzenlenerek hizmete sunulması, okul temelli uygulamalarda öğrenciler tarafından daha etkin kullanılması sağlanmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) ile Yeşilay Cemiyeti arasında 2014 yılında imzalanan protokol gereği uygulanan TBM, Türkiye genelinde milyonlarca öğrenciye ulaşan ve onları zararlı alışkanlıklar konusunda bilinçlendiren bir programa dönüşmüştür.

Program MEB'ten sonra birçok bakanlık ve kurumla yapılan protokoller doğrultusunda yaygınlaştırılmıştır. Bu programın yaygınlaşma stratejisi öncelikle formatörlerin eğitilmesi daha sonra bu formatörlerin uygulayıcıları yetiştirmesi ve en sonunda formatör ve uygulayıcıların öğrenci ve velilere bu içerikleri aktarması şeklinde olmuştur. Bunun dışında sahadan gelen eğitim talepleri www.tbm.org.tr üzerinden alınmakta ve potansiyeline göre Yeşilay Eğitim Müdürlüğü ya da Şubeleri aracılığıyla eğitmenler bu farkındalık eğitimlerine yönlendirilmektedir.

TBM eğitim programının içeriği Yeşilay Bilim Kurulu ve alanında uzman kişilerce, MEB'in öğretim kademelerine göre kazanımları dikkate alınarak hazırlanmıştır. TBM'de bir bireyin bağımlılığa karşı farkındalık kazanması amacıyla 200 kazanım çerçevesinde 34 modülün her biri için yaş gruplarına özel kitap, broşür, afiş ve video içerikleri hazırlanmış, aynı zamanda anaokulu düzeyinden yetişkin düzeyine kadar her bir modül için ölçme-değerlendirme araçlarıyla beraber programın etkililiği analiz edilmiştir.

Yeşilay tarafından 2020 yılında gerçekleştirilen ihtiyaç analizi çalışmaları ve sahadan alınan geri bildirimler neticesinde; TBM kapsamında üretilen ve eğitim faaliyetlerinde aktif olarak kullanılmakta olan eğitim içeriklerinin bağımlılık alanındaki güncel bilgi ve gelişmeler ışığında iyileştirilmesi ve geliştirilmesi ihtiyacı tespit edilmiş ve bu amaçla TBM'nin yeniden değerlendirilmesi ve geliştirilmesi süreci başlatılmıştır. Süreç kapsamında, bugüne kadar Yeşilay tarafından TBM bünyesinde hazırlanan tüm eğitim içerikleri incelenmiş ve gerekli görülen kısımlarda yeniden yazım ve üretim çalışmaları yapılmıştır.

Tüm içerikleri www.tbm.org.tr sitesinde kullanıcılara açık olarak yer alan TBM'nin hazırlanan afiş ve broşürleri de site üzerinden gelen taleplere ücretsiz olarak yönlendirilmekte, bu yöntemle her yıl yaklaşık 8 milyon broşür, 50 bin afiş dağıtılmaktadır.

Bağımlılık alanında kaynak olması ve katkı sunması amacıyla tütün, alkol, madde, kumar, teknoloji bağımlılığı ve sağlıklı yaşam alanlarında kitaplar yazılmış ve yayımlanmıştır. Eğitim modülleri her kademe için yeniden tasarlanmakla birlikte öğrencilerin yaş gruplarına uygun olarak alt modüller (ortaokul 1-2 ve 3-4 vb.) oluşturulmuştur.

Kurumsal İş Birlikleri ve Yaygınlaştırma Çalışmaları

TBM'nin ulusal düzeyde yaygınlaştırılması amacıyla başta Millî Eğitim Bakanlığı olmak üzere kamu kurumları, STK'lar, özel sektör kuruluşları, üniversiteler gibi birçok kurum ve kuruluşla iş birliği protokolleri çerçevesinde ortak çalışmalar yürütülmektedir.

Bu kapsamda; Formatör Eğitimleri ile Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde toplam 867 formatör ve 34.726 uygulayıcı okul psikolojik danışmanı aracılığıyla her yıl 14 milyondan fazla öğrenci ve 3 milyondan fazla veliye ulaşılmaktadır. 2022-2023 eğitim-öğretim yılı itibarıyla MEB bünyesinde 14.300.843 öğrenci, 451.500 öğretmen ve 1.605.731 veliye farkındalık eğitimi verilmiştir.

2023 yılında Millî Eğitim Bakanlığı, STK ve farklı kamu kurum ve kuruluşlarıyla iş birliği içinde gerçekleştirilen uygulayıcı eğitimleri neticesinde toplamda 2.145 kişiye ulaşılmıştır. Uygulayıcı eğitimleri sonunda yapılan ölçme-değerlendirmeye göre eğitime katılmış olmaktan duyulan memnuniyet oranı ortalama %94,75 olarak gerçekleşmiştir.

Kamu kurum ve kuruluşları farkındalık eğitimleri kapsamında ise; Bakanlıkların İl ve İlçe Müdürlükleri, çeşitli kamu kuruluşları ve STK'lardan gelen talepler doğrultusunda, farkındalık eğitimleri organize edilmiş ve kurum profesyonellerine dönük eğitimler

gerçekleştirilmiştir. Farkındalık eğitimleriyle toplamda 39.016 yetişkin profesyonele ulaşılmıştır. Yeşilay Eğitim Yönetimi Müdürlüğü tarafından Türkiye'nin muhtelif bölgelerinden gelen eğitim talepleri organize edilmeye devam edilmektedir.

Yeşilay tarafından önleme faaliyetleri kapsamında çalışanlarına bağımlılıklar konusunda farkındalık kazandırmak isteyen kurumsal firmalarla iş birliği yapılarak eğitimler gerçekleştirilmektedir. Bu iş birlikleri 2023 yılında da devam etmiş, çevrim içi ve yüz yüze olarak 8.750 kurum çalışanına ulaşılmıştır.

Tablo 3.2. Türkiye Bağımlılıkla Mücadele (TBM) Eğitim Modülü (MEB & YEŞİLAY, 2024)

MODÜLLER	Yeşilay Bilim Kurulu danışmanlığında alan uzmanları tarafından hazırlanmıştır.									
	Anaokulu	İlkokul		Ortaokul		Lise		Yetişkin		
		1-2	3-4	1-2	3-4	1-2	3-4			
✓ Sağlıklı Yaşam	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
✓ Teknoloji Bağımlılığı	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
✓ Tütün Bağımlılığı		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
✓ Kumar Bağımlılığı				✓	✓	✓	✓	✓		
✓ Alkol Bağımlılığı						✓	✓	✓		
✓ Madde Bağımlılığı						✓	✓	✓		

ARAÇLAR

Kitaplar, Kılavuzlar, Broşürler, Sunumlar, Afişler, Ek Materyaller

Uzaktan Eğitim Sistemi, Eğitim Portalı (tbm.org.tr), Videolar

TBM Süreçlerinde E-Öğrenme Yaklaşımları

Uzaktan eğitim platformu ile TBM Eğitim Programı çerçevesinde çevrim içi eğitimlerin yanı sıra çevrim dışı eğitimler bilgisayar ya da mobil cihazlarla zaman ve ortamdaki bağımsız erişilebilen %100 bulut teknolojisine sahip güçlü bir eğitim yönetim sistemidir. Zaman ve ortamdaki bağımsız olması, coğrafi ve bölgesel engelleri ortadan kaldırarak daha geniş kitlelere erişim imkânı sağlamasının yanında tüm dünyada yayılan ve etkisini gösteren COVID-19 salgını ile birlikte bağımlılık alanında daha fazla farkındalık sağlanması hedeflenerek TBM programının uzaktan eğitim ile desteklenmesinin önemi bir kez daha anlaşılmıştır.

Uzaktan eğitim platformunda tütün, alkol, madde, kumar ve teknoloji bağımlılığı ile sağlıklı yaşam alanlarında e-çerik sunulmaktadır. Türkiye'nin dijital eğitim platformu EBA (Eğitim Bilişim Ağı) ile tekil giriş entegrasyonu sayesinde öğrenciler

ve öğretmenler hesap bilgileri ile kolay erişim sağlayabilmektedir.

2014 yılında tasarlanan TBM Eğitim Programı kapsamında tüm modüllerde düzenlenen e-egitimler; gelişen teknolojilerin eğitime katkısı, uzaktan eğitimin gelişmesi, kullanıcı deneyimleriyle eğitim teknolojileri alanında yeni trendler çerçevesinde zaman içerisinde alan uzmanları ve pedagoğlarla birlikte geliştirilmiştir.

COVID-19 pandemi koşullarında TBM'nin sağlıklı yaşam, tütün, alkol, madde ve teknoloji bağımlılığı alanlarında pedagojik yaklaşımla ve yaş grupları özelinde hazırlanmış eğitim modülleri, 2021 yılında güncellenen uzaktan eğitim platformu olan "uzaktanegitim.yesilay.org.tr" kapsamında çevrim içi eğitimlerle desteklenmiştir. TBM kapsamında bağımlılıklarla mücadelede farkındalık oluşturmak için uzaktan eğitim platformuna dahil olan kurumsal işbirlikleri oluşturulmuştur. TBM kapsamında eş zamanlı eğitimlerin yanı sıra eş zamansız (asenron) uzaktan eğitimlerle 2023 yılında 84.447 kayıtlı kişi olmak üzere 23.680 kişi eğitim tamamlayarak çevrim içi eğitimlerde toplam 38.996 saat geçirmiştir. Bu eğitimlerin sonunda %92 oranında eğitim memnuniyeti sağlanmıştır (MEB & YEŞİLAY, 2024).⁸

3.5.2. Okulda Bağımlılığa Müdahale (OBM) Programı

Bağımlılık zararlı madde kullanımının devam etmesiyle gelişen bir süreçtir. Kişi bağımlı oluncaya kadar önce sigara, alkol veya maddeyi dener, daha sonra bunları daha sık ve riskli bir şekilde kullanmaya başlar ve sonrasında bağımlı olur. Dolayısıyla bağımlı olmadan önce kişi için bir 'kullanıcı olma' ve/veya 'alışma' süreci vardır. OBM Programı, çocuğu ve ergeni henüz "deneme" ya da "kullanma" düzeyindeyken zararlı maddeden vazgeçirmeye yönelik MEB ve Türkiye Yeşilay Cemiyeti iş birliğiyle geliştirilmiş önleyici müdahaleler bütünüdür. Dünyada bağımlılığa karşı en etkili müdahale yöntemlerinden biri olan kısa müdahale programının okula adapte edilmesi ile oluşturulmuştur. OBM Programı ile pek çok

⁸ TBM eğitim modüllerine ulaşmak için; www.tbm.org.tr adresi ziyaret edilebilir.

zararlı davranışın bağımlılığa dönüşmeden okul temelli önlenmesi ve öğrencilerin eğitim sistemi dışına itilmeden kazanılması amaçlanmaktadır. Bu yönüyle Türkiye'nin bağımlılığa okulda müdahale eden ilk ve tek müdahale programı olma özelliği taşımaktadır.

OBM kapsamında okul rehberlik ve psikolojik danışmanları, müdahale alanında teknik ve mesleki yetkinliklerini artırıcı eğitimlere katılarak; "OBM Uygulayıcısı" olmakta; risk grubundaki öğrencilere önleyici müdahalede bulunulmaktadır. 2019 yılından bu yana uygulanan program kapsamında 81 ilde ortaokul, lise ve Rehberlik Araştırma Merkezlerinde (RAM) çalışmakta olan psikolojik danışmanlardan, 156 formatör (eğitici eğitmeni) ve 4.376 uygulayıcı yetiştirilmiştir. OBM Uygulayıcılarının müdahaleleri sayesinde risk altındaki öğrencilerin sigara, alkol, madde ve riskli internet kullanımı gibi zararlı alışkanlık ve davranışları bağımlılığa dönüşmeden önlenmekte ve bağımlılık gibi tedavisi oldukça güç, maliyetli ve tekrarlama oranı yüksek bir hastalığın oluşumu durdurulmakta ve ikincil önleme çalışmaları sistematik şekilde yürütülmektedir.

Bu kapsamda sahadaki uygulayıcıların okullarındaki riskli öğrencileri tespit ederek gönüllülük esasına dayalı olarak kayıt altına alması ve görüşmeler yaparak veri girişlerini gerçekleştirmesi amacıyla OBMSoft adı altında özel bir yazılım hazırlanmıştır. Yazılım aracılığıyla okul rehberlik ve psikolojik danışmanı riskli öğrenciyi tespit ederek, öğrenciyle yaptığı ilk görüşme sonrasında sisteme kaydettiği veriler uyarınca yazılım tarafından oluşturulan risk ve ihtiyaçlar raporu ile öğrencinin durumunu değerlendirmekte ve devam eden izleme görüşmeleri ile süreci takip etmektedir.

Uygulama programının başlangıcından 2023 yılı sonuna kadar sisteme kayıtlı 2.665 öğrenci bulunurken öğrencilerle yapılan toplam görüşme sayısı 5.546'ya ulaşmıştır. Ayrıca öğrencilerle ilgili riskler değerlendirilerek belirlenen müdahale planı çerçevesinde, ailelerle toplamda 873 görüşme gerçekleştirilmiştir. 2023 yılı sonuna kadar

yürütülen çalışmalarda, sigara, alkol ve maddeyi bırakan öğrencilerin sayısı 298 olarak kayıtlara geçmiş, kullandığı bağımlılık yapıcı maddeleri henüz bırakmamış olan öğrencilerle müdahale görüşmeleri devam etmekte ve gerekli görülmesi halinde öğrenciler, en yakın sağlık kuruluşu ya da YEDAM'a sevk edilmektedir (MEB & YEŞİLAY, 2024).

3.5.3. YEŞİLAY Yaşam Becerileri Eğitim (YYBE) Programı

"Yeşilay Yaşam Becerileri Eğitim Programı" (YYBE); öğrencilerin bağımlılık riskinden uzak bir yaşam sürmesini, olumlu davranış değişiklikleri ve alışkanlıklar kazanmasını, kendini riskli ortam ve durumlardan korumasını sağlayacak etkinliklerden oluşan okul temelli, koruyucu ve güçlendirici bir eğitim programıdır. Bu kapsamda YYBE, birincil önleme yaklaşımıyla Türkiye'de bu ölçekte hazırlanan ilk programdır. Programın diğer önleme programlarından en önemli farkı sadece riskli öğrenciyi değil, sağlıklı öğrenciyi de odağına alıp risklere karşı güçlendirmeye çalışmasıdır.

Yapılan araştırmalar gelişim özellikleri açısından bağımlılıklarla ilgili en riskli grubun ergenlik dönemi olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda, ergenlik döneminde bulunan bireylerin bağımlılığa karşı dirençli olmalarını sağlamak için YYBE Programı geliştirilirken, DSÖ, UNICEF, Botvin'in Yaşam Becerileri programlarında yer alan beceriler incelenmiş; uzmanlar, aileler ve gençlerin görüşleri alınarak uzman bir ekip tarafından eğitim programı hazırlanmıştır. Ayrıca, YYBE programı geliştirilirken, Uluslararası Gençlik Kuruluşu'nun (International Youth Foundation) Mükemmellik Standartları benimsenmiş, tüm 7. sınıf programı ve takviye ediciler bu standartlar gözetilerek oluşturulmuştur.

Program sağlıklı yaşam, sağlıklı birey, sağlıklı toplum perspektifiyle öğrencinin çok yönlü gelişimini sağlamayı hedeflemektedir. Programın hedef kitlesi sigara, alkol ya da diğer maddeleri denememiş veya denemiş ancak kullanıcı olmayan 7. sınıf öğrencileridir. Ayrıca 8.sınıf öğrencileri için takviye etkinlikleri geliştirilmiştir.

YYBE'nin eğitim öğretim yaklaşımı, yaparak/yaşayarak öğrenmeye ve problem çözmeye dayanmaktadır. Böylece öğrencilere stresle başa çıkma, olumsuz duygularla baş etme, kendini yönetme, etkili iletişim, eleştirel düşünme, karar verme, reddetme becerileri gibi pek çok beceri kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Programın geliştirmeyi hedeflediği yaşam becerileri,

- Olumsuz Duygularla Başetme,
- Öz Farkındalık ve Beden İmajı,
- Akran İlişkileri,

olmak üzere 3 ana başlıkta sınıflandırılmaktadır.

Programın pilot uygulaması ve geçerlilik güvenilirlik çalışmaları 2019-2020 eğitim-öğretim yılında İstanbul Bahçelievler'de 4 okulda 147 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda temelde yaşam becerileri olmak üzere öğrencilerin sigara, alkol ve uyuşturucu maddeleri reddetme becerilerini, madde bağımlılığından korunmada öz yeterliklerini ve bağımlılık yapan maddelere karşı tutumlarını geliştirmedeki etkisi etkililik analizi ile test edilmiştir. Yapılan nicel çalışma sonucu, YYBE'nin yaşam becerilerini geliştirmede ve öğrencilerin sigarayı reddetme becerilerini geliştirmede etkili olduğu görülmüştür.

2021 yılından bu yana Millî Eğitim Bakanlığı ve Yeşilay arasında imzalanan protokol kapsamında program 81 ilde uygulanmaktadır. 2021 ve 2023 yıllarında MEB ve Yeşilay iş birliğinde gerçekleştirilen YYBE formatör eğitimleriyle sahada programı uygulayan formatör sayısı 262'ye ulaşmıştır. 2022-2023 eğitim-öğretim yılında 7.sınıfta okuyan 120.118 öğrenci programı tamamlamıştır.

Programın yaygınlaşma planı kapsamında formatör eğitimleri devam etmektedir. 2024 yılı itibarıyla uygulayıcı eğitimleri gerçekleştirilecektir (MEB & YEŞİLAY, 2024).

3.5.4. Münazara Projesi

2023 yılında da bağımlılıklarda en riskli grup olan liseli gençleri bağımlılıklardan korumak ve onlara olumlu alternatif alışkanlıklar kazandırmak amacıyla Yeşilay Liseler Arası Münazara Turnuvası gerçekleştirilmiştir. 10.000'i aşkın öğrencinin katılım gösterdiği turnuva, lise öğrencileri ve öğretmenleri tarafından oldukça ilgi görmüş, 2024 yılında da tekrarlanması için Millî Eğitim Bakanlığı iş birliğinde çalışmalar başlatılmış ve bölge şampiyonalarının gerçekleştirilme aşamasına gelinmiştir. Ülke çapında toplamda 5000 takımın turnuvaya katılması öngörülmekte ve Türkiye finali planlanmaktadır. (MEB & YEŞİLAY, 2024).

3.6. SAĞLIK BAKANLIĞI

Uyuşturucu ile Mücadelede İletişim Çalışmaları

Tütün, uyuşturucu, alkol ve davranışsal bağımlılıklar kapsamında yerel ve ulusal düzeyde yürütülen çalışmaların değerlendirilmesi, ilçe, il ve ülke genelinde bağımlılıkla mücadele çalışmalarındaki sorunlar ve bunlara yönelik çözüm önerilerinin değerlendirilmesi, 2023 yılından sonraki dönem için hazırlanacak yeni eylem planları ve müdahale programında yer alacak faaliyetlerin temelini oluşturacak çıktıların elde edilmesi, yerel düzeyde yürütülen ve ülke geneline yaygınlaştırılması fayda sağlayacak iyi uygulama örneklerinin tespit edilmesi amacıyla toplumun tüm temsilcilerinden katılımcıların, bağımlılıkla mücadele çalışmalarına ilişkin görüş ve önerilerinin alındığı "Ben Olsaydım" projesi başlatılmıştır.

Bu kapsamda 16 Mart-30 Nisan 2022 tarihleri arasında 81 ilde ve 906 ilçede bağımlılıkla mücadelede "Ben Olsaydım" temasıyla bağımlılık ile mücadele çalışmaları yapılarak 40.390 kişiye ulaşılmış ve proje sonlandırılmıştır.

Bağımlılık ile mücadele kapsamında yürütülen çalışmaların değerlendirilmesi, iller arası bilgi paylaşımının sağlanması ve merkezdeki çalışmaların yerele yaygınlaştırılması amacıyla;

1. turu 10-11 Ekim 2023, 2. turu 12-13 Ekim 2023 ve 3. turu ise 17-18 Ekim 2023 tarihlerinde Ankara ilinde olmak üzere 24 ilin “Değerlendirme Toplantıları” gerçekleştirilmiştir. Toplantılara illerin bağımlılıkla mücadele çalışmalarından sorumlu vali yardımcıları, il sağlık müdürleri ve halk sağlığı hizmetleri başkanı/başkan yardımcıları katılım sağlamıştır.

2024-2028 Bağımlılıkla Mücadele Eylem Planlarının hazırlık çalışmalarına yönelik üniversitemiz bünyesinde konuyla ilgili çalışan akademisyenlerin akademik olarak katkılarını alarak dünya uygulamalarından elde ettikleri örnekleri de eylem planına yansıtılmaları amacıyla “Bağımlılık ile Mücadele Çalıştayı” 23-24 Ekim 2023 1.tur, 26-27 Ekim 2023 tarihlerinde 2.tur şeklinde gerçekleştirilmiştir. Çalıştaylara 62 üniversiteden 126 akademisyen katılmıştır. Çalıştaylarda 5 farklı çalışma grubunun bağımlılık konusundaki önerilerinin yer aldığı çalışma gruplarının sunumları konsolide edilerek raporlanmıştır. (Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2024)

3.7. DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

Toplumun din konusunda aydınlatmakla görevli olan Diyanet İşleri Başkanlığı, 2023 yılında bağımlılıkla mücadele hizmetlerini 81 ilde bir erkek bir kadın olmak üzere 162 il koordinatörü ve 1.089 ilçe koordinatörü olmak üzere toplam 1.251 koordinatör rehberliğinde devam ettirmiştir. Bağımlılıkla mücadele koordinatörleri ve AMATEM’lerde görevlendirilen personel Diyanet İşleri Başkanlığınca belirlenen faaliyetleri

gerçekleştirmek, illerde valilik koordinasyon toplantılarına katılarak alınan kararlar doğrultusunda çalışmalar yapmak, bölgelerinde bağımlılıkla mücadele konusunda farkındalık toplantıları yaparak bilinçlendirme faaliyetlerinde bulunmak, bağımlı kişileri ilgili sağlık kuruluşlarına yönlendirmek ile görevlidir. Tedavi sonrasında ise muhatapların sosyal uyum programlarına destek olmak, yeniden bağımlılığa dönmemesi için rehabilitasyon çalışmaları yapmaktadır. Modül olarak TBM programı esas alınmakta, bağımlılık türlerinin tümünü içine alacak şekilde bağımlılığın dini boyutuna da değinilerek muhatap kitleye yönelik farkındalık ve bilgilendirme faaliyetleri gerçekleştirilmektedir.

Bu kapsamda:

- 2023 yılı içerisinde özel irşat programları, konferans, seminer, panel vb. 15.226 program gerçekleştirilmiş ve 294.145 kişiye ulaşılmıştır. Bağımlılıkla mücadele kapsamında 10.995 vaaz ve 2 hutbe ile ortalama 20-25 milyon vatandaşımıza ulaşıldığı değerlendirilmektedir.
- 13.01.2023 tarihinde bağımlılıkla mücadele il koordinatörlerine yönelik “Maneviyat İçerikli Psikolojik Danışma ve Rehberlik” konulu çevrim içi söyleşi gerçekleştirilmiştir.
- 21.06.2023 tarihinde Din Hizmetlerinden sorumlu il müftü yardımcısı ve bağımlılıkla mücadele il koordinatörlerine “Bağımlılıkla Mücadeleye” yönelik toplantı gerçekleştirilmiştir.
- 13.12.2023 tarihinde bağımlılıkla mücadele il koordinatörlerine yönelik “Merhamet Yorgunluğu ve Korunma Yolları” konulu çevrim içi söyleşi gerçekleştirilmiştir.
- 19.12.2023 tarihinde “Bağımlılıkları Anlamak” ve “Bağımlı Bireye Yaklaşım” konulu konferanslar gerçekleştirilmiştir.
- Ülke genelindeki yaz Kur’an kurslarına katılım sağlayan yaklaşık 425.922 öğrenciye teknoloji bağımlılığı ve tütün bağımlılığı başta olmak

üzere bağımlılıkla mücadele konusunda hazırlanan sunumlar yapılmıştır.

- DiyanetTV’de bağımlılıkla mücadele hizmetleri kapsamında 5 program yayınlanmıştır.

Personelin bağımlılıkla mücadelede karşılaştıkları hatıralar, kitap haline getirilerek basımı yapılmıştır. (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2024).

Tablo 3.3. Diyanet İşleri Başkanlığı Tarafından 2023 Yılı Faliyet ve Katılan Kişi Dağılımı

Faaliyet Türü	Faaliyet Sayısı	Katılımcı Sayısı
Vaaz	10.995	Yaklaşık 25.000.000
Hutbe	2	Yaklaşık 25.000.000
Seminer/Çalıştay Konferans/ Panel vb	11.226	294.145
Cezaevi ve Denetimli Serbestlik Dersleri	806	8.563

3.8. RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU (RTÜK)

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun ile radyo ve televizyon yayınlarının düzenlenmesi ve denetlenmesi görevi Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna verilmiştir. RTÜK, 6112 sayılı Kanunun 6’ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Yayın hizmeti içeriğine ve yayınlanmasına önceden müdahale edilemez ve

yayınların içeriği önceden denetlenemez." hükmü uyarınca yayın kuruluşlarının ne tür programlar yayınlayacakları konusunda, editoryal bağımsızlık kapsamında, Üst Kurulun bu konuda herhangi bir müdahalede bulunma veya programları yayından kaldırma yetkisi bulunmamaktadır. Programlar yayın sonrasında 6112 sayılı Kanun kapsamında denetime tabi tutulmaktadır.

Bağımlılık yapıcı maddeler bakımından 6112 sayılı Kanunun 8’inci maddesinin birinci fıkrasının (h) bendinde yer alan "Alkol, tütün ürünleri ve uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı madde kullanımı ile kumar oynamayı özendirici nitelikte olamaz." hükmü ve 4207 sayılı "Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun"un ilgili hükümleri çerçevesinde denetimler yürütülmektedir.

Yayınlar, Üst Kurul uzmanlarınca titizlikle takip edilmekte ve 6112 sayılı Kanun hükümlerine aykırı yayınlar için rapor düzenlenmekte, bu raporlar ve yayın kopyaları Üst Kurulca değerlendirilerek, gerektiğinde aynı Kanunun 32’nci maddesi hükümlerine göre kuruluşlara uyarı, idari para cezası, program durdurma, katalogdan çıkarma, geçici yayın durdurma ve yayın lisansı iptali cezası şeklinde müeyyideler, hukuki sürecin tamamlanması ile uygulanmaktadır.

2023 yılında yapılan çalışmalarda, 6112 sayılı Kanun’un 8’inci maddesinin birinci fıkrasının (h) bendi ihlali nedeniyle medya hizmet sağlayıcılara **on iki kez** müeyyide uygulanmıştır.

Yine 2023 yılında, haber, dizi, film ve müzik klibi gibi yapımlarda sigara görüntüsüne yer verilmesi sebebiyle 4207 sayılı "Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun" uyarınca medya hizmet sağlayıcılara **on adet para cezası** müeyyidesi uygulanmıştır.

Kamu Spotları, Öncelikli Yayınlar ve İkame Yayınlar

Kamu spotu/spot, kamu kurum ve kuruluşları ile dernek ve vakıf gibi sivil toplum kuruluşlarınınca hazırlanan veya hazırlatılan ve Üst Kurul tarafından yayınlanmasında kamu yararı olduğuna karar verilen bilgilendirici ve eğitici nitelikteki film ve sesler ile alt bantları ifade etmektedir.

Öncelikli yayın, Kanunlar çerçevesinde yayınlanması mecburi olan ve ilgili Bakanlık veya kurumun olumlu görüşü alındıktan sonra Üst Kurulca görüşülüp karara bağlanarak yayın kuruluşlarına gönderilen yayınları ifade etmektedir.

RTÜK, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının isteği üzerine kendilerince hazırlanan bilgilendirici ve eğitici kamu spotları ve öncelikli yayın niteliğindeki filmleri 6112 sayılı Kanun hükümleri doğrultusunda inceleyerek yayın ilkelerine uygun olanlar için yayınlanmasında kamu yararı bulunduğuna dair karar ihdas etmektedir.

Sorumlu kurum ve kuruluşlar tarafından uyuşturucuyla mücadele konusunda kamu spotları ve öncelikli yayınların hazırlanarak RTÜK'e gönderilmesi halinde, RTÜK tarafından yayınlanması uygun bulunan spot filmler için tavsiye kararları verilmeye devam edilmektedir.

3.9. TÜRKİYE RADYO VE TELEVİZYON KURUMU (TRT)

1983 tarih ve 2954 sayılı Türkiye Radyo Televizyon Kanununun Temel İlkeler ve Yayın Esasları ile ilgili kısmında "Toplumun beden ve ruh sağlığına zarar verecek hususlara yer vermemek" hükmü bulunmaktadır. Bu hükme uygun olarak TRT, kamu yayıncılığının gereği olarak aşağıda sayılan, Genel

Yayın Planında da yer alan hususlara uygun bir şekilde yayıncılık faaliyetlerini sürdürmektedir.

TRT radyo ve televizyon kanallarında yayınlanan belgesel, drama, eğitim, kültür, sağlık ve haber türünde 2023 yılındaki yayınlarda;

- Bağımlılık nedir?
- Bağımlılık ve bağımlılıkla mücadele,
- Bağımlılık türleri ve bağımlılıkla mücadele,
- Bağımlılık ve bu konuda aileye düşen görevler,
- Madde bağımlılığının bireysel ve toplumsal zararları,
- Uyuşturucu madde bağımlılığı nedir ve bu bağımlılıkla nasıl mücadele edilmelidir,
- Uluslararası Uyuşturucu Kullanımı ve Kaçakçılığı ile Mücadele Günü,
- Uyuşturucuyla Mücadele - UYUMA Projesi,
- Uyuşturucu ile mücadelede basının rolü ve önemi,
- Bağımlılıktan kurtulma yolları ve sosyal devlet olarak uyuşturucuyla mücadele,
- Uyuşturucu operasyonları, Mafya-uyuşturucu, terör-uyuşturucu ilişkisi,
- Uyuşturucudan korunma ve bağımlılıktan kurtulmanın yolları,
- Madde bağımlılığı, bağımlılıktan korunma ve tedaviyle ilgili konular
- Uyuşturucu, kaçakçılığı ve mücadeleye ilişkin konulara yer verilmiştir.

(TRT Genel Müdürlüğü, 2024).

3.10. YEŞİLAY

3.10.1. Kamp Faaliyetleri

Yeşilay kamp faaliyetleri kapsamında; çocuk ve gençleri bağımlılıklara karşı uyararak ve onları da bu mücadeleye dâhil etmek amacıyla kurduğu Genç Yeşilay Topluluğu, farkındalığın toplum katmanlarında yaygınlaştırılması amacıyla ilkökul, ortaokul, lise ve üniversite seviyelerine uygun olarak kamp aktiviteleri, eğitim faaliyetleri ve görünürlük çalışmaları gerçekleştirmektedir.

Bağımlılıkla mücadele ile ilgili farkındalığın artırılmasına yönelik çocuklar ve gençler arasında aktiviteler gerçekleştiren Yeşilay, en etkili dönüşleri Genç Yeşilay kamplarından almaktadır. Kamp etkinliklerini Gençlik ve Spor Bakanlığı, Türkiye İzcilik Federasyonu, Türkiye Kızılay Derneği ve Beyoğlu Belediyesi iş birliği ile gerçekleştirmektedir. Yeşilay bu etkinlikler ile mücadelesine çocukları ve gençleri de dâhil etmiş bulunmaktadır.

2023 yılı içerisinde dört ayrı kamp alanında 245 üniversite öğrencisi ile Genç Yeşilay kampları icra edilmiştir.

3.10.2. Benim Kulübüm Yeşilay Projesi

Benim Kulübüm Yeşilay Projesi Yeşilay'ın önleyici ve koruyucu hizmetleri kapsamında ilkökul ve ortaokullarda uygulanan, yapılandırılmış çeşitli etkinliklerle Yeşilay'ı tanıtan ve TBM (Türkiye Bağımlılıkla Mücadele) kazanımları temelinde öğrencilerde bilinç ve farkındalık oluşturan bir projedir. Projenin amacı öğrenciler nezdinde Yeşilay'ın tanınırlığını ve bilinirliğini arttırmak, Yeşilaycılık mesajlarını ve gönüllülüğünü yaygınlaştırmaktır. Çocukların Yeşilay sempatisi kazanmaları, kendi okullarında Yeşilay kulübü kurmaları/aktif hale getirmeleri beklenmektedir. Proje kapsamında en önemli paydaşlar; Yeşilay şubeleri, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Müdürlükleri, katılımcı okullar ve gönüllülerdir.

İçişleri Bakanlığı uygulamasının tamamlanmasıyla birlikte Benim Kulübüm Yeşilay Projesi kapsamında 2017 yılından 2023 yılı sonuna kadar toplamda 81 ilde 120 şube ve 4.200 Genç Yeşilay Gönüllüsü aracılığıyla 70 bin ilkökul ve ortaokul öğrencisine ulaşılmıştır.

Bu proje ile toplamda 5.144 gönüllü ile 10 binden fazla aktivite yapılmış ve 107.474 faydalanıcıya ulaşılmıştır.

Benim Kulübüm Yeşilay faaliyeti sırasında öğrencilerde oluşan farkındalığın sürdürülebilmesi için okullarda Benim Kulübüm Yeşilay Kulüp odaları kurulmuştur. Bu sayede her hafta Üniversite Genç Yeşilay kulüplerindeki ve şubelerdeki gönüllüler ile çalışmalar devam etmektedir. 20 farklı ilde 28 farklı okulda Benim Kulübüm Yeşilay Kulüp Odası kurulmuştur. 2023 yılında ise Yeşilay Kulüp Etkinlikleri güncel ihtiyaçlar, bilimsel bilgiler, etkin öğretim yöntemleri çerçevesinde güncellenmiş ve yeni tasarımları hazırlanmıştır

Gönüllü Gelişim Programı:

Gönüllü Gelişim Programı ile mevcut ve yeni gönüllülerin beceri ve yetkinliklerinin sürekli gelişimini sağlayarak Yeşilay'ın misyonunu daha etkin bir şekilde yerine getirilmesine katkı sağlanmaktadır.

Program kapsamında düzenlenen eğitim, söyleşi, atölyeler okullara uyarlanarak gerçekleştirilmektedir.

Savunuculuk Eğitimi, TRT iş birliğinde gerçekleştirilen J4J (Journalism for Juniors), TBM Akran Eğitimi Beden Dili ve Diksiyon Eğitimleri, Drama Eğitimleri, Sosyal Medya Eğitimi, Gönüllülük 101 Eğitimleri, Proje Döngüsü Eğitimi gibi eğitimler, kültür-sanat faaliyetleri ve spor etkinlikleri kazanım odaklı ele alınmaktadır. Bu etkinlikler, gençleri ve toplumu bağımlılığa karşı bilinçlendirmek ve desteklemek için düzenlenmektedir.

Yeşilay Elçileri Projesi

Yeşilay Elçileri Projesi, toplumumuzda kadim bir gelenek olan ahilikten gelen esnaflarımızın, bağımlılıkla mücadeleye katkılarını sağlamak ve toplumsal duyarlılığı artırmak üzere hayata

geçirilmiştir. Proje, esnaflarımızın uyuşturucu ve alkol bağımlılığı hakkında bilgi düzeylerini artırmayı ve onlar vasıtasıyla yerel alanda toplumsal farkındalığı oluşturmayı ve tehlike arz eden durumlara karşı önlem almayı amaçlamaktadır.

Bağımlı olan ya da bağımlı olma riski taşıyan gençlerin yoğun olarak bulunduğu yerlerde, ilgili meslek gruplarının sokaklardaki uyuşturucu gerçeği hakkındaki mücadele becerisi ve bilinç kazanması projenin önemli bir hedefidir. Bu çerçevede meslek (kırtasiyeler, kafe restoranlar, internet kafeler, büfeler, kiraathaneler, giyim mağazaları ve bay / bayan kuaför) gruplarına yönelik yapılacak ziyaretler kapsamında Yeşilay Elçileri olabilecek esnaf ziyaret edilerek toplumsal duyarlılığının artırılmasına katkıda bulunmaktadır.

Proje kapsamında esnafın bilgi düzeyinin artırılması amacıyla eğitimler verilmiş ve bu konuda ortak söylem geliştirmeleri sağlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 35.000'den fazla esnaf ziyaret edilmiş, 10.000'den fazla esnaf Yeşilay Elçisi olmuştur.

2023 yılında 66 şehirde 91 şubede uygulanan Yeşilay Elçileri projesinde 300'den fazla Yeşilay gönüllüsü ile 5.047 esnaf ziyaret edilmiş 1.654 esnaf Yeşilay elçisi olmuştur. (Yeşilay, 2024).

3.10.3. Akran Eğitimi Projesi

Yeşilay'ın stratejik hedefler doğrultusunda, Yeşilay kulüplerinde gönüllü olarak faaliyet gösteren öğrencilere, TBM akran eğitimi içeriklerinin eğitimi verilerek, Yeşilay'ın gönüllü yapılarında kurumsal kapasiteyi artırmak, en önemli hedef grubu olarak tanımlanan aktif nüfus içindeki gençlere, özellikle üniversite öğrencilerine ulaşmak amaçlanmaktadır.

2023 Yılı içerisinde planlanan 2 adet TBM Akran Eğitimi Uygulayıcı programı ile 300 kişi uygulayıcı olarak yetiştirilmiştir ve uygulayıcılar 60.750 akranına eğitim vermiştir. En çok akran eğitimi veren uygulayıcılara Yeşilay tarafından ödül programı düzenlenmiştir.

(Yeşilay, 2024).

3.10.4. Bağımlılıklardan Koruyan Aile Rehberi

Yeşilay tarafından 2022 yılında ailelere bağımlılıklarla ilgili farkındalık kazandırmak, bağımlılıktan koruyucu ebeveynlik becerilerini desteklemek amacıyla önleyici ve güçlendirici bir rehber olan Bağımlılıklardan Koruyan Aile Rehberi geliştirilmiştir. Uzman gelişim psikologları tarafından hazırlanan Bağımlılıklardan Koruyan Aile Rehberi, bağımlılıklarla ilgili yaş gruplarına özel bilgileri, önerileri ve uygulamaları içermektedir. Ayrıca rehber, bilimsel bilgilerle birlikte Yeşilay'da çalışan ebeveynlerin görüş ve önerileriyle Yeşilay ailesinin ortak bir eseri olarak ortaya çıkmıştır. Bu görüş ve öneriler rehber içerisinde ailelere sunulmaktadır.

Bağımlılıklardan Koruyan Aile Rehberi, ailelerin sadece çeşitli önerileri okuyacakları bir kitap değil, kendilerinin ve çocuklarının ihtiyaçlarına göre edindikleri bilgileri değerlendirebilecekleri ve uygulayabilecekleri etkinlikleri içeren etkileşimli bir rehberdir. Bu amaçla rehber boyunca ailelere, çocuklarıyla yaşayabilecekleri çeşitli durumlar verilip, çözüm önerileri geliştirmeleri sağlanmaktadır. Aynı zamanda rehberde, aile içi iletişimi güçlendirmek ve çocuklarının birçok yaşam becerilerini desteklemek için gelişim dönemine uygun çeşitli aile etkinlikleri hazırlanmaktadır.

Rehberin ilk bölümünde ailelere, bağımlılık türleri, nedenleri ve çocuklardaki etkilerine dair bilgiler sunulmuştur. İkinci bölümünde, ebeveynlere kendilerini değerlendirecekleri ebeveynlik testi hazırlanmış ve bağımlılık risklerini önleyebilmeleri için önemli ebeveynlik becerileri anlatılmıştır. Üçüncü bölümden itibaren ailelerin çocuklarının yaşına ve gelişim özelliklerine göre önlemler alabilmeleri için erken çocukluk, okul dönemi ve ergenlik olarak üç bölüme ayrılmıştır. Her gelişim döneminde, yaş dönemine ait riskli özellikler ve bu risklere karşı koruyucu öneriler rehberde sunulmuştur. Ailelerin farklı bağımlılık türlerine dair önlemler alabilmeleri için her bağımlılık türüne özel yaşa uygun öneriler hazırlanmıştır. Rehberin son kısmında, ailelere çocuklarında bağımlılıklara dair

uyarı işaretlerini, belirtileri fark etmeleri ve uygun şekilde yönlendirebilmeleri için bilgi ve öneriler sunulmuştur.

Bağımlılıklardan Koruyan Aile Rehberi'nin Türkiye'de ve Dünya'da ailelere ulaşması, yaygınlaşması ve aileleri güçlendirerek sağlıklı nesiller yetişmesine katkı sağlaması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda www.tbm.org.tr üzerinden herkesin erişimine açılmıştır. Ayrıca uluslararası alanda yaygınlaşması amacıyla Arapça, Fransızca, İngilizce ve Rusça dillerine çevirileri yapılmıştır.

Ailelere bağımlılıklarla ilgili farkındalık kazandırmak, bağımlılıktan koruyucu ebeveynlik becerilerini desteklemek amacıyla Bağımlılıklardan Koruyan Aile Eğitimi içeriği 2023 yılında geliştirilmiştir. Aynı zamanda eğitime katılan ailelerin eğitimdeki kazanımları içselleştirmelerini ve öğrendikleri bilgileri hayatlarına uygulama pratiği kazanmaları amacıyla kart oyunu hazırlanmıştır. 2024 yılı itibarıyla Bağımlılıklardan Koruyan Aile Eğitimi, Yeşilay Akademisi'de Aile Eğitimleri kapsamında sahada ailelere ulaşacaktır (Yeşilay, 2024).

4

BÖLÜM

TEDAVİ, REHABİLİTASYON
VE SOSYAL UYUM

4.1. TEDAVİ

Türkiye’de uyuşturucu madde bağımlılığı tedavisine ilişkin çalışmalar Sağlık Bakanlığı tarafından “2018-2023 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı”na uyumlu olarak ilgili diğer kurum ve kuruluşlarla iş birliği içinde yürütülmektedir (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2024).

4.1.1. Uyuşturucu Tedavisinin Organizasyonu ve Sağlanması

Türkiye’de uyuşturucu bağımlılığı tedavisi gerçekleştiren kurumlar;

- Sağlık Bakanlığına bağlı devlet hastaneleri,
- Üniversitelere bağlı tıp fakültesi hastaneleri psikiyatri klinikleri,
- Bazı özel hastanelerdir.

Türkiye’de uyuşturucu madde bağımlılığı tedavisi ayaktan ve yatarak tedavi olarak sunulmaktadır.

2023 yılı sonu itibarıyla 138 uyuşturucu madde bağımlılığı tedavi merkezi bulunmaktadır. 60 merkezde hem ayaktan hem yatarak, 78 merkezde ise sadece ayaktan tedavi hizmeti yürütülmektedir. 2023 yılı sonu itibarıyla tedavi merkezlerinin toplam yatak kapasitesi 1.396’dır. 81 ilimizin 79’unda⁹ en az bir bağımlılık tedavi merkezi bulunmaktadır (Grafik 4.1).

Ancak özelleşmiş tedavi merkezi (bağımlılığa özel faaliyet izin belgesi verilmiş merkez) bulunmayan Bingöl ve Gümüşhane illerinde ise Devlet Hastaneleri bünyesinde psikiyatri kliniklerinde ayaktan tedavi hizmetleri yürütülmektedir.

Ayaktan tedavi merkezleri yaygınlaştırılırken yataklı tedavi merkezlerinin de sayı ve kapasitesinin artırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

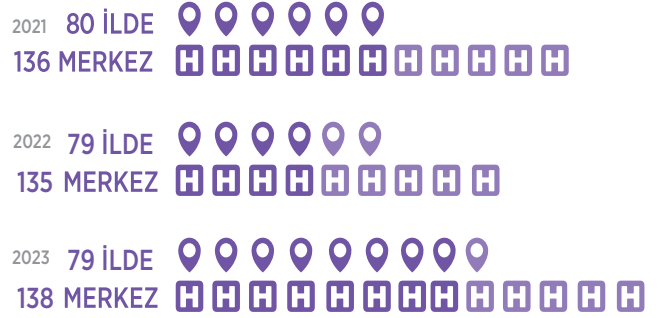
Ayrıca, ülkemizde zorunlu tedavi süreci de mümkündür. 24 Aralık 2019 tarih ve 30988 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararıyla Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun çerçevesinde; zorunlu tedavi süreçlerinin daha hızlı ve etkili olmasının sağlanması amacıyla 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 53 üncü Maddesinde yeni düzenlemeye gidilerek, 4721

sayılı Kanunun 436 ncı maddesinin birinci fıkrasının (5) numaralı bendinin ikinci cümlesi yürürlükten kaldırılmış ve fıkraya aşağıdaki bentler eklenmiştir:

Resmî sağlık kurulu raporunun alınabilmesini temin amacıyla; kişinin vücudundan kan veya benzeri biyolojik örneklerle kıl, tükürük, tırnak gibi örnekler alınabilir, kişiye gerekli tıbbi müdahaleler yapılabilir ve gerektiğinde kişi, hekim ön raporu üzerine en fazla yirmi gün süreyle sağlık kuruluşuna yerleştirilebilir.

Bu madde kapsamında alınan kararların icrası için gerektiğinde ilgili kişi hakkında zor kullanılabilir ve sağlık görevlilerinden gerekli tıbbi yardım alınabilir.

Grafik 4.1. Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezleri TEDAVİ MERKEZİ SAYILARININ YILLARA GÖRE DAĞILIMI

ve Bulunduğu İllerin Yıllara Göre Dağılımı (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2024).

4.1.2. Ayaktan Tedavi Ağı

Dünya genelinde uyuşturucu bağımlılığı tedavisinin ayaktan sürdürüldüğü programlar giderek yaygınlaşmaktadır. Ancak ülkemizde özellikle hasta yakınları arasında, bağımlılık tedavisinin sadece yatarak sürdürülebileceği yönünde güçlü bir kanı vardır. Halbuki hekimin düzenleyeceği tedavi planı doğrultusunda hastanın kendi hayatını ve çevresini düzenleyerek ayaktan bağımlılık tedavisini sürdürebilmesi de mümkündür.

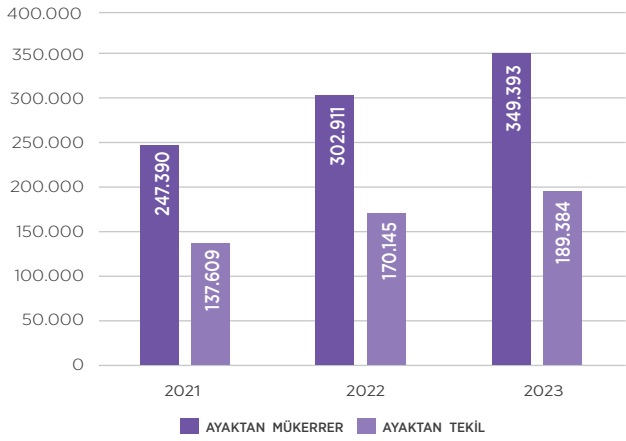
Tedavi merkezlerine bağımlılık tedavisi için başvuran hasta, hekim tarafından değerlendirilir. Yapılan değerlendirmede kullanılan uyuşturucu, kullanım şekli, hastanın tedaviye uyumu, aile ilişkileri ve sosyal yaşamı gibi tedaviyi etkileyecek faktörler göz önünde bulundurularak hastanın ayaktan ya da yatarak tedavisi konusunda karar verilir.

9 Bingöl, Gümüşhane illerinde tedavi merkezi bulunmamaktadır.

Ayaktan tedavisi başlatılan hastalara ilaç tedavisi düzenlenir, bireysel ve grup terapilerine katılmaları sağlanır, kontrol randevuları planlanır. Hem yatarak hem de ayaktan tedavileri yapılan hastaların aileleriyle de görüşmeler yapılır.

2015 Acil Eylem Planı'nın yayımlanmasından önce ülke genelinde 3 ayaktan tedavi merkezi bulunurken tedavi sistemine erişimi kolaylaştırmak için ayaktan tedavi merkezleri hızla açılmaya başlanmıştır. 2023 sonu itibarıyla ülke genelinde 78 ayaktan tedavi merkezi hizmet sunmaktadır.

Tanı kodlarına göre alkol ve nikotin kullanım bozuklukları çıkartıldığında, 2023 yılında sadece tedavi merkezlerine yapılan toplam ayaktan tedavi başvuru sayısı 349.393'tür.¹⁰ Bunların 134.390'ı denetimli serbestlik kapsamında yönlendirilmiştir.

Grafik 4.2. Ayaktan Tedavi Gören Kişilerin Yıllara Göre Dağılımı (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2024).

4.1.3. Yatarak Tedavi Ağı

Tedavi merkezlerine bağımlılık tedavisi için başvuran hastanın hekim tarafından yapılan değerlendirmesinde yatarak tedavisine karar verilen hastaların tedavisi detoksifikasyon denilen arındırma ile başlanmakta ve psikososyal müdahalelerle sürdürülmektedir. Yatarak tedavi süreci genellikle 14-21 gün sürmektedir.

Ayrıca tedavi merkezlerinde sürdürülen tıbbi tedavinin bir parçası olarak bireysel ve grup terapileri yapılmakta ve halk eğitim merkezlerinden gelen eğitmenlerin rehberliğinde iş uğraş aktiviteleri (seramik, mozaik, takı tasarımı, resim, spor, kitap okuma vb.) düzenlenmektedir.

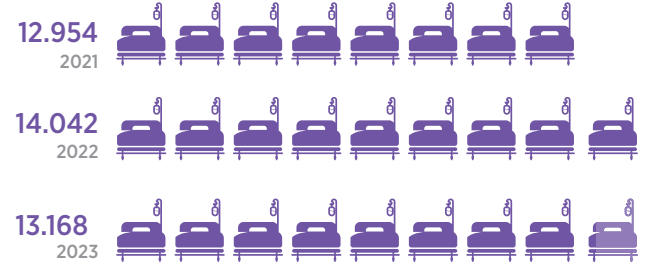
¹⁰ Verilerde mükerrer kayıtlar mevcuttur.

Ayaktan tedavi merkezleri yaygınlaştırılırken yataklı tedavi merkezlerinin de sayı ve kapasitesinin artırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. 2015 Acil Eylem Planı'nın yayımlanmasından önce ülke genelinde 33 yataklı tedavi merkezinde 712 yatak kapasitesi ile hizmet sunulurken, 2023 yılı sonu itibarıyla merkez sayısı 60'a, yatak kapasitesi ise 1.396'ya yükseltilmiştir. 2023 sonu itibarıyla ülkemizde 32 ilde yataklı tedavi merkezi bulunmaktadır.

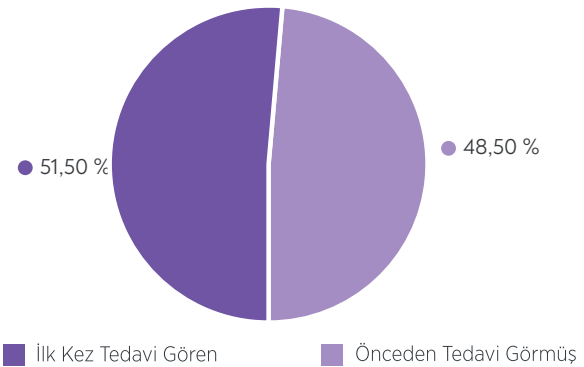
Tedavi merkezi sayısının tüm sağlık bölgelerini kapsayacak şekilde artırılması için çalışmalar sürdürülmektedir. Yeni yataklı tedavi merkezlerinin açılması yatırım planına alınmıştır.

Türkiye'de bulunan 138 tedavi merkezinin 60'ında yatarak tedavi hizmeti gerçekleştirilmektedir.

2023 yılında yataklı tedavi merkezlerine yapılan başvuru sayısı 16.291'dir.¹¹ Bu sayıdan mükerrer vakalar çıkarıldığında elde edilen toplam tekil kişi sayısı 13.168'dir.¹²

Grafik 4.3. Yatarak Tedavi Gören Tekil Kişilerin Yıllara Göre Dağılımı (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2024).

Grafik 4.4. 2023 Yılında Tedavi Merkezlerine Başvuran Hastaların Dağılımı -%- (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2024).

¹¹ Verilerde mükerrer kayıtlar mevcuttur.

¹² Bu bölümdeki analizler 13.168tekil hastanın başvurusunda doldurulan 11.022 form üzerinden yapılmıştır

2023 yılında tedaviye başvuranların %51,5'i ilk kez tedavi gördüğünü, %48,5'i ise daha önce tedavi gördüğünü belirtmiştir (Grafik 4.4).

Tablo 4.1. 2023 Yılında Madde Türlerine Göre Tedavi Merkezlerinde Tedavi Gören Hasta Sayısı¹³ (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2024).¹⁴

ICD Kodları	Ayaktan Başvuru Sayısı (ICD F10-F19 Arası)	Yatan Hasta Sayısı (ICD F10-F19 Arası)
F11 (Opioid Bağımlılığı)	107.197	3.961
F19 (Birden Fazla İlaç ve Diğer Psikoaktif Madde Bağımlılığı)	144.127	9.995
F12 (Kannabinoid Bağımlılığı)	82.910	983
F15 (Kafein ve Diğer Stimulanlar Bağımlılığı)	7.329	582
F14 (Kokain Bağımlılığı)	2.927	352
F16 (Halüsinojenler Bağımlılığı)	1.463	172
F18 (İnhalant [Uçucu ve Çözücü] Bağımlılığı)	1.465	68
F13 (Sedatif ve Hipnotik Madde Bağımlılığı)	1.975	178
Toplam	349.393	16.291

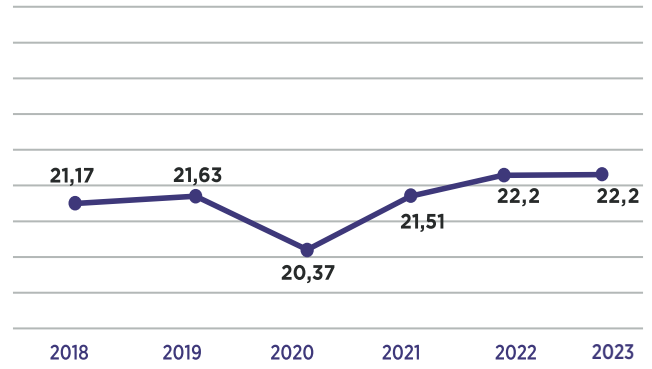

Grafik 4.5. Tedavi Gören Kişilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı -%- (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2024).

2023 yılında yatarak tedavi görenlerin cinsiyete göre dağılımları incelendiğinde, %90,3'ünün erkek, %9,7'sinin kadın olduğu anlaşılmaktadır (Grafik 4.5).

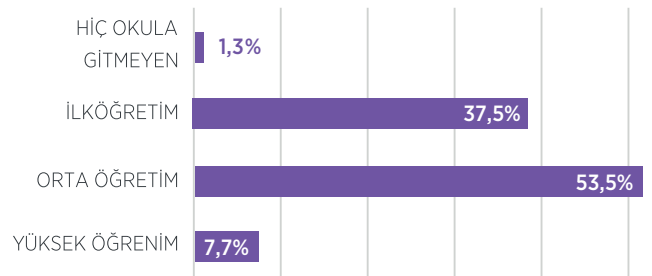
Bu veriler NSB NARKOLOG ve Türkiye'de Genel Nüfusta Tütün, Alkol ve Madde Kullanımına Yönelik Tutum ve Davranış Araştırması (GPS) çalışmalarındaki kullanıcı cinsiyet profiliyle de uyumludur.

Tedaviye başvuran hastaların yaş ortalaması 29,78 olarak ölçülmüştür. Tedavi olanların yaş grubuna göre dağılımı incelendiğinde, tedaviye başvuranların 25-34 yaş grubu arasında yoğunlaştığı ve bu yaş grubundaki hastaların toplam hastalara oranının %51,1 olduğu görülmektedir.

Grafik 4.6. Tedavi Gören Kişilerin İlk Kullanım Yaş Ortalamalarına Göre Dağılımı -%- (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2024).

2023 yılında yatarak tedavi gören hastaların maddeye ilk başlama yaşı ortalamasının 22,2 olduğu görülmüştür (Grafik 4.6).

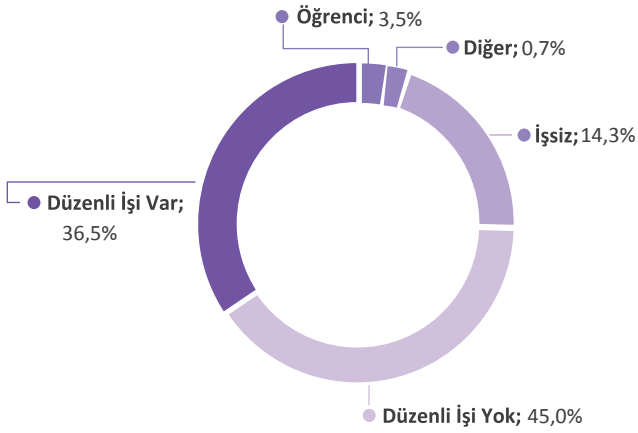
Grafik 4.7. Tedavi Gören Kişilerin Eğitim Durumlarının Dağılımı -%- (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2024).

13 Denetimli Serbestlik verileri dahildir.

14 Veriler Mükerrerdir.

2023 yılında tedavi gören hastaların tamamlanmış eğitim durumları incelendiğinde;

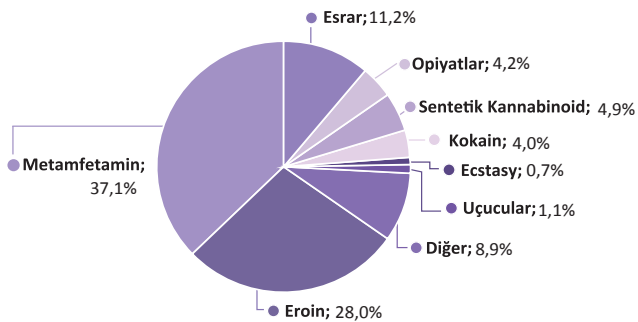
- %7,7'si yükseköğretim mezunu,
- %53,5'i ortaöğretim mezunu,
- %37,5'i ilköğretim mezunu,
- %1,3'ü ise hiç okula gitmediği görülmüştür (Grafik 4.7).

Grafik 4.8. Tedavi Gören Kişilerin Çalışma Durumlarının Dağılımı -%- (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2024).

2023 yılında tedavi gören kişiler iş durumlarına göre incelendiğinde;

- %14,3'ünün işsiz olduğu,
- %45'inin düzenli bir işinin olmadığı,
- %36,5'inin düzenli bir işi olduğu,
- %3,5'inin ise öğrenci olduğu görülmüştür (Grafik 4.8).

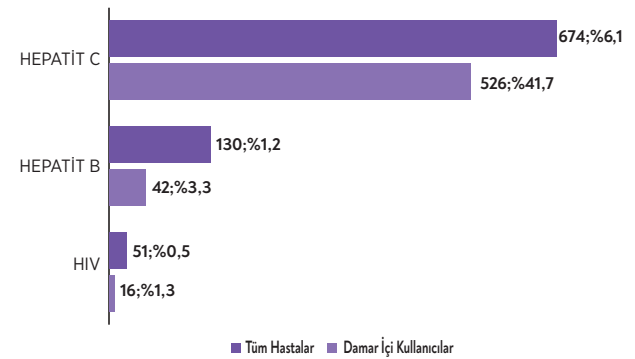

Grafik 4.9. Tedavi Gören Hastaların Tedavi Oldukları Madde Türlerine Göre Dağılımı -%- (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2024).

2023 yılında tedavi gören hastaların tedavi gördükleri madde türlerine göre dağılımları incelendiğinde;

- %28' i eroinden (2022 %37,4),
- %37,1'i metamfetaminden (2022 %37,8),
- %11,2'si esrardan (2022 %7,0),
- %4,9'u sentetik kannabinoidden (2022 %1,3),
- %4,2'si diğer opiyatlardan (2022 %7),
- %4'ü kokainden (2022 %2,9),
- %0,7'si ecstasyden (2022 %0,6),
- %1,1'i uçucu maddeden (2022 %0,7),
- %8,9'unun ise diğer maddelerden (2022 %5,4) tedavi olduğu görülmüştür (Grafik 4.9).

2023 yılında bağımlılık tedavi merkezlerinde yatarak tedavi gören damar yoluyla uyuşturucu madde kullanan hastalara HIV ve viral hepatitler için tarama testi uygulanmıştır.

Grafik 4.10. Tedavi Gören Hastalardan Damar Yoluyla Uyuşturucu Kullananlara Uygulanan Tarama Testi Sonuçlarının Dağılımı (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2024).

Yapılan tarama testi sonuçları incelendiğinde;

- Hepatit C için test edilen hastaların 674'ü (%6,1),
- Hepatit B için test edilen hastaların 130'u (%1,2),
- HIV için test edilen hastaların 51'inde (%0,5) pozitif sonuç tespit edilmiştir.

Yatarak arındırma tedavisi gören hastaların 1.262'sinin damar içi madde kullanıcısı olduğu görülmektedir.

Damar içi madde kullanıcılarında ise;

- Hepatit C için test edilen hastaların 526'sı (%41,7),
- Hepatit B için test edilen hastaların 42'si (%3,3),
- HIV için test edilen hastaların 16'sında (%1,3) pozitif sonuç tespit edilmiştir (Grafik 4.10).

4.1.4. Yeni Gelişmeler

Yatarak tedavi hizmetlerinin etkinliğinin artırılması ve yaygınlaştırılması hususunda 2023 yılı içerisinde iki adet yataklı arındırma merkezi açılmıştır. Böylelikle psikiyatri klinikleri dışında, 60 yataklı tedavi merkezinde 1.396 yatak kapasitesi ile hizmet sunulmaktadır. Ayrıca dört adet ayakta tedavi merkezi de faaliyete geçmiştir. Böylece 138 arındırma merkezi ile hizmet sunulmaktadır.

Bağımlılığı olan kişileri, ruhsal açıdan desteklemek, toplumsal, ailevi ve mesleki rollerini sürdürmelerine yardımcı olmak ve tıbbi tedavi sonrası elde edilen iyilik halinin devamını sağlamak amacıyla rehabilitasyon merkezleri açılması için çalışmalar başlatılmıştır. Bu kapsamda 2023 yılı içerisinde üç adet rehabilitasyon merkezi açılarak ülkemiz için yeni olan bu alanda merkez sayısı on ikiye çıkarılmıştır. On iki ayakta rehabilitasyon merkezinden üçü çocuk-ergenler için faaliyet göstermektedir. Ayrıca 40'ar yataklı olmak üzere dört adet yataklı rehabilitasyon merkezi bulunmaktadır.

Nitelikli ve etkili sağlık hizmetlerini hakkaniyet içinde sunmak, sağlık hizmetlerinin erişilebilir, etkili, etkin ve kaliteli sunumunu sağlamak Sağlık Bakanlığının ana hedefleri arasında yer almaktadır. Bu kapsamda Alkol ve Madde Kullanım Bozuklukları Tedavi ve İzlem Klinik Protokolü yayımlanmıştır. Klinikler için temel bir bilgi kaynağı olan Klinik Rehberin basımı tamamlanarak öncelikle psikiyatri eğitim klinikleri olmak üzere hastanelerde görev yapan ruh sağlığı ve hastalıkları uzman hekimleri ile çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzman hekimlerine ve asistanlarına dağıtımı yapılmıştır. Rehber shgm.saglik.gov.tr adresi üzerinden ulaşılabilir.

4.2. REHABILİTASYON VE SOSYAL UYUM

Rehabilitasyon, maddenin vücuttan arındırma sonrası ayakta ve/veya yatarak, farmakolojik ve/veya psikososyal tedavileri içeren, maddeden uzak kalmaya devam etmenin yanı sıra kişinin işlevselliğini yeniden kazanmasını hedefleyen ve sosyal uyumu da içine alan bir süreçtir.

Uyuşturucu maddeleri denemiş veya uyuşturucu bağımlısı olan kişilere danışmanlık/televizyon desteği sağlanmasına ve tedavi görmüş kişilerin de rehabilitasyon, eğitim, iş, barınma, sosyal ilişkiler ve çevre aracılığıyla sosyal işlevselliğinin, refah düzeyinin ve mevcut iyilik halinin artırılmasına yönelik uygulanan sosyal uyum programları, hedef kitlenin topluma yeniden kazandırılmasını amaçlamaktadır.

4.2.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Siteleri

Sağlık Bakanlığınca madde kullanım tıbbi tedavisi ve tıbbi rehabilitasyonu tamamlanan korunma ihtiyacı olan madde bağımlısı çocuklardan hakkında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu gereği bakım tedbir kararı verilenlerin sosyal uyumlarının sağlanması amacıyla İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitelerine kabulleri sağlanmaktadır.

İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Siteleri; suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlerin, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmalarının sağlandığı, bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü, çocukların mağduriyet, suça

sürüklenme, yaş ve cinsiyet durumuna göre ayrı ayrı yapılandırılan veya ihtisaslaştırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Bu kuruluşların temel amacı; çocukların temel gereksinimlerini karşılamak, fiziksel, duygusal, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını belirleyerek gerekli müdahaleleri gerçekleştirmek, aile ve yakın çevrelerine dönmelerini veya diğer sosyal hizmet modellerine hazır hale gelmelerini sağlamak üzere hizmet vermektir.

Çeşitli nedenlerle ailesinin yanında desteklenemeyen ve hakkında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında bakım tedbir kararı alınan çocuklardan, madde bağımlısı olanlar hakkında sağlık tedbir kararı alınmakta ve bu kapsamda tedavilerinin Sağlık Bakanlığınca yapılması sağlanmaktadır.

Sağlık Bakanlığınca madde kullanımına ilişkin tıbbi tedavisi ve tıbbi rehabilitasyonu tamamlanan çocukların ihtiyaçları, bireysel özellikleri ve yaşam deneyimleri dikkate alınarak ayrıntılı mesleki değerlendirme yapılmakta ve çocuğun durumuna uygun sosyal hizmet modeli belirlenmektedir. Bu çocuklardan psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu değerlendirilenlerin bu alanda İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitelerine kabulü sağlanmaktadır.

Merkezler; çocukların mağduriyet, yaş ve cinsiyet özelliklerine göre ihtisaslaştırılmıştır. 14 Çocuk Destek Merkezi, Sağlık Bakanlığınca madde kullanım tıbbi tedavisi ve tıbbi rehabilitasyonu tamamlanan çocuklara psikososyal destek hizmeti sunmak üzere en fazla 40 yatak kapasiteli olarak hizmet vermektedir. Madde bağımlılığı alanında hizmet vermekte olan İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitelerinin ÇEMATEM ve AMATEM bulunan şehirlerde kurulmasına özen gösterilmektedir.

İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Siteleri Hizmet binaları kampüs içerisinde villa tipi evlerden oluşmaktadır. Kuruluşlarda; yaşam üniteleri, çocukların iş ve uğraşı yapabileceği alanlar, açık ve kapalı spor alanları, hobi bahçeleri, hayvan barınakları, eğitim atölyeleri ve görüşme odaları gibi alanlar oluşturulmuştur.

İhtisaslaştırılmış çocuk evleri sitelerinden hizmet alan çocuklara ve ailelerine yönelik, psikososyal destek ve müdahaleyi içeren Anka Çocuk Destek Programı geliştirilmiştir. Kuruluşlarda uygulanan

Anka Çocuk Destek Programı ile çocukların bireysel farklılıkları ve ihtiyaçları dikkate alınarak kişilik gelişimlerinin sağlanması, travmalarının ortadan kaldırılması, suça sürüklenme, sokakta yaşama ve madde bağımlılığı ile ilgili davranış değişikliği oluşturarak olumlu tutum ve davranış geliştirmeleri amaçlanır.

Anka Çocuk Destek Programı çok yönlü yaklaşım ile müdahaleyi amaçlayan Bireysel İhtiyaç ve Risk Değerlendirme Formu (BİRDEF), Grup Çalışmaları, Bireysel Danışmanlık, Aile Çalışmaları, Destekleyici Ortam Bileşenleri, Destekleyici Personel İçin Yaklaşım İlkeleri, Krize Müdahalede Kurumsal Yaklaşım bileşenlerinden oluşmaktadır.

Program içeriğinde; kişilik gelişiminin sağlanması, madde bağımlılığı ile ilgili davranış değişikliğinin oluşturulması ve kurallı yaşam becerisinin kazandırılması vb. konularda modüller bulunmakta, bu modüller çocuklara uygulanmaktadır. Ayrıca program kapsamında İhtisaslaştırılmış çocuk evleri sitelerinde görevli tüm personele “Temel Personel Eğitimi” verilmektedir.

İhtisaslaştırılmış çocuk evleri sitelerinde korunma ve bakım altında bulunan çocuklar için Milli Eğitim Bakanlığı ile iş birliği yapılarak eğitim sürecine katılmaları sağlanmaktadır.

Örgün eğitim dışında kalan çocukların ise İŞKUR ile iş birliği yapılarak mesleki eğitime yönlendirilmeleri sağlanmaktadır.

İhtisaslaştırılmış çocuk evleri sitelerinden hizmet alan çocukların sosyal uyumunu güçlendirecek çeşitli sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler/atölye çalışmaları yapılmakta, birçok spor dalında lisanslı çocuklar bulunmaktadır. Gençlik ve Spor Bakanlığı ile imzalanan protokol kapsamında sportif faaliyetlere özendirici çalışmalar devam etmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı arasında imzalanan iş birliği protokolü kapsamında merkezlerde Değerler Eğitimi Programı yürütülmektedir. Protokol gereği, İl Müftülüklerince İhtisaslaştırılmış çocuk evleri sitelerinde görevlendirilen din görevlileri tarafından yürütülen “Etkinliklerle Değerler Eğitimi” programı kapsamında çocukların dini, manevi ve ahlaki gelişimlerine katkıda bulunmak amacıyla eğitimler verilmektedir.

Uyuşturucu madde kullanımının zararlı etkileri vb. konularda hedef grupları bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve hedef grupta yer alan bireyleri ihtiyaç duydukları sosyal hizmet modeline yönlendirmek amacıyla 2017 yılında 18 yaş altı çocuklara ve ailelerine yönelik başlatılan projeye;

- Sokakta çalıştırılan/dilendirilen çocukların tespit edilerek uygun sosyal hizmet ve yardımlardan yararlandırılması amacıyla illerde ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının (Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, İl Emniyet Müdürlüğü, Yerel Yönetim, İl Millî Eğitim Müdürlüğü vb.) personelinin birlikte görev aldığı mobil ekipler oluşturulmaya başlanmıştır. Mevcut durumda 81 ilde mobil ekipler hizmet vermektedir. Bu kapsamda 2023 yılı sonu itibarıyla 18.791 aileye rehberlik hizmeti verilmiş ve 46.754 çocuğa ulaşılmıştır.
- Sokakta çalıştırılan/dilendirilen 8.881 çocuk hakkında ise eğitim, danışmanlık ve sağlık tedbirleri alınmıştır. 14.236 çocuğun ailesine SED Hizmeti ya da Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığı ile destek sağlanmıştır.

Hakkında 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında bakım tedbiri kararı bulunan ve Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı hizmet veren Çocuk Evleri, Çocuk Evleri Siteleri ve İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri Sitelerinde koruma altında olan, ortaöğretim yaş grubunda olan eğitim ve istihdam sisteminde yer almayan çocukların uyuşturucu bağımlılığından korunması amacıyla rehberlik ve danışmanlık yapılması çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda İhtisaslaştırılmış Çocuk Evleri sitelerinde, Çocuk Evlerinde, Çocuk Evleri Sitesinde çocuklara yönelik bilgilendirme rehberlik danışmanlık, örgün eğitime yönlendirme, mesleki eğitime yönlendirme, istihdama yönlendirme, spor kurslarına, kamplara, sosyal ve kültürel faaliyetlere yönlendirme, günlük program yapma, etkili iletişim, krize müdahale, sorunlarla baş etme gibi konularda beceri kazanma çalışmaları, psikososyal destek gibi çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

Madde bağımlılığına yönelik hizmet sunan mevcut 11 tane İhtisaslaştırılmış çocuk evleri sitelerinin

değerlendirilmesi ile ihtisas alanlarının, kapasite durumlarının ve fiziki yapılarının değerlendirilerek, atölye çalışmalarının yapılabileceği, çok amaçlı odaların oluşturulması sağlanmıştır. (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2024).

4.2.2. Sağlık Bakanlığı

Bağımlı Hastalar İçin Rehabilitasyon Modeli (BAHAR) Kapsamında Yürütülen Çalışmalar

Bağımlılık tedavisi sonrası bireylerin tedavi kurumları ile irtibatla kalmalarını sağlayarak tekrar uyuşturucu madde kullanmadan sosyal hayata uyumlarını kolaylaştırmak amacıyla BAHAR oluşturulmuş ve bu kapsamda ilk merkez, 02 Ocak 2018 tarihinde Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi bünyesinde ayaktan hizmet vermek üzere açılmıştır.

Bağımlılık tedavisinde rehabilitasyon, hastanın arındırmadan sonraki tedavi sürecinin desteklediği, boş zamanlarının yapılandırıldığı stabilizasyon aşamasıdır. Rehabilitasyon sürecinde bireyin, bağımlılığa yol açabilen öfke, stres, hayır deme gibi sorunlarının giderilmesi, tekrar madde kullanmama yöntemlerini öğrenmesi, toplum içinde var olmasına yönelik doğru iletişim ve yaşam becerilerini kazanması amaçlanmaktadır. Bunu sağlamak amacıyla bireysel danışmanlık, aile ve grup çalışmaları, sosyal beceri eğitimi, psikoeğitim, iş ve uğraşı aktiviteleri yapılmaktadır.

Bahar Modeli kapsamında, rehabilitasyonun bireyin özellikleri göz önünde bulundurularak 3-6 ay süre ile ayaktan veya yatarak yapılması ve rehabilitasyonun ardından kişinin, iş ya da eğitim yaşamına geri dönmesine yönelik çalışmaların yapıldığı sosyal uyum sürecine geçmesi planlanmaktadır. Böylece bağımlılık tedavisi gören bireylerin kendilerine yeniden bir hayat kurmaları sağlanabilecek ve tekrar uyuşturucuya başlamalarına yönelik tedbirler artırılmış olacaktır.

Bahar Modeli kapsamında 4'ü yataklı (erişkin), 13'ü ise ayaktan (10 erişkin - 3 çocuk ergen) olmak üzere 17 merkez bulunmaktadır.

Yataklı BAHAR merkezleri İstanbul, Bursa (2) ve Diyarbakır, ayakta BAHAR merkezleri ise Denizli, Diyarbakır, İstanbul (2), Kahramanmaraş, Kayseri, Konya, Mersin, Sivas, Sakarya Şanlıurfa (2) ve Tekirdağ illerinde hizmet vermektedir.

Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde Çalışanlara Yönelik Eğitimler

Sağlık sistemiyle ilk temas noktası olan aile hekimlerinin uyuşturucu ile mücadele çalışmalarında aktif görev alması sağlanarak mücadele süreci güçlendirilmiştir. Uyuşturucu ile mücadele çalışmaları kapsamında birinci basamakta sunulan hizmetlerin etkinliğinin artırılması, aile hekimlerinin uyuşturucu kullanımı ya da bağımlılığı olan bireyler ve yakınlarına gerekli müdahaleleri yapabilecek donanıma sahip olmalarını sağlamak amacıyla ilk olarak 2015 yılında oluşturulan ve 2018 yılında güncellenen “Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı” hazırlanmıştır.

2018-2023 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı kapsamında, Sağlık Bakanlığı sorumluluğunda yürütülmesi planlanan faaliyetlere ilişkin 1 Ocak 2023- 31 Aralık 2023 tarihleri arasında yapılan çalışmalar aşağıda yer almaktadır:

Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde Bağımlılıkla Mücadele Çalışmaları

Birinci basamakta bağımlılık ile mücadeleye yönelik sunulan hizmetlerin etkinliğinin artırılması amacıyla, 81 ilden 219 personele (hekim, psikolog, sosyal çalışmacı, çocuk gelişimci, sosyolog) eğitici eğitimi verilmiştir. Bu eğitimciler tarafından, sahada tüm aile hekimi ve aile sağlığı personellerine eğitimler verilmiştir. Ayrıca hekim ve personele yönelik 2 yılda bir tazeleme eğitimleri verilmeye devam edilmektedir.

Standart eğitim programlarının sunulması amacıyla eğitim setleri ve bağımlılık ile mücadele rehberi hazırlanarak bu dokümanların dağıtımı yapılmaktadır.

Birinci basamak sağlık hizmetlerinde bağımlılıkla mücadele çalışmalarını güçlendirmek için aile sağlığı merkezlerinin yanı sıra sağlıklı hayat merkezlerinde

de bağımlı hasta ve yakınlarına yönelik yüz yüze danışmanlık ve destek hizmetleri sunulmaktadır.

81 ilde aktif olarak çalışan tüm sağlıklı hayat merkezlerindeki, psikolog, sosyal hizmet uzmanı ve çocuk gelişimcilerden oluşan 200 meslek elemanına Bağımlılıkla Mücadele Eğitimi verilmiştir. 2023 yılında, 11-12 Eylül ve 18-19 Eylül ve 25-26 Eylül 2023 tarihlerinde SHM personeline yönelik, çevrim içi katılımla, uyuşturucu madde kullanan ya da bağımlı olan hastaya ve ailesine yaklaşım konusunda bilgi ve beceri kazandırmaya yönelik tazeleme eğitimleri verilmiştir. Ayrıca Personel için «Bağımlılık Temel Eğitimi» programı hazırlanmıştır. Online/çevrim içi yapılan eğitime arındırma merkezlerinde görev yapan psikolog, sosyal çalışmacı, hemşire, sağlık memuru katılım sağlamıştır.

Kendisi ya da yakını için aile hekimlikleri ve sağlıklı hayat merkezlerindeki Psikososyal Destek Birimlerine uyuşturucu bağımlılığı konusunda danışmanlık ve destek almak için başvuran bireylerin değerlendirilmesi yapılmakta, danışmanlık hizmeti sunulmakta, bağımlı bireylerin tedavi sistemi içine girmesini sağlamaya yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Görüşmeler düzenli aralıklarla sürdürülmekte ve tedavi sürecinin başlaması sağlanmaktadır. Ayrıca Sağlıklı Hayat Merkezinde, bağımlılık tedavisi gören bireylerin gözlem ve takibi de yapılmaktadır.

Ailede bağımlı bir bireyin bulunması aileyi de derinden etkilemekte ve aile dinamiklerini bozmaktadır. Bu merkezlerde bağımlılık süreci, bağımlı bireye yaklaşım ve bireyi tedavi sistemine yönlendirmek için yapılabilecekler konusunda aileye destek ve danışmanlık sunulmaktadır.

Sağlıklı Hayat Merkezlerindeki psikososyal destek birimlerine kendisi ya da ailesi için başvuran bireylerin gözleminin ülke genelinde aynı standartta yapılmasını sağlamak, bu verilerin takibini yapmak amacıyla Sağlıklı Hayat Merkezleri Uyuşturucu ile Mücadele Yazılımı hazırlanmış ve 2020 yılında ülke genelinde yazılım uygulamaya açılmıştır. Bu kapsamda ALO 191 ile Sağlıklı Hayat Merkezlerinde (SHM) kullanılan yazılım sisteminin entegre edilmesiyle ALO 191 üzerinden SHM'lerden randevu alınabilmektedir. Böylece SHM'lere başvuran hastaların ve ailelerin takibi Danışma Hattı tarafından yapılmaktadır. Ayrıca tedavi etkinliğinin artırılması amacıyla Alkol ve Madde Bağımlılığı Erişkin ile Çocuk-Ergen Madde

Bağımlılığı Arındırma Merkezlerine başvuran hastalardan onay alınarak ALO 191 hattı üzerinden kişiler aranmakta ve tedavi süreçleri yakından takip edilmektedir. Kişinin onayı dahilinde geri dönüş aramaları belli periyotlarla devam etmektedir.

2021 yılında başlatılan pilot uygulama ile denetimli serbestlik sürecini tamamlayan ve aranmak için onay veren kişilerin Sağlık Bakanlığı ALO 191 hattı tarafından aranarak sonraki süreçte takipleri yapılabilmektedir. Kişilerden alınan onam dahilinde kişilere belli periyotlarla geri dönüş aramaları sağlanmaktadır. Yapılan görüşmelerle kişilerin madde kullanımından uzak kalabilmesi, madde kullanımına yeniden başlayan kişilerin de tekrar sağlık hizmetlerinden destek alması noktasında motivasyon artırıcı görüşmeler yapılmaktadır (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2024).

Psikiyatri Klinikleri ve Madde Bağımlılığı Tedavi Merkezlerinde Çalışan Sağlık Personeline Yönelik Hizmet İçi Eğitimler

Bağımlılık alanında çalışan personelin bağımlılık konusunda bilgi düzeylerini artırmak, sık karşılaşılan sorunlarda strateji oluşturmak, bağımlılık hastalığına müdahalede ortak bir yaklaşımın benimsenmesini sağlamak amacıyla eğitimler düzenlenmesi planlanmıştır. Bu kapsamda Eylül 2023 tarihinde 2 gün süreli, online/çevrim içi “Temel Bağımlılık Eğitimleri” düzenlenmiştir. Toplamda 385 personelin katılım sağladığı eğitimde ağırlıklı olarak ayakta arındırma merkezleri ile denetimli serbestlik tedavi birimlerinde görev yapan personel katılım sağlamıştır.

Ekim 2023 tarihinde ise Madde Bağımlılığında Yapılandırılmış Psikososyal Müdahale Eğitimi ve Yapılandırılmış Bireysel Görüşme Eğitimi yataklı arındırma merkezlerinde görev yapan personele yönelik düzenlenmiştir. Yapılandırılmış bir bağımlılık tedavi programı olan bu eğitimin erişkin hastalara, çocuk-ergen hastalara ve ailelere yönelik olmak üzere farklı versiyonları bulunmaktadır. Eğitime toplamda 75 psikolog ve sosyal çalışmacı personel katılım sağlamıştır.

Aralık 2023 tarihinde ise haklarında adli işlem yapılarak denetimli serbestlik kapsamına alınan madde bağımlılarının tedavisi sağlık tesisleri bünyesinde yer alan Denetimli Serbestlik Tedavi

Birimlerinde yapılmaktadır. Kişide davranış değişikliği ve tedavi motivasyonu sağlamak ve yeniden kullanmasını önlemek amacıyla uygulanan yapılandırılmış programın eğitimi personel tarafından uygulanması için de Denetimli Serbestlik 6 oturumluk Bağımlılık Programı Eğitimi gerçekleştirilmiştir. Eğitime 81 ilden 122 denetimli serbestlik biriminde görev yapan 320 personel katılım sağlamıştır.

Yine 2023 Mart ayı itibarıyla başlatılan BAHAR Seminerleri 2 haftada 1 Perşembe günleri gerçekleştirilmektedir. BAHAR Seminerleri bağımlılık alanı dışında çalışan diğer personele bağımlı bireylerle karşılaştıklarında tanıma, iletişim, yönlendirebilme, yaklaşım stratejisi oluşturabilmeyi hedeflemektedir. Seminerlerden 5000'e yakın sağlık personeli faydalandırılmıştır.

Ruh sağlığı ve hastalıkları uzman hekimlerine yönelik; BAHAR Seminerleri düzenlenmiş, alanında uzman kişilerce ruh sağlığı uzmanlarının bir araya gelmesi sağlanmıştır. Hekimler için BAHAR Seminerleri 2 ayda 1 Çarşamba günleri düzenli olarak yapılmaktadır. Seminerlerden 1200'den fazla hekim faydalanmıştır.

Uzaktan Sağlık Eğitim Sistemi (USES)'nde yer alan Madde Bağımlılığı Hekim Eğitimi'nde 7985 hekim eğitimi almıştır.

Acil Sağlık Hizmetlerinde Görev Yapan Sağlık Personelinin Hizmet İçi Eğitimleri

2018-2023 Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı kapsamında, bağımlı hastalara yönelik acil durumlarda müdahalede bulunan hastane acil çalışanları ve 112'lerde görevli hastane öncesi acil sağlık personeline yönelik “Madde Kullanım Bozukluğunda Acil Yaklaşım” eğitimleri verilmektedir.

Bu kapsamda hastanelerin acil servislerinde ve hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinde görev yapan personelin tamamına eğitim verilmiştir. Ayrıca göreve yeni başlayan hastane acil çalışanları ve hastane öncesi acil sağlık hizmetlerinde görevli personele yönelik hizmet içi eğitimler vermeye devam edilmektedir (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2023).

Uyuşturucu ile M¼cadele Danışma ve Destek Hattı (ALO 191)

ALO 191 Uyuşturucu ile M¼cadele Danışma ve Destek Hattı, 8 Temmuz 2015 tarihinde hizmete açılmıştır. 7 g¼n 24 saat esasına g¼re hizmet veren danışma hattında (Temmuz 2015 – Aralık 2023) 489.170 ağrı karşılanmıştır.

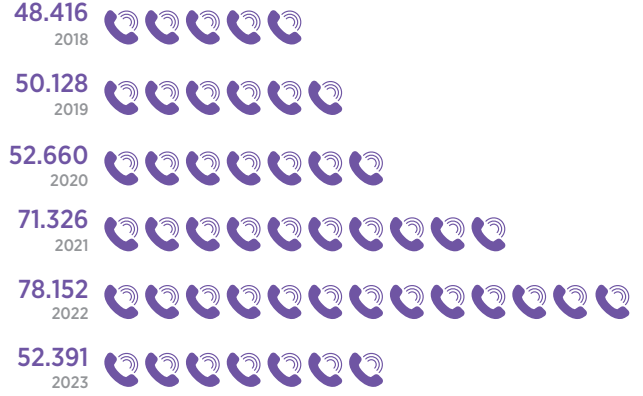
ALO 191 Uyuşturucu ile M¼cadele Danışma ve Destek Hattı, uyuşturucu ile ilgili danışma ve destek hizmetlerinin doğrudan verildiği, arayan kişinin ihtiyaçları doğrultusunda y¼nlendirmelerin yapıldığı 7/24 esasına g¼re canlı hizmet veren bir öz¼m merkezidir. Danışma hattı, özel eğitimden geçen çoğunluğu psikolog ve sosyologlardan oluşan 103 personel ile hizmet sunmaktadır. Danışma hattında kendisi ya da yakını için arayan kişilerin isim, T.C. kimlik numarası gibi hiçbir bilgisi alınmadan hizmet sunulmaktadır. Ancak hastane randevusu alınacak kişiler için kabul etmesi halinde bu bilgilerin alınması gerekmektedir.

Uyuşturucu kullandığını beyan eden kişilere bağımlılık risk değerlendirmesi yapılarak, d¼ř¼k ve y¼ksek riskli bireyler belirlenmektedir. D¼ř¼k riskli bireyler motivasyonel g¼r¼řme yapılarak aile hekimlerine veya psikiyatri servislerine, oğrenciler ise okulundaki rehberlik servislerine y¼nlendirilmektedir. Y¼ksek riskli bireyler ise kullandığı uyuşturucu madde hakkında bilgi verilip tedavi için motivasyonel g¼r¼řme yapılarak psikiyatri servisine veya AMATEM'e y¼nlendirilmektedir.

Uyuşturucu kullandığını beyan eden kişinin talep etmesi halinde, kendisi için en uygun tedavi merkezinden randevusu da alınmaktadır. Ayrıca tedavisi s¼ren kişi kabul etmesi halinde; 1 hafta, 15 g¼n, 1 ay, 3 ay, 6 ay ve 1 yılın sonunda olmak üzere yılda en az 6 defa aranarak tedavi s¼reci takip edilerek tedavi birimleri ile irtibatta kalması sağlanmaktadır.

Danışma hattında sunulan hizmetten memnuniyeti değerlendirmek amacıyla g¼r¼řme sonunda ankete katılmayı kabul eden kişilere sesli yanıt sistemi (Interactive Voice Response- IVR anketleri) kullanılarak anket yapılmaktadır. Bu kapsamda

2023 yılında yapılan danışan memnuniyeti anketine g¼re ALO 191 Uyuşturucu ile M¼cadele Danışma ve Destek Hattından hizmet alanların %97'sinin danışma hattından aldıkları hizmetten memnun kaldıkları tespit edilmiştir.

Grafik 4.11. Yıllara G¼re ALO 191 Uyuşturucu ile M¼cadele Danışma ve Destek Hattından Verilen Hizmet Sayısı (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel M¼d¼rl¼ę¼, 2024).

2023 yılında ALO 191 Uyuşturucu ile M¼cadele Danışma ve Destek Hattı personeline y¼nelik hizmet içi eğitimlere devam edilmiştir. 2023 yılında “Motivasyonel G¼r¼řme Teknikleri, Maddeler ve Bağımlılık” ve “Maddede Denetimli Serbestlik S¼reci” konularında danışma hattı personeline k¼¼k gruplar oluşturularak hizmet içi eğitimler verilmiştir. Ayrıca eksikleri olan operat¼rlere birebir eğitimler verilmiştir.

Danışma Hattının bilinirliğinin artırılması ve markalaşmasının sağlanması amacıyla hazırlanan tanıtım filminin medyada yayınlanması sağlanmıştır.

Uyuşturucu kullanımının zararları, tedavi ve danışmanlık hizmetleri konusunda başta gençer olmak üzere toplumun bilgilendirilmesi amacıyla internet ve sosyal medya aracılığıyla da çalışmalar y¼r¼t¼lmektedir. Bu amaçla 2017 yılında oluşturulan alo191.saglik.gov.tr internet sitesi 2023 yılı sonuna kadar 1.152.963 kez ziyaret edilmiştir (Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel M¼d¼rl¼ę¼,2024).

Tablo 4.2. ALO 191 Destek Hattından Alınan Hizmet Sayısı ve Konu Başlıkları (2023).

Başvuru Nedenleri	Arama Sayısı
18 Yaş Altı Madde Kullanımıyla İlgili Şüpheli Duyulması, Konuya İlişkin Bilgi Alma ve Tedavi Talebi	1.411
Alkol Bağımlılığı Hakkında Bilgi Alma	6.762
AMATEM/ÇEMATEM Hakkında Bilgi Talebi	0
Araç Kullanımı (Uyuşturucu Etkisinde Araç Kullanımına İlişkin Yasal Süreçler)	41
Denetimli Serbestlik Hakkında Bilgi Talebi	380
Destek Talep Etme (İletişim Motivasyonel Görüşme ve Aşerme, Aile/Bağımlı Tarafından)	5.386
Eğitim Talebi (Uyuşturucu Kullanımını Önlemeye Yönelik Okul, Kurum Eğitimleri vb.)	52
Geri Dönüş Aramaları Hakkında Bilgi Verilmesi	4.793
İhbar Madde Kaçakçılığı Satışı veya Kullanımı Hakkında Bilgi Alma ve Yönlendirme	1.387
Madde Bağımlılığı Tedavisi Sonrası Talep (iş vs)	41
Maddeler Hakkında Bilgi Alma	167
Sağlık ile İlgili Acil Durumun Yönlendirilmesi	1.383
Sosyal Güvence/SGK/Maddi Durum Yetersizliği Hakkında Bilgi Talebi	521
Şiddet Durumu	139
Şikayet Mesajı	180
Tedavi Talebi	25.104
Teşekkür Başvuruları	35
Zorunlu Tedavi Hakkında Bilgi Talebi	4.609
Toplam	52.391

Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM)

Ayaktan psikososyal tedavi hizmetine örnek olarak, Türkiye'nin birçok ilinde yaygınlaşmakta olan YEDAM mevcuttur. Türkiye Yeşilay Cemiyeti'nin bir projesi olarak kurulan YEDAM, bağımlılara, bağımlı ailelerine ve bağımlılık riski taşıyanlara psikososyal hizmet sunmaktadır. Bağımlılıktan kurtulma ve tekrarı önleme üzerine yapılandırılmış bir sistemi olan YEDAM, 2023 sonu itibarıyla 81 ilde ve KKTC'de olmak üzere toplam 106 merkezde faaliyetini sürdürmektedir.

YEDAM'da, öncelik alkol ve madde bağımlıları olmakla birlikte 2019 yılı itibarıyla internet ve tütün bağımlılığı, 2020 yılı itibarıyla kumar bağımlılığı ile mücadele hizmeti de verilmeye başlanmıştır. 2023 yılında ise kumar bağımlılığı olan bireylerle ilgili psiko-eğitim ve bireyler arası paylaşımı amaçlayan Kumar Grup Terapi uygulaması geliştirilmiştir. Grup terapilerinde bağımlılık hakkında bilgilendirici oturumlar, değişime yönelik oturumlar, istekle,

duygu ve düşüncelerle başa çıkmaya yönelik oturumlar, kriz ve kriz yönetimine yönelik oturumlar düzenlenmektedir (Yeşilay, 2024).

YEDAM Atölye

YEDAM, alkol ve madde bağımlılığı tedavisinde belli bir aşamaya gelmiş veya tedavisi tamamlanmış bireylere bütüncül bir sosyal hizmet desteği vererek yaşamın tüm alanlarında etkin duruma gelmelerini amaçlamaktadır.

Gastronomi, spor, grafik tasarım ve el sanatları alanında atölye faaliyetleri gerçekleştirilen YEDAM Atölye'den yönlendirilmiş bağımlı bireyler ve tedavi ekibi tarafından uygun görülen aileler faydalanabilmektedir.

Bağımlılığı olan bireylerin rehabilitasyon sürecini desteklemek için YEDAM'larda atölye ve sosyal etkinlik faaliyetleri düzenlenmektedir. Buradaki amaç, bağımlılığı olan bireyin sosyal uyumunu arttırmak, becerilerinin farkına varmasını sağlamak ve sosyal etkileşimini arttırarak iyileşme sürecine yardımcı olmaktır.

Tablo 4.3. YEDAM Merkezlerine Yapılan Başvuru Sayıları Dağılımı (2023).

Konu Başlıkları	Sayı
İlk başvuru	13.922
Psikoterapi sayısı	76.108
Takip danışan sayısı	17.023
Sosyal hizmet görüşme sayısı	27.716
İŞKUR görüşme sayısı	153
İşe yerleştirme sayısı	27
Atölyelere katılan danışan sayısı	1585
Ev ziyareti sayısı	112

Yeşilay Türkiye Rehabilitasyon Modeli Çalışması

Yeşilay, rehabilitasyonu teröpatik topluluk yaklaşımını, bağımlıların bir arada yaşarken sosyal uyum becerilerini geliştirerek rehabilite olmalarını, tedavide iyileştirici gücün topluluğun kendisi olduğuna ve ahilik felsefesini temel alan, Türk Kültürü' ne uygun olarak tasarlanmış, özgün ve bilimsel bir Rehabilitasyon Modeli yapılandırmıştır.

Rehabilitasyon merkezinde tedavi gören bireyler, günlük bir program doğrultusunda, grup ve birebir terapiler ile tedavilerini tamamlarken, belirli atölyelerde (marangozluk, mutfak, tamir vb.) ustalardan meslek öğrenmektedir. Bunun yanı sıra bireyler günlük işlerini de (çamaşır, temizlik vb.) kendileri yapmaktadır.

Bu sayede; kendi ayaklarının üzerinde durabilen, öz saygılarını ve öz güvenlerini kazanmış, topluma uyumlu ve faydalı kişiler olabilmektedirler. Rehabilitasyon yapısı birey, aile ve toplum temelli olarak tasarlanmıştır. Model, bu üç yapının bir biri ile uyumlu ve bütünleşmiş olarak kurgulandığı bir temel üzerine inşa edilmiştir.

Oluşturulan model ile,

- Bağımlılıkla mücadeleyi bütünsel bir yaklaşımla ele alabilmek amacıyla hayata geçirilmesi planlanmaktadır.
- Bağımlılıkta tedavi, rehabilitasyon ve sosyal uyum süreçlerinin birbiriyle bağının

güçlendirilmesi ve bu çalışmaların etkinliğinin artırılması hedeflenmektedir.

- Model teröpatik topluluk yaklaşımını; bağımlıların bir arada yaşarken sosyal uyum becerilerini geliştirerek rehabilite olmalarını sağlayan bir yaklaşımı içerir.
- Rehabilitasyon yapısı birey, aile ve toplum temelli olarak tasarlanmıştır.
- Ahilik felsefesini de temel alan Türk Kültürü' ne uygun olarak tasarlanmış özgün bir modeldir.
- Model tasarlanırken 13 yurt içi kurum incelemesi, 7 kapsamlı çalıştay, 23 yurt dışı paydaşla bire bir görüşme, 25 yurt dışı kurum incelemesi, 5 ülkeye saha ziyareti yapılmıştır. Yurt içi ve yurt dışında gerçekleşen pek çok görüşme ve çalıştay sonrası bilimsel temelli bir model oluşturulmuştur.

2021 yılında Bursa, Diyarbakır illerinde rehabilitasyon merkezlerinin açılması için çalışmalara başlanmıştır.

Bursa ve Diyarbakır illerinde kurulması planlanan merkezlerin 2022 yılında da inşaat, tedavi algoritması, kalite süreçleri, ekibin oluşturulması ve istihdamı, tefrişatın belirlenmesi ve yerleştirilmesi gibi gerekli tüm adımlar tamamlanmıştır. Böylelikle her iki merkez hasta kabulüne hazır hale getirilmiştir. Sürecin işlerliğinin artması için gerekli paydaş ilişkileri de tamamlanmıştır. Ruhsatlandırma süreci 2023 yılında tamamlanmıştır (Yeşilay, 2024).

Tablo 4.4 Türkiye Geneli Rehabilitasyon Verileri (2023).

Konu Başlıkları	Sayı
İlk başvuran danışan	163
Mezun danışan takip görüşmesi	59
Mesleki yeterlilik belgesi alan danışan	5
İşe yerleşen danışan	11
Okul kaydı yapılan danışan	28
Online/çevrim içi Aile görüşmesi	327
Yüz yüze aile görüşmesi	74
Bireysel Psikoterapi	742
Grup Psikoterapi	3.994
Atölye sayıları	2.482

5

BÖLÜM

MADDE BAĞLANTILI
ÖLÜMLER

Doğrudan madde bağlantılı ölüm (MBÖ) verileri Adalet Bakanlığı ATK tarafından analiz süreçleri tamamlanan otopsi kayıtlarından toplanarak raporlanmaktadır.

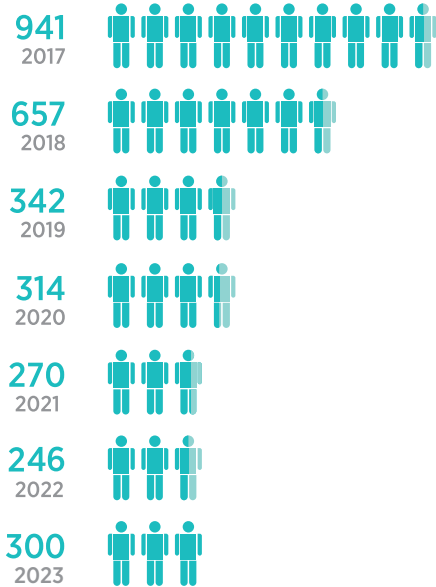
Doğrudan MBÖ'ler illegal maddelerin (afyon ve türevleri, kokain, esrar, amfetamin ve türevleri, halüsinojenler ve yeni nesil sentetik maddeler) bir ya da birkaçının, bazılarında alkol ve/veya psikoaktif ilaçlarla birlikte alınmasından kaynaklanarak gerçekleşen ölümler veya aynı nedenle gelişen koma durumu sonrası hastanede gerçekleşen ölümler dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Tüm doğrudan madde bağlantılı ölümler adli soruşturma kayıtları ve otopsi bulgularıyla birlikte teyit edilmektedir.

ATK tarafından 2023 yılına ait Madde Bağlantılı Ölüm sayıları Haziran 2024 tarihinde tamamlanarak EGM'ye iletilmiştir. Gelen sonuçlara göre 2023 yılında 300 doğrudan madde bağlantılı ölüm meydana gelmiştir.

2023 yılında;

- Ölenlerin arasında 4 farklı ülke uyruğuna mensup olanlar da bulunmaktadır.¹⁵
- Ölenlerin 278'i (%92,6) Türk vatandaşıdır.

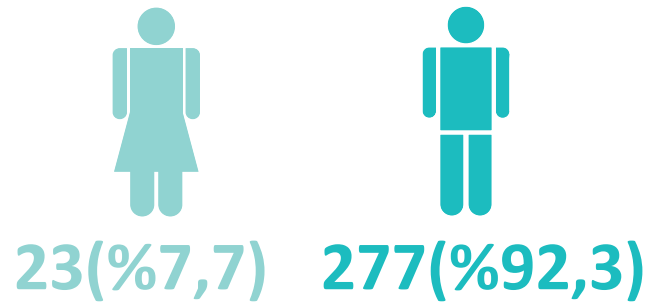

Grafik 5.1. Yıllara Göre Madde Bağlantılı Ölümlerin Dağılımı (Adalet Bakanlığı ATK Başkanlığı, 2023).

¹⁵ Gürcistan, İran, Rusya, Türkmenistan, ve uyruğu bilinmeyen 16 şahıs mevcuttur.

2013 yılında 232 olan doğrudan MBÖ 2017 yılında %306 artışla 941 olmuştur. 2018 yılından itibaren madde bağlantılı ölümler düşüşe geçmiş ve düşüş trendi 2022 yılına kadar devam etmiştir. 2023 yılı ise bir önceki yıla göre %22 artışla 300 olmuştur. 2017 yılından 2023 yılına kadar %68'lik bir düşüş kaydedilmiştir.

Madde bağlantılı ölümlerin cinsiyet dağılımları incelendiğinde 2022 yılında %89'u (219) erkek, %11'i (27) kadın, 2023 yılında ise %92,3'ü (277) erkek, %7,7'si (23) kadındır.

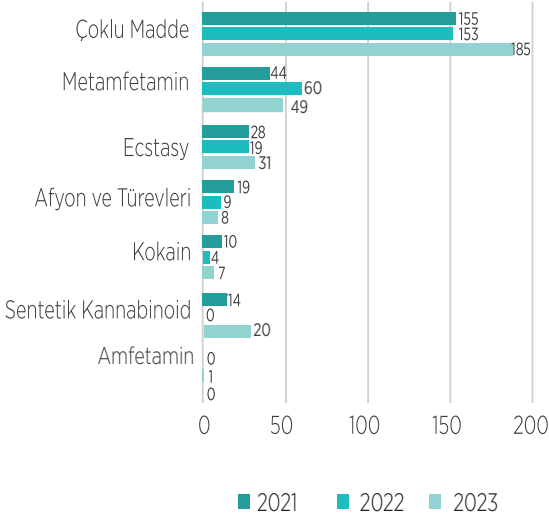

Grafik 5.2. 2023 Yılı Madde Bağlantılı Ölümlerin Cinsiyete Göre Dağılımı (Adalet Bakanlığı, ATK Başkanlığı, 2024).

Madde bağlantılı ölümler incelendiğinde;

- 2020 yılında meydana gelen 314 ölümün 181'i (%57,6) çoklu (karışık) madde kullanımına¹⁶ bağlı iken,
- 2021 yılında meydana gelen 270 ölümün 155'i (%57,4),
- 2022 yılında ise 246 ölümün 153'ü (%62,2)
- 2023 yılında ise 300 ölümün 185'i (%61,6) çoklu madde kullanımından kaynaklanmıştır.

¹⁶ Çoklu madde kullanımı aynı anda farklı uyuşturucu/uyarıcı maddelerin bir arada veya bir narkotik maddenin alkolle birlikte kullanılmasını ifade etmektedir.

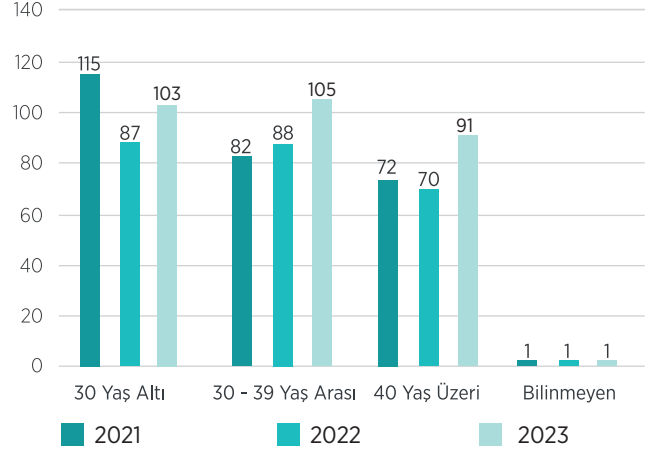
Grafik 5.3. Yıllara Göre Madde Bağlantılı Ölümlerin Çoklu ve Tekil Maddelere Göre Dağılımı (Adalet Bakanlığı, ATK Başkanlığı, 2024).

Uyuşturucu bağlantılı ölüm vakalarının 2023 yılında %61,6'sının sebebi çoklu madde kullanımından kaynaklanmaktadır. Çoklu madde kullanımı ölüm riskini daha da artırmaktadır.

2023 yılında doğrudan madde bağlantılı ölümlerin en yaşlısının 66 yaşında olduğu ve bu ölümün çoklu madde kullanımına bağlı gerçekleştiği görülmüştür. Ölümlerin yaş ortalaması 35'tir. 30 yaş altı ölümler %34,3 (2022 yılında %35,4), 30-39 yaş arası ölümler %35,0, 40 yaş üzeri ölümler ise %30,3 oranındadır.

2023 yılında 300 madde bağlantılı ölüm olayının %49,3'ünde (148) metamfetamine, %14,0'ünde (42) eroine, %29,6'sında (89) ecstasye rastlanmıştır.

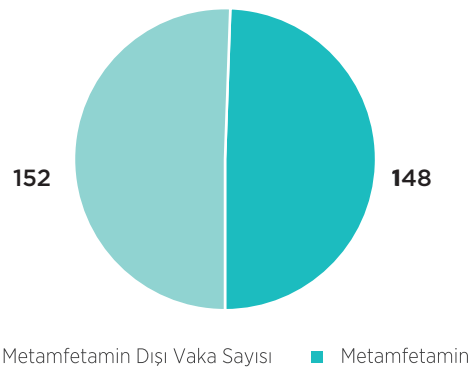
Grafik 5.4. Yıllara Göre Madde Bağlantılı Ölümlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (Adalet Bakanlığı, ATK Başkanlığı, 2024).

300 ölümden ikisi 15-64 yaş aralığının dışındadır. Dolayısıyla 2025 Avrupa Uyuşturucu Raporuna yansiyacak Türkiye MBÖ sayısı 298 olacaktır.

Metamfetamin Kaynaklı Madde Bağlantılı Ölüm

Son yıllarda toplumumuzu yüksek derecede tehdit eden metamfetamin maddesi kaynaklı ölümleri ayrı bir başlık altında ele almakta yarar görülmektedir. Bu kapsamda doğrudan madde bağlantılı 300 ölümün 148'inde metamfetamine rastlandığı bilinmektedir.

2023 yılında 185 çoklu madde kullanımından kaynaklı ölümün %53,5'inde metamfetamin görülmüştür. Diğer yandan tekil madde kullanımından kaynaklı 49 ölüm içerisinde ise %42,6'sı metamfetamin kaynaklıdır.

Grafik 5.5. 2023 Yılı Madde Bağlantılı Ölümlerin Metamfetamin Sayısı Dağılımı (Adalet Bakanlığı, ATK Başkanlığı, 2024).

2018 yılında 657 madde bağlantılı ölüm olayının %6,2'sinde (41), 2019 yılında 342 madde bağlantılı ölüm olayının %14,3'ünde (49), 2020 yılında 314 madde bağlantılı ölüm olayının %31,2'sinde (98), 2021 yılında 270 madde bağlantılı ölüm olayının %46,3'ünde (125), 2022 yılında 246 madde bağlantılı ölüm olayının %56,9'unda (140), 2023 yılında ise 300 madde bağlantılı ölüm olayının %46,3'ünde (148) metamfetamin mevcuttur.

2020 yılında metamfetamin görülen 98 ölümün 35'inde (%35,7), 2021 yılında 125 ölümün 44'ünde (%35,2), 2022 yılında 140 ölümün 60'ında (%42,9) 2023 yılında ise 148 ölümün 49'unda (%33,1) ölümler tek başına bu maddeden kaynaklanmıştır.

Metamfetamin kaynaklı olay/şüpheli sayıları ve ele geçirilen miktarlardaki artış, madde bağlantılı

ölüm oranlarına ve bu maddeden kaynaklı tedavi başvuru sayılarına da yansımıştır. Ülkemizde aşırı doz ölümlerin en yüksek görüldüğü 2017 yılında meydana gelen ölümlerde metamfetamin görülme oranı %7,7 iken, 2023 yılında bu oran %46,3 olmuştur. Tek başına metamfetamin kaynaklı ölümler 2017 yılında %0,3 iken, 2023 yılında %42,6'ya çıkmıştır. 2016 yılında %3,5 olan metamfetamin tedavisine başvuru oranı, 2023'te %37,1 olmuştur.

Son dönemde giderek artan metamfetamin kullanım yaygınlığının düşürülebilmesi, bu maddeye dönük toplumsal duyarlılığın artırılmasına bağlıdır. Tüm ilgili kurumlarımızdan bu maddeye özel olmak üzere talebin önlenmesi çalışmalarına ağırlık vermeleri beklenmektedir.

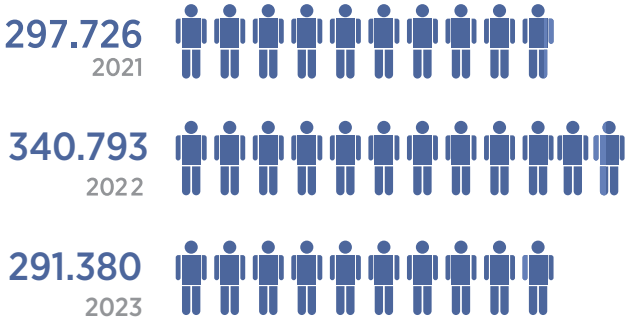

BÖLÜM

CEZA, İNFAZ VE **DENETİMLİ**
SERBESTLİK

6.1. CEZA İNFAZ KURUMLARI

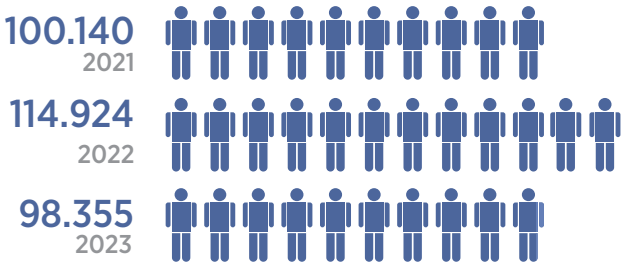
Adalet Bakanlığı verilerine göre Türkiye genelinde 2023 yılı itibarıyla 403 ceza infaz kurumu bulunmaktadır. Bu kurumlarda bulunan toplam hükümlü ve tutuklu sayısı 291.380'dir.

Grafik 6.1. Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunanların Sayısının Yıllara Göre Dağılımı (Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2024).

Ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklu sayısında bir önceki yıla göre %14,5 oranında düşüş gerçekleşmiştir.

Ceza infaz kurumlarında 2023 yılı itibarıyla uyuşturucu madde bağlantılı suçlardan dolayı 98.355 hükümlü ve tutuklu bulunmaktadır.

Grafik 6.2. Uyuşturucu Madde Bağlantılı Suçlardan Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunanların Sayısının Yıllara Göre Dağılımı (Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2024).

2022 yılında Türkiye'de uyuşturucu madde bağlantılı suçlardan ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutuklu oranı %35,4 iken 2023 yılında bu oran %33,7'ye düşmüştür. (Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2024).

6.1.1. Uyuşturucu ile Mücadelede Ceza İnfaz Kurumlarında Yürütülen İyileştirme Çalışmaları

Ceza infaz kurumuna gelen her hükümlü ve tutukluya bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi (BİSİS) kapsamında 3 aşamalı Araştırma Değerlendirme Formu (ARDEF) uygulanmaktadır.

Tutuklu ve hükümlü kuruma geldiği anda kurum kabul memuru tarafından "Kuruma Kabul Formu" doldurulmaktadır. Bu kısa form ile acil ihtiyaçları ve riskleri belirlenmektedir. İkinci aşamada ise en geç 3 gün içerisinde psikososyal servis biriminde görevli infaz ve koruma memuru tarafından "Psikososyal İnfaz Koruma Formu" doldurulmakta, son aşamada ise psikososyal servis uzmanları tarafından "Psikososyal Tarama ve Değerlendirme Formu" doldurulmaktadır. Doldurulan ARDEF ile belirlenen risk-ihtiyaç analiz raporu doğrultusunda kişiye ilişkin ortaya çıkan sağlık, eğitsel, ruhsal, sosyal, kültürel, ailevi, ekonomik ve hukuki ihtiyaçlar ile oda yerleştirmesine ilişkin gerekli çalışmalar "Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi" anlayışı doğrultusunda risk ve öncelik sırasına göre başlatılmaktadır.

Tutuklu ve hükümlüye uygulanan ARDEF, kurum aile hekiminin yönlendirmesi veya kişinin dilekçe ile psikososyal servisine başvurusu sonucu; geçmişte madde kullanım öyküsü tespit edilen hükümlü ve tutuklular; kurum psikososyal servisi uzmanları tarafından "SAMBA" programı bireysel ve/veya grup çalışması programına alınmaktadır. Uygulama sürecinde psikososyal servis uzmanları tarafından ileri tetkik ve tedavi sürecine ihtiyaç duyulduğu gözlemlenen tutuklu ve hükümlü, kurum hekimine yönlendirilmektedir. Bu süreçte hasta, ayaktan veya bir sağlık kuruluşunda yatarak tedaviye alınabilmekte, tedavi sonrası kuruma geri dönüşünde ise devam etmesi gereken psikoeğitimi ile diğer birimlerin sürece katkısı (uğraşı terapisi, bireysel veya toplu spor etkinlikleri ve diğer sosyal-kültürel etkinlikler) ilgili servislerin iş birliğinde planlanarak rehabilitasyon çalışmaları yürütülmektedir.

Tablo 6.1. Hükümlü/Tutuklu ve Personele Yönelik Yapılan İyileştirme Çalışmaları Dağılımı (2023).

İYİLEŞTİRME İSTATİSTİKLERİ	
Bireysel Görüşme Sayısı	875.283
Aile Görüşme Sayısı	37.512
Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı (SAMBA) Grup Çalışma Sayısı	601
SAMBA Grup Çalışmasına Katılım Sayısı	8.489
Diğer Grup Çalışma Sayısı	1.466
Diğer Grup Çalışmalarına Katılım Sayısı	19.805
Seminer Sayısı	3.087
Seminer Katılım Sayısı	96.653
Personele Yönelik Gerçekleştirilen Seminer Katılım Sayısı	12.025
Personele Yönelik Gerçekleştirilen Bireysel Görüşme Sayısı	24.339

6.1.2. Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Programı (SAMBA) ve Seminer/Konferanslar

Bireysel müdahale programı dışında ceza infaz kurumlarında bağımlı hükümlü ve tutuklulara Sigara Alkol ve Madde Bağımlılığı grup müdahale programı uygulanmaktadır. SAMBA ceza infaz kurumlarında kalan tutuklu ve hükümlüleri sigara, alkol ve madde bağımlılığı hakkında bilgilendirmek ve yaşam becerileri kazandırmak amacıyla geliştirilen bir grup müdahale programıdır. Genel olarak SAMBA, bağımlılık alanında yapılandırılmış bir tedavi programı oluşturabilmek için geliştirilmiştir. Ayrıca, madde kullanım öyküsü ve sorunu olan 12-18 yaş grubu çocuklara yönelik olarak Sigara Alkol Madde Bağımlılığı Bilgilendirme Programı uygulanmaktadır. Bu program kapsamında çocuklara maddenin zararlı etkileri, maddeden

korunma yöntemleri gibi bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları yürütülmektedir.

Uygulama sürecinde psikososyal yardım servisi uzmanları tarafından ileri tetkik ve tedavi sürecine ihtiyaç duyulduğu gözlemlenen tutuklu/hükümlü, kurum hekimine yönlendirilmektedir. Bu süreçte bağımlı tutuklu/hükümlü, ayakta veya bir sağlık kuruluşunda yatarak tedaviye alınabilmekte, tedavi sonrası kuruma geri dönüşünde ise devam etmesi gereken psiko-eğitimler ile diğer birimlerin sürece katkısı (uğraşı terapisi, bireysel veya toplu spor etkinlikleri ve diğer sosyal-kültürel etkinlikler) ilgili servislerin iş birliğinde planlanarak rehabilitasyon çalışmaları yürütülmektedir.

Bunlara ek olarak; İl Sağlık Müdürlükleri, Emniyet Müdürlükleri, Yeşilay Danışmanlık Merkezleri ve kurum psikososyal yardım servisleri tarafından belirli aralıklarla yetişkin ve çocuk tutuklu-hükümlüler ile personele yönelik olarak madde bağımlılığının zararları üzerine konferans ve seminer çalışmaları yapılmaktadır.

2022-2023 yıllarında ceza infaz kurumlarında uygulanan SAMBA programına ait istatistiki bilgi tabloda yer almaktadır.

Tablo 6.2. Ceza İnfaz Kurumlarında Sigara Alkol ve Madde Bağımlılığı Programı (SAMBA) Katılımcı Sayıları

	2021	2022	2023
Açılan Grup Çalışması Sayısı	228	501	601
Katılımcı Sayısı	3.774	5.699	8.489
Aile Semineri Katılımcı Sayısı	-	-	*1.121

* Bağımlılık aile seminerleri 2023 yılından itibaren yapılmaktadır.

6.2. DENETİMLİ SERBESTLİK

5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu gereğince denetimli serbestlik müdürlükleri tarafından 14 farklı karar türünün infazı gerçekleştirilmektedir. Bu kararlar arasında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 191'inci maddesi kapsamında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananlar hakkında verilen "tedavi ve denetimli serbestlik kararları" da yer almaktadır.

Haklarında tedavi ve denetimli serbestlik kararı bulunan yükümlüler denetimli serbestlik müdürlüğüne müracaat ettiklerinde bağımlılık odaklı risk ve ihtiyaç belirleme aracı kullanılarak bağımlılık risk düzeyleri ile ihtiyaç duydukları eğitim ve iyileştirme programları belirlenmekte, tedaviye tabi tutulmak üzere ilgili sağlık kurumuna sevkleri sağlanmakta, ayrıca çocuklarla bir arada olmayı gerektiren ortamlarda çalışmaktan yasaklanmak, belirlenen yer veya bölgelere gitmemek, bir bölgede denetim veya gözetim altında bulunmak, eğitim kurumuna devam etmek, belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmak, silah bulunduramamak/ taşıyamamak, gerektiğinde makbuz karşılığında sürücü belgesini teslim etmek gibi çeşitli yükümlülüklerden en az üçüne tabi tutulmaktadır.

Bağımlı bireylerle çalışan kurum, kuruluş ve kişilerle tam bir koordinasyon içinde faaliyetler sürdürülmesinin sağlanması amacıyla; 2022 yılında Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı bünyesinde "Bağımlılıkla Mücadele Şube Müdürlüğü" kurulmuş, müdürlüklerde "Bağımlılıkla Mücadele Birimleri" oluşturulmuştur.

Denetimli Serbestlik Müdürlüklerine 2023 yılında Türk Ceza Kanunu'nun 191. maddesi kapsamında 106.624 karar gelmiştir.

6.2.1. Uyuşturucu ile Mücadelede Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinde Yürütülen Bağımlılık Riskinin Belirlenmesi

Denetimli serbestlik sistemi, kararların infazına yönelik çalışmaların yanı sıra çocuk ve yetişkin yükümlülerin belirlenen risk ve ihtiyaçları doğrultusunda iyileştirme çalışmalarını da içinde barındıran bir süreçtir.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan ya da kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişilerin uyuşturucu kullanmalarına neden olan veya kullanma isteğine yol açan etkenlerin değerlendirilerek, kişilerin maddeye olan ihtiyaçlarını kontrol etmeleri, yaşam standartlarını artırmaları, belirlenen ihtiyaçları doğrultusunda kendilerine ve topluma yararlı bireyler olabilmelerine destek sağlanması amacıyla yetişkin yükümlülere ARDEF191 (5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 191'inci maddesi kapsamında dosyası bulunan yükümlüler için Araştırma ve Değerlendirme Formu-bağımlılık odaklı risk ve ihtiyaç belirleme aracı) uygulanmaktadır. 2023 yılında 53.183 kişiye ARDEF191 uygulanmıştır. Suça sürüklenen çocuklara yönelik değerlendirme işlemleri ise ön görüşmenin ardından Re-Form (Çocuk ve Gençler İçin İhtiyaç Değerlendirme ve Rehabilitasyon Formu) aracılığıyla yapılmaktadır; 2023 yılında hakkında tedavi ve denetimli serbestlik kararı bulunan 1.079 çocuk için Re-Form hazırlanmıştır.

6.2.2. Uyuşturucu ile Mücadelede Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinde Yürütülen İyileştirme Çalışmaları

Uyuşturucu sorunu ile mücadele faaliyetleri kapsamında, kişinin maddeye olan ihtiyacını kontrol etmesi, yaşam standardını artırması, belirlenen ihtiyaçları doğrultusunda kendisine ve topluma yararlı bir birey olabilmesi amacıyla denetimli serbestlik müdürlüklerinde görev yapan psikolog, sosyal çalışmacı, sosyolog ve öğretmen unvanlı meslek elemanları (denetimli serbestlik uzmanları) tarafından diğer kurumlarla ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içerisinde bireysel görüşme ve grup çalışması yapılması,

boş zamanların yapılandırılması, yükümlülerin meslek kursları ve eğitim programlarına katılmalarının sağlanması gibi faaliyetler gerçekleştirilmektedir.

Denetimli Serbestlik Müdürlüklerinde yürütülen iyileştirme faaliyetleri şunlardır:

Bireysel Görüşme Uygulamaları

- Değerlendirme Görüşmeleri (İlk Üç Bireysel Görüşme)
- Bireysel Müdahale Görüşmeleri (Uzun Süreli Bireysel Görüşme)
- Denetimli Serbestlik Uygulamalarında Öfke Kontrolü Programı (ÖfkeSİZ)
- Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Bireysel Müdahale Programı
- Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Bireysel Bilgilendirme Programı
- Etkin İletişim Becerileri (Çocuklara Yönelik)
- Öfke Yönetimi Becerileri (Çocuklara Yönelik)
- Bilinçli Farkındalık (Çocuklara Yönelik)
- Görüşme ve İlişki Geliştirme Becerileri (Çocuklara Yönelik)

Grup Çalışmaları

Yetişkinler için;

- Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Farkındalık Programları - SAMBA
- Hayat için Değişim Programı - HAYDE
- Öfke Yönetimi Müdahale Programı
- Bağımlılıkla Mücadelede Aile Eğitimi (BAMAP)
- Değişim Saati Programı
- Değerler Eğitimi
- Güvenli Yollar Programı
- Akran Desteği ile Yaşam Becerileri Programı
- Travma Farkındalık Programı
- Manevi Rehberlik Programı (Diyanet İşleri Başkanlığı iş birliği ile)

Çocuk ve Gençler için;

- Çocuklar için Temel Yaklaşım Müdahale Programı – ÇMP 1
- Denetim Altındaki Çocuklar için Alkol ve Madde Müdahale Programı – ÇMP 2
- Çocuklar için Genel Suçlu Davranışı Müdahale Programı – ÇMP 3

- Çocuklar için Saldırganlığı Önleme Müdahale Programı – ÇMP 4
- Adım Adım Değişim Programı
- Gençler için Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Farkındalık Programı - Genç SAMBA

Denetimli serbestlik görev alanında bulunan ve iyileştirme çalışmaları yapılması zorunlu olan tedavi ve denetimli serbestlik kararları (TCK 191 kararları dahil) kapsamında, 2023 yılında 91.456 yükümlüye yönelik bireysel görüşme, grup çalışması, seminer vb. iyileştirme çalışmaları ve müdahale programları uygulanmıştır.

Ayrıca, diğer iyileştirme çalışmaları kapsamında, yükümlülerin toplumla bütünleşmelerini desteklemek, olumlu sosyal davranışlarını, ilgi alanlarını ve becerilerini geliştirmek amacıyla ihtiyaçları doğrultusunda eğitsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklere yönlendirilmeleri de sağlanabilmektedir. Boş zamanların yapılandırılmasına yönelik bu çalışmalar; diğer kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının programlarına yönlendirme şeklinde yürütülebileceği gibi müdürlük içinde de uygulanabilmektedir.

6.2.3. Hizmet İçi Eğitimler

2023 yılında hizmet içi eğitimler kapsamında;

- Gençler İçin Sigara Alkol ve Madde Bağımlılığı Farkındalık Programı (Genç SAMBA); 40 personele uygulayıcı eğitimi verilmiştir.
- Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Farkındalık Programları (SAMBA Bireysel/Grup/Seminer); 40 personele eğitici eğitimi, 271 personele uygulayıcı eğitimi verilmiştir.
- Ayrıca Ceza ve Tevkifvleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen “Bağımlılıkla Mücadelede Yargının ve İnfaz Sisteminin Kurumsal Kapasitesinin Artırılması (BAŞARI) Projesi” kapsamında güncellenen eğitim içeriği doğrultusunda 2023 yılında 11 personele eğitici, 120 personele uygulayıcı eğitimi verilmiştir.
- Bağımlılıkla Mücadelede Aile Eğitimi Programı; kapsamında 40 personele eğitici eğitimi, 240 personele uygulayıcı eğitimi verilmiştir.

hakkında 5237 sayılı TCK'nın 191. maddesi kapsamında tedavi ve denetimli serbestlik kararı verilen tüm yükümlüler, denetimli serbestlik süresi içinde yılda en az bir kez habersiz olarak uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadıklarının tespit edilmesi (ara kontrol) için sağlık kurumuna sevk edilmeye başlanmıştır.

Ayrıca 05.04.2023 tarihli ve 32154 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7445 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 191'inci maddesinde düzenleme yapılmış ve 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu'na 12/A maddesi eklenmiştir. Bu kapsamda; haklarında tedavi ve/veya denetimli serbestlik kararı bulunan yükümlülerin denetimli serbestlik süreci ve kalan erteleme süresi içerisinde ara kontrol yapılmak üzere yılda en az iki defa ilgili sağlık kurumuna sevk edilmesi, kanunen hüküm altına alınmıştır.

Bu itibarla; 10 Kasım 2021 – 31 Aralık 2023 tarihleri arasında yapılan toplam 73.058 ara kontrol sevk işleminde 11.349 yükümlünün yeniden madde kullandığı saptanmıştır. 2023 yılında yapılan 41.630 ara kontrol sevk işleminde 6.197 yükümlünün yeniden madde kullandığı tespit edilmiştir.

6.2.6. Yükümlü Ailelerine Yönelik Çalışmalar

10 Şubat 2022 tarih 2022/1 sayılı BMYK toplantısında “Denetimli serbestlik müdürlükleri tarafından, kişinin denetimli serbestlikte olduğu süre boyunca rızası aranmaksızın ara kontrolleri güçlendirecek şekilde müdürlük binası dışında da aile ve sosyal çevresini de kapsayan sosyal uyum ve rehabilitasyon sürecinin takip edilerek destek sağlanması ve ihtiyaç olması halinde gerekli mevzuat alt yapısının hayata geçirilerek sonuçlarının raporlanması” kararı alınmıştır.

05.04.2023 tarihinde 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu'na eklenen 12/A maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “(4) Yükümlülüklerin belirlenmesi veya yerine getirilebilmesi bakımından gerekli görülmesi halinde bu madde uyarınca yapılacak iş ve işlemler hakkında şüphelinin ailesine bilgi verilebilir veya ailesinden bilgi istenebilir.” hükmü ile de daha önce Kanun’un “Temel ilkeler” başlıklı 4'üncü maddesinde bulunan “Gizlilik” ilkesine istinaden gönüllülük esasına dayalı olarak sürdürülebilir aile görüşmeleri çalışmaları gerektiğinde rıza aranmaksızın gerçekleştirilebilecek hale getirilmiştir.

Bu itibarla; denetimli serbestlik müdürlüklerinde bağımlılıkla mücadele biriminde görevli denetimli serbestlik uzmanları tarafından yükümlü aileleri ile de faaliyetler yürütülmekte olup gerçekleştirilen faaliyetlere yönelik istatistiki veriler aylık olarak toplanmakta ve raporlanmaktadır. Bu kapsamda; 2023 yılı içerisinde 10.366 aileye ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

Adalet Bakanlığı, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı, 2024

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2024.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2024.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İŞKUR, 2024.

Diyanet İşleri Başkanlığı, 2024.

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction & European Union's Law Enforcement Agency. (2019). EU Drug Markets Report. Erişim adresi https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/12078/20192630_TD0319332ENN_PDF.pdf

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction & European Union's Law Enforcement Agency. (2023). EU Drug Market: Methamphetamine Erişim adresi https://www.emcdda.europa.eu/publications/eu-drug-markets/methamphetamine_en

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. (2023). European Drug Report. Erişim adresi https://www.emcdda.europa.eu/publications/european-drug-report/2023_en

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. (2024). European Drug Report. Erişim adresi https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2024_en#pdf

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction & European Union's Law Enforcement Agency. (2024). EU Drug Market: Methamphetamine. Erişim adresi https://www.euda.europa.eu/publications/eu-drug-markets/methamphetamine_en

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction & European Union's Law Enforcement Agency. (2024). EU Drug Market: Cocaine. Erişim adresi https://www.euda.europa.eu/publications/eu-drug-markets/cocaine_en

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction & European Union's Law Enforcement Agency. (2024). EU Drug Market Analysis Report. Erişim Adresi https://www.euda.europa.eu/publications/eu-drug-markets/analysis-key-insights-policy-and-practice_en

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction & European Union's Law Enforcement Agency. (2024). EU Drug Market: Heroin and Other. Erişim adresi https://www.euda.europa.eu/publications/eu-drug-markets/heroin-and-other-opioids_en

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction.(2023). TECHNICAL REPORT Captagon trafficking and the role of Europe .Erişim adresi https://www.euda.europa.eu/publications/technical-reports/captagon-trafficking-and-role-europe_en

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction EDND. (2024).

European Union's Law Enforcement Agency. (2017). EU Serious and Organised Crime Threat Assessment. Erişim adresi file:///C:/Users/NARKO/Downloads/report_socta2017_1.pdf

European Union's Law Enforcement Agency. (2021). EU Serious and Organised Crime Threat Assessment. Erişim adresi <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment>Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2021.

Gençlik ve Spor Bakanlığı, Gençlik Merkezleri, 2024.

Global Financial Integrity. (2017). Transnational Crime and the Developing World. Erişim adresi https://securservercdn.net/45.40.149.159/34n.8bd.myftpupload.com/wp-content/uploads/2017/03/Transnational_Crime-final.pdf

International Centre for Counter Terrorism. (2017). Examining the Nexus between Organised Crime and Terrorism and its Implications for EU Programming Erişim Adresi <https://icct.nl/publication/examining-the-nexus-between-organised-crime-and-terrorism-and-its-implications-for-eu-programming/>

International Narcotics Control Board. (2021). Precursors. Erişim adresi https://www.incb.org/documents/PRECURSORS/TECHNICAL_REPORTS/2021/E/Ebook_E.pdf

International Narcotics Control Board. (2022a). Report. Erişim adresi)https://www.incb.org/documents/Publications/AnnualReports/AR2022/Annual_Report/E_INCB_2022_1_eng.pdf

International Narcotics Control Board. (2023). Annual Report. Erişim adresi https://www.incb.org/documents/Publications/AnnualReports/AR2023/Annual_Report/E_INCB_2023_1_eng.pdf

International Narcotics Control Board. (2023). Precursors. Erişim adresi https://www.incb.org/documents/PRECURSORS/TECHNICAL_REPORTS/2023/E/Pre_Report_E.pdf

International Criminal Police Organization. (2022). Global Crime Trend Report Erişim adresi <https://www.interpol.int/How-we-work/Criminal-intelligence-analysis/Our-analysis-reports>

İçişleri Bakanlığı, EGM, 2024.

İçişleri Bakanlığı, İllere İdaresi Genel Müdürlüğü, 2024.

İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, 2024.

İçişleri Bakanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, 2024.

MEB & YEŞİLAY, 2024.

RTÜK, 2024.

Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2024.

Sağlık Bakanlığı, Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, 2024.

Tarım ve Orman Bakanlığı, Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü, 2024.

Tarım ve Orman Bakanlığı, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, 2024.

Ticaret Bakanlığı, Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, 2024.

Türkiye Genel Nüfusta Tütün, Alkol ve Madde Kullanımına Yönelik Tutum ve Davranış Araştırması Raporu (2018). Erişim adresi <https://www.narkotik.pol.tr>

TRT Genel Müdürlüğü, 2024.

United Nations Office on Drugs and Crime. (2022). Afghanistan Opium Survey. Erişim adresi https://www.unodc.org/documents/cropmonitoring/Afghanistan/Opium_cultivation_Afghanistan_2022.pdf

United Nations Office on Drugs and Crime. (2022a). 2022 World Drug Report, Booklet 4: Drug Market Trends: Cocaine Amphetaminetype Stimulants New Psychoactive Substances. Erişim adresi https://www.unodc.org/res/wdr2022/MS/WDR22_Booklet_4.pdf

United Nations Office on Drugs and Crime. (2022). Synthetic Drugs in East and Southeast Asia: Latest developments and challenges. Erişim adresi: https://www.unodc.org/roseap/uploads/documents/Publications/2022/Synthetic_Drugs_in_East_and_Southeast_Asia_2022.pdf

United Nations Office on Drugs and Crime. (2022). Understanding heroin manufacture in Europe from 2013 to 2020. Erişim adresi https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/AOTP/AOTP_Update_Vol.4_2022.pdf

United Nations Office on Drugs and Crime, EWA. (2024). Erişim adresi <https://www.unodc.org/LSS/Home/NPS>

United Nations Office on Drugs and Crime. (2023). Analysis Of Opiate Stamps 2017-2021 Seized In The Indian Ocean. Erişim adresi https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/AOTP/Drug_Stamp_Report_Online_1.pdf

United Nations Office on Drugs and Crime .(2023). Understanding Illegal Methamphetamine Manufacture in Afghanistan.Erişim adresi https://www.unodc.org/documents/data-and_analysis/briefs/Methamphetamine_Manufacture_in_Afghanistan.pdf

United Nations Office on Drugs and Crime. (2024). Drug Trafficking Dynamics Across Iraq and the Middle East: Trends and Responses .Erişim adresi https://www.unodc.org/romena/uploads/documents/2024/UN_Iraq_ExSum_240318.pdf

United Nations Office on Drugs and Crime. (2024). World Drug Report.Erişim adresi <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/world-drug-report-2024.html>

Yeşilay, 2024

NARKO©

